

T.C
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK İLKELERİ ve İNKILÂP TARİHİ ENSTİTÜSÜ

YENİYOL ve HALK GAZETELERİ ÖRNEĞİNDE TRABZON BASINININ
ÇOK PARTİLİ SİSTEME BAKIŞI

ÜMİT BİLİCİ

Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü
Yüksek Lisans Programı

İSTANBUL – 2009

T.C
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK İLKELERİ ve İNKILÂP TARİHİ ENSTİTÜSÜ

YENİYOL ve HALK GAZETELERİ ÖRNEĞİNDE TRABZON BASINININ
ÇOK PARTİLİ SİSTEME BAKIŞI

ÜMİT BİLİCİ

Danışman
Prof. Dr. Süleyman BEYOĞLU

Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü
Yüksek Lisans Programı

İSTANBUL – 2009

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I
KISALTMALAR.....	IV
ÖNSÖZ.....	VI
ABSTRACT.....	VIII
ÖZET.....	X
1. GİRİŞ.....	1
1.1. BASIN NEDİR.....	1
1.2. BASININ DOĞUŞU.....	1
1.3. BASIN ve ENFORMASYON NEDİR.....	2
1.4. GAZETE NEDİR.....	3
1.5. GAZETE ÇEŞİTLERİ.....	6
1.6. HABER NEDİR.....	9
1.7. MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE TÜRKİYE'DE BASIN.....	9
1.8. ANADOLU AJANSI.....	10
1.9. MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE ANADOLU BASINI.....	11
1.10. TÜRKİYE CUMHURİYETİ DÖNEMİNDE BASIN ve GAZETECİLİK.....	12
1.11. YEREL BASIN KAVRAMI.....	12
1.12. TEK PARTİLİ DÖNEMDE TÜRK BASINI ve GAZETECİLİK (1923-1945).....	16
1.13. ÇOK PARTİLİ DÖNEMDE BASIN.....	17
2. TRABZON ve TARİHÇESİ.....	22
2.1. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TRABZON.....	22
2.2. TRABZON'UN NÜFUSU ve ETNİK YAPISI.....	23
2.3. MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİ ÖNCESİ TRABZON'UN RUSLARCA İŞGALİ.....	24
2.4. TRABZON ve MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİ.....	26
2.4.1. Trabzon Muhafaza-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti.....	27
2.4.2. Trabzon ve Erzurum Kongresi.....	29

3. TRABZON'DA BASIN.....	30
3.1. TRABZON BASIN TARİHİNE GENEL BAKIŞ.....	30
3.1.1. Trabzon Merkezde Yayınlanan Gazeteler.....	31
3.1.2. Trabzon'un İlçelerinde Yayınlanan Gazeteler.....	32
3.2. MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNE KADAR TRABZON BASINI.....	33
3.2.1. Milli Mücadele Dönemine Kadar Trabzon'da Çıkarılan Gazeteler.....	33
3.2.2. Milli Mücadele Dönemine Kadar Trabzon'da Çıkarılan Mecmualar.....	36
3.2.3. Trabzon'da Azınlık Basını.....	37
3.3. MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE TRABZON'DA BASIN.....	39
3.3.1. Milli Mücadele Döneminde Trabzon'da Çıkarılan Gazeteler.....	39
3.3.2. Milli Mücadele Döneminde Trabzon'da Çıkarılan Mecmualar ve Risâleler.....	44
3.4. CUMHURİYET DÖNEMİ TRABZON'DA BASIN.....	46
3.4.1. Cumhuriyetin İlanından Harf Devrimine Kadar Trabzon'da Basın (1923-1928 Yılları Arası).....	46
3.4.1.1. Cumhuriyetin İlanından Harf Devrimine Kadar Trabzon'da Çıkarılan Gazeteler (1923-1928 Yılları Arası).....	49
3.4.1.2. Cumhuriyetin İlanından Harf Devrimine Kadar Trabzon'da Çıkarılan Mecmualar (1923-1928 Yılları Arası).....	51
3.4.2. Harf Devriminden Çok Partili Döneme Geçinceye Kadar Trabzon'da Basın (1929-1946 Yılları Arası).....	52
3.4.3. Çok Partili Döneme Geçişten Demokrat Parti'nin İktidar Olduğu Döneme Kadar Trabzon'da Basın (1946-1950 Yılları Arası)	54
3.4.4. Demokrat Parti İktidarı Döneminde Trabzon'da Basın.....	56
3.4.5. Demokrat Parti İktidarından Sonra Trabzon'da Basın.....	58
3.4.5.1. Trabzon'da 1961-1970 Yılları Arasında Basın.....	58
3.4.5.2. Trabzon'da 1971-1980 Yılları Arasında Basın.....	61
3.4.5.3. Trabzon'da 1980'li Yıllardan Sonra Basın.....	62
3.4.6. Trabzon'da Dönemlere Göre Gazete ve Dergi Miktarları.....	63
3.5. TRABZON'DA MATBAALAR.....	63
3.5.1. Trabzon'da Türk Matbaaları.....	63
3.5.2. Trabzon'da Azınlık Matbaaları.....	66
3.6. TRABZON'DA GAZETECİLER.....	68
3.7. TRABZON'DA SİYASETÇİLER.....	72
3.8. TRABZON VALİLERİ (1945-1960).....	82

4. TEK PARTİLİ DÖNEMDEN ÇOK PARTİLİ DÖNEME GEÇİŞ.....	87
4.1. MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMLERİ (1945-1960).....	87
4.2. DEMOKRAT PARTİ'NİN KURULUŞU (7 Ocak 1946).....	91
4.2.1. Dörtlülük Takrir (7 Haziran 1945).....	91
4.2.2. Demokrat Parti'nin Örgütlenmesi.....	97
4.2.3. Demokrat Parti'nin İlk Kongresi.....	98
4.3. DEMOKRAT PARTİ TÜZÜĞÜ.....	98
4.4. DEMOKRAT PARTİ PROGRAMI.....	99
4.5. DEMOKRAT PARTİ'NİN İDEOLOJİSİ.....	100
4.6. DEMOKRAT PARTİYE KATILANLAR.....	100
5. YENİYOL ve HALK GAZETELERİNİN	
ÇOK PARTİLİ SİSTEME BAKIŞI.....	101
5.1. HALK GAZETESİ (1923).....	101
5.1.1. Halk Gazetesinden Bir Örnek.....	101
5.2. YENİYOL GAZETESİ (1924).....	103
5.3. YENİYOL ve HALK GAZETELERİNE GÖRE DEMOKRAT PARTİ.....	106
5.3.1. 1945-1949 YILLARI YENİYOL ve HALK GAZETELERİ HABER YORUMLARI.....	106
5.3.2. 1950-1953 YILLARI YENİYOL ve HALK GAZETELERİ HABER YORUMLARI.....	120
5.3.3. 1954-1956 YILLARI YENİYOL ve HALK GAZETELERİ HABER YORUMLARI.....	135
5.3.4. 1957-1960 YILLARI YENİYOL ve HALK GAZETELERİ HABER YORUMLARI.....	141
6. SONUÇ.....	156
7. EKLER.....	162
8. KAYNAKÇA.....	189
9. ÖZGEÇMİŞ.....	194

KISALTMALAR

A.A.	Anadolu Ajansı
A.B.D.	Amerika Birleşik Devletleri
a.g.e.	Adı geçen eser
a.g.m.	Adı geçen makale
A.Ü.	Ankara Üniversitesi
A.Ü.D.T.C.F.	Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi
A.P.	Adalet Partisi
A. ve R.M.H.C.	Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti
B.M.	Birleşmiş Milletler
B.M.M.	Büyük Millet Meclisi
C.H.F.	Cumhuriyet Halk Fırkası
C.H.P.	Cumhuriyet Halk Partisi
C.M.P.	Cumhuriyetçi Millet Partisi
Çev.	Çeviren
Der.	Derleyen
D.P.	Demokrat Parti
Ed.	Editör
H.	Hicri
Haz.	Hazırlayan
Hür. P.	Hürriyet Partisi
İ.Ü.	İstanbul Üniversitesi
İ.T.F.	İttihat ve Terakki Fırkası
K.İ.A.	Kitle İletişim Araçları
Kur.	Kurulu
K.T.Ü.	Karadeniz Teknik Üniversitesi
M.	Miladi
M.B.K.	Milli Birlik Komitesi
M.H.C.	Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti
M.H.G.	Müdafaa-i Hukuk Grubu
M.K.P.	Milli Kalkınma Partisi
M. K. Atatürk	Mustafa Kemal Atatürk
M.Ö.	Milattan Önce
M.M.	Millet Meclisi

M.P.	Millet Partisi
M.S.	Milattan Sonra
R.	Rumi
R.M.H.C.	Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti
S.C.F.	Serbest Cumhuriyet Fırkası
S.C.P.	Serbest Cumhuriyet Partisi
S.F.	Serbest Fırka
S.P.K.	Siyasi Partiler Kanunu
S.S.C.B.	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
s.y.	Sayfa yok
T.B.M.M.	Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
T.C.K.	Türk Ceza Kanunu
T.C.F.	Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası
T.C.P.	Terakkiperver Cumhuriyet Partisi
T.E.S.T.P.	Toprak Emlak ve Serbest Teşebbüs Partisi
T.H.K.	Türk Hava Kurumu
T.R.T.	Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
T.S.E.K.P.	Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi
T.S.İ.P.	Türkiye Sosyalist İşçi Partisi
T.S.P.	Türkiye Sosyalist Partisi
t.y.	Tarih Yok
vb.	ve benzeri
vd.	ve de
vs.	vesaire
Yay. Haz.	Yayına Hazırlayan
Yön.	Yönetmeni

ÖNSÖZ

Bu tez çalışması; Dünya ve Türkiye ekseninden hareketle “Trabzon Basını, Çok Partili Sisteme Geçiş ve Demokrat Parti”nin durumunu konu edinmektedir. Tez çalışmasının içerisinde Trabzon Basınının kuruluş ve gelişim aşamaları, Trabzon’da çıkarılan gazeteler, kurulan matbaalar ve Trabzonlu gazetecilerin kimler olduğu hakkında bilgiler verilmektedir. Tabii bunu anlatırken daha kolay anlaşılabilmesi için kendi içinde “Trabzon Basını”nı belli dönemlere ayırmayı faydalı gördüm.

Basının Türkiye’ye girdiği dönem Osmanlı İmparatorluğu’nun XIX. yüzyıllarına denk gelir. İlk gazete devletin desteğiyle kurulmuş olan Tavkim-i Vâkayi’dir. Bu gazetenin kurulmasından yaklaşık otuz sene sonra Anadolu’da da basın faaliyetleri başlamıştır. Trabzon şehri de bu basın faaliyetlerinin başladığı şehirlerden biri olmuştur. Trabzon’da kurulan ilk matbaa ve çıkarılan ilk gazete de devlet desteğiyle oluşturulmuştur. Daha sonra diğer ülkelerde olduğu gibi Trabzon’da da basının özelleşme dönemi başlamıştır. Osmanlı’nın I. Dünya Savaşı’na girmesi ve bu savaştan mağlup ayrılması kendi sonunu hazırlarken yeni kurulacak Türkiye Cumhuriyeti ve onun kurucusu olan Mustafa Kemal’in de tarih sahnesine çıkmasına yardım etmiştir.

Mustafa Kemal’in giriştiği mücadelede Anadolu’nun Ona verdiği destek tabii ki göz ardı edilemez. Asıl önemle üzerinde durulması gereken bu desteğin ne şekilde verildiğidir. İşte Trabzon Basını ve Milli Mücadele Dönemi bölümünde bunu anlatmaya çalıştım.

Araştırmalarımaya başladığım dönemde Trabzon Basını ile ilgili kaynak niteliği taşıyan eserlerin azlığı beni çok zorlamasına rağmen; başta Trabzon Valiliği Kütüphanesi olmak üzere, Trabzon Gazeteciler Cemiyeti, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Trabzon İl Kültür Müdürlüğü, Trabzon İl Halk Kütüphanesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi arşivlerinde elde ettiğim bilgilerle tezimi neticelendirdim. Bunun yanı sıra tezimin son bölümünü oluşturan Demokrat Parti ile ilgili olarak da Ankara Milli Kütüphane’de Trabzon’da çıkarılan Yeniyol ve Halk Gazeteleri’nin 1945-1960 yıllarını tamamen taradım ve ulaştığım haberlerden bazılarını bu bölüme yerleştirmeyi uygun gördüm.

Tezin ekler bölümünde ise Trabzon'da Milli Mücadele Dönemi'nde çıkarılan İstikbâl Gazetesi'nin orijinal sayılarından bazılarını ve Yeniyol, Halk Gazeteleri'ndeki Demokrat Parti ile ilgili önemli haberlerin orijinallerini koymayı uygun gördüm. Böylelikle anlatmak istediklerimin yalnızca yazıda kalmamasını, bunların görülmesiyle akılda kalıcı olmasını sağlamaya çalıştım.

Bu tezin ortaya çıkmasında bana yardımcı olanlara da burada teşekkür etmeden geçemeyeceğim. Tezin hazırlanması aşamasında beni yalnız bırakmayan ve desteğini veren arkadaşlarım ve dostlarıma da bana verdikleri yardımlardan dolayı müteşekkirim. Başta Atatürk İlkeleri ve İnkılâpları Enstitümüz kurucusu ve müdürü Edip BAŞER'e, enstitüye başladığım ilk günden bu tezin ortaya çıktığı ana kadar olan süreçte yakın ilgisini, samimiyetini ve sevgisini hissettiren Sayın Tülay Alim BARAN'a ve tez danışmanım Sayın Süleyman BEYOĞLU'na teşekkürü bir borç bilirim.

Tüm eğitim yaşantımda ve çalışmalarımda beni hiç yalnız bırakmayan ve destekleyen Babam ve Anneme...

ABSTRACT

That I'm from Trabzon, surely has played a very important role in preparing this thesis. Trabzon is a geography which has always important at every stage of history. Trabzon, conquered by Fatih Sultan Mehmet in an era when the Ottoman State became empire, was a crucially important city due to its predominance over the Black Sea. Prior to the Ottomans, the Roman Empire ruled over Trabzon, which was predominantly composed of non-muslim population. With Fatih Sultan's conquering Trabzon, housing policy was carried out and the people from different parts of the Empire were indwelled here. Besides Muslim majority, Greeks, Armenians and Jews lived in Trabzon. Trabzon, a sanjak during the Ottoman Empire era and a city where many Ottoman Sultans were educated, maintained its strategic status until the last days of Ottoman Rule.

After the Ottoman Empire had joined the world war I and lost it, minorities living under the Ottoman sovereignty began to plan to set up their own states. The struggle which Atatürk launched in samsun uncovered one of the most important features of Trabzon; "Fond of Independence" This fond is generally speaking, available in many Turks nature. Trabzon people were in the center of approaching danger. Because Trabzon had been set up on the Roman Empire soil, which made it crucially important during the National Struggle.

"İstikbâl Newspaper" was very important because it was the first published paper in Anatolia and the first media upholding the National Struggle; of course, there were some other papers not supporting the National Struggle While "İstikbâl Newspaper" was for the National Struggle, "Selâmet Newspaper" was against it.

I have written about Trabzon media in the period between the national Struggle and the final days of multiparty system. In this respect, I've selected the topic "Trabzon Media, transition to Multiparty system and Democrat Party" for my thesis.

In the last party of my thesis, I focused on the news about Democrat Party in the papers of Halk and Yeniyol, published in Trabzon. The main reason is that these two papers had been in circulation for a long time and they had different political views on Democrat Party. For instance, of these papers, Halk Newspaper was on C.H.P.'s side and was Criticizing D.P. severly from 1946 to 27 May 1960. The owner of Yeniyol Newspaper, Bekir Sükûti, would criticize D.P. until he resigned from C.H.P., but after he resigned from C.H.P. he started writing on behalf of D.P. and against C.H.P., which was really interesting.

Although I experienced some negations at the preparative stage of my thesis, I did my best to reach as many sources as possible. The most important shortage I had discovered was the dearth of books about Trabzon Media. But this was both to my advantage and disadvantage. I hope I have produced a fruitful thesis to which many researchers resort.

Key words: Trabzon Media, The National Struggle, Newspapers, Printing Offices, Journals, Yenyol and Halk Newspaper, Democrat Party, Cumhuriyet Halk Party.

ÖZET

Bu tezi hazırlamamdaki en önemli etken tabii ki bir Trabzonlu olmam. Trabzon, tarihin her döneminde kendini ön plana çıkarmış bir coğrafyadır. Osmanlı'nın devletten imparatorluk düzeyine yükseldiği Fatih Sultan Mehmet döneminde alınan Trabzon (1461), en başta denize kıyısı olması ve Karadeniz'e hâkim olması nedeniyle önemli bir şehirdi. Osmanlı'dan önce burada Pontus Rum Devleti vardı ve şehrin halkı çoğunlukla gayrimüslim tebaadan oluşuyordu. Fatih'in burayı almasıyla iskân siyasetine geçildi ve Osmanlı'nın değişik bölgelerinden halk buraya yerleştirildi. Etkin olarak Müslümanların bulunduğu bir şehir haline gelen Trabzon'da Rumlar, Ermeniler ve Yahudiler de yaşamaktaydı. Osmanlı İmparatorluğu döneminde "Sancak" olan ve birçok Osmanlı Padişahı'nın yetiştirdiği (Yavuz Sultan Selim gibi) yer olan Trabzon, Osmanlı'nın son dönemlerine kadar önemini muhafaza etmesini bilmişti.

Osmanlı'nın I. Dünya Savaşı'na girmesi ve bu savaştan yenik ayrılması ile burada yaşayan azınlıklar kendi devletlerini kurmanın hayali peşine düşmüşler ve asırlarca dost yaşadıkları Müslüman halka karşı tavırlarını değiştirmişlerdi. Mustafa Kemal'in vatani kurtarma ümidiyle Milli Mücadele ateşini yaktığı Samsun'a çıkış serüveninde Trabzon'un da çok önemli bir özelliği ön plana çıktı: "Bağımsızlığa olan düşkünlüğü." Bu düşkünlük genel anlamda Türklerin yapısında vardı. Trabzon halkı yaklaşan tehlikenin odağındaydı. Çünkü Pontus Rum İmparatorluğu'nun yıkılarak oluşturulduğu bir toprak parçası üzerinde kurulmuştu. Bu yönüyle Milli Mücadele'nin önemini kavrayan ve bu mücadeleye basın alanında ilk desteği veren şehir olması Trabzon'u çok ayrı bir yere çıkarmıştı.

Milli Mücadele Dönemi'nde Fâik Ahmet Barutçu'nun çıkardığı İstikbâl Gazetesi yalnızca Anadolu'da çıkan ilk gazetelerden birisi olması açısından değil ayrıca Milli Mücadele'yi destekleyen ilk basın organı olması açısından da önemliydi. Tabii bu gazetenin tersi düşüncesinde olan gazeteler de yok değildi. İstikbâl Gazetesi ne kadar Milli Mücadeleyi destekliyorsa Selâmet Gazetesi ise bir o kadar baltalıyordu. Bu yönüyle de Trabzon Basını'nı, Kurtuluş Savaşı döneminden alarak çok partili dönemin sonlarına kadar anlatmaya çalıştım. Bundan dolayı tez konusu olarak "Yeniyol ve Halk Gazeteleri Örneğinde Trabzon Basını'nın Çok Partili Sisteme Bakışı" konusunu seçmeyi uygun gördüm.

Tezimin son bölümünde Trabzon'da çıkarılmış olan Halk ve Yeniyol Gazeteleri'nden Demokrat Parti ile ilgili haberlere yer verdim. Bunda bu iki gazetenin çok uzun süreler Trabzon'da çıkarılmış olması ve Demokrat Parti'ye bakışlarının farklı olması yatmaktaydı. Şöyle ki bu gazetelerden Halk Gazetesi Demokrat Parti'nin kurulduğu 7 Ocak 1946'dan 27 Mayıs 1960 yılına kadar Cumhuriyet Halk Partisi'nin tarafını tutup Demokrat Parti'yi eleştiriyordu. Yeniyol Gazetesi ise sahibi Bekir Sükûti Kulaksızoğlu'nun Cumhuriyet Halk Partisi'nden istifasına kadar Demokrat Parti'yi eleştiriyorken, Cumhuriyet Halk Partisi'nden istifasından sonra tavrını değiştirerek Cumhuriyet Halk Partisini eleştirmesi çok ilginçti.

Tezimi hazırlarken her ne kadar olumsuz durumlarla karşılaştım da elimden geldiğince konuyu tam ve doğru anlaşılabilir kılmaya çalıştım. Gördüğüm en önemli eksikliklerde bir tanesi de Trabzon Basını ile ilgili kitapların azlığıydı. Yine de ulaşabildiğim tüm bilgilere ulaşmaya ve tezime koymaya çalıştım.

“Yeniyol ve Halk Gazeteleri Örneğinde Trabzon Basınının Çok Partili Sisteme Bakışı” adlı tezimle Trabzon Basını konusuyla ilgilenen kişilere yol gösterici nitelikte olmasına ve Trabzon Basınının hak ettiği değeri almasına çalıştım. Umarım araştırmacıların başvuracağı ve yardımcı olacak bir tez ortaya koyabilmişimdir.

Anahtar Kelimeler: Trabzon Basını, Milli Mücadele, Gazeteler, Matbaalar, Mecmualar, Yeniyol Gazetesi, Halk Gazetesi, Demokrat Parti (D.P.), Cumhuriyet Halk Partisi (C.H.P.)

1. GİRİŞ

1.1. BASIN NEDİR?

Kişilerin öğrenme ve bilme hakları ancak, olayların kendilerine duyurulması ile gerçekleşebilir. Bu duyuru olanağını en geniş ve etkin bir biçimde sağlayan ise basındır.

Basın, vatandaşların öğrenmek ve bilmek haklarını gerçekleştiren, bu konudaki ihtiyaçları cevaplayan bir araç olarak, belirli bir fonksiyon görmektedir. Bu açıdandır ki, basının “görev” gördüğü belirtilmektedir. Basının, çağımızdaki görevi, toplumda yaşayan kişilerin belirli bir hakkını somutlaştırma, gerçekleştirme görevidir.

Basın ile ilgili teknolojik gelişim, özellikle, yüzyılımızda büyük bir hızla gelişmiş bulunmaktadır. Bu gelişim, basının sorumluluğunu ve etkinliğini de genişletmiş ve güçlü duruma getirmiştir. Teknik gelişim, basının büyük işletmeler durumuna gelmesine yol açmış ve bu haktan yararlanmanın ancak mali olanakların varlığına bağlı olması sonucunu doğurmuştur. Daha hızlı ve daha geniş yığınlara erişebilmek amacı, basının yan endüstri kollarına dönüşmesine, geniş ulaşım sistemlerinin belirlenmesine neden olmuştur.

Basın, düşüncenin açıklanmasında etkin bir araç olarak, kişilerin bilmek-öğrenmek haklarını gerçekleştirirken, temelde, vatandaşların sağlıklı tercihlerde bulunabilmek, yönelişlerini saptamak olanaklarını da sağlamaktadır.¹

1.2. BASININ DOĞUŞU

Oynar harflerle baskı sisteminin 1440 yılında Johannes Gutenberg tarafından bulunuşundan yarım yüzyıl sonra, 1492’de İspanya’dan göç eden Museviler beraberlerinde baskı makinesi getirmişler ve 1493’de İstanbul’da ilk basımevini kurmuşlardır. Bunu 1567’de Sivaslı Abgar Tibir’in kurduğu basımevi izlemiş, 1627’de ilk Rum basımevi Rum Rahibi Nikodemos Metaksas tarafından faaliyete geçirilmiştir. Anlaşılacağı üzere İstanbul’da ilk basın yayın hareketleri gayrimüslimler tarafından başlatılmıştır.

---

¹ Çetin Özek, *Türk Basın Hukuku*, İstanbul Fakülteler Matbaası, Teknik Üniversitesi Yayınlarından, İstanbul 1978, s. 3-6.

Avrupa'nın çeşitli kentlerinde 1440'dan sonraki yıllarda, özellikle 1463'de Köln, 1467'de Roma, 1469'da Venedik, 1470'de Milano ve Napoli, 1480'de Londra, 1481'de Leipzig ve Stokholm'de kurulan ve her geçen gün gelişen basımevleri, dini ve hukuki kitapların basımı yanında, eski Yunan klasiklerini yayınlayarak Avrupa'da Rönesans'ın yaygınlaşması için gerekli ortamı hazırlamışlardır. Basımevlerinin böylesine bollaşması ve gelişmesi sonucu XVI. yüzyıl Avrupa'sında gazeteye çok benzeyen düzenli yayın vasıtaları ortaya çıkmıştır.²

Avrupa'nın dışında ise basınla uğraşan ilk coğrafya Mısır'dır. Milattan 1750 yıl önce III. Thoumes devrinde resmi bir gazetenin yayınlandığını açıklamaktadırlar. Çin'de ise gazetenin on üç asırdan beri mevcut bulunduğu beyan edilmektedir. Romalılar, bazı kamusal binaların duvarları üzerine siyasi ve askeri haberleri ihtiva eden beyannameler yapıştırırlardı. Roma İmparatorluğu genişleyince "*Acta Publica*" adı verilen ve bir nevi resmi gazete teşkil eden müessese meydana çıkmış oldu. Fransa'da gazetenin XV. yüzyıldan itibaren mevcut bulunduğu açıklanmıştır.³

1.3. BASIN ve ENFORMASYON NEDİR?

Basın, yayın ve enformasyon toplumların dışına açılan pencereleridir. Topluma dışarıdan gelen bilgilerin değerlendirildiği ve yorumlandığı güvenli yollardır. Yine toplumun amaç, hedef ve gerçek nitelikleri ile ilgili bilgilerin eksiksiz ve tam olarak dış dünyaya gönderilmesi çalışmalarının tümünü anlatırlar.

Teknolojinin gelişmediği dönemlerde bilginin toplanması ile yayılması farklı yöntem ve tekniklerle yapılırken, artık günümüzde çağın adının bilgi, iletişim ve enformasyon çağı olarak adlandırılması nedeniyle bu kavramları bünyesinde taşıyan ve toplumsal görev olarak benimsemiş olan kurumlar da o toplum için ekmek, su ve hava kadar gerekli bir hale gelmiştir. Günümüzdeki ilerlemenin de bir gerekçesi olmak üzere ilk insandan günümüze yine insanlar, sadece bilginin ve haberin yaygınlaştırılması veya toplanması üzerinde durmamışlar, bilgi ve haberin daha hızlı ulaştırılabilmesinin yöntem ve çarelerini aramışlardır. Bu arayış enformasyon teknolojisinin gelişimini sağlamıştır.

---

² M. Nuri İnuğur, *Türk Basınında İz Bırakanlar*, Der Yayınları, İstanbul 1999, s. 11, 12.

³ Sulhi Dönmezer, *Basın Hukuku*, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1976, s. 4.

İnsanların etraflarında olup bitenlerden haberdar olma arzusu, devletin kendi faaliyetlerini insanlara duyurma ihtiyacını doğurmuştu. Bu da daha sonraları tanıtma politikasını oluşturdu. Dolayısıyla, tanıtma politikasının tarihi basından daha eskidir.

Medeniyetler ilerledikçe, toplumlar geliştikçe, haber alışverişi de (enformasyon) gelişti. Tanıtmayla iç içe olan enformasyon, tarih boyunca politika ile birbirinden ayrılmaz bir parça oldu. Toplumları yönetme sistemleri geliştikçe haberleri toplama, çoğaltma, yayma daha çok devlet organizasyonlarının dışında gelişmeye başladı. Bunun sonunda, “basın-yayın” dediğimiz, genel adıyla, “basın” kurumu ve onun aracı olan “gazetecilik” meydana geldi. Bu meslekte olanlara da “gazeteci” adı verildi.⁴

1.4. GAZETE NEDİR?

Gazete, cemiyetlerin gözü ve kulağıdır. Onunla duyar, onunla görür. Gazeteden mahrum bir cemiyetin dünyadan haberi yoktur. O, yaşanan varlığın aynasıdır. Cemiyet kendini gazete ile görür ve tanır. Gazete yalnız haber vermekle kalmaz, aynı zamanda bir kültür vasıtasıdır. Gazetelerin gelişmesi demokratik rejimlerde oluşmuştur. Çünkü demokrasiler anayasasının teminatı altında “Basın Hürriyeti”ni tanımıştır. Gazete her türlü hürriyetin müdafaasını üstüne alarak koruyucu ve kollayıcı olmuştur. Devletin bekası basının hürriyetine bağlıdır. Bu realiteyi anlayan medeni milletler, basına layık olduğu önemi vermiş, gazetelerde bugünkü modern şeklini almıştır.⁵

Valot’a göre gazete; *“Gazete kamuoyunu yaratır; fakat kamuoyu da kendisine aynen karşılık verir.”*

Prof. Dovifat’a göre gazete; *“En taze aktüaliteyi en geniş sahada ve en kısa zamanda nakleden vasıtaadır. Gazetenin çeşitli tanımları vardır; genelde, yaşanan döneme, ülkelere, kişilerin görüşlerine, yönetici ve yönetimlerin tutumlarına, rejimlere göre değişkenlik göstermektedir.”*

Ziya Gökalp’a göre; *“Her gün herkesin ayağına giden ve herkesin anlayabileceği dersleri okutan canlı bir okuldur.”*

⁴ Turgut ER, *Türkiye’de Basın Yayın ve Tanıtma*, Ümit Yayıncılık, s. 15-17.

⁵ Enver Behnan Şapolyo, *Türk Gazetecilik Tarihi ve Her Yönüyle Basın*, Güven Matbaası, Ankara 1969, s. 5, 6.

Cevad Fehmi Başkut'a göre; *“Gazete aynı zamanda toplumsal yönü olan bir kurumdur. Demokrasilerde yönetim kamuoyuna bağlıdır. Gazete ise kamuoyunu yaratmak görevi ile de yükümlüdür.”*

Hasan Refik Ertuğ'a göre; *“Gazetede genellikle, günlük en çok bir hafta ara ile birbirini izleyen numaralarla yayınlanıp içerdikleriyle herkesi ilgilendiren güncel olaylara ilişkin haber ve yazılarla ilanlardan oluşan bir ya da birkaç yapraklı bir basın ürünüdür. Belirli boyutlu ve sınırlı sayfalı olup birbirini izleyen numaralarla yayınlanan günlük olaylara ilişkin çeşitli yazı, resim ve ilanları içeren belli bir değer karşılığında satılan genellikle, günlük, süreli basın ürünüdür.”*

Nezih Demirkent'e göre; *“Gazete, insan davranış ve düşüncelerini doğrudan yansıtan kitle iletişim aracıdır.”*

Şevket Evliyagil'e göre; *“Gazete insan adına konuşan güçlü ve etkili bir sestir.”*

Cavit Orhan Tütengil'e göre; *“Gazete çağdaş toplumların kitle iletişim araçlarının en önemlilerinden biridir.”*

M. Nuri İnuğur'a göre; *“Gazete olaylardan halkı sürekli haberdar ederek kamuoyunu düzenleyen, yönetici otoriteleri uyaran, ele aldığı konular yönünden uğraş alanı sınırsız olan bir yanın organıdır.”⁶*

Napolyon'a göre gazete, *“Hükümetin kararlarını destekleyen, onun istediği şekilde hareket eden, onun yasak ettiği konulara dokunmamakla vatani vazifesini yapan bir matbuattır.”*

Kemal Atatürk ise şöyle diyor: *“Matbuat milletin umumi sesidir. Bir milleti tenvir ve irşatta, bir millete muhtaç olduğu fikri gıdayı vermekte, hulâsa bir milletin hedefi saadet olan istikameti müşterekede yürümesini teminde matbuat, başlı başına bir kuvvet, bir mektep, bir rehberdir.”*

---

⁶ A. Rıdvan Bülbül, *Genel Gazetecilik*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2000, s. 35, 36.

Lenin'e göre, “gazete ihtilâlın en kuvvetli silâhudır.”

Fransız filozofu Fenelon der ki: “Atina’da her şey halka bağlı idi, halk da söze bağlı idi.” Bu hükmü modern hayata tatbik edersek şöyle diyebiliriz: “Halk gazeteye bağlıdır. Fakat her şey gibi gazete de halka bağlıdır.”

Yani gazete şudur. En taze haberleri, en geniş sahada, en kısa zamanda basılı olarak naklederken, hâdiseler önünde umumi efkâra yol gösteren ve yine hâdiseler önünde, umumi efkârın tesiri altında kalan müessesedir.⁷

Fransız düşünür Alexis de Tocqueville’e göre, “Demokrasi olmazsa gerçek anlamda gazeteler olmaz; gazeteler olmazsa da demokrasi olmaz.”

Gazete; politika, ekonomi, kültür ve daha başka konularda haber ve bilgi vermek için, yorumlu ya da yorumsuz, her gün ya da belirli zaman aralıklarıyla çıkarılan yayındır.

Bir gazetenin hazırlanmasında ve çıkarılmasında görev alan kişilere “gazeteci” adı verilir. Gazetecilerin asıl görevi olan haber toplama ve bildirme işine ise “muhabirlik” denir.⁸

1.4.1. Gazete ve Gazeteciliğin Tarihçesi

Gazetecilik günümüzde bağımsız, etkili ve saygın bir meslek haline gelmiştir. Gazetecilik “Journalism” hedef kitleleri ilgilendiren, haberleri ve olayları, toplama, yazma ve bildirme işlevlerini yüklenen meslek dalıdır.

Tarihin bilinen ilk haber toplama ve dağıtma belgesi, Roma Senatosu tarafından M.Ö. 59 yılında çıkartılan “Acta Diurna-Acta Publica”dır. Bu ilk “resmi gazete”den 2.000 dolayında kopya çıkarılarak Roma İmparatorluğu’nun her köşesindeki halka açık yerlerde duvarlara asılarak bildirilmektedir. Yaygın kullanım alanı olan gazete, İtalyanca “Gazetta” sözcüğünden gelmektedir. Fransa’da ilk kez 1631 yılında Theophraste Renaudot tarafından yayınlanan “La Gazette” ile başlayan gazetecilik, zaman içinde gelişerek toplumların en güçlü kitle iletişim araçlarından birini oluşturmuştur.

⁷ C. Fehmi Başkut, *Gazetecilik Dersleri*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1966, s. 7-12.

⁸ Atilla Girgin, *Yazılı Basında Haber ve Habercilik Etiği*, İnkılâp Yayınevi, İstanbul 2003, s. 64, 65.

Matbaanın icadından önce gazeteciliğe ilk kez Çin'de rastlanmaktadır. Çinlilerin VI. yüzyılda tahta üzerinde oyulmuş harfleri kullandıkları bilinmektedir. Avrupalılar, bu yöntemi ancak XII. yüzyılda öğrenmişler ve XV. yüzyılda da geliştirip genişletmişlerdir. Mısır'da ise, gazete benzeri papirüslerde olaylara ilişkin bilgiler verildiği saptanmıştır. Yunan ve Roma'da gazeteciliğe ilişkin çabalarda ise Atinalılar, öğrendikleri haberleri "Agora" denilen yerde yüksek sesle halka duyurmuş ya da formlarda toplananlar, günlük haberleri öğrenerek tartışmasını yapmışlardır.

Gazeteciliğin bugünlere gelişinde, diğer teknolojik gelişmeler yanında, kâğıdın ve matbaanın icadı da kuşkusuz önemli rol oynamıştır. Gazeteciliğin yaygınlaşması ve güçlenmesi kuşkusuz, matbaanın icadıyla hızlanmıştır. Matbaa, bir kuyumcunun yanında oyma işlerinde çalışan Alman asıllı Johannes Gutenberg tarafından 1440 yılında yaşama geçirilmiştir.

Matbaanın icadından yüz yıl sonra da basılı haberler, gazeteye öncülük etmiş, temel oluşturmuştur. İlk aşamada yazılı haberlerle, basılı olanlar arasında bir mücadele yaşanmıştır. Yazılı mektuplardan basılı haberlere geçiş kolay olmamış, nitekim XVI. ve XVII. yüzyıllarda ikisinin bir arada uygulaması sürmüştür.

1.5. GAZETE ÇEŞİTLERİ

İçeriklerine, genel yayın politikalarına, yayın saatlerine göre, gazeteler sınıflara ayrılmaktadır.

1.5.1. Dünyada Gazeteciliğin Çeşitleri

Haber Gazeteciliği, Fikir Gazeteciliği, Parti Gazeteciliği, Rejim Gazeteciliği.

1.5.1.1. Haber Gazeteciliği

Bu nevi gazeteler kâr maksadı ile çıkan gazetelerdir. Bunlarda gaye tirajdır. Siyasi hiçbir tarafı yoktur. Bunlar haber vermek, ilân toplamak suretiyle fazla kazanmayı düşünürler. Bu nevi gazetelere "Yığın Gazeteciliği" adı verilmektedir. Haber gazeteciliği insanoglundaki olayları etrafa yaymak, olanı biteni birbirlerine duyurmak ihtiyacından faydalanmaktadırlar.

Bu ihtiyaç eski devirlerde dedikodu, sonra da münadiler vasıtasıyla yapılırdı. Bunlara “haber” denirdi. Haberleri öğrenmek merakı insan ruhunda mevcuttur. İşte, gazete bu meraktan doğmuştur. Bu haber merakı Avrupa’da XVII. yüzyılda haber gazeteciliğini meydana getirdi.

1.5.1.2. Fikir Gazeteciliği

Bu nevi gazeteciliğe “Opinyon Gazeteciliği” de denilmektedir. Fikir gazeteciliği Fransız İhtilâli ile başlamıştır. Hürriyet, millet ve demokrasi fikirleri bu gazetelerde hâkim olmuştur. Sosyal, ekonomik ve felsefi problemlerin müdafaalarını bu gazeteler yapmaktadır.

Düşünceler haber olarak fikir gazetelerinde Efkâr-ı Umumiye’ye arz edilir. Gazeteler halk dilinde çıktığı için fikirler kolaylıkla geniş kitlelere yayılmıştır. Bu gazetelere değerli ilim adamları da makaleler yazınca, halk uyanmış ve birçok konularda bilgi sahibi olmuşlardır.

Fikir veya Opinyon gazeteciliği idealistlerin gazetesi olmuştur. Fikir gazeteciliği, gaye olarak, Efkâr-ı Umumiye’yi, yani “Opinyon”u tutmuş, onu ileri bir görüşe sahip kılmak için her türlü fedâkarlığa katlanmıştır.

1.5.1.3. Parti Gazeteciliği

Bu gazeteler daha ziyade doktrinlere dayanmıştır. Buna “Parti Gazeteciliği” denilmektedir. XIX. yüzyılda Avrupa’da ekonomik bir gelişme baş gösterince, işverenlerle, iş alanların hakları problemi ortaya çıktı. Liberalizmin karşısına sosyalizm çıktı. Sağ ve sol cereyanlar doğdu. İşte bir kısım gazeteler liberal partilerinin ilkelerini, bir kısmı da sosyalizm ilkelerini müdafaa ettiler. Liberaller de muhafazakârların tarafını tuttular. Bu suretle yön tutan gazeteler faaliyete geçtiler. Bunlar sağ ve sol partilerin organları oldukları için bu gazetelere de parti gazeteciliği adı verilmiştir.

1.5.1.4. Rejim Gazeteciliği

Rejim gazeteciliği I. Dünya Savaşı’ndan sonra meydana gelmiştir. Devrim yaparak iktidara gelen Totaliter partiler, rejimlerini ayakta tutmak ve devamını sağlamak üzere gazetelerini kendileri çıkarırlar. Gayelerini ve programlarını müdafaa ederler. Muhalefete yer vermezler.

Bunlar rejimlerinin devamını temin etmek üzere rejim gazeteciliğine ziyadesi ile önem vermektedirler. Hürriyet rejimini kabul etmezler. Rejimin gidişine mâni olanları derhal cezalandırırlar. Bunlar daha ziyade sosyalist, totaliter ve tek partili rejimlerde görülmektedir.

Türkiye’de ilk gazete 1831’de devlet tarafından haber gazeteciliği şeklinde resmi bir gazete olarak neşrolundu. 1840’da özel olarak çıkan gazeteler fikir gazeteciliği yaptılar. Gazetelere sansür konulunca, fikir gazeteleri Avrupa’da çıkarıldı. Hürriyet rejimini müdafaa ettiler. II. Meşrutiyet gazeteciliği ise parti gazeteciliğine önem verdi. Muhaliflerine göz açtırmadı.

Cumhuriyet devrinde Türk basını hürriyet rejimi içinde daha ziyade fikir ve ictihad gazeteciliği ve bir kısım gazeteler de haber gazeteciliği şeklinde neşriyatlarına devam etmişlerdir. Teknik bakımdan Türk gazeteciliği en yüksek bir devreye ulaşmıştır.⁹

1.5.2. Yayın Saatlerine Göre Sınıflandırma

Sabah Gazeteleri, Akşam Gazeteleri, Gece Postaları (Özellikle Batı ülkelerinde görülmekte, bizde de İstanbul ve Ankara’da zaman zaman yayınlanmaktadır.).

1.5.3. Yayın Sürelerine Göre

Günlük Gazeteler, Haftalık, On beş Günlük, Aylık Gazeteler (Bu tür gazeteler çoğu kez dergi de sayılmaktadır.).

1.5.4. Dağıtımlarına Göre

Ulusal Gazeteler, Bölgesel Gazeteler, Yerel Gazeteler.

1.5.5. İçeriklerine Göre (Dil bakımından):

Türkçe Yayınlanan Gazeteler, Yabancı Dildeki Gazeteler.

1.5.6. İlgili Alanlarına Göre;

Spor Gazeteleri, Ekonomi Gazeteleri, Tarım Gazeteleri, İşçi Gazeteleri, Mizah Gazeteleri.

---

⁹ Enver Behnan Şapolyo, a.g.e., s. 6-10.

1.5.7. Konularına Göre Gazeteler:

Kamuoyunu yaratan ve etkileyen yayın organlarına Fikir Gazeteleri denilmektedir. Kamuoyunu yansıtan gazeteler de Kitle, Magazin ya da Bulvar Gazeteleri olarak değerlendirilmektedir. Fikir ve Magazin Karışımı Gazeteler.

1.5.8. Diğer Gazete Çeşitleri:

Ağırbaşlı Gazete, Hafif, Yaygaracı Gazete, Kapitalist Gazete, Marksist Gazete, Namuslu Gazete vb.¹⁰

1.6. HABER NEDİR?

Haber, Arapça bir sözcüktür; bizde de yaygın kullanılmaktadır. Amerikalılar ve İngilizler habere yeni anlamına gelen “*New*”, Fransızlar ise “*Information*” demektedirler.¹¹ Haber kişileri bilgilendirir, eğitir, eğlendirir, üzer, sevindirir. Haber, gerçekle bağlantılı ya da gerçeğin ta kendisi olduğu sanılmasından dolayı, en etkili medya içeriğidir.

Haberin amacı, gerçekleşen herhangi bir olayın kitlelere aktarılmasıdır. O halde haber “olay”dır. Olay ise çeşitli olguların, belirli bir yer ve zaman içinde meydana gelmesi, geçmesi sürecidir.¹²

1.7. MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE TÜRKİYE’DE BASIN

Kurtuluş Savaşı sırasında basın, önemli bir işlev yüklenmiş, iç ve dış kamuoyunun oluşturulması ile Anadolu’da halkın bilinçlenmesini ve düşmanlara karşı örgütlenmesinde büyük rol oynamıştır.

M. K. Atatürk’ün Sivas’a gelmesinden sonra 14 Eylül 1919 tarihinde yayınlanan “*İrade-i Milliye*” *Gazetesi*, Sivas Kongresi’nde alınan kararları bütün dünyaya duyurmuştur. Atatürk Ankara’ya geçince 10 Ocak 1920 tarihinde “*Hâkimiyet-i Milliye*” *Gazetesi* yayın yaşamına girmiştir. “*Hâkimiyet-i Milliye*” daha sonra Cumhuriyet Halk Partisi’nin resmi organı haline gelmiş. 1934 yılında da “*Ulus*” *Gazetesi* adını almıştır.

¹⁰ A. Rıdvan Bülbül, a.g.e., s. 43-45.

¹¹ A. Rıdvan Bülbül, a.g.e., s. 25, 26, 95.

¹² Atilla Girgin, *Yazılı Basında Haber ve Habercilik Etiki, ...*, s. 74-78.

Anadolu’da Milli Mücadele’nin doğup gelişmesinin yanı sıra bir de “Milli Mücadele Basını” doğmuş ve gelişmişti. Bu basın en basit baskı araçlarıyla başlamıştır. Bazı yerlerde “*Eser-i Cedide*” denilen yazı kâğıtlarına gazete basılmıştır. Baskı makineleri at ve öküz arabaları ile ilden ile taşınmıştır ve en ilkel koşullar altında gazeteler yayınlanmıştır. Meslekten mürettip, matbaacı, kâğıt, mürekkep ve yedek parça yoktur. Ama her şeye rağmen gazete çıkaracaktır.¹³

Milli Mücadele Dönemi başlarken, Osmanlı basınının iki kampa ayrıldığı görülmektedir: Bir yanda özgürlük ve bağımsızlıktan taraf olarak Milli Mücadele’ye destek verenler, öte yanda, padişah ve saray yanlısı olarak, Milli Mücadele’ye destek verenleri ve katılanları vatan hainliğiyle suçlayanlar.¹⁴

1918-1923 yıllarını kapsayan bir dönemde, merkezi İstanbul’da bir Osmanlı Hükümeti, bir de merkezi Ankara’da T.B.M.M. Hükümeti vardır. Osmanlı Hükümeti işgal kuvvetleriyle işbirliği yapmakta, Ankara Hükümeti ise ülkenin bağımsızlığı için Kurtuluş Savaşı’nı yürütmekteydi. Basın da bu duruma paralel olarak “İstanbul Basını” ve “Anadolu Basını” olmak üzere iki merkezde gruplaşmıştır.¹⁵

1.8. ANADOLU AJANSI

Anadolu Ajansı İstiklal Savaşı yıllarında, 6 Nisan 1920’de Ankara’da Atatürk’ün kararıyla kuruldu. Ajans’ın adını da Atatürk koydu. Anadolu Ajansı’nın kuruluş bildirgesi şöyledir: “*Kalbi İslâm olan Osmanlı Saltanat Merkezi’nin düşman işgaline geçmesi ve bütün ulus ve vatanımızın en büyük tehlikeye uğramasının sonucu olarak bütün Rumeli ve Anadolu’nun giriştiği ulusal ve kutsal savaş sırasında halkın en doğru iç ve dış haberlerle aydınlatılması önemle göz önünde tutulmuş ve burada en yetkili kişilerden kurulu bir özel heyetin yönetiminde ve Anadolu Ajansı adı altında bir kurum kurulmuştur. Anadolu Ajansı’nın en hızlı araçlarla vereceği havadis ve bilgi Heyeti Temsiliye’imizden de geçeceği için ajans teklifleri Müdafaa-i Hukuk örgütümüzce de bucak ve köylere kadar dağılacak ve duyurulacaktır. Bu bakımdan acele tertibat alınması ve sonucun bildirilmesi önemle rica olunur.*”

¹³ Hıfzı Topuz, *100 Soruda Türk Basın Tarihi*, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1973, s. 127.

¹⁴ Atilla Girgin, *Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik*, İnkılâp Yayınları, İstanbul 2001, s. 109.

¹⁵ M. Nuri İnuğur, *Basın ve Yayın Tarihi*, Çağlayan Kitabevi, İstanbul 1982, s. 336, 337.

6 Nisan 1920’de kurulan Anadolu Ajansı’nın başlıca iki amacı vardır: Ulusal birliği tehlikeye düşürecek kışkırtmalara karşı tedbir almak, Kurtuluş Savaşı ve eylemiyle ilgili haberleri halka duyurmak.¹⁶

23 Mart 1920’de toplanan Büyük Millet Meclisi’nde ilk görüşülen konulardan biri de haberleşme konusu idi. Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti, “Matbuat ve İstihbarat Umum Müdürlüğü” adlı bir örgütün kurulmasını öngörmüştü. Üyeler silah kadar etkili ve düşünce örgütlerinin öteden beri ihmal edilmemesini önemle belirttiler. Kurulacak olan haberleşme örgütüne iki görev veriliyordu:

Bunlardan birincisi dilekelerimizi ve amaçlarımızı dünyaya tanıtarak davamızın haklı olduğunu ispat etmek, ikincisi de halkı sürekli olarak aydınlatmak.

Bu ilkelerin gerçekleştirilmesi için bir yandan İstanbul, Zonguldak, İnebolu, Antalya, Kars ve İzmit’te birer haber alma şubesi kuruluyor ve bir yandan da askeri telsiz istasyonlarının dinleme servisleriyle yabancı ülkelerin yayınları izlenerek Ankara’ya ulaştırılıyordu. Bunun yanı sıra Londra, Paris, Berlin, Viyana, Cenevre ve New York’ta haber bürolarının kurulması öngörülüyordu. Bu büroların görevi İstiklal Savaşı ve Türkiye’nin kurtuluşu ile ilgili haberleri yabancı ülkelere duyurmak olacaktı. Anadolu Ajansı işte bu amaçların gerçekleştirilmesi için kuruluyordu.¹⁷

1.9. MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE ANADOLU BASINI

Anadolu’da gazetecilik II. Abdülhamit döneminde vilayetlere gönderilen matbaalarla başlamıştır. Konya’da Mazhar Babalık’ın “*Babalık*”, Kastamonu’da Hüsnü Açıksöz’ün *Açıksöz* (1916) ve Ahmet Şevki Bey’in “*Ahenk*” (1904) gazeteleri ilk örnekler olmuştur. Erzurum’da “*Envar’ı Şarkıyye*”den (1867) sonra, Anadolu’da yayınlanan ilk gazetelerden biri de “*Yeni Asır*”dır. *Yeni Asır Gazetesi* Ege’nin bölge gazetesi olarak yüksek tirajıyla yayını bugün de sürdürmektedir. İstanbul’da yayınlanan *Sabah* ve *Takvim*, vb. gibi gazeteler de önemini korumaktaydı.¹⁸

¹⁶ Atilla Girgin, *Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik, ...*, s. 107.

¹⁷ Hıfzı Topuz, a.g.e., s. 132, 134.

¹⁸ A. Rıdvan Bülbül, a.g.e., s. 13.

İstanbul'da yayımlanan gazetelerin yanı sıra, Anadolu basını arasında da, Milli Mücadele'ye öncülük eden, Milli Mücadele'yi destekleyen, Milli Mücadele karşıtı gazeteler bulunmaktadır.

M. K. Atatürk Meclis'teki bir konuşmasında; *“Bütün gazetelere ne yolda idare-i kalem edeceklerine dair tarafımızdan talimat verilmiştir ve bütün matbuatımız bu dairede ifayı vazife etmektedir.”* demiştir. Anadolu'da, Milli Mücadele'ye öncülük eden ve destek veren basının tek amacı, savaşın başarıya ulaştırılmasıdır. Dolayısıyla Türkçe olmayan ayrılıkçı azınlık gazeteleri, giderek kendiliklerinden kapanmışlardır.¹⁹

Milli Mücadele'yi yıpratmaya çalışan başlıca gazeteler Trabzon'da *“Selamet”*, Balıkesir'de *“İrşad”*, Adana'da *“Ferda”*, Kastamonu'da *“Zafer”*, İzmir'de *“Köylü”*, *“Şark”*, *“Müsavat”* ve *“İslahat”*, Edirne'de *“Teemmin”*, Bandırma'da *“Adalet”*, Bursa'da *“Bursa”* ve *“Mücahhede”*dir.

1.10. TÜRKİYE CUMHURİYETİ DÖNEMİNDE BASIN ve GAZETECİLİK

29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyet kurulmuştur. Laikliğin Türkiye'de tam anlamıyla yerleşmesinde, Saltanatın kaldırılması ve Lozan Barış Antlaşması'nın imzalanmasının ardından Cumhuriyet'in kurulması en önemli adım olmuştur. 3 Mart 1924 tarihinde Hilafet'in kaldırılması, Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitimin birleştirilmesi de, laikleşme yolunda önemli aşamalardır. 1928'de, 1924 Anayasası'ndaki *“Türk Devleti'nin dini İslâm'dır, dili Türkçedir”* cümlesinin resmi din ile ilgili ilk bölüm kaldırılmıştır. 1937 yılında da laiklik, bir anayasa ilkesi haline getirilmiştir. Atatürk devrimleri gerçekleştirirken çağdaşlaşmanın yozlaşmaması, ulusal kimliğin zedelenmemesi için köklü önlemler almıştır.²⁰

1.11. YEREL BASIN KAVRAMI

Yerel gazete kavramındaki “Yerel” sözcüğü, dar bir yerleşim alanını belirtmek için kullanılmaktadır. Bu alan, bir bölge, il, ilçe veya köyle sınırlı olabilir. Bazen de bölgeye bağlı bir il, bu ile bağlı ilçe ve köylerin hepsini kapsayabilir. Yerel basının ulusal

¹⁹ Atilla Girgin, *Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik*, ..., s. 110-112.

²⁰ Atilla Girgin, *Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik*, ..., s. 111-114.

basından ayrı bir özelliği vardır. Ulusal basın olayları dünya ve ülke bazında değerlendirip gazetede yer alacak haberleri seçerken geniş kitlelerin ortak ilgi alanlarını göz önünde bulundurur. Yerel basın ise daha dar çevredeki olaylara değinir.

Türkiye’de 800 dolayında yerel gazete yayınlanmaktadır. Ancak bu gazetelerin tamamı günlük olarak yayınlanmamaktadır. Yaklaşık % 55’i günlük, % 35’i haftalık, % 10’a yakın bir bölümü de on beş günde ya da ayda bir yayınlanmaktadır. Toplam baskı sayısı ise 500.000 dolayındadır. Adana “*Adana Ekspres*”, Trabzon “*Karadeniz Postası*”, İzmir “*Yeni Asır*” adlı gazeteler, bölgesel nitelikte gazeteler olmakla birlikte, yerel gazeteler genellikle il ve ile bağlı yerleşim yerlerine yönelik yayın yapmakta ve dağıtılmaktadır.

Türkiye’de yerel basının ilk örneği 7 Kasım 1864 tarihinde Tanzimat sonrası mahalli idarelerle ilgili düzenlemeler çerçevesinde eyaletlerin kaldırılarak yerine vilayetler getirilmesiyle görülmektedir. Bu dönemde en önemli kültür atılımı kuşkusuz her vilayete açılan matbaalardır. Açılan bu matbaalarda yıllıklar, takvimler, dini, edebi ve bilimsel kitaplar basılmıştır. Yine aynı matbaalar resmi “*Vilâyet Gazeteleri*”nin çıkarılmasında kullanılmıştır.

İlk yerel gazete Anadolu’nun dışında Tuna’da Tuna Valisi Mithat Paşa tarafından 1865 yılında çıkarılan *Tuna Gazetesi*’dir. *Tuna Gazetesi*’nden sonra yayınlanan ikinci yerel gazete ise 1866 yılında Erzurum’da yayınlanan “*Envar-ı Şarkıyye*”dir. Bu gazetenin giderleri de yine devlet tarafından karşılanmıştır. Gazeteler içerikleri ve yayınlanma amaçlarına göre ayrılırken, ulusal gazeteler ve yerel gazeteler “Anadolu Basını” olarak belirtilmiştir. Birçok ilde yayınlanan yerel gazeteler teknik ve içerik olarak ulusal gazetelere haber kaynağı oluşturmaktadırlar. Ulusal gazetelerin ulaşamadığı yerleşim birimlerinden haberlere yer veren yerel gazeteler, ulusal gazeteleri beslerler.²¹

1.11.1. Türkiye Cumhuriyeti Döneminde Yerel Basın ve Gelişimi

Türkçe dergi ve gazetelerin önemli bir bölümü bugünkü sınırlarımız dışında kalan yerlerde çıkarılmaktaydı. İlk Türkçe süreli yayınıımız olan *Vekayi-i Mısriyye* (1828) yerel bir gazetedir.

---

²¹ Feyyaz Bodur, *Yerel Basında Yönetim ve Örgüt Yapısı*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 1997, s. 38-49.

Osmanlı Dönemi yerel dergiciliğinde hatırı sayılır bir yeri olan, bugün sınırlarımız dışında kalmış bazı şehirler ve eski harfli Türkçe süreli yayınlar şöyledir: Selanik 37, Filibe 13, Üsküp 10, Hanya (Girit) 9, Bahçesaray 6, Bağdat 5, Köstence 5, Sofya 5 ve Saraybosna 4 adettir. Bunlar yanında Yeni Osmanlılar ve Jöntürkler için Cenevre, Paris, Londra ve Kahire'nin de II. Meşrutiyete kadar, muhalefet yayıncılığında önemli şehirlerdir.²²

Türk gazeteciliği “Monarşik rejim gazeteciliği”, “Meşrutî rejim gazeteciliği”, “Millî Mücadele devri gazeteciliği” devirlerini geçirdikten sonra “Cumhuriyet rejimi gazeteciliği” devrine girdi. 29 Ekim 1923’de “Türkiye Cumhuriyeti Devleti” kurulunca demokratik rejime girilmiş oldu. Bu rejimin ana vasıflarından biri de basının geniş özgürlüğü idi. Ne monarşi rejiminin sansürü, ne meşrutiyetin tek taraflı basını artık yer almayacaktı.

Türk basınının tam bir hürriyet havası yaşadığı iki devre vardır. Bunlardan biri 1908 II. Meşrutiyet’in ilân olunduğu yıldır ki 1909’da sona ermiştir. İkinci geniş hürriyet devri 1923 Cumhuriyeti’nin ilânından 4 Mart 1925’de “Takrir-i Sükûn” Kanununun ilânına kadar olan bir devirdir. Bu devirden sonra gazetecilik, Atatürk’ün meydana getirdiği inkılâpların kökleşmesi için gösterdikleri çapadır. Tek taraflı fikir gazeteciliği hamleleri yapılmıştır. Fakat gün geçtikçe gazeteler geniş kitlelere hitap eden haber ve satış gazeteciliği şeklinde dev adımlarla bugünkü yüksek devresine erişmiştir.²³

Taşra basınının gelişiminde sivil toplum örgütlerinin de önemli payı vardır. Türk Ocağı ve onun yerine kurulan Halkevleri ve bunlarla aynı paraleldeki bir meslek kuruluşu olan Muallimler Birliği, kültür hayatına önemli bir canlılık getiren dergiler yayımlamışlardır. Türk Ocağı, taşrada eski harflerle 6 dergiyi yayımlamıştır: *Altın Yurt* (Adana), *Birlik* (Sivas), *Ocak* (Konya), *Türk Gençleri* (İzmir), *Türk Bahçesi* (Sinop), *Ana Türk Yurdu* (Giresun) dergileri.

Halkevleri 1932-1950 arasında, 65 adet dergi çıkartmıştır ki bunlardan sadece 6 tanesi İstanbul’a, geri kalan 59 tanesi taşra şehirlerine aittir.²⁴

²² Azize Aktaş-Yasa, Songül Boybeyi, Ömer Çakır, *Kültür Hayatımızda Yerel Dergiler ve Yerel Dergi Yayıncılığı Bilgi Şöleni (7-9 Haziran 2002, Bolu)*, Atatürk Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 2002, s. 18.

²³ Enver Behnan Şapolyo, a.g.e., s. 220.

²⁴ Azize Aktaş-Yasa, Songül Boybeyi, Ömer Çakır, a.g.e., s. 18-20.

1919 Mayıs'ı ile 1938 yılının sonu arasında, Türkiye topraklarında 582 gazete yayımlandığı, bunlardan 176'sının İstanbul'da, 406'sının ise taşrada çıktığı belirlenmiştir.

Taşrada yayımlanan gazetelerin illere göre dağılımı; İzmir (54), Trabzon (28), Adana (27), Ankara (25), Bursa (24), Samsun (16), Eskişehir (13), Kastamonu (12), Gaziantep (11)'dir. 11 ilde l'er gazete çıkarılmış, 10 il de ise hiç gazete yayımlanmamıştır.

Ankara'nın bütün Türkiye'ye hitap eden "*Ulus*" *Gazetesi* bir yana bırakılırsa, bu gazetelerde büyük tirajlara rastlanmamıştır. İzmir'de yayımlanan "*Anadolu*", "*Ahenk*", "*Hizmet*" *Gazeteleri*, 5.000-6.000, Gaziantep'in "*Halk Dili*" 5.000, Erzurum'un "*Envar-ı Şarkiyye*"si 1.700, Konya'nın "*Babalık*"ı 1.500, Bursa'nın "*Yeni Fikir*"i 1.200 tirajlıdır.

İstanbul'da yayımlanan gazetelerin % 60'ı siyasi içerikliken, bu oran taşra gazeteleri için % 83'tür. Bu gazetelerin, özel reklam geliri bulunmadığından, 1937'lere kadar hükümetten maddi yardım almanın dışında yaşama şansları olmamıştır. Resmi ilan dağıtımını 1937 yılında başlamıştır.²⁵ Yerel basının Türkiye'deki işlevselliğinin tarihsel süreç içinde hep devlet ögesi bulunmaktadır. Türkiye'de gerek ulusal ve gerekse yerel düzeyde basının var olmasını sağlayan ve etkinliğini başlatan devlet olmuştur.

Özellikle Türkiye'nin 1946-1960 arası çok partili siyasi hayatla tanıştığı dönemde sayısal anlamda tam bir patlama gösteren yerel basın, aynı zamanda gittikçe sorunlarının kronikleştiği ve iyice işlevsizleştiği bir anlamda yardıma muhtaç hale dönüşen bir yapıya sahip olmuştur. Yerel yönetimler açısından son derece önemli işlevselliğe sahip bir kurum olan yerel basın, aynı zamanda pek çok açıdan şimşekleri üstüne çeken bir kurum olma özelliğini de taşımaktadır.

Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü Anadolu Basını Şefliği'nden alınan bilgilere göre de 1996 yılı sonu itibariyle; günlük 337, haftalık 322, haftada iki günlük 60, on beş günde bir 64, aylık 72 gazete yayın hayatını sürdürmektedir. Ayrıca Amasya, Artvin, Gümüşhane, Bayburt, Sinop, Şırnak illerinde günlük gazete yayımlanmamakla birlikte, buralarda haftalık yayımlanan gazeteler bulunmaktadır.

---

²⁵ Atilla Girgin, *Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik*, ..., s. 113.

Yerel basın, yayınladığı haberler, fotoğraflar, ele aldığı sorunlar, kentin ihtiyaçları, kentin 24 saat kültürel ve sosyal etkinliklerine ilişkin aktardığı bilgilerle, bireye “yaşanan yer” duygusunu, yaşadığı yerin bir parçası olduğu düşüncesini kazandırmaktadır. Bu nedenlerle hemen hemen tüm gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde kitle iletişim araçları iki yönlü bir ilerleme süreci içine girmişlerdir. Bir yönüyle sınırları aşan bir bütünleşme süreci yaşamakta, öte yandan da hemen her kasaba hatta her semt ve mahalle bir yerel (mahalli) gazeteye, radyoya sahip olmaya başlamaktadır.²⁶

1960’lı yıllardan itibaren Ankara’nın yeniden ikinci merkez haline yükseldiği gözlemlenmektedir. Halen Türk basın-yayını, İstanbul ve Ankara olmak üzere çift merkezlidir.²⁷

1.12. TEK PARTİLİ DÖNEMDE TÜRK BASINI ve GAZETECİLİK (1923-1945)

Türkiye 1923-1945 tarihleri arasında tek partiye dayalı, otoriter bir siyasal rejim tarafından yönetilmiştir. Bu siyasal rejimin özelliği gereği, aynı yıllarda Türkiye’de yürürlükteki basın rejimi de, otoriter bir yapıya sahip olmuştur. 1945 yılı sonuna, yani çok partili düzene geçinceye kadar, basın sürekli olarak C.H.P.’nin denetimi altında tutulmuş, dini yazılara izin verilmemiş, sol eğilimlere de, “Kemalist Çizgi” aşılmamak kaydıyla göz yumulmuştur. Bu çizgiyi aşan sosyalist ve komünist yayınlar, sık sık kapatılarak, yazarları da tutuklanarak engellenmiştir. Bunu yanı sıra ülke basınının temel haber kaynakları sayılan Anadolu Ajansı ile radyo yayınları da tek yanlı olarak kullanılmıştır.²⁸

III. Selim’den bu yana bütün yenileşmelerin yukardan aşağıya yapıldığı gibi Kemalist devrim de Osmanlı toplumunun geleneksel ve hiyerarşik yapısı içerisinde yeniliklere artık bir sivil-asker elit tarafından yukardan aşağıya doğru gerçekleştirilmiş, devrime karşı tepki de aşağıdan yukarıya doğru, yani yenileşmeden, Batılaşmadan yarar görmeyen sınırların, Batılı burjuva kurumlarını reddetmesi, benimsememesi ile gelişmiştir.

Bu durum doğal olarak ortaya bir toplumsal ikilem çıkartıyordu. Bir tarafta “aydınlanmış”, Tanzimat döneminden beri yeni bir yönetim anlayışı ile devlete el koymuş asker-sivil bürokratlar, öbür yanda ise ihtisaslaşma, işbölümü ve farklılaşma yokluğu

²⁶ Ali Murat Vural, *Yerel Basın ve Kamuoyu*, Anadolu Üniversite Yayınları, Eskişehir 1999, s. 120-133.

²⁷ Azize Aktaş-Yasa, Songül Boybeyi, Ömer Çakır, a.g.e., s. 18

²⁸ Atilla Girgin, *Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik*, ..., s. 121, 122.

nedeni ile büyük ölçüde geleneksel bir kapalı tarım yapısı içinde hapis olmuş, statik bir toplumun kaderci düşünce yapısını paylaşan halk yığınları vardı.²⁹

Hükümet, gerek Cumhuriyetin ilanı ve hilafetin kaldırılışı aşamalarında, gerekse Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Serbest Cumhuriyet Fırkası (1930) denemelerinde, bazı İstanbul gazeteleri tarafından eleştirilere uğramış, buna karşılık bazı gazeteciler de İstiklal Mahkemeleri'nde yargılanmışlardır. Bu gelişmelerden sonra, Cumhuriyet Halk Fırkası içinde “tek partili otoriter rejim” arayışları ve muhalif gazetecileri suçlama eğilimleri yoğunluk kazanmıştır.³⁰

1.13. ÇOK PARTİLİ DÖNEMDE BASIN

7 Ocak 1946 tarihinde Dörtlü Takrir'in sahipleri Celal Bayar, Adnan Menderes, Fuat Köprülü ve Refik Koraltan bir basın toplantısı yaparak D.P.'nin kurulduğunu bildirmişlerdir. C.H.P.'nin yayın organı *Ulus*'ta Falih Rıfkı Atay, yeni partiyi “*demokrasi hayatımızın hep hissetmekte olduğumuz bir eksiği böylece ortadan kalkmaktadır*” diyerek karşılamıştır.

Necmeddin Sadak, D.P.'nin amacını “*demokrasinin geniş ve ileri bir anlayışla gerçekleşmesine hizmet etmek*” olarak tanımlamasına karşılık, *bugünkü sosyal düzenin ileri demokrasiye olanak vermediği fikrini*” ileri sürmüştür.

Başbakan Şükrü Saraçoğlu, 6 Şubat 1946 günü yaptığı aylık basın toplantısında muhalefet sayesinde “*müspet veya menfi, temiz veya kirli işlerin daha kolay ortaya çıkacağını, böylece rejimin daha sağlıklı işleyeceğini*” belirtirken, şu noktayı vurgulamıştır:

“... irticaya karşı beraberliği tabii saydığımız için onlardan tek bir şey istiyoruz: O da dış politikada beraberlik... Bugüne kadar bu muhalefet cereyanına katılanların hiçbirinden bu birlik ve beraberlik ruhunu örseleyecek bir söz çıkmamıştır, geleceğimiz için bu iyi bir başlangıçtır.”³¹

²⁹ Ahmet N. Yücekök, *Siyaset Sosyolojisi Açısından Türkiye'de Parlatmentonun Evrimi*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1983, s. 103.

³⁰ Atilla Girgin, *Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik*, ..., s. 122.

³¹ Nilgün Gürkan, *Türkiye'de Demokrasiye Geçişte Basın (1945-1960)*, İletişim Yayıncılık, İstanbul 1998, s. 187-190.

1946-1950 yılları çok canlı bir dönemdir Türkiye’de. II. Dünya Savaşı’ndan sonra C.H.P.’nin aşırı tutucu kanadı büyük bir yenilgiye uğramış ve çok partili düzene geçilmiştir. Tam bu sıkıntılı günlerde Mehmet Ali Aybar “*Zincirli Hürriyet*”i çıkartır; Sabahattin Ali ile Aziz Nesin “*Marko Paşa*”yı yayımlarlar. Bu gazeteler toplatılır, Mehmet Ali Aybar, Sabahattin Ali ve Aziz Nesin tutuklanır. Ankara’da “*Yaprak*” Dergisi yayınlanır. İstanbul’da *Varlık*, *Yeditepe* ve Ankara’da *Kaynak* gibi sanat ve edebiyat dergileri tutarlılıkla yayınlarına devam ederler. Bu dönemin günlük gazetelerinden en önemlileri; *Cumhuriyet*, *Vatan*, *Tasvir*, *Akşam*, *Yeni Sabah*, *Tanin*, *Ulus*, *Zafer*, *Hürriyet* ve *Milliyettir*.³²

1.13.1. Demokrat Parti İktidarı Döneminde Basının Özellikleri

1950 Milletvekili Genel Seçimleri sonucunda Türkiye sosyo-politik hayatında ilk defa görülen bir dönem başlıyordu. Tek parti, tek şef ve otoriter rejim gidiyor, plebisiter demokratik rejim geliyordu. “*Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir.*” prensibi ilk defa uygulanacaktı. Uygulayıcı için de hem ortam, hem de yönetici kadro hazır değildi. Kadronun başında Atatürk dönemi Bakan ve Başbakanlarından Celâl Bayar’dan başka devlet piramidinin üst basamaklarında bulunmuş ikinci bir kimse yoktu. Bu bakımdan, D.P. iktidarı için çok çetin bir dönem başlıyordu.

D.P.’nin, 1945’den beri benimsediği demokrasi rejimini işleyen, kabataslak olarak sadece basın idi. 1950’de iktidar değişmesiyle bu rejime karşı olanlar, kişiler ve partilerin basınları D.P.’nin demokrasi uygulamasına da karşı çıktılar. D.P. ikili bir basın rejimi uygulama oyununa sürüklenmek zorunda bırakıldı. Bundan da “Besleme Basın” doğdu. İdare eden ile edilenin arasına giren karşı düşünce ve duygu bir de yabancı ideolojilerin etkisi altında kalınca bu defa da bütün muhalefeti ve basını D.P.’ye karşı birleştirdi.

D.P. 1950’de başlattığı ve kısa bir süre uyguladığı açık basın rejimini, 1954’den sonra kıyısından, bucağından örtmeye, kapamaya başladı. 1954-1957 arası basın rejimine karşı, muhalefet basını arasında doğan topyekûn mücadele, D.P.’yi basına karşı ağır tedbirler almaya yöneltti. Büyük Millet Meclisi içinde, meclis yetkileriyle donatılmış “Tahkikat Encümeni”nin kuruluş ve harekete geçişiyle D.P.’nin uygulamaya çalıştığı son basın rejimi, içeride bazı güçlerin, dışarıda da Uluslararası Basın Enstitüsü’nün bu rejime

---

³² Hıfzı Topuz, a.g.e., s. 171, 172.

karşı direnişlerine yol açtı. D.P., demokratik basın özgürlüğünün sınırlarını böyle çizmek istedikçe, karşı koyma daha şiddetlendi ve bir ara muvafık-muhalif basın savaşı başladı. Hâlbuki D.P. daha baştan, hiç değilse 1954'lerden sonra, demokratik basın özgürlüğünün sınırlarını pekâlâ çizebilir ve muhalif basının azgın saldırısından yakasını kurtarabilirdi.

Öte yandan D.P. Türk basın tarihinin hiçbir döneminde görülmemiş derecede bir besleme basın çığırının da açılmasına zemin hazırlamakla, gerçek basının doğumunu önlemiştir. Gazete kapatmalarını, ilân kesmeleri, tahsis kesmeleri izlemiş, iktidar yanlısı basın tiranlarının gemi azıya almalarına göz yummuştur. Bütün bunlar, yağlı hükümet kuyruğunu kaybetmekten gözü dönmüş başta C.H.P. olmak üzere muhalif basının kinini devleştirmeye yol açmıştır. D.P. için demokratik basın rejiminin esasları üzerinde uzlaştırıcı rol oynayacak hiçbir kuvveti kalmamıştı. Öte yandan, muhalif basın ise alabildiğine yıkıcılık örnekleri gösteriyordu. 1960 yılının Nisan ve Mayıs aylarının muhalif basın ürünlerinin hemen hepsi, sanki bir beyinden idare ve bir ağızdan konuşuyormuş hale gelmişti. Bu bir yaydan çıkmış ok hali idi, bunu varacağı hedeften artık, hiçbir şey geri çeviremezdi.³³

D.P. iktidarının ilk yılları basının mutlu bir dönemidir. Kovuşturmaya uğrayan, tutuklanan gazeteci yoktur daha basında. Hükümetle gazeteciler arasında genellikle yakın ilişkiler kurulmuştur. Gazete sahipleri ile Başbakan Adnan Menderes arasında bir balayı dönemi başlamıştır o yıllarda. Bunun yanı sıra gazetecilerin sosyal haklarını tanıyan “basın mesleğinde çalışanlarla çalıştıranlar arasındaki münasebetleri düzenleyen 5953 sayılı 13 Haziran 1952 tarihli kanun”da çıkmış ve bu kanunla gazeteciler şunları elde etmişlerdir: Sendika kurabilmek, sosyal sigortalardan yararlanmak, işverenin gazeteci ile yazılı iş anlaşması yapması zorunluluğu, iş anlaşmasını bozmak isteyen gazete sahibinin gazeteciye kıdemine göre tazminat ödemesi, askerlikte, mahkûmiyet ve gazetenin kapanması durumlarında gazeteciye ücret ödenmesi, haftalık tatil, yıllık ücretli izin vb. Böylece yumuşak bir hava yayılmıştır Babîâli’ye. Gazete sahipleri de, gazeteciler de hükümetle iyi geçinme politikası yürütmeye başlamaktadırlar.

Fakat bu balayı dönemi de çok uzun sürmeyecek ve Yalman’ın “mavi ufuklar”ını yavaş yavaş kara bulutlar kaplamaya başlayacaktır. Bunun sayısız nedeni vardır. Her şeyden önce, temelde ekonomik nedenler yer alır. Halk D.P. döneminde umduğunu

---

³³ Fuat Süreyya Oral, *Türk Basın Tarihi 1919-1965 Cumhuriyet Dönemi*, Doğu Ltd Şirket Matbaası, Ankara 1968, s. 193, 194.

bulamamıştır. Fiyatlar ucuzlamamış, gelirler artmamış, hayat pahalılığı durmadan yükselmiştir. Birtakım partililer görevlerini kötüye kullanarak yolsuzluklara yol açmışlardır. Karaborsa ve vurgun işlerine adları karışanlar vardır. Particilik endişesi ile bunların korunduğu görünmektedir. Yolsuzlukların ortaya çıkartılması alerji yaratmaktadır partide. D.P.'yi tutmayan yöneticilere karşı da türlü baskılar başlamıştır. Çeşitli toplantılarda, parti kongrelerinde bunların eleştirisi yapılmakta ve Hükümetin izlediği politika saldırılara hedef olmaktadır.

1954 yılının ilk aylarında D.P. Hükümeti'nin Meclis'e getirdiği "Nesir yoluyla veya radyo ile işlenecek bazı cürümler hakkında kanun tasarısı" büyük gürültülere yol açmıştı. Hükümetin sözcülüğünü yapanlar bu tasarının yalnız basını hedef tutmadığını, gerekirse radyonun da suç sayılabilecek yayınlardan ötürü cezalandırılacağını, böylece adaletin ve eşitliğin sağlanacağını öne sürüyorlardı. D.P.'yi tutan gazeteler de bu tasarımı savunmaktan geri kalmadılar. Kanun 9 Mart 1954'de kabul edilerek sekiz gün sonra da yürürlüğe girdi.

Kanunun amacı "namus, şeref veya haysiyete tecavüz edilmesi veya hakarete bulunulması veya itibar kırarak veya şöhret veya servete zarar verebilecek bir hususun isnat edilmesini" önlemektir. Bunlar genellikle Ceza Kanunu'nun kapsamına giren çeşitli suçlardır. Hükümet bunları özel bir kanunda toplayarak verilecek cezaları ağırlaştırmıştır. Bunlara 6 aydan 3 yıla kadar hapis ve 1.000 liradan 10.000 liraya kadar da para cezaları konmuştur. Kanunun getirdiği en önemli hükümlerden biri bu maddelere göre suç, sayılabilecek bir yazı çıktığı zaman savcılarının doğrudan doğruya kovuşturma açabilmeleridir. Oysa Ceza Kanunu'na göre bunlar şikâyete bağlı suçlardır. "İspat Hakkı" da yoktur. Çok büyük tartışmalara yol açmıştır bu hak o yıllarda. Gazeteciye, öne sürdüğü bir şeyi ispat etme hakkı tanınmamıştır. Yani, gazeteci bir görevin kötüye kullanılışı olayını bulur, ortaya çıkartır, bunu ispatlayacak durumdadır. Ama kendisine bu hakkı vermezler. "Rezalet" çıkarmaya hakkı yoktur basın.

Hükümet bununla da yetinmez, gazeteleri ekonomik baskı altına almaya çalışır. 26 Kasım 1957'de yayınlanan bir kararname ile gazete ve dergi kâğıtlarının tek elden ithaline gidilir. 1958 yılının ilk günü yayınlanan bir kararname ile de "ilân ve reklamların tek elden dağıtımı" kabul edilir.³⁴

---

³⁴ Hıfzı Topuz, a.g.e., s. 179-185, 189.

1950'de D.P.'nin iktidara gelmesiyle o güne dek izlenen devletçi ekonomik sistemden vazgeçilerek, özel sektöre ağırlık veren kapitalist ekonomiye geçiliyordu. Bu durumda özel sektörün ülke ekonomisi içinde ağırlığı gittikçe artıyor ve toplum yavaş yavaş tüketim ekonomisine doğru kayıyordu. Böylece özel sektör ilanları gazete sayfalarında daha büyük boyutlarda yerini buluyordu. Özellikle ekonomik faaliyetin en hareketli olduğu 1953'te özel ilanlar, en yüksek seviyesine ulaşmakta ve gazetelerin ayakta kalmasını sağlayacak önemli bir kaynak oluşturmaktaydı.

Çok partili dönemde *Cumhuriyet Gazetesi*'nde yayımlanan özel reklamlar % 25, resmi ilanlar % 5 oranındaydı. *Cumhuriyet Gazetesi* ile C.H.P. iktidarının son dönemlerinde aralarının açılması ile gazetenin resmi ilanlarında bir düşüş başlamış, D.P. iktidarının ilk yıllarındaki iyi ilişkilerin de uzun sürmemesi dolayısıyla bu düşüş hızlanarak devam etmişti. Ayrıca D.P., 10 yıllık iktidarı döneminde Türk basın tarihine "Besleme Basın" olarak geçen bir deyim kazandırarak, kendisine destek olan gazetelere büyük kazançlar sağlamış, resmi ilanlarla gazeteleri baskı altında tutmayı hedeflemişti.³⁵

Türk basın tarihinde 1954-1960 yılları sonu gelmeyen davalarla karanlık bir dönemdir. Yalnız dört yıllık bir süre içinde (Mart 1954-Mayıs 1958) 1161 gazeteci hakkında kovuşturma yapılmış ve bunlardan 238'inin mahkûmiyetine karar verilmiştir. 1958-1960 yılları ise yurdun her yerinde sayısız basın davalarına bakıldığı bir dönemdir. Bu dönemde basında havayı gerginleştiren ilk olay C.H.P.'li Başyazar Hüseyin Cahit Yalçın'ın 24 Eylül 1954'te 26 ay hapse mahkûm olmasıdır. 1955 yılı basın davalarının çoğalmaya başladığı bir yıldır. Basın Yayın Bakanı Mükerrerem Sarol'a hakaret suçu ile Bedii Faik hapse girer, bir süre sonra da affedilir, çıkar. Yine Mükerrerem Sarol'a bazı "asılsız isnatlarda bulunmak" suçu ile *Akış Dergisi* sahibi Metin Toker hapse mahkûm oldu o yıl. *Akış* yazı işleri müdürü Cüneyt Arcayürek de hapistedir. Bütün bunlar havayı gerginleştirmektedir git gide.

Derken 6-7 Eylül olayları patlak verir.³⁶ D.P. iktidarının son yıllarında, kendini destekleyen ve "Besleme Basın" olarak adlandırılan gazeteler haricindekilere karşı hırçın bir tavır takınıyordu. Başlangıçta *Cumhuriyet Gazetesi* ile iyi olan ilişkileri, son dönemde gittikçe kötüleşmiş; sansür uygulamasına ve gazetenin kapatılmasına kadar gelmişti.

³⁵ Aysun Köktener, *Bir Gazetenin Tarihi Cumhuriyet*, Yapı Kredi Yayıncılık, İstanbul 2004, s. 84, 85.

³⁶ Hıfzı Topuz, a.g.e., s. 193, 194.

Birkaç kez konan yayın yasağı sonucu gazetede yasaklanan haberlerin yeri beyaz boşluklar halinde bırakılıp, sansüre uğradığı kamuoyuna belli edilmiştir. Gazetelere uygulanan yayın yasakları gün geçtikçe artıyordu. Nadir Nadi, 15 Temmuz 1959’da “Yasaklar Rejimi” adlı başyazısında bu konuya şöyle değiniyordu:

“... Bir sansür rejimi ile karşı karşıya bulunduğumuzu inkâr etmeye doğrusu bizim vicdanımız elvermiyor. Yürürlükteki sistemin iktidar partisine ne kazandırabileceğini kavramak güçtür. Birbirini kovalayan yayın yasakları karşısında vatandaşın düşüncesi gittikçe daha menfidir. Açıkça duyurulmasında hükümet hesabına zarar görülen hususların halktan saklandığı hissi ortalığa yayılmaktadır. Bu ise, eşit şartlar altında yapılması gereken fikir savaşına iktidarın artık cesareti kalmadığı gibi bir intibaa yol açmaktadır. Böylesine izlenimler ortalıkta kök salarsa, iktidar da bundan hiçbir şey kazanamaz.”

Cumhuriyet Gazetesi çok partili dönem içerisinde bir kez kapatıldı. Bu, *Cumhuriyet Gazetesi*’nin yayın hayatındaki dördüncü kapatılışıydı ve bu kapatılma D.P. iktidarının ünlü “Tahkikat Encümeni”nin kararı ile olmuştu.³⁷

2. TRABZON ve TARİHÇESİ

2.1. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TRABZON

Milattan binlerce yıl önce Orta Asya’dan göçen ve Turanlı denen Türk boyları Anadolu’nun her tarafına yayılarak bağımsız beylikler halinde yaşarlarken; Trabzon’u da içine alan Doğu Karadeniz Bölgesi’ndeki Türk boyları ise Eti İmparatorluğu dedikleri bu devletin siyasi sınırları içine girmemiş ve aynı uygarlık içinde bağımsız hayatlarına devam etmişlerdir.

M.Ö. VII. yüzyılda Anadolu’nun birçok yerleri gibi Trabzon bölgesi de Medyalıların egemenliği altına girdi ve Trabzon Kapadokya adı verilen bölge içinde bir yer oldu. Kapadokya M.Ö. VI. yüzyılda İranlıların eline geçince ikiye bölündü. Karadeniz kıyılarını da içine alan bölüm İran’ın ayrı bir eyaleti oldu. Adına da Pont Kapadokya’sı (Deniz Kapadokya’sı) dendi. M.Ö. IV. yüzyılda Trabzon bölgesi bütün Anadolu gibi Makedonyalı İskender’in egemenliği altına girdi.

---

³⁷ Aysun Köktener, a.g.e., s. 91, 92.

İslâmiyet batıya doğru yayılmaya başlayınca, önce Müslüman Araplar, sonra Müslüman Türk orduları Doğu Karadeniz Bölgesi'ne indiler. 1204'te Bizans'taki kanlı taht kavgalarından kaçarak Hıristiyan Gürcü Kraliçesine sığınmış olan Prens Aleksî Kommen, Gürcü kraliçesinin ve Bizanslı valinin yardımı ile Trabzon'a gelip Kaleiçi'ne yerleşti. Bundan sonra bağımsız bir devlet kurduğunu ve Trabzon'u başkent yaptığını ilân etti.

1244'de Moğollar yöreyi egemenlik altına aldılar. Trabzon, "Büyük Anadolu Türk Ülkesi"nin bir eyaleti durumuna geldi. 1347'de Birleşik Tümen Orduları Trabzon'u kuşatırken, yerli Hıristiyan halk da soydaşları ile birlikte kuşatmaya katıldılar. 1402'de Timur'un egemenliği altına giren Trabzon, 1405'de tekrar bağımsızlığına kavuşmuşsa da, 1453'de Osmanlı Türklerince vergiye bağlandı. 1461'de Fatih Sultan Mehmet tarafından fethedilerek Türklerin yönetimine girdi. Bu tarihten itibaren XX. yüzyıla kadar Osmanlı'nın egemenliğinde olan Trabzon, Osmanlı'nın I. Dünya Savaşı'na girmesiyle birlikte Ruslar tarafından işgal edildi. Ruslar 18 Mart 1916'da Trabzon'u ele geçirmişler ve iki yıla yakın zaman işgal altında tutmuşlardı. Trabzon 24 Şubat 1918'de Rusların işgalinden kurtulmuştur.³⁸

2.2. TRABZON'UN NÜFUSU ve ETNİK YAPISI

XIX. yüzyılda Trabzon şehir nüfusu ile ilgili olarak farklı rakamlara rastlamak mümkündür. XIX. yüzyıl başlarında yaklaşık olarak 15 bin civarında nüfusa sahip olan Trabzon, 1836'da 25-30 bin, 1847 yılında 33 bin, 1896 yılında 45 bin, 1902 yılında 48.635'dir. Trabzon, 1914 nüfus tahminlerine göre çevresindeki merkeze bağlı köylerle birlikte 104 bin 858 nüfusa sahiptir. Şehir merkezinde yaşayanların sayısı ise tahminlere göre 25 bin ile 35 bin arasında idi. 1914 Osmanlı nüfus tahminlerinde merkez Trabzon Sancağı için verilen rakamın 64.726'sını Müslümanlar, 23.806'sını Rumlar, 14.846'sını Ermeniler, 8'ini Yahudiler, 1.345'ini Katolik Ermeniler, 127'sini Protestanlar oluşturuyordu. Bu nüfusun yine tahminlere göre; % 52.66'sını erkekler, % 47.34'ünü kadınlar oluşturmaktadır. Milli Mücadele yıllarında şehir nüfusu ile ilgili tahminler 20-30 bin arasında değişmektedir. Trabzon şehrinin merkez nüfusu 1927 sayımlarına göre 24.634'tür. Şehirdeki hane sayısı ise 3.824 olarak tespit edilmiştir.

---

³⁸ Mahmut Goloğlu, *Milli Mücadelede Trabzon ve Mustafa Kemal Paşa*, Karadeniz Teknik Üniversitesi Basımevi, Trabzon 1981, s.7-9.

1916 yılı vilayet encümeni kayıtlarına göre şehir şu mahallelerden oluşuyordu: Camiikebir, İçkale, Amasya, Mağara, Saçlıhoca, Faros, İmaret, Muhiddin, Yenicamiibala, Debbahane, İskender Paşa, Frenkhisar, Cedid, Şirinhatun, Musa Paşa, Zağanos Paşa, Mela-1 Siyah, Pazarkapı, Ayasofya, Tekfurçayır, Kasım Ağa, Boztepe-i Zir, Çarşı, Tekye, Tuzlu Çarşı, Berberoğlu, Bayram Bey, Saray-ı Atik, Hasanağa Mescidi, Hoca Halil, Eksota, Kavak Meydan, Kindinar, Yenicuma-1 Zir, Boztepe-i Bala, Kemerkaya, Ayafilibo, Ayavasil'dir.³⁹

T.C. Trabzon Valiliğindeki verilere göre; Türkiye'de ilk nüfus sayımının yapıldığı 1927 yılında 293.055 olan Trabzon il nüfusu, 1935'de 360.679, 1940'da 390.733, 1945'de 395.384, 1950'de 420.279, 1955'de 462.249 ve 1960'da 532.999'dur.

2.3. MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİ ÖNCESİ TRABZON'UN RUSLARCA İŞGALİ

I. Dünya Savaşı devam ederken, 11 Ağustos 1914'te Akdeniz'deki İngiliz Donanması'ndan kaçan Goben ve Braslav adlı iki Alman Savaş Gemisi Çanakkale'ye sığınmak istedi. Fakat Türk Hükümeti, tarafsızlık ilân etmiş olduğundan bu gemilere boğazı açmadı. Bunun üzerine Almanlar; paraları sonra alınmak üzere gemileri Türklere satmak istediklerini bildirdiler. Türk Hükümeti'nin de savaş gemisine ihtiyacı vardı ve bu teklifi kabul ettikten sonra gemiler boğazdan geçti "Yavuz" ve "Midilli" adları ile Türk donanmasına katıldılar.

Alman Deniz Subayları da Türk Ordusu'nda görev aldılar. Alman Amirali Souchon Türk filosuna eğitim hareketleri yaptırmaya başladı. Nedeni hala bir bakıma tartışma konusu olacak şekilde 16 Eylül 1914'te Türk Savaş Gemilerine Rus ülkesi kıyılarını bombardıman ettirdi. Böylece Osmanlı'da I. Dünya Savaşı'na girmiş oldu. Rusya'da zaten Osmanlı'nın savaşa girmesini bekliyordu.

7 Kasım'da İtilâf Devletleri deniz hârekatına Rus gemileri de katıldı ve Zonguldak'ı bombardıman etti. O günden sonra Rus saldırıları kısa aralıklarla sık sık tekrarlandı. Karadeniz bir savaş denizi durumuna girdi. 20 Kasım'da Ruslar Trabzon'u bombaladılar. Bu bombardımanlar 8 Şubat 1915'te ve 11 Şubat'ta tekrarlandı. Trabzon üzerinde ilk düşman uçağı görüldü. 1915 Temmuz'unda Ruslar Kop Dağı'na kadar geldiler

³⁹ Rahmi Çiçek, *Milli Mücadele ve Cumhuriyetin İlk Yıllarında Trabzon'da Yerel Yönetim*, T.C. Trabzon Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayınları, Trabzon 1998, s. 29.

ve tekrar saldırıya geçtiler. 1915 Kasım'ında Karadeniz'deki savaşlar daha da şiddetlendi. Yavuz Zırhlısı yaralandı. 11 Ocak 1916'da Ruslar saldırılara başladılar. 19 Ocak'ta IX. Kolordu'nun tuttuğu cepheyi yarıdılar. Türk birlikleri geri çekilmek zorunda kaldı. 23 Ocak'ta Rusların kıyı saldırıları başladı.

Ruslar İngilizlerle anlaşarak doğuda İran'ı ve kıyıda Trabzon'u istilaya karar vermişlerdi. Trabzon'un ele geçirilmesiyle hem bir türlü tamamen yıkılamayan maneviyatın bozulması, hem de her bakımdan önemli bir limanın ele geçirilmesi ve böylece Karadeniz'de egemenlik kurarak tüm Anadolu'ya sahip olma yolunun açılması sağlanacaktı. Rus kara birlikleri ilerleyince savunma düzeninde mevzilenmiş olan Türk birlikleri yerlerinde tutunamayarak geri çekilmek zorunda kaldılar. Ruslar saldırıya başladıkları gün olan 24 Şubat 1916'da Rize'yi işgal ettiler. Hızla Trabzon'a doğru ilerlediler. Saldırıya başladıkları gün hiçbir karşılık görmeden Of sınırına kadar rahatça ilerlemiş olan Rus kuvvetleri birdenbire hiç ummadıkları ve düşünemedikleri bir mukavemet ve müdafaa ile karşılaştılar. Çarpışma boyunca da Of'un kolay geçilebilir bir yer olmadığını anladılar. 1916 Mart'ında Ruslar, ikinci defa ve daha büyük kuvvetlerle keşif saldırılarına giriştiler. Rus Ordusu bütün gücüyle sivil halkın üzerine yüklendi ve 15 Mart 1916'da Of'a girdiler. Sonra da hızla Trabzon şehrine ilerleyerek 18 Nisan 1916'da Trabzon'a girdiler. V. Rus Kolordusu Komutanı Vladimir Liyahof karârhâhını Trabzon'da kurdu. Rus Generali Şvartz; Rusça, Rumca ve Türkçe bir bildiri yayınlayarak Trabzon'da Rus kanunlarının uygulanacağını, bütün eski düşmanlıkların unutulması gerektiğini, kanuna karşı gelenlerin şiddetle cezalandırılacaklarını ilân etti.

Ruslar Trabzon'da kaldıkları süre zarfında *Trapezuntskiy Vayenny Listok* "*Trabzon Askeri Ceridesi*" adında Rusça bir gazete de çıkardılar.

2.3.1. Trabzon'un Ruslardan Kurtuluşu

Trabzon'un, Ruslarca işgal edilmesinden sonra en büyük sıkıntısı Ermeni ve Rum çeteleriydi. Müslüman Trabzon halkı bu çetelere karşı silahlanmaya ve mücadele etmeye başladılar. I. Dünya Savaşı devam ederken 1917 yılı Şubat'ında Rusya'da Bolşevik Ayaklanması başladı ve Martta işçi ve askerlerden kurulu geçici bir hükümet iş başına geçti. Ruslar bu nedenle Rumlara olan yardımları kestiler. Bunun üzerine Rumlarda gizli çalışmalara başladılar. Daha çok kiliseler, okullar ve kulüplerde faaliyet gösterdiler ve bu kez Yunanlılardan yardım istediler.

18 Aralık 1917’de Ruslarla “Erzincan Mütarekesi” yapıldı. Ruslar bu mütareke sonucunda Doğu Anadolu’daki birliklerini resmen geri çekmeyi kabul ettiler. Trabzon bölgesi tam bir asayişsizlik içindeydi. Bunun üzerine Enver Paşa, Rus işgalindeki yerlerin ancak askeri kuvvetlerle kurtarılabilceğini düşünerek Vehip Paşa’ya ileri hareket emrini verdi. Trabzonlu Albay Hacı Hamdi Bey komutasındaki 37. Tümen, Giresun’da 123. Alay ile takviye edilerek Trabzon üzerine yola çıktı. Bölgedeki çeteleri temizleyerek ilerleyen birlikler 15 Şubat 1918’de Vakfıkebir’i ve 17 Şubat 1918’de Akçaabat’ı ve 24 Şubat 1918’de Trabzon’u Ruslardan geri aldılar.⁴⁰

2.4. TRABZON ve MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİ

Trabzon ve yöresi I. Dünya Savaşı galiplerinin Türkiye’yi bölme ve parçalama girişimlerine karşı ilk direniş hareketlerinin başladığı, Milli Kurtuluş Hareketi’nin temel taşları olan ilk mahalli cemiyetlerin kurulduğu bölgelerimizden biri olmuştur. Trabzon ve yöre halkını Milli Mücadele yolunda harekete geçiren sebeplerin başında şüphesiz, Mondros Mütarekesi sonrasında Pontus Rum Devletini kurmak amacıyla girişilen faaliyetlerle, Barış Konferansında Ermenilerin Trabzon üzerindeki emellerini açığa vurmaları gelmişti.

Bölgedeki milli uyanışın sebeplerinden biri de bağımsızlık ve hürriyetin ne kadar değerli olduğunu öğreten Rus İşgaliydi. Nitekim Trabzon ve yöresinin aydınları bölgeye ve ülkeye yöneltilen tehlikelere karşı milletin haklarının korunmasına önderlik etmişler, bu amaçla gazeteler çıkararak halkı aydınlatmışlar ve cemiyetler kurarak kongreler düzenlemişlerdi.

Yöredeki direniş hareketlerinin gelişmesinde ve teşkilâtlanmasında eski İttihatçıların da katkıları olmuştur. Daha mütareke uygulanmadan önce Teşkilât-ı Mahsusa’nın adamlarından Yenibahçeli Nail Bey Batum’a, İttihatçılardan Filibeli Hilmi Erzurum’a, tüccardan Cafer Bey kurye olarak Trabzon’a gönderilmişlerdi.

Milli Mücadele öncesinde Trabzon ve yöresine yönelik tehditler sadece Rum ve Ermeni emellerinden ibaret değildi. Yine aynı dönemin ürünü olan Gürcülük faaliyetleri de

---

⁴⁰ Mahmut Goloğlu, *Trabzon Tarihi Fethinden Kurtuluşuna Kadar*, Serander Yayınları, Trabzon 2000, s. 168-180.

vardı. Gürcülerin Rize bölgesini ilhak teşebbüsünün bir şekli olan “Lâzistan Lâzlarındır” şeklinde Trabzon ve doğusu için yaptıkları propaganda ordunun ve halkın uyanıklığı sayesinde vaktinde önlenmişti.

Trabzon aydınlarının mütareke sonrasında milli uyanış ve milli savunma yolunda attıkları ilk önemli adım 10 Aralık 1918’de *İstikbâl Gazetesi*’ni çıkarmaya başlamaları olmuştu. Zira Trabzon’da yayınlanan iki Rum gazetesi *Epuhi* ile *Farosianadolis*’in bütün yayınlarını merkezi Trabzon olan bir Pontus Rum Devleti’nin kurulması hedefine yönelttikleri günlerde milli hakları savunacak bir Türk gazetesinin bulunmayışı büyük bir eksiklikti. Bu eksikliğı gidermek için Milli Mücadele Dönemi’nde Trabzon’da çıkartılan *İstikbâl Gazetesi*’ni Faik Ahmet (Barutçu) Bey ve arkadaşı Mehmet Salih (Ongan) ile işbirliğı yaparak kurmuş, gazete uzun süre Yorgi Mihailidi adlı bir Rum’un matbaasında basılmıştı.⁴¹ *İstikbâl Gazetesi* ile ilgili olarak Trabzon’da Basın bölümünde daha ayrıntılı bilgi verilmiştir.

2.4.1. Trabzon Muhafaza-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti

Trabzon Muhafaza-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti’nin kuruluşunda öncelikle Trabzon’a yönelik Rum ve Ermeni tehlikesi önemli bir etken olmuştur.

Rumlar Karadeniz Bölgesi’nde Rum Pontus Devleti kurmak istiyorlardı. Hayal edilen bu devletin sınırları sahilde Zonguldak’tan Batum’a kadar uzanacaktı. Daha önceki yıllarda başlayan Pontus meselesi, Mondros Mütarekesi’nden sonra daha fazla önem arz etmeye başlamıştı. İçte ve dışta birçok çetecilik ve siyasi faaliyetler görülmekteydi.

Trabzon’un Osmanlı’dan ayrılığını kabul etmeyen ve varlığını müdafaaya azmetmiş olan halkı artık teşkilatlanmak üzere kararını vermişti. Trabzon Muhafaza-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti Trabzon’un güçlü İttihatçı eşrafı tarafından 12 Şubat 1919’da kuruldu.

---

⁴¹ Sabahattin Özel, *Milli Mücadelede Trabzon*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1991, s. 50-54. Ayrıca bkz. 10 Aralık 1918’de kurulan *İstikbâl Gazetesi* (bk. Ömer Sami Coşar, *Milli Mücadele Basını*, İstanbul 1964, s. 217; İzzet Öztoprak, *Kurtuluş Savaşında Türk Basını*, s. 13) başlangıçta haftada iki, daha sonra üç gün, I. İnönü Zaferi’ni takiben 27 Ocak 1921’den itibaren Cumartesi hariç her gün yayınlanmış ve yayımını 1923 sonlarına kadar sürdürmüştü.

Ermeni ve Rum teşkilatı karşısında “Trabzon vilayetinin Osmanlı Devleti’ne bağlılığını korumak, ilmi vesikalarla gereken savunmaları yapmak ve milli haklarımızı koruyacak vasıtaların teminine çalışmak” amacıyla kurulan cemiyetin 11 kişilik merkez kurulu ile 9 kişilik yönetim kurulu üyeleri seçildi.⁴²

1- Barutçuzâde Ahmet Efendi: Eşraftan, Cemiyet başkanı, aynı zamanda da Trabzon Belediye Başkanı idi.

2- Barutçuzâde Faik Bey: Belediye Başkanı, Ahmet Efendi’nin oğlu, Hukuk Fakültesi öğrencisi, gazeteci. Sonra avukat, daha sonra Trabzon Milletvekili olmuştur.

3- Hafız Mehmet: Osmanlı Meclis-i Mebusan’ında Trabzon mebusu. Birinci Büyük Millet Meclisi’nde milletvekilliği ve Adalet Bakanlığı görevinde de bulunmuştur.

4- Eyüpzâde İzzet: Osmanlı Meclis-i Mebusan’ında Trabzon Mebusu idi.

5- Eyüpzâde Ömer Fevzi: Gazeteci, avukat.

6- Abanozzâde Hüseyin: Eşraftan, Ömer Fevzi’nin kayınbabasıdır.

7- Murathanzâde Ziya

8- Nemlizâde Sabri

9- Nemlizâde Şevki

10- Çulhazâde Kadri

11- Hatipzâde Emin

12- Hacı Ali Hafızzâde Mehmet Salih

13- Kazazzâde Hüseyin

14- Mollabekirzâde Mehmet Ali

15- Müftüzâde Hacı Mehmet

16- Subaşızâde Münir

17- Zehirzâde Zühtü

18- Hocasâde İbrahim Cüdi

19- Kulaksızzâde İbrahim

20- Ustazâde Nazmi

“Trabzon Muhafaza-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti” İcra Kurulu başkanlığına Barutçuzâde Hacı Ahmet Efendi getirildi. Cemiyetin düşüncelerini yayma görevini Ahmet Efendi’nin oğlu Faik Bey’in sahibi bulunduğu *İstikbâl Gazetesi* üzerine aldı.⁴³

⁴² Mesut Çapa, *Milli Mücadele Döneminde Trabzon Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti*, Trabzon Belediyesi Kültür Yayınları, Trabzon 1998, s. 9, 10.

⁴³ Trabzon İl Kutlama Komitesi, *Trabzon’dan Atatürk’e*, Özkan Ofset Matbaacılık, Trabzon 1981, s. 103.

2.4.2. Trabzon ve Erzurum Kongresi

Erzurum Kongresi'ne katılmak üzere Of, Sürmene, Akçaabat (Pulathane), Vakfikebir, Tirebolu, Giresun ve Ordu'dan seçilmiş olan Trabzon delegeleri 5 Temmuz'da yola çıkmış, yolda Maçka, Şiran, Gümüşhane, Kelkit'ten seçilmiş olan Trabzon delegeleri de kafileye katılmışlardı.⁴⁴

Önce yasal kuruluşlar meydana getiren, sonra yine yasa hükümlerinden yararlanarak silahlı milli müfrezeler kuran, ordu ile de işbirliği yapan Trabzonlular, gittikçe büyüyen tehlikeler karşısında bölgesel milli mücadele çabalarını birleştirerek yurt çapında milli birliğe doğru gitmenin yolunu arıyorlardı. İlk aşama olarak, tüm doğu illeri birleştirildi. Bunun için de Erzurumlularla haberleşmeye başlamışlardı.

Mustafa Kemal 3 Temmuz'da Erzurum'a varmış, 10 Temmuz'dan 23 Temmuz'a ertelenen Erzurum Kongresi'nin hazırlıklarını yönetmeye başlamıştı. Muhafaza-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti delegeleri olarak Erzurum Kongresi'ne katılan Trabzonlularla Mustafa Kemal'in ilk görüşmesi de Erzurum'da oldu.

Erzurum Kongresi 7 Ağustos 1919'da sona erdi. On maddelik bir beyanname yayınlandı ve bu beyanname de “*vatanın bölünmez bir bütün olduğu, hiçbir sebep ve bahane ile Trabzon'u da içine alan doğu illerinin vatandan ayrılamayacağı belirtildi.*”

Erzurum Kongresi'ne Muhafaza-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti üyesi olarak katılan Ömer Fevzi (Eyüboğlu), bu kongrede Mustafa Kemal'e muhalefet etmiştir. Milli Mücadele Dönemi'nde Saltanat desteğiyle *Selâmet Gazetesi*'ni çıkaran ve Mustafa Kemal aleyhinde yazılar yazan Ömer Fevzi, bu gazeteyi devam ettiremeyerek Balıkesir'e gitmiştir. Burada da *İrşâd* adında bir gazetenin Mesul Müdürlüğünü yapmış ve gazetesinde Mustafa Kemal'e olan muhalefetini devam ettirmiştir. Bu nedenle “Yüzellilikler” listesine konulan ve vatan haini ilân edilen Ömer Fevzi; ancak 1938'deki aftan yararlanarak yurda dönebilmiştir.⁴⁵

---

⁴⁴ Mahmut Goloğlu, *Milli Mücadele Tarihi Erzurum Kongresi*, Birinci Kitap, Nüve Matbaası, Ankara 1968, s. 67.

⁴⁵ Mahmut Goloğlu, *Atatürk ve Trabzon*, Türkiye Cumhuriyeti İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları No:2, Trabzon 1981, s. 12-19.

3. TRABZON'DA BASIN

3.1. TRABZON BASIN TARİHİNE GENEL BAKIŞ

Trabzon Bâb-ı Âlî'sinin dünü Osmanlı Dönemindeki hayatıdır. Bugünü Cumhuriyet dönemindeki hayatıdır. Yarını ise bütün dünyadaki hayatıdır ki her üç dönemi de kapsar. Trabzon Bâb-ı Âlî'sinin dününde, bugününde ve yarınında gazeteler, gazeteciler, kitaplar, kitapçılar, matbaalar ve matbaacılar, dergiler ve dergiciler... vardır. Trabzon Bâb-ı Âlî'sinin geçmişteki en önemli olayları 1919- 1925 yılları arasında geçen olaylardır. 6 yıllık süreçte 25 vali değiştirildiği, Trabzon basınının Milli Mücadele Döneminde yöresel bir güç olarak ulusal anlamda etkilerinin yaşandığı bir dönemdir. En çok önemsenen İstikbâl Gazetesi olmasına rağmen onun haricinde 9 farklı gazete ve mecmua da çıkarılmıştır. Milli Mücadele yıllarında Trabzon Bâb-ı Âlî'si zor durum idi. Matbaalar azınlıkların ve yabancıların eline geçmişti. Ancak, Milli Mücadele kazanılınca Trabzon ve basın kurtulabilmişti. İstiklâl Harbi zaferinden sonraki Trabzon Bâb-ı Âlî'si Cumhuriyet dönemi boyunca gitgide güçlenerek günümüze ulaşmıştır.⁴⁶

Tarihin her döneminde bir ticaret merkezi olan Trabzon, bu kimliği ile çeşitli uluslardan gelen ticaret heyetiyle önemli bir alışveriş merkezi olmuştur. Bundan olumlu etkilenen kent yaşamı, çeşitli kültürlerin etkisinde yaşamıştır. Trabzon'daki azınlıklar Rum ve Ermenilerin 1888'den itibaren matbaa kurup, kendi dillerinde, Türkçe yayına başlamaları, bu kültür yeteneğinin bir işaretidir.⁴⁷

Türkiye'nin her şeyi ile ilk Türk gazetesi 1 Kasım 1831'de İstanbul'da çıkan *Takvim-i Vekâyi* adlı gazete idi. Haftalık olarak çıkarılan *Takvim-i Vekâyi*'nin çıkışından 35 yıl sonra 1866'da Trabzon ve Erzurum'da devlet yönetiminde "Vilâyet Matbaaları" kuruldu. Aynı yıl içinde Trabzon Vilâyet Matbaası'nda Türkiye'nin ilk "Vilâyet Sâlnâmesi" basılırken, bir yıl sonra da 1867 yılında Erzurum'da kurulan Vilâyet Matbaası'nda Anadolu'nun ilk Türk gazetesi olan "*Envâr-ı Şarkiyye Gazetesi*" çıkarılmaya başlanmıştı. Trabzon Vilâyet Matbaası'nda ise "*Trabzon Gazetesi*" çıkarılmıştı. Bu gazete haftada bir Perşembe günleri çıkarılıyordu. 4 sayfa ve 30x40 cm. idi.⁴⁸ Bu gazete eski Hükümet Konağı'nın bodrum katında hazırlanıp basılıyordu.⁴⁹

⁴⁶ Mustafa Yazıcı, *Yazar Trabzon Milletvekilleri (T.B.M.M. Kayıtlarına Göre)*, (basım yeri yok.), Trabzon 2002, s. 28-32.

⁴⁷ II. Yerel Medya Eğitim Semineri (11-13 Haziran 1998), Ümit Yayıncılık, Ankara 1998, s. 17, 18.

⁴⁸ Bilgin Aygül, *Trabzon 1987 Yıllığı*, Pan Matbaası, Ankara 1987, s. 31.

⁴⁹ *Trabzon İl Yıllığı*, 1967, s.169.

3.1.1. Trabzon Merkezde Yayınlanan Gazeteler

Gazetenin Adı	Kuruluşu	Kurucusu
Trabzon (R)	1896	Esat Muhlis Paşa (Vali)
Saadet (S)	1906	Mehmet Nuri Efendi
Feyz (SE)	1908	Eyibzâde Osman Nuri
Trabzon'da Meşveret (S)	1909	Naci Ef. (Meşveretçi)
İkbal (Olca) (SE)	1909	Eyipzâde Osman Nuri
Bahr-i Siyah (S)	1909	Yanko Yuanidi
Haber Anası (M)	1909	Meh. Tevfik Yunusoğlu
Trabzon'da Ahbab (M)	1909	Naci Ef. (Meşveretçi)
Temkin (S)	1909	Tayyipzâde H. M. Zühdi
Lazım (S)	1909	Ömer Fevzi Eyüboğlu
Tarık (S)	1910	Şatır-zâde Hasan Hicabi
Yeşil Yurd (S)	1918	Hüseyin Avni Bey
Selamet (S)	1918	Eyyub-zâde Ömer Fevzi
İstikbâl (S)	1918	Faik Ahmet Barutçu
Fecir (E)	1921	M. Hayri Eyüboğlu
Güzel Trabzon (S)	1922	Ali Becil
Hak (SE)	1922	Hulusi İbrahim
Kahraman (M)	1922	Es'ad Ömer Eyüboğlu
Zafer (E)	1922	Hatip-zâde Kemal
Halk (S)	1923	Ali Becil
Yeniyol (S)	1924	B. Sükûti Kulaksızoğlu
Zühal (E)	1924	Cemal Osmanpaşaoğlu
Tekâmül (S)	1925	Hüseyin Avni Bey
Devekuşu (M)	1925	Cemal Osmanpaşaoğlu
Piyasa (T)	1926	Bilal Akınca
Trabzon Ticaret (T)	1927	Osman Cudi Gürsoy
Reklam-Yeni Halk-Halk (S)	1931	Kemal Saruhan
Trabzon (S)	1936	Münir Ülenğin
Dikkat (S)	1946	Hikmet Oğuz
Demokrat Çaykara (S)	1948	Sabit Osmançelebioğlu
Doğu (S)	1954	Zeki Yağmurdereli

Hâkimiyet (S)	1956	İ. Şekip Tuğrul
Hizmet (S)	1957	Hasan Tahsin Yılmaz
Ses (S)	1959	Ümran Baran
Sabah Postası (S)	1962	Ali Kalkanoğlu
Sonbahar (S)	1963	Hasan Tahsin Yılmaz
Yenigün (S)	1965	Orhan Tuğtekin
Savaş (S)	1965	Atilla Aşut
İleri (S)	1966	Cemal Osmanpaşaoğlu
Bayraktar	1968	A. Kemal, Y. Bayraktar
Türkese (S)	1975	Ziyad Nemli
Karadeniz (S)	1979	M. Şamil Ekinci
Kuzey Haber (S)	1983	M. Naci Özkan
Trabzon (S)	1985	M. Şamil Ekinci
Trabzon Ekspres (S)	1994	Erbil Aydın
Karadeniz Olay (S)	1995	A. Haydar Usta
Yörem (S)	1998	A. Güngör Kumbaroğlu
Eksen (S)	1998	Hayrettin Birkan
Gümüşeli (S)	1998	E. Sinan Aygün

R: Resmi   S: Siyasi   E: Edebi   M: Mizahi   T: Ticari

3.1.2. Trabzon'un İlçelerinde Yayınlanan Gazeteler

Gazetenin Adı	Kuruluşu	Kurucusu
Pulat-Hane (Akçaabat)	1908	Mehmet İzzet Efen.
Güzel Pulat-Hane (Akçaabat)	1928	Halid Yalçınkaya
Yeni Pulathane (Akçaabat)	1949	Mahmut Üstün
Yeni Of (Of)	1949	H. Tahsin Sarıalioğlu
Vakfikebir (Vakfikebir)	1957	Yalçın Kamar
Büyükliman (Vakfikebir)	1960	Hikmet Aksoy
Son (Vakfikebir)	1971	Mustafa Sağlam
Yeni Akçaabat (Akçaabat)	1972	Erdoğan Çevik
Vakfikebir Postası (Vakfikebir)	1978	Cihangir Kamburoğlu
Akçaabat Haber (Akçaabat)	1988	Osman D. Piyale

Akçaabat Postası (Akçaabat)	1989	Alaettin Bölükbaşı
Trabzon Spor	1990	Alaettin Bölükbaşı
Beşikdüzü (Beşikdüzü)	1990	Ahmet Taş
Sürmene (Sürmene)	1990	Süleyman Bilgin
Vakfikebir Haber (Vakfikebir)	1991	Hikmet Aksoy
Akçaabat Yenihaber (Akçaabat)	1992	Veysel Kutlu
Hürses (Vakfikebir)	1992	Hikmet Aksoy
Şalpaazarı (Şalpaazarı)	1992	Turgay İkinci ⁵⁰

3.2. MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNE KADAR TRABZON BASINI

3.2.1. Milli Mücadele Dönemine Kadar Trabzon'da Çıkarılan Gazeteler

Trabzon Gazetesi (1869)

İstanbul'da çıkan *Terakki Gazetesi*'nin 98. sayısında “*Trabzon Vilâyet Gazetesi*” *Trabzon Gazetesi*'nin 13 Nisan 1869'da çıkmaya başladığı ilân edilmektedir. Milli Kütüphane kayıtlarına göre haftalık çıktığı belirtilen *Trabzon Gazetesi*'nin, Trabzon Valiliği'ne ait resmi matbaada basılıp dağıtımını yapıyordu. Trabzonlu Muallim İbrahim Cudi Efendi, hayat tarihçesinde şöyle demektedir:

“Üç beş sene kadar fahri olarak Trabzon Meclis azalığında bulunduğum gibi bir sene de fahri olarak Trabzon Gazetesi'nin sermuhabirliği vazifesini ifâ eylemişimdir.”

Hıfzı Zühtü Efendi'nin müdürlüğü sırasında *Trabzon Gazetesi*'nin yazarlığı görevini bir süre Giritli Ali Reşit Bey yürütmüştür.⁵¹

Hicri 1289 Recep, Miladi 1873 Eylül. Haftada bir defa Pazartesi günü tabolunur. Basıldığı yer Vilâyet Matbaası Trabzon. Gazete 1869 yılında Vali Esat Muhlis Paşa'nın valiliği sırasında vilayet gazetesi olarak çıkarılmaya başlanmıştır. “Haftada bir defa Perşembe günleri çıkar, her türlü havadisi nafiayı şamil vilayet gazetesidir.” Gazete 18 Nisan 1916 tarihinde Rusların şehri işgali ile neşriyattan menedilmiştir.⁵²

⁵⁰ Hikmet Aksoy, *Trabzon Basım Gazeteler, Gazeteciler (1869-1998)*, Trabzon Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Trabzon 1998, s. 11, 12.

⁵¹ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Kültür Tarihine Bir Bakış*, Kuzey Gazetecilik Matbaacılık, Trabzon 1989, s. 61-63.

⁵² Cumhur Odabaşoğlu, *Trabzon Doğu Karadeniz Gazete ve Mecmuaları (1869-1928)*, Karadeniz Gazetesi ve Matbaacılık, Trabzon 1987, s. 35, 36.

Bahri Siyah Gazetesi (1908)

Çıkartanlar Serasi Biraderler. Kurucusu Yanko Yuanidi. Basımevi Serasi Matbaası Trabzon, 1908 yılında çıkarılmıştır.

Trabzon Meşveret Gazetesi (1909)

Fikir ve hürriyete hadim Osmanlı gazetesidir. Şimdilik haftada iki defa Çarşamba ve Cumartesi günleri neşrolunur. Sahibi İmtiyaz ve Mesul Müdürü Naci'dir. Mahalli idaresi Uzun Sokak Caddesi'nde Meşveret Matbaasıdır. Trabzon 1324.⁵³

Hasan Naci Yamaç 1881'de Trabzon'da Ortahisar Mahallesi'nde doğdu. Babası Salihzâde Hâfız Efendi, annesi Hafize Zülâl Hanım'dır. Naci Bey bütün tahsil hayatını Trabzon'da geçirdi ve Trabzon İdadisi'nden mezun oldu. İstanbul'a mebus olarak geldiğinde de Fransızca öğrenmeye başladı. II. Meşrutiyet'in ilanından hemen sonra Trabzon'da çıkardığı *Meşveret Gazetesi* nedeniyle Meşveretçi Naci Bey olarak anılan biridir. *Meşveret*, II. Meşrutiyet Devri'nin *İkbâl'den* sonra en uzun ömürlü gazetesi ve İttihat ve Terakki'nin Trabzon'daki sesi oldu. Trabzon'da *Meşveret Gazetesi*'ni, 30 Temmuz 1914'de Meclis-i Mebusan'a milletvekili olarak seçilmesine kadar sürdüren Naci Bey, Meclis'teki İstida Encümeni, Askerî Encümeni, Tedrik-i Hesabat Encümeni ve Divan-ı Muhasebât Encümeni gibi encümenlerde çalıştı.⁵⁴

İnkılâp (İntikam) Gazetesi (1909)

Trabzon 1909. Bu gazete ile ilgili pek fazla bilgi bulunmamaktadır.⁵⁵

Haber Anası Gazetesi (1909)

Trabzon Gazetesi'nin 20 Ocak 1909 tarihli yazısında *Haber Anası'nın* Ocak 1909'da çıktığını anlamaktayız. Haftalık ve resimli bu mecmuanın sahipliğini Mehmet Tevfik Yunusoğlu, Yazı İşleri Müdürlüğünü de Mustafa Sırrı yapıyordu. Müdürü Ahmed Latif, Mahal-i İdaresi Trabzon'da Orta Hisar'da Fetvahane karşısında No. 30, Müdürü Mustafa Sırrı, Trabzon'da Serasi Matbaası'nda tabolunmuştur.⁵⁶ Perşembe 12 Mart sene 1325, Birinci sene No. 7, şimdilik haftada iki defa Perşembe günleri neşrolunur. Kısmen ciddi, kısmen mizahi musir Türk gazetesidir.⁵⁷

⁵³ Cumhur Odabaşoğlu, *Trabzon Doğu Karadeniz Gazete ve Mecmuaları* (1869-1928), ..., s. 15, 36.

⁵⁴ Ali Birinci, *Uluslararası Karadeniz İncelemeleri*, Son Haber Matbaacılık, Trabzon 2008, s. 139-142.

⁵⁵ Cumhur Odabaşoğlu, *Trabzon Doğu Karadeniz Gazete ve Mecmuaları* (1869-1928), ..., s. 25, 27.

⁵⁶ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Kültür Tarihine Bir Bakış*, ..., s. 65.

⁵⁷ Cumhur Odabaşoğlu, *Trabzon Doğu Karadeniz Gazete ve Mecmuaları* (1869-1928), ..., s. 23.

İkbâl (Olca) Gazetesi (1909)

“Siyasi, iktisadi ve edebi, Pazar ve Çarşamba günleri neşrolunur, ticari, ilmi, siyasi bitaraf Osmanlı Gazetesi”dir. Eylül 1909 yılında Osman Nuri Eyüboğlu tarafından çıkartılan gazete, aynı adı taşıyan kendi matbaasında basılıyordu. Haftada iki kere çıkan gazete, uzun yıllar hizmet vermiş ve sayfalarında pek çok ünlü yazar yazı yazmıştır. Yayınını I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı yıllarında da sürdüren *İkbâl Gazetesi*, 1934 veya 1935 yılında isim değişikliği yaparak “*Olca Gazetesi*” adı ile çıkmaya başlamış ve Osman Nuri Eyüboğlu 8 Mart 1941’de ölünce gazetenin çıkışı da durmuştur.⁵⁸

Mahal İdaresi Trabzon’da Ortahisar Caddesi’nde No. 2.⁵⁹

İkbâl Gazetesi’nin Milli Mücadele’den sonra, aynı mekânda ve aynı adla devam edilmiştir. Dilde öz Türkçe akımının revaçta olduğu 1930’lu yıllarda matbaa ve gazete sahibi Osman Nûri Eyüboğlu da bu akıma gönül vermiş ve bu yüzden kelime olarak Arapça asıllı “İkbâl” sözcüğünün matbaa ve gazetesine artık isim olmasını istemediğinden 1935’lerde gazete ismini değiştirerek “Olca”ya dönüştürmüştür. Osman Nuri Eyüboğlu’nun büyük oğlu Basat Eyüboğlu ile Sabri Karanis tarafından 30 Temmuz 1948’de yeniden çıkartılan *Olca Gazetesi*, 29 Ekim 1948’e kadar haftalık olarak ancak 10 sayı çıkartabilmiştir. Bundan sonra ise gazetenin çıkması için bir çalışma olmamış, ancak Olca Matbaası’nda ücreti mukabilinde başka isimlerde gazete ve dergiler çıkartılmıştır. Matbaa halen daha varislerince ilk kurulduğu mekânda işletilmektedir.⁶⁰

Ahbab Gazetesi (1909)

Mizah gazetesi, Trabzon, Meşveret Matbaası, 1909.⁶¹

Temkin Gazetesi (1909)

1909 yılında çıkan bu gazeteyi Tayyipzâde Hafız Zühdi çıkarıyordu. Murat Uzak’a göre *Temkin Gazetesi* bir yıl kadar çıkmıştır.⁶²

⁵⁸ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Kültür Tarihine Bir Bakış*, ..., s. 65, 66.

⁵⁹ Cumhur Odabaşoğlu, *Trabzon Doğu Karadeniz Gazete ve Mecmuaları (1869-1928)*, ..., s. 39.

⁶⁰ Mehmet Özmen, Mehmet Öncel Koç, Nilgün Yılmaz Salihoğlu, Trabzon 2006 Yılı, T.C. Trabzon Valiliği İl Kültür Turizm Müdürlüğü Yayını, Trabzon (Basım yılı yok.), s. 382, 383.

⁶¹ Cumhur Odabaşoğlu, *Trabzon Doğu Karadeniz Gazete ve Mecmuaları (1869-1928)*, ..., s. 14, 39.

⁶² Hüseyin Albayrak, *Trabzon Kültür Tarihine Bir Bakış*, ..., s. 66.

Envâr-ı Vicdan Gazetesi (1909)

Her ne kadar dergi ölçüleri içinde sekiz sayfa (20x27) olarak çıkıyorsa da tanımı şöyledir: “*Haftalık edebi, siyasi, Osmanlı Gazetesi’dir.*” “6 Ekim 1909 tarihinde çıkan *Envâr-ı Vicdan*’ın sahip ve müdürlüğünü A. Zeynelabidin yapıyordu.⁶³

Mesul Müdürü Ali Osman ve Sahibi İmtiyazı Ali Rıza’dır. Trabzon’da Mirkoviç Matbaası’nda tabedilmiştir. Yorgi Mihailidi Matbaası’nda basılıyordu. Dördüncü seneye ait 3 Temmuz 1912 tarihli 118-135 sayılı nüshasında ise sahibi Ali Rıza Pulathaneli gözükmektedir.⁶⁴

Tarık Gazetesi (1910)

İttihat ve Terakki Partisi’nin *Meşveret Gazetesi*’ne karşılık Hürriyet ve İtilaf Partisi’nin Trabzon’da yayın sözcülüğünü yapan *Tarık Gazetesi*’ni Şatıroğlu Hasan Hicabi çıkırıyordu.⁶⁵

Hakka hadim hür bir gazetedir. 16 Eylül 1326 Perşembe. Haftada bir defa neşrolunur. Sahibi imtiyaz ve Mesul Müdürü Şatırzâde Hasan Hicabi. Mahalli İdaresi Trabzon’da Tarık Kitaphanesi. Gazete dört sahifedir. Basıldığı yer Serasi Matbaası Trabzon.⁶⁶

3.2.2. Milli Mücadele Dönemine Kadar Trabzon’da Çıkarılan Mecmualar

Hekim Mecmuası (1909)

On beş günde bir çıkan, sağlık ve hekimlik mecmuası, çıkış tarihi 1 Kânunisâni 1325 (1 Ocak 1909). Sahibi gözüken *Hekim Mecmuası*’nın Başyazarlığını Dr. C. Eyyüb, Sorumlu Müdürlüğünü de Eczacı A. Dursun yapıyordu. Dolgun muhtevası ile çıkan *Hekim*, üç yıl kadar yayınıını sürdürmüştür. Serasi Matbaası’nda basılıyordu.⁶⁷

“*Umumun sıhhatine ve memleketin kavaidi sıhhiyesine hadim, on beş günde bir neşrolunur sıhhi hekim gazetesidir.*” Sermuharriri Dr. A. Eyüp, Mesul Müdürü Eczacı O. Turan, İdarehanesi Orta Hisar’da Şifa Eczanesi, Trabzon’da Serasi Matbaası’nda tabedilmiştir. Trabzon 1325.

⁶³ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Kültür Tarihine Bir Bakış*, ..., s. 66.

⁶⁴ Cumhur Odabaşıoğlu, *Trabzon Doğu Karadeniz Gazete ve Mecmuaları (1869-1928)*, ..., s. 18.

⁶⁵ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Kültür Tarihine Bir Bakış*, ..., s. 66.

⁶⁶ Cumhur Odabaşıoğlu, *Trabzon Doğu Karadeniz Gazete ve Mecmuaları (1869-1928)*, ..., s. 35.

⁶⁷ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Kültür Tarihine Bir Bakış*, ..., s. 65.

Keşkehan Mecmuası (1909)

10 Temmuz 1325 (1909) tarihinde ilk sayısı çıkan bu kültür-sanat dergisinin tanımını şöyle: “*On beş günde bir neşr olunur musavver, edebi, fenni, zirai, ticari, sanai mecmuadır.*” İkbâl Matbaası’nda basılan *Keşkehan*’ın birinci sayısı 14 sayfa olup (20x27), sahipliğini Ali Rıza (Pulathaneli) yapıyordu.⁶⁸ İdarehanesi Trabzon’da Hürriyet Meydanı’nda Tarık Kütüphanesi, Meşveret Matbaası’nda tabolunmuştur.

Bondos (Pontus) Mecmuası (1910)

“*On beş günde bir neşrolunan edebi, sosyal dergi.*” Mesul Müdürü Hovsep Matteosyan, Yazı İşleri Müdürü Vartan Kevorkyanz, Trabzon 1910-1913.⁶⁹

Yeşil Yuva Mecmuası (?)

Aylık, ilmi, edebi, bilhassa terbiyevi mecmuadır. Sahibi ve Mesul Müdürü Ali Rıza’dır. Artvin’de Türk Matbaası’nda tabedilmiştir.⁷⁰

3.2.3. Trabzon’da Azınlık Basımı

3.2.3.1. Ermeni Azınlık Basımı

Tarihi

Kharışh-üs	1909
Şarjum	1910
Petak (Petek)	1910
Modzak (Mıdır, Koz)	1910
Bondos (Pontus)	1910
Keğçuk (Köylü)	1910
Şamantağ (Düşman ve Sis)	1911
Pizişk (Tabib)	1911
Bıdzak	1912

⁶⁸ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Kültür Tarihine Bir Bakış*, ..., s. 65.

⁶⁹ Cumhuriyet Odabaşıoğlu, *Trabzon Doğu Karadeniz Gazete ve Mecmuaları (1869-1928)*, ..., s. 15.

⁷⁰ Cumhuriyet Odabaşıoğlu, *Trabzon Doğu Karadeniz Gazete ve Mecmuaları (1869-1928)*, ..., s. 30, 39.

3.2.3.2. Rum Azınlık Basını

Tarihi

Astır Tou Pontus (Pontus Yıldızı)	1885
Epochi (Devir)	1887
Bahr-i Siyah	1908
Phoros Tis Anatolis (Doğu Işığı)	1908
Anexartitos	1908
Drasis (Hareket)	1909
Etniki Drasis	1909
Neos Astır Tou Pontus	1909
Efxinos Pontus	1916
Emporikos Aggelioforos (Ticaret Odası Dergisi)	1916
Icho Tou Pontous (Pontus Sesi)	1916
Immrologıon Tou Pontou	1916
Keodigos Tıs Trapezountos Keton Perichoros (Trabzon ve Pontus Cıvarı Rehberi)	1916
Komnneos	1916
Logos (Nutuk, Konuşma)	1916
Pontikos	1916
Diyogenis	1919
Faros Anatolis (Anadolu Feneri)	1919 ⁷¹

Trabzon, tarih boyunca gerek yörede, gerekse ülke bütününde önemli bir kent olmuştur. Bu önem onun hiç kuşkusuz tarihsel kimliğinden gelmektedir. Her yönetim döneminden aldığı birikimi günümüze taşıyan kentin yayıncılık alanında da imparatorluktan cumhuriyete aktardığı değerler sayısız ölçüdedir. Özellikle II. Meşrutiyet'in ilanıyla Trabzon'un basın yaşamında önemli gelişmeler olur.⁷²

⁷¹ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Kültür Tarihine Bir Bakış*, ..., s. 66, 68.

⁷² Kıyı Dergisi 1961-2007, "Trabzon'da Kültür-Sanat Yayıncılığı", Ahmet Özer, Sonhaber Matbaası, Trabzon 2007, sayı 194, s. 22, 23.

3.3. MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE TRABZON'DA BASIN

*Kurtuluş Savaşı'nın o ölüm-kalım günlerinde bir yandan düşman ile hürriyet ve istiklâl mücadelesi verilirken, öte yandan da çıkartılan çeşitli dergi ve gazetelerle bütün Anadolu'ya örnek olacak biçimde kültür ve moral mücadelesi veriliyordu.*⁷³

24 Şubat 1918'den sonra Trabzon'da ilk olarak Yeşilyurt Gazetesi çıkmıştır. Bu gazeteyi Dava Vekili Hüseyin Avni Bey'in çıkarmış olduğunu söylemiştim. Daha sonraları Aralık 1918'de Faik Ahmet Bey İstikbâl Gazetesi'ni, Osman Nuri Eyüpoğlu İkbâl, Ömer Fevzi Bey Selâmet, Bekir Sükûti Bey 1922'de Yenyol, İstikbâl Gazetesi kapatıldıktan sonra, onun yerine Mehmet Kazancı (Kazancıoğlu) Bey Halk Gazetesi'ni çıkarmıştır. Cemal Rıza Bey 1920'de Devekuşu, aynı tarihte Ömer Esat Eyübi (Eyüp) Kahkaha adlarındaki mizah gazetelerini çıkartmışlardır.

Ahmet Sabri Bey tarafından 1919'da Kaygu, Hayri Eyüpoğlu Bey tarafından o tarihte Fecir, daha sonra Hifzurrahman Raşit Bey tarafından Yeni Mektep, Cemal Rıza Bey tarafından Genç Fikirler, Beyanzâde Behram Bey tarafından Hür adlarındaki dergiler çıkarılmışlardır.

*Gerek gazeteler, gerekse dergiler günün meseleleri hakkında halk efkârına hitap eder; mücadele ruhunu gergin tutmaya çalışırlardı.*⁷⁴

3.3.1. Milli Mücadele Döneminde Trabzon'da Çıkartılan Gazeteler

Selâmet Gazetesi (1918)

“Siyasî, İçtimaî, İktisadî, Mebâhisi Muhtevî Olarak Şimdilik Haftada İki Defa Pazartesi ve Perşembe Günleri Neşr Olunur”

15 Kasım 1918 (1334), Sahibi İmtiyaz ve Müdür-î Mes'ûl Eyübzâde Ömer Fevzi'dir. Basıldığı yer Serasi Matbaası ve iki sayfa halinde basılıyordu.⁷⁵

⁷³ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Kültür Tarihine Bir Bakış*, ..., s. 68, 69.

⁷⁴ M. Reşit Tarakçıoğlu, *Trabzon'un Yakın Tarihi*, Karadeniz Teknik Üniversitesi Basımevi, Trabzon 1986, s. 40-43.

⁷⁵ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Basın Tarihi*, ..., Ankara 1994, s. 93-98.

Saçıcı, Padişah yanlısı gazete, birkaç sayı çıktıktan sonra Trabzon'da ilk Kemalist hareketin başlamasıyla kapatıldı (1919).⁷⁶ Ömer Fevzi Eyüboğlu Erzurum Kongresi'nden sonra Mustafa Kemal ve Kurtuluş Savaşı'na karşı bir tutum içine girdi. Trabzon'dan İstanbul'a kaçtı. Balıkesir'de *İrşâd Gazetesi* ile de yayınına devam etti. Yüzellilikler arasına giren Ömer Fevzi Eyüboğlu 1938 yılında çıkan af kanunundan yararlanarak yurda döndü.⁷⁷

İstikbâl Gazetesi (1918)

Gazete çıkartmak için seçilmiş olanlar Zeynelâbidin Bey'in Ortahisar Mahallesi Çiftehnamam Sokağı'ndaki baba evinde iki gün sonra toplandı. Bu toplantıya Avukat Salih Zeki Bey'de katılmıştı. Yaptığımız görüşmeler sonunda şimdilik haftada iki defa olmak üzere Faik Ahmet Bey tarafından siyasi ve ilmî bir gazetenin çıkarılmasına, Zeynelâbidin, Murat Beylerle Ben, memur olduğumuz için sosyal ve bilimsel yazılar yazmaklığımıza, Salih Zeki Bey'in de "Adese-i Eyyam" (Günlerin Merceği) başlığı altında politik fıkra yazmasına, gazetenin politik yörengesiyle başyazılarının Faik Ahmet Bey tarafından idare edilmesine karar verildi.

Halkın kalburüstü olanlarından para toplandı; bir Rum'un malı olan Mihailidi Matbaası ele geçirildi; İstikbâl adı ile yeni bir matbaa binası meydana getirildi. Bu matbaa Faik Ahmet Bey'e mâl edildi.⁷⁸

İstikbâl Gazetesi; "Cumartesi ve Salı Günleri Neşr Olunur Siyasî, İlmî, Türk Gazetesidir." "Memleket ve milletimiz için müfid olan âsâra sahîfelerimiz açıktır. Derç olunmayan evrak îade olunmaz. İlânat pazarlığa tâbi'dir. İlânat mündericâtından mes'ûliyyet kabul edilmez."

Çıkışı 10 Kânûn-i Evvel 1334 (10 Aralık 1918), Sahibi, Mesul Müdürü Dava Vekili Faik Ahmet, İdâre-hânesi Mihâilidî Matbaası'nda Daire-i Mahsûsa'dır. Daha sonra Sakız Meydanı'nda İstikbâl Matbaası olmuştur.⁷⁹

⁷⁶ Mehmet Akif Bal, *Haturalarda Trabzon'un Yakın Tarihi* (1860-1950), ABP Yayınevi, Trabzon 2004, s. 255, 256.

⁷⁷ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Kültür Tarihine Bir Bakış*, ..., s. 69.

⁷⁸ M. Reşit Tarakçıoğlu, a.g.e., s. 40.

⁷⁹ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Basın Tarihi*, ..., s. 99.

İstikbâl Gazetesi, Ankara'dan günlük olarak gelen tavsiye telgrafına uyarak dış politika konusuna ağırlık veriyordu. Dış politikanın belirli konularına ilişkin başyazı, makale ve haberlerle ilgili özetler kalın puntolarla slogan şeklinde yazılıyordu. Gazete, Batı ülkelerine ilişkin yazılarında; Türklerin geleneksel dostu, asil Fransa'ya karşı dostane tutumunu belirtmekte ve her fırsatta İngiltere'ye saldırmaktan çekinmemektedir. *İstikbâl*, Türk-Yunan Cephesi sorununda, Ankara'dan alınan bilgilere ve yine Ankara'dan gelen önerilere sıkı sıkıya bağlı kalmasına rağmen yer yer de olsa, kendine özgü bir tavır takınabiliyordu. *İstikbâl*, dış politika konusunda kendi görüşlerini yayınlayarak, az ya da büyük oranda da olsa Ankara'ya karşı bağımsızlığını ortaya koyuyordu.⁸⁰

İstikbâl Gazetesi, 10 Aralık 1918-17 Mart 1925 tarihleri arasında toplam 1426 sayı yayınlanmıştır. Milli Mücadele Dönemi'nde yayın hayatını kesintisiz sürdürebilmiş nadir gazetelerden biri olan *İstikbâl*, yakın tarihimiz açısından ayrı bir öneme sahiptir. 1920'den itibaren *İstikbâl*'in haber kaynağını Mustafa Kemal'in girişimiyle 6 Nisan 1920'de kurulan Anadolu Ajansı teşkil etmekteydi. *İstikbâl*'i yayınlayanlar Anadolu Ajansı dışında Türk basınına, özellikle İstanbul ve Ankara matbuatını yakından takip ediyorlardı. *Hâkimiyet-i Milliye* ve *Yenigün* gibi Ankara gazeteleri dışında Anadolu'daki yerel gazetelerden de haber aktarıldığı görülmektedir.

İstikbâl'de iç ve dış haber ve yorumların yanı sıra yerel haberler önemli bir yer tutmaktadır ki; gazeteyi de orijinal kılan bu özelliğidir. Zira Milli Mücadele'de Trabzon'un hatta bütün Karadeniz'in oynadığı rolün anlaşılmasında yerel haberler ayrı bir öneme sahiptir. Bunun yanı sıra Karadeniz'e yönelik Rum ve Ermeni tehlikesi ve İtilaf Devletleri'nin faaliyetleriyle ilgili yazılar da yayınlanmıştır.⁸¹ Kurtuluş Savaşı döneminin en önemli gazetelerinden biri de *İstikbâl*'dir. Faik Ahmet Barutçu'nun yayımladığı *İstikbâl Gazetesi*, Trabzon Muhafaza-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti'nin yayın organı haline gelmiş olup, günlük olarak 1923 yılı sonlarına değin çıkmıştır.⁸²

Gazetenin kuruluşuyla ilgili bazı gerçekler; başlangıçta haftada iki defa çıkan, sonra gündelik şekle dönüşerek hafta sonu hariç olmak üzere neşriyatına devam eden *İstikbâl Gazetesi* yakın aile, siyasi, iktisadi bağları olan kimseler ve etraflarının yardımı ile

⁸⁰ Mehmet Akif Bal, a.g.e., s. 256-260.

⁸¹ Mesut Çapa, *Milli Mücadele Döneminde Trabzon Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti*, ..., s. 61-63.

⁸² İzzet Öztoprak, *Kurtuluş Savaşı'nda Türk Basını*, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Ankara 1988, s. 14.

çıkıma başladı. 1922 yılına kadar yaklaşık 598 nüsha çıkmış bulunan, günde çıkan sayılarından elli ila yüz adedi çeşitli sebeplerle satılmamış veya hatalı çıkıştan elde kalmıştı. Yazılan 700-750 makale yazısından 600 tanesi dış politika, 100 tanesi bildiri, 50 tanesi de mahalli haberlere ait olduğu bilinmektedir.⁸³

İstikbâl Gazetesi için “Milli Mücadeleyi başlatan gazete” de denebilir. Gazete zaman içinde 1920’den itibaren kendi matbaasında basılmaya başlandı. 27 Ocak 1921 tarihli 210. sayısından itibaren de Cumartesi dışında her gün, 30 Ocak 1923’ten itibaren ise her gün yayınlanmaya başlanmıştır.

İstikbâl’de iç ve dış haber ve yorumlarının yanı sıra yerel haberler önemli bir yer tutmaktadır ki; gazeteyi de orijinal kılan bu özelliğidir. Zira Milli Mücadele’de Trabzon’un hatta bütün Karadeniz’in oynadığı rolün anlaşılmasında yerel haberler ayrı bir öneme sahiptir. Bunun yanı sıra, Karadeniz’e yönelik Rum ve Ermeni tehlikesi ve İttifak Devletlerinin faaliyetleriyle ilgili yazılar da yayınlanmıştır.

10 Aralık 1918’de yayınlanmaya başlanan *İstikbâl Gazetesi*, 6 Mart 1925’de Takrir-i Sükûn Kanunu’nun çıkarılmasından sonra 11 gün daha yayını sürdürmüş ve 17 Mart 1925 Salı günü 1426. sayısı ile ömrünü tamamlamıştır. Gazetenin yayını 6 yıl, 3 ay, 7 gün sürmüştür.⁸⁴

Fecir Gazetesi (1921)

“On beş Günde Bir Neşr Olunur Gençliğin Teâllisini Hâdim Edebî, İçtimaî, İlmî Gazetedir.” “Her türlü husûsat için idâre memurluğuna müracaât olunur. Derc olunmayan yazılar iâde olunmaz.” Çıkış tarihi Haziran 1921 (1337), Sâhib-i İmtiyâz M. Hâyri Eyüboğlu, Müdür-i Mes’ûl Feyzî, İdare-hânesi Serâsî Matbaası’nda Dâire-i Mahsûsa, ölçüleri 12 sayfa (22x34 cm.), kapanış tarihi Ekim 1923.

Güzel Trabzon Gazetesi (1922)

“Gün Aşırı Neşr Olunur, Müstakil-ül Efkâr Türk Gazetesidir.” Çıkış tarihi 1 Nisan 1922 (1338), Sâhibi ve Muharrisi Ali Becil, Müdür-î Mes’ûli Mehmed Ziyâeddin, Matbaa ve İdâre-hânesi Uzun Sokak Caddesi’nde Mihâilidî Matbaası, büyüklüğü tek yaprak (1 / 2), 1338 senesinde tesis edilmiştir.⁸⁵

⁸³ Cumhur Odabaşoğlu, *Trabzon Doğu Karadeniz Gazete ve Mecmuaları* (1869-1928), ..., s. 28.

⁸⁴ Mehmet Özmen, Mehmet Öncel Koç, Nilgün Yılmaz Salihoglu, a.g.e., s. 383, 384.

⁸⁵ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Basın Tarihi*, ..., s. 131.

Uzun Sokak'ta Mihailidi Matbaası'nda basılan gazetenin 10 Aralık 1922 tarihli 101. sayısı Turan Matbaası'nda basılmıştır. Kapanış tarihi bilinmemekle birlikte (Mart 1922 ayı içinde kurulan gazetenin ilk sayısı 1 Nisan 1922-1338'de çıkarılmıştır.) tahminen kapanış tarihi 1922.⁸⁶

Güzel Trabzon, Anadolu çapındaki iç olayları aydınlatması bakımından *İkbâl*'in kopyası durumundadır. Kendini “*Hür ve bağımsız gazete*” olarak niteliyor. Gün aşırı çıkan gazetedir.⁸⁷

Hak Gazetesi (1922)

“*Şimdilik haftada bir neşr olunur. Siyasî, İlmî, Edebî Türk Gazetesidir.*”

Çıkış tarihi 12 Nisan 1922 (1338), Sâhib ve Muharriri Akıcı-zâde Hulûsî İbrâhim, Müdür-î Mes'ûl Hulûsî İbrâhim, İdâre-hânesi Tür Matbaası'nda Dâire-i Mahsûsa, basıldığı yer İstikbâl Matbaası, büyüklüğü iki sayfa 1 / 2, kapanış tarihi bilinmemektedir. Hâk Gazetesi'nin, *İstikbâl Gazetesi*'ni çıkaran Barutçu âilesi tarafından ikinci bir gazete olarak çıkarıldığı bilinmektedir.⁸⁸

İstikbâl'den klik ayrılığı gösteren, daha sağ eğilimli bir gazete. *İstikbâl*'in, Hacızâde başkanlığındaki Trabzon resmi grubu tarafından yerel nitelikteki polemik kampanyasının daha rahat ve açık yürütülebilmesi amacıyla yayınlanıyor.⁸⁹

Kahkaha Gazetesi (1922)

“*Trabzon'da Haftada İki Defa Eşref Saatte Çıkar.*” Çıkış tarihi 18 Mayıs 1922 (1338), Sâhibi Es'ad Ömer Eyyûbî, Mes'ûl Müdürî Nazmi Nâfi, Mahâll-i İdâresi Yeni Tûran Matbaası, Mihâilidî Matbaası, İstikbâl Matbaası, ölçüleri 4 sayfa (22x33 cm.), kapanış tarihi 12 Mart 1925 (Sayı: 169).⁹⁰ Trabzon Eyüpzâde Grubu'nun mizah yayınıdır. Kendini “*Dangalaklar partisinin güldürü organı*” olarak adlandırıyor. *Kahkaha*, kamuoyunu olur olmaz saçmalıklarla meşgul eden basın organlarını doğru yola döndürmeyi ve ait oldukları yere oturtmayı amaçlıyordu.⁹¹

⁸⁶ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Kültür Tarihine Bir Bakış*, ..., s. 69.

⁸⁷ Mehmet Akif Bal, a.g.e., s. 263, 264.

⁸⁸ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Basın Tarihi*, ..., s. 148.

⁸⁹ Mehmet Akif Bal, a.g.e., s. 260.

⁹⁰ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Basın Tarihi*, ..., s. 150.

⁹¹ Mehmet Akif Bal, a.g.e., s. 264, 265.

Çıktığı günden beri Muhafaza-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti'ne, belediyeye ve şehrin ileri gelenlerine takılan yazılar neşretmiş. Mizahi dalda Anadolu'da çıkan tek gazete olmuş.⁹² Yıkıcı yayınları nedeniyle Atatürk'ün emri ile kapatılmıştır.⁹³

Halk Gazetesi (1923)

“*Halkın Nef'ine Hâdim Günlük Gazete*”

Çıkış tarihi 24 Nisan 1923 (1339), Sâhib ve Muharriri Ali Becil, Müdîr-i Mes'ûlu Murâthân-zâde Bahrî, Mahâll-i İdâresi Uzun Sokak'ta Dâire-i Mahsûsa, basıldığı yer Trabzon'da Tûran Matbaası, büyüklüğü iki sayfa (1 / 2), kapanış tarihi 1923.⁹⁴

3.3.2. Milli Mücadele Döneminde Trabzon'da Çıkarılan Mecmualar ve Risâleler

Kaygû Mecmuası (1918)

“*Maârif Tefsirine Çalışır Mecmua Şimdilik On beş Günde Bir Neşr Olunur. Edebî, içtimaî, fennî risâledir.*” Çıkış tarihi 6 Kânûn-i Evvel 1334 (6 Aralık 1918), Umûm-i Tahrîriyye Müdürü Mustafa Câvid, Müdîr-i Mes'ul Ahmed Sabri, İdâre-hânesi Uzun Sokak'ta Mihâilidî Matbaası'dır (13. sayıdan sonrası Serâsî Matbaası), basıldığı yer Yorgi Mihâilidî Matbaası (13. sayıdan sonrası Serâsî Matbaası). Öğrencilere yönelik bir dergi olup, Murat Uraz, Süleyman Mahir Durukan gibi kişiler yazı kadrosunda idi. Kapanış tarihi bilinmemektedir.

İğne Mecmuası (1919)

“*Mizah Mecmuası*” Çıkaran Yûnus-zâde Tevfik, 1919.

Hürr Mecmuası (1919)

“*Mecmua*” Beyân-zâde Behrâm tarafından *Hürr* adındaki mecmua 1919'da çıkarılmıştır.

Nûr Mecmuası (1919)

“*Mecmua*” Trabzonlu eğitimci yazar Murâd Uraz tarafından çıkarılan *Nûr Mecmûası* hakkında hiçbir bilgi yoktur. Edebi bir yayının olduğu sanılmaktadır.

⁹² Cumhuriyet Odabaşıoğlu, *Trabzon Doğu Karadeniz Gazete ve Mecmuaları (1869-1928)*, ..., s. 29.

⁹³ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Kültür Tarihine Bir Bakış*, ..., s. 70.

⁹⁴ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Basın Tarihi*, ..., s. 179.

Eş Mecmuası (1920)

“*Mecmua*”dır. Hakkında başka bilgi bulunmamaktadır.

Genç Anadolu Mecmuası (1921)

“*İlmî, Edebî ve Bilhassa Terbiyevî Mecmuâdır.*” “*Mesleğimize muvâfık âsâra sahîfelerimiz açıktır.*” Çıkış tarihi 30 Kânûn-i Evvel 1337 Cuma (30 Aralık 1921), Sâhib ve Müdür-î Nizâmeddin, İdâre-hânesi Trabzon Uzun Sokak'ta Mihâilidî Matbaası'nda Dâire-i Mahsûsa, ölçüleri 16 sayfadır (21x30 cm.).⁹⁵ Halk eğitimi soruları, genel eğitim niteliğini taşıyan bilgiler, meşhur kişilerin biyografilerini, İstanbul edebiyatına ilişkin deneme yazıları, güncel Anadolu edebiyatçıları, Ankara'ya ait bilgilere yer veriliyor. Dergi, okullarda en büyük önemin dine verilmesi taraftarı olup, Türkiye'nin okullarda sürekli Kur'an öğretildiği devirlerde güçlü olduğunu vurguluyor. Çalışanları arasında Hacı İbrahim Cudi'yi belirtmek yerinde olur. Dergi, iç ve dış politikaya yer vermiyor. *Genç Anadolu* aslında Eyüpzâde Grubu'nun yayınıdır. Yayınlanışının birinci yılı olup, on beş günde bir basılan dergi 1 Mayıs 1922'ye kadar 7 sayı çıkarttı.⁹⁶

Düşünceler Mecmuası (1922)

“*Her Ayın Birinci ve On beşinci Günleri Neşr Olunur Fikrî Mecmua*” Çıkış tarihi 1 Eylül 1922 (1338), sâhipleri Mehmed Edîp-Nâmık Hüsnî, basıldığı yer Serâsî Matbaası, büyüklüğü 21x27 cm. (kapak hariç 12 sayfa), kapanış tarihi 7 Ekim 1922 (3. sayı ile).⁹⁷

İstikbâl Gazetesi'nin 31 Ağustos 1922 tarihli ve 698. sayısında çıkan haberlerden bu mecmuanın 1 Eylül 1922'de çıktığı ve sanata yönelik bir mecmua olduğu anlaşılmaktadır.⁹⁸

Yeni Mektep Mecmuası (1922)

“*Musavver Muallim ve Talebe Mecmûasıdır.*” Çıkış tarihi 8 Teşrin-i Evvel 1338 (8 Ekim 1922), İmtiyâz sâhibi ve Muharriri Hıfzırrahmân Râşid, basıldığı yer Trabzon'da Mihâilidî Matbaası ve Samsun'da Şems Matbaası,⁹⁹ Resimleri Kitabizâde Genç Hamdi tarafından çiziliyordu.

⁹⁵ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Basın Tarihi*, ..., s. 119, 123, 124, 126.

⁹⁶ Mehmet Akif Bal, a.g.e., s. 265-267.

⁹⁷ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Basın Tarihi*, ..., s. 160.

⁹⁸ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Kültür Tarihine Bir Bakış*, ..., s. 70.

⁹⁹ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Basın Tarihi*, ..., s. 162.

İlk sayısı Trabzon'da, 8-14. sayıları da Samsun'da çıkmıştır. Kapanış tarihi Trabzon'da 7 Ocak 1923 (7. sayı ile), Samsun'da Haziran 1923 (14. sayı ile).¹⁰⁰

Zafer Risâlesi (1922)

“İçtimaî, Edebî Türk Risâlesidir.”

Çıkış tarihi Kasım 1922 (1338), çıkış süresi haftada bir (sonra ayda üç, sonra haftada iki), İdâre ve Tab Mahall'i Uzun Sokak'ta Tûran Matbaası, kapanış tarihi 1923.¹⁰¹ Kasım veya Aralık 1922'de Avukat Kemal Hatipoğlu tarafından yayınlanıyordu.¹⁰²

Gençlik Mecmuası (1923)

“On beş Günde Bir Çıkar İçtimaî ve Edebî Mecmûa” Çıktığı tarih 18 Mayıs 1923, çıkaran Mustafa (?), basıldığı yer ve kapanış tarihi bilinmemektedir.

Tilki Mecmuası (1923)

“Mîzâhi Mecmua”

Çıkış tarihi Mayıs 1923, çıkaran Osman Eyüboğlu, basıldığı yer İkbâl Matbaası, kapanış tarihi bilinmemektedir.¹⁰³

Özdilek Mecmuası (1923)

On beş günde bir çıkan mesleki, edebi, ilmi mecmuayı Öğretmen Okulu Müdürü Cemal Gültekin çıkarıyordu. İlk sayısı 1 Nisan 1923 tarihinde çıktı.¹⁰⁴

3.4. CUMHURİYET DÖNEMİ TRABZON'DA BASIN

3.4.1. Cumhuriyetin İlanından Harf Devrimine Kadar Trabzon'da Basın (1923-1928 Yılları Arası)

Cumhuriyet'in ilânından önce Trabzon'da çıkan elli civarında yayın organında gerek şehrin kültürel dokusu, gerek savaş yıllarındaki mücadelecî tavrı ve gerekse kendi içyapısıyla ilgili problemlerle bunların halinde sarf edilen gayretler görülür. Cumhuriyet öncesinde *İstikbâl Gazetesi*'nin, Trabzon ve çevresinde bağımsız bir Rum Devleti kurma girişimlerine engel olmak için halkın uyanık ve sağduyulu olmasında büyük rolü olmuştur.

¹⁰⁰ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Kültür Tarihine Bir Bakış*, ..., s. 70.

¹⁰¹ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Basın Tarihi*, ..., s. 165.

¹⁰² Hüseyin Albayrak, *Trabzon Kültür Tarihine Bir Bakış*, ..., s. 69.

¹⁰³ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Basın Tarihi*, ..., s. 193.

¹⁰⁴ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Kültür Tarihine Bir Bakış*, ..., s. 70.

Cumhuriyet'in ilânından sonra, Trabzon'da çıkan ilk gazete *Yeniyol*'dur. Yayın hayatına Atatürk'ün Trabzon'a geliş tarihi olan 16 Eylül 1924'te başlayan *Yeniyol Gazetesi*, Trabzon'un en uzun ömürlü gazetelerinden biridir. *Yeniyol*, 1958 yılında sahibi Bekir Sükûti'nin ölümüyle yeğeni Halid Muzaffer'e intikal eder. Halid Muzaffer hastalığı sebebiyle gazeteyi önce haftalığa dönüştürür. Daha sonra, 1966 yılında, tamamen kapatır. *Yeniyol Gazetesi*'nde Hamamizâde İhsan, Muzaffer Lermioğlu, Kemal Ahmed, Mustafa Sıtkı, Baba Salim, Cevad Alp, Hakkı Tuncay, Rıfki Kulaç, Şevket Çulha ve Cemal Azmi gibi yazarların yazıları basılır.

Cumhuriyet'ten sonra Trabzon'da çıkan ikinci gazete *Zühal*'dir. 4 Ekim 1924'te Cemal Rıza tarafından haftalık olarak çıkarılan *Zühal* birkaç sayı sonra kapanır. 20 Ekim 1924'de 15 günlük olarak yayına başlayan *Genç Fikirler Mecmuası* 10 sayı kadar devam eder. *Zühal Gazetesi* sahibi Cemal Rıza'nın çıkardığı bu mecmuada Mustafa Reşid, Ali Becil ve Remzi Saka gibi imzalar yer alır.

18 Nisan 1925'te, logosunda "*halkın, köylünün gençliğin faydasına çalışır mecmua*" ifadesi yer alan *Mihrak* yalnız bir sayı çıkar. Hüseyin Avni tarafından 10 Eylül 1925'te çıkarılan haftalık siyasi gazete *Tekâmül Gazetesi* sadece 4 sayı sürer. 1925'te Baba Salim (Öğütçen)'in çıkardığı mizahi Gazete *Sivrisinek*'in kaç sayı çıktığı ve ne zaman kapandığı bilinmiyor. Yine 1925'te sonradan Trabzon Belediye Başkanı olan Yunuszâde Tevfik tarafından *Diken* adlı bir mizahî gazete çıkarılır. On beş günde bir çıkan bu gazetenin ne zaman kapandığı ise bilinmiyor.

1925'te *Yeni Terbiye* adıyla çıkan mecmua üç sayı neşredilir. On beş günde bir neşredilen *Yeni Terbiye* o tarihlerde Trabzon'da bulunan öğretmenler tarafından yazı desteği görür. Sahip ve başmuharirliğini Cemal Rıza'nın yaptığı ve hafta da iki gün çıkarılan *Devekuşu Gazetesi* mizahî ve edebî hüviyete sahiptir. 1925-1926 yılları arasında çıkan gazetenin belli başlı yazarları arasında Münir Hayri, Kemal Ahmed, Rıfki Melûl, Baba Salim ve Burhan Sair yer alır. Taş basması olan gazete aynı zamanda resimlidir.

1926 Nisan'ında ayda bir çıkmaya başlayan *Trabzon Muallimler Birliği* adı geçen birlik tarafından neşredilir. Cumhuriyetin ilk yıllarında önemli illerde çıktığı ileri sürülen Muallimler Birliği Mecmualarından biri olarak iki sayı çıkar. Bu iki sayıda Hikmet Turgut, Muallim Nezihi, Mustafa Reşid, Mehmed İbrahim ve Baba Salim imzaları yer alır.

Çalığışu adıyla 1926 Mayıs'ında yayına başlayan haftalık resimli gazetedir. Sahibi Şefika Münir'dir. Hamamizâde İhsan'ın Edebî Müdürlüğünü yaptığı bu gazetenin en son 17 Haziran 1926 tarihli altıncı sayısı biliniyor.

1926 yılında *Piyasa* adlı gazete Bilâl Akıncı ve Seyyid Halim Eğreti tarafından haftada iki defa neşredilir. Başyazarlığını Kemal Ahmed'in yaptığı gazete sadece üç ay devam eder.

26 Mart 1927'de Osman Cudî haftalık ticarî gazete olan *Trabzon Ticaret*'i çıkarır. Beş yıl kadar çıkan bu gazetenin bilinen en son sayısı 20 Ağustos 1932 tarihli 147. nüshadır.

1927 yılında Cemal Gültekin 15 günde bir neşrolunan meslekî ve ilmî mecmua *Özdilek*'i çıkarır. Üç buçuk yıl Erzurum'da yayın hayatını sürdüren *Özdilek*, Cemal Gültekin'in Trabzon Muallim Mektebi Müdürlüğü'ne tayin edilmesi üzerine Trabzon'da neşredilmeye başlanır. Trabzon'da, Hamamizâde İhsan, Reşad Şemseddin, Orhan Rıza, Baha Tevfik gibi imzaları kadrosuna alarak çıkmaya başlayan *Özdilek*, 1928'de Cemal Gültekin'in Samsun'a tayin edilmesi dolayısıyla Samsun'a taşınır. Ancak burada *Duygu-Dilek* adını alarak yayınına sürdürür.

1 Ocak 1928'de, *Necm-i Âti* adıyla, Osman Cudî'nin Mes'ul Müdürlüğünde, “*edebî, içtimaî ve spordan bahsoluna*” sekiz sayfalık bir mecmua neşredilir. 1928 yılına ait 8 sayı çıktığı bilinen mecmuanın ne zaman kapandığı ise bilinmiyor.

İktisad Gazetesi 1928 yılında çıkan, ancak kim tarafından neşredildiği kesin olarak bilinmeyen kaç sayı çıktığı ve ne zaman kapandığı belli olmayan bir gazetedir.

Yine, 1928 yılında Akçaabat'ta Halid Ağanoğlu *Güzel Pulathâne* adlı haftalık, siyasî bir gazete çıkarır. 8-10 sayı kadar yayınlandığı bilinen *Güzel Pulathâne*, Latin harflerine geçiş dönemine rastlar.¹⁰⁵

---

¹⁰⁵ Kemal Çiçek, Kenan İnan, Hikmet Öksüz, Abdullah Saydam, “Trabzon Tarihi İlmi Toplantıları (6-8 Kasım 1998) Bildirileri”, Kozan Ofset, (basım tarihi yok.), s. 583-585.

Cumhuriyet'in ilânından sonra Trabzon'da ilk çıkan gazete *Yeniyol Gazetesi*'dir. Gazeteyi çıkaran Bekir Sükûti Kulaksızoğlu, Kasım 1923'de Giresun'da çıkarmaya başladığı *Yeniyol*'u 100 sayı çıkardıktan sonra Trabzon'a nakletmiş, devraldığı Serasi Matbaası'nda aynı adla, Atatürk'ün Trabzon'a geldiği gün 15 Eylül 1924'de (100-1) sayı numarası ile çıkartmıştır. Uzun yıllar günlük bazen gün aşırı olarak çıkmış bazen de haftada iki kere çıkan *Yeniyol Gazetesi*, 18 Temmuz 1961'de 9501 sayısından itibaren de haftalık olarak çıkmıştır. *Yeniyol Gazetesi* 1965'de yayınına son vermiştir.¹⁰⁶

3.4.1.1. Cumhuriyetin İlanından Harf Devrimine Kadar Trabzon'da Çıkarılan Gazeteler (1923-1928 Yılları Arası)

Yeniyol Gazetesi (1924)

Haftada bir çıkar. 1923 tarihinde Bekir Sükûti tarafından gündelik olarak çıkarılmış, 1960'dan sonra da Muzaffer Korlu tarafından haftalık olarak devam ettirilmiştir.¹⁰⁷ “*Yevmi Gazete*”

Çıkış tarihi 16 Eylül 1924, sahip ve başmuharriri Bekir Sükûti, Matbaa Trabzon Maraş Caddesi'nde, idâre-hânesi Dâire-i Mahsûsa, basıldığı yer Yeni Yol Matbaası, büyüklüğü 4 sayfa (1 / 2, 57x41 cm.), kapanış tarihi 1966 yılı sonu.¹⁰⁸

Zühâl Gazetesi (1924)

“*Edebî Gazete*” Çıkış tarihi 4 Ekim 1924 (1340), çıkaran Cemâl Rıza (Osmanpaşaoğlu).

Tekâmül Gazetesi (1925)

“*Siyasî, Haftalık Gazete*”

10 Eylül 1925 tarihinde Hüseyin Avni tarafından çıkarılmıştır. 4 sayı çıkmıştır.

Sivri Sinek Gazetesi (1925)

“*Mizâhî Gazete*” 1925 yılında Baba Salim (Öğütçen) tarafından çıkarılmıştır. Nerede basıldığı ve ne zaman kapandığı bilinmemektedir.

¹⁰⁶ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Kültür Tarihine Bir Bakış, ...*, s. 70, 71.

¹⁰⁷ Sebahattin Sınır, *Trabzon'un Tarihi Coğrafi Ekonomik Endüstri Sosyal Kültürel Durumu*, (basım yeri ve tarihi yok.), s. 75.

¹⁰⁸ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Basın Tarihi, ...*, s. 194.

Diken Gazetesi (1925)

“*Mizâhî Gazete*” Çıkış tarihi 1925, çıkaran Yûnus-zâde Tefvik'tir. Nerede basıldığı ve ne zaman kapandığı bilinmemektedir.

Deve Kuşu Gazetesi (1925)

“*Haftada İki Defa Çıkar Mizâhî, Edebî Halk Gazetesidir*” Çıkış tarihi 1925 (1341), sâhib ve sermuharriri Cemâl Rıza (Osmanpaşaoğlu), Müdîr-i Mes'ûl Kaptan Fevzî, İdâre-hânesi Trabzon'da Sipâhî Pazarı civarında, basıldığı yer İstikbâl Matbaası, büyüklüğü 4 sayfa (32x46 cm.), kapanış tarihi¹⁰⁹ Numara 50, tarih Cuma 8 Teşrinievvel 1926.¹¹⁰

Çalı Kuşu Gazetesi (1926)

“*Perşembeleri Çıkar Haftalık Resimli Gazete*”

Çıkış tarihi Mayıs 1926, Sâhib ve Müdîri Şefika Münîr (Münîr Hayrî Egeli'nin eşi), edebî Müdîri Hamâmî-zâde İhsân, idâre-hânesi Trabzon'da Sipâhî Pazarı'nda Dâire-i Mahsûsa, basıldığı yer İstikbâl Matbaası, ölçüleri 12 sayfa ve kapanış tarihi¹¹¹ Trabzon 1926.¹¹²

Piyasa Gazetesi (1926)

“*Gazete*” Çıkış tarihi 1926, çıkaran Bilâl Akıncı, Seyyid Halîm Eğreti, nerede basıldığı ve ne zaman kapandığı bilinmemektedir.

Trabzon Ticaret Gazetesi (1927)

“*Haftalık Ticarî Gazete*” Çıkış tarihi 26 Mart 1927, çıkaran Osman Cûdî (Gürsoy), basıldığı yer İstikbâl Matbaası, ne zaman kapandığı bilinmemektedir.

İktisad Gazetesi (1928)

“*Gazete*” Çıkış tarihi 1928, çıkaran Hakkı Barutçu, basıldığı yer İstikbâl Matbaası, kapanış tarihi bilinmemektedir.

¹⁰⁹ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Basın Tarihi*, ..., s. 201, 202, 204, 205, 207.

¹¹⁰ Cumhuriyet Odabaşoğlu, *Trabzon Doğu Karadeniz Gazete ve Mecmuaları (1869-1928)*, ..., s. 16, 17.

¹¹¹ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Basın Tarihi*, ..., s. 209, 213.

¹¹² Cumhuriyet Odabaşoğlu, *Trabzon Doğu Karadeniz Gazete ve Mecmuaları (1869-1928)*, ..., s. 16.

Güzel Pulat-Hâne Gazetesi (1928)

“Haftalık Siyasî Gazetedir.”¹¹³ “Mesleğimize muvafık yazuları kabul eder.” Çıkış tarihi 1928, Mes’ûlî Hâlid Yalçınkaya (Ağanoğlu), İdâre Müdürü Mehmed Bedrî, basıldığı yer İkbâl Matbaası, kapanış tarihi 1928.¹¹⁴

Çaykara Gazetesi (1928)

23 Nisan 1928’de Numan Sabit Osmañcelebiođlu tarafından önce haftada bir çıkarıldı. Önce Olcay Matbaası’nda basılırken sonra gazetenin adı ile kurulan Çaykara Matbaası’nda basıldı. Büyüklüğü 35x50 ebadında ve iki sayfa idi. Temmuz 1962’de kapandı.¹¹⁵

3.4.1.2. Cumhuriyetin İlanından Harf Devrimine Kadar Trabzon’da Çıkarılan Mecnualar (1923-1928 Yılları Arası)

Genç Fikirler Mecmuası (1924)

“On beş Günlük Mecmua” Çıkış tarihi 20 Teşrîn-i Evvel 1340 (1924), sâhibi ve müdürü Cemâl Rıza (Osmanpaşaoğlu), basıldığı yer İkbâl Matbaası, idâre-hânesi Yeni Yol Matbaası, kapanış tarihi 1924.

Mihrâk Mecmuası (1925)

“Halkın, Köylünün, Gençliğin Faydasına Çalışır Mecmûa” Çıkış tarihi 18 Nisan 1925 (1341), çıkararı bilinmiyor, basıldığı yer İstikbâl Matbaası, çıkış süresi 10 günde bir, kapanış tarihi Nisan 1341 (Bir sayı çıktı.)

Yeni Terbiye Mecmuası (1925)

“Mecmûa” Çıkış tarihi 1925 (1341), çıkararı Cemâl Rıza Osmanpaşaoğlu, Zeyne’l-Âbidîn, basıldığı yer İkbâl Matbaası, kapanış tarihi 1925.

Trabzon Muallimler Birliği Mecmuası (1926)

“Ayda Bir Defa Neşr Olunur Mecmûa

¹¹³ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Basın Tarihi*, ..., s. 222, 224, 225.

¹¹⁴ Cumhuriyet Odabaşıoğlu, *Trabzon Doğu Karadeniz Gazete ve Mecnuaları (1869-1928)*, ..., s. 22.

¹¹⁵ Mehmet Özmen, Mehmet Öncel Koç, Nilgün Yılmazzer Salihoğlu, a.g.e., s. 386.

“Birlik Mecmûası alî, tâlî, tahsîl görmüş ve meslekî bir terbiye almış kadın ve erkekten mürekkep münevver bir zümrenin cem’iyyeti olan Muallimler Birliği’nin müevvec-i efkârı olmak hasebiyle her şeyden evvel meslekî bir gâye güdecektir.” Çıkış tarihi Nisan 1926, çıkaran Trabzon Muallimler Birliği, basıldığı yer İkbâl Matbaası, büyüklüğü 16 sayfa (19x28 cm.)

Özdilek Mecmuası (1927)

“On beş Günde Bir Çıkar Meslekî, İlmî Mecmûadır.” Çıkış tarihi 1927, sâhib ve Mes’ûl Müdürü Cemâl Gültekin, İdâre-hânesi İstikbâl Matbaası, ölçüleri 12 sayfa (23x32 cm.), kapanış tarihi 1928.¹¹⁶ Sahibi İmtiyaz ve Müdür Cemal Gültekin, Erzurum-Trabzon Vilâyet Matbaası.¹¹⁷

Necm-î Âtî Mecmuası (1928)

“Trabzon’da Necm-i Âtî Kulübü Tarafından Çıkarılır Edebî, İçtimaî, Terbiyevî ve Spordan Bahs Mecmûadır.” Çıkış tarihi 1 Kânun-i Sânî (Ocak) 1928, çıkaran Necm-î Âtî Kulübü, Mes’ûl Müdürü Osman Cûdî (Gürsoy), basıldığı yer İstikbâl Matbaası, büyüklüğü 8 sayfa, kapandığı tarih bilinmemektedir.

3.4.2. Harf Devriminden Çok Partili Döneme Geçinceye Kadar Trabzon’da Basın (1929-1946 Yılları Arası)

16 yıllık dönem içinde beş gazete ile altı derginin yeniden çıktığı bilinmektedir. Bunlar içinde *Akın* (1932), *İnan* (1937), *Boztepe* (1943) Dergileri Trabzon kültür hayatına büyük hizmet vermişlerdir. Ayrıca Trabzon *Kliniği Mecmuası* (1935) o günün şartları içinde ilgi çekicidir.¹¹⁸

1 Kasım 1928’de Harf Devrimi’nin yapılması üzerine *Yeniyol* ve Cumhuriyetten önce yayını devam eden *İkbâl Gazetesi* hariç diğer yayınlar kapatılmıştır. Kanun gereği üç yıl süreyle yayın yapacak gazete ve dergilere prim verilerek yeni yazıya intibak için imkân sağlanmıştır.

¹¹⁶ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Basın Tarihi*, ..., s. 215, 216.

¹¹⁷ Cumhur Odabaşoğlu, *Trabzon Doğu Karadeniz Gazete ve Mecmuaları* (1869-1928), ..., s. 32, 33.

¹¹⁸ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Kültür Tarihine Bir Bakış*, ..., s. 71.

1929-1945 yılları arasında “Çok Partili Dönem”e geçinceye kadar Trabzon’da 7 gazete, 7 dergi olmak üzere 14 çeşit yayın çıkmıştır. 1929’da hiçbir yayın çıkmazken intibak dönemi ilk yayını 1930 yılının sonlarına doğru çıkmıştır. 1929’dan sonra yeni çıkan ilk yayın olan *Serbest Sadâ Gazetesi* (11 Kasım 1930) Hayri Eyüboğlu tarafından çıkarılmıştır. Bunu “*Siyasetten Gayri Her Şeyden Bahseder Yevmî Gazete*” tanımı ile 9 Mayıs 1931’de Ârif Barutçu tarafından çıkarılan *Reklâm Gazetesi* takip etmiştir. Dönemin en etkin dergilerinden biri ise *Akın Dergisi* olmuştur. *Akın Dergisi* 1931 yılında Cumhuriyetten sonra çıkan ilk ciddi dergilerden biri olmuştur. Dergi 1 Nisan 1932’de Gençler Birliği Kulübü tarafından on beş günde bir çıkarılıyor ve Yayın Yönetmenliğini Hakkı Mahir Durukan yürütüyordu. İstikbâl Matbaası’nda basılan dergi 24 sayfa idi.¹¹⁹

Bu yıllar arasında beş dergi neşredilir. Bunlar sırasıyla. 1932’deki *Akın*, 1933’te *Trabzon Lisesi*, 1935’teki *Trabzon Kliniği*, 1937’deki *İnan* ve 1943’teki *Boztepe*’dir. Bu dergilerden *İnan*, Trabzon Halkevi’nin yayın organıdır. Dergi, 1937-38’de 10, 1942-1949 yılları arasında ise 52 olmak üzere toplam 62 sayı yayınlanır. *İnan*’ın ele aldığı konular aslında edebiyat, dil, toplum problemleri, tarih, coğrafya, ekonomi, güzel sanatlar, şehircilik, spor ve psikoloji yer alır. Yazı İşleri Müdürlüğünü önce Abdullah Günel, sonra Kemal Kefeli’nin yaptığı *İnan*’ın yazı kadrosunda Halil Ağan, Şevket Çulha, Faik Dranz, Mahmut Goloğlu, İbrahim Alâeddin Gövsa, Bekir Sükûti, Baba Salim, Hakkı Tuncay, Murat Uraz gibi imzalar görülür.

1943’te 7 sayı çıkan *Boztepe*, Trabzon Lisesi’nin yayın organıdır. Müdür Faik Dranz’ın önemli rolü olduğu dergide, Dranz’ın yanı sıra Nurettin Özdemir, Faruk Nişli, Adnan Topsakal, Nihat Sanal gibi imzalar da yer alır.¹²⁰

Akın Mecmuası (1932)

26 sayı yayımlanan dergide; Yahya Saim, Ali Becil, Kâzım Bulutay, Hakkı Mahir, Cemal Rıza, Baba Salim, Halil Yalçınkaya (Ağanoğlu), Sebahattin Rahmi (Eyüboğlu), Bekir Sükûti (Kulaksızoğlu), Hamamizâde İhsan, M. Mümtaz, Celalettin Avni’nin ürünlerine yer verilir. Cumhuriyetin 10. yılına bir basamak oluşturan *Akın*, o yılların coşkusunun önemli bir eseri olur.

¹¹⁹ Mehmet Özmen, Mehmet Öncel Koç, Nilgün Yılmaz Salihoğlu, a.g.e., s. 385.

¹²⁰ Kemal Çiçek, Kenan İnan, Hikmet Öksüz, Abdullah Saydam, a.g.m., s. 585, 586.

İnan Mecmuası (1937)

Halkevleri 1932 yılında kurulmuş, işlevini aralıksız olarak 1951 yılına değin sürdürmüştür. Halkevleri zaman içinde bazı yayınlar çıkararak etkinliklerini sürdürdüler. Trabzon Halkevi'nin çıkardığı dergi *İnan* adını taşır. Mayıs 1937-Temmuz 1938 arasında 10 sayı, Ocak 1942-Mayıs 1949 arasında 52 sayı yayınlanan *İnan*'ın 62 sayılı bir ömrü olur. *İnan Dergisi* Trabzon'un toplumsal tarihi konusunda tam anlamıyla bir kaynak oluşturur.

İnan Dergisi bir yandan yayınladığı kent Trabzon'da var olan ekonomik, toplumsal, kültürel birikimi sayfalarına taşıırken, bir yandan da ülkenin değişik alanlarından özgün sesleri bünyesine konuk eder.

Tek parti yönetiminin bir ürünü olan Halkevleri çok partili hayatla birlikte kapatılır. En acısı da bu birimin binlerce ciltten oluşan kütüphaneleri yok edilir. *İnan*'ın 62 sayılı birikimi bir dönemin sağlam bir tutanağıdır.¹²¹

Trabzon Halkevi'nin bir kültür ve yayın organı olan *İnan Dergisi* 1937 yılı Mayıs ile 1949 Mayıs tarihleri arasında çıkmıştır. I. Dönem 1937 Mayıs ayından 1939 Şubat ayına kadar 12 sayı, II. Dönem 1942 Ocak ayından 1949 Mayıs'a kadar 52 sayı çıkmıştır. Derginin Yazı İşleri Müdürlüğünü Abdullah Günel sonra Kemal Kefeli yapmıştır.¹²²

3.4.3. Çok Partili Döneme Geçişten Demokrat Parti'nin İktidar Olduğu Döneme Kadar Trabzon'da Basın (1946-1950 Yılları Arası)

“Çok Partili Dönem”e girildikten sonra 1946-1950 yılları arasında 15 yayın çıkmıştır. Bunların 6 tanesi dergi, 9 tanesi de gazetedir. *Bütün* (Ocak 1946), *Boztepe* (15 Şubat 1946), *Değirmen* (Şubat 1949), *Çocuk Güneşi* (1 Temmuz 1950), *Anıt* (1950) ve *Karadeniz* (1950) isimli dergilerden *Bütün*, *Karadeniz* ve *Anıt* kısa ömürlü olup örnek sayıları görülememiştir. Gazetelerden ise aynı şekilde *Yeni Haber* (1946), *Hedef* (19 Ağustos 1948), *Dikkat* (1947), *Halk Sesi Gazeteleri* için az da olsa bilgiler edinilmiş ise de örnekleri görülüp incelenememiştir.¹²³

¹²¹ Veysel Usta, “Trabzon'da Edebiyat-Edebiyatta Trabzon Sempozyum Bildirileri”, Trabzon Belediyesi Kültür Yayınları, Trabzon (basım tarihi yok.), s. 29-34.

¹²² Mehmet Özmen, Mehmet Öncel Koç, Nilgün Yılmaz Salıhoğlu, a.g.e., s. 386.

¹²³ Mehmet Özmen, Mehmet Öncel Koç, Nilgün Yılmaz Salıhoğlu, a.g.e., s. 386.

“Çok Partili Dönem”e girildikten sonra 1945-1950 yılları arasında Cemal Rıza Osmanpaşaoğlu'nun çıkardığı *Trabzon* (1946), Muzaffer Konuralp'in çıkardığı *Doğru Yazar* (24 Nisan 1947), Numan Sabit Osmançelebioğlu'nun çıkardığı *Demokrat Çaykara* (24 Nisan 1948), *Pulathane* (1949) ve *Yeni Of* (1949) gazeteleri ile *Bütün* (1946), *Hedef* (1948), *Değirmen* (1949) ve Ömer Akbulut'un çıkardığı *Çocuk Güneşi Dergileri* çıkmıştır.¹²⁴

Bu dönemde yayın hayatına sırasıyla, 1946'da *Bütün*, 1948'de *Hamsi ve Hedef*, 1949'da *Değirmen* ve *Çocuk Güneşi*, 1950'de *Anıt*, 1955'te *Horon Dergileri* girer. Bunlardan *Değirmen Dergisi*, daha önce, 1942 yılında İstanbul'da Halit Tanyeli yönetiminde 1944 yılına kadar 8 sayı çıkar. Dergi daha sonra, Halit Tanyeli'nin 1949'da Trabzon'a gelişiyle yayımına yeniden başlar. Yazı kadrosunda Metin Eloğlu, Oğuz Kâzım Atok, Hüseyin Demirkan, Subutay Karsan gibi isimleri bulunduran *Değirmen*, döneminin siyasal atmosferini yansıtır.

Yine bu dönemin dergilerinden olan *Hamsi*, Trabzon Liselerinden Yetişenler Cemiyeti'nin yıllık olarak çıkardığı bir yayın organıdır. İlk sayısı 1948'de çıkan *Hamsi*, 1948-1962 yılları arasında düzenli olarak çıkar. 1963-65 yılları arasında yayımına ara veren dergi tekrar düzenli bir şekilde çıkmaya devam eder. 1975 yılına kadar süren bu düzenli çıkış, 1979 yılındaki en son sayıdan sonra bir daha neşredilmez.¹²⁵

Yeni Pulathane Gazetesi (1949)

4 Nisan 1949'da Mahmut Üstün tarafından Akçaabat'ta çıkarılan gazete önce İkbâl sonra İstikbâl Matbaası'nda basıldı.¹²⁶

Değirmen Mecmuası (1949)

Çıkışı ve kapanışını 1949 yılının sınırladığı Trabzon'un kültür-sanat yaşamında önemli yeri bulunan *Değirmen Dergisi*, başlangıçta İstanbul'da 1942 Ekim'inden 1943 Mayıs'ına değin Cavit Orhan Öz (Tütengil), Halit Tanyeli ve arkadaşlarınca çıkarılır. Şubat 1949'dan Aralık 1949'a değin 9 sayı çıkan *Değirmen*, gerek yazı kadrosu gerek yayımlanan yazıların içeriği açısından hayli ses getirir.

¹²⁴ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Kültür Tarihine Bir Bakış*, ..., s. 71, 73.

¹²⁵ Kemal Çiçek, Kenan İnan, Hikmet Öksüz, Abdullah Saydam, a.g.m., s. 586.

¹²⁶ Mehmet Özmen, Mehmet Öncel Koç, Nilgün Yılmaz Salihioğlu, a.g.e., s. 386.

Dergide Âşık Veysel, Orhan Peker, Cavit Orhan Tütengil, Adnan Topsakal, Metin Eloğlu, Subutay Karsan, Halit Tanyeli, Ceyhun Atuf Kansu, Adnan Raşit Günay, Sabih Şendil, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Talip Apaydın'ın... ürünlerine yer verilir. *Değirmen*'in 9 sayılılık birikimi, kentın kùltür-sanat alanına önemli katkılarda bulunur.

Çocuk Güneş Mecmuası (1950)

1950 yılında önce Bilâl Akıncı sonra Ömer Akbulut tarafından çıkarılan çocuk dergisidir. Derginin Teknik Sekreterliğini Yalçın Kamer yapıyordu. 14x20.5 cm ebadında 12 sayfalık dergi ilk çıkışta İstikbâl Matbaası'nda, ileriki sayılarında Şark, Çaykara, Yeniyol ve Trabzon Matbaalarında basılmıştır. Dergi 43 sayı çıkmıştır.¹²⁷

3.4.4. Demokrat Parti İktidarı Döneminde Trabzon'da Basın (1950-1960 Yılları Arası)

1953'te Zeki Yağmurdereli "*Doğu*", 1956'da Ömer Turan Eyüboğlu "*Hâkimiyet*", 1957'de Hasan Tahsin Yılmaz "*Hizmet*", Yalçın Kenar "*Vakfikebir*", 1959'da Ümran Baran "*Ses*", 1960'da Hikmet Aksoy "*Büyük Liman Gazeteleri*"ni çıkarır. Bu yıllarda gazetecik sahasında Ziyad Nemli, Atilla Aşut, Özgür Baran ve Ömer Güner'in gayretleri önemlidir.¹²⁸

Anıt (1950), *Horon* (Ağustos 1955) Dergileriyle, Zeki Yağmurdereli'nin çıkardığı *Doğu* (13 Eylül 1953), Ömer Turan Eyüboğlu'nun çıkardığı *Hâkimiyet* (24 Şubat 1956), Hasan Tahsin Yılmaz'ın çıkardığı *Hizmet* (1957), Yalçın Kamar'ın çıkardığı *Vakfikebir* (19 Temmuz 1957), Ümran Baran'ın çıkardığı *Ses* (1959) ve Hikmet Aksoy'un çıkardığı *Büyük Liman* (5 Eylül 1960) gazeteleri yayın hayatına girmiştir.¹²⁹

Horon Mecmuası (1954)

Birinci sayısı 24 Şubat 1954 tarihinde yayımlanan *Horon Dergisi*'nde Bedri Rahmi Eyüboğlu, Adnan Günay, Şinasi Özdenoğlu, Niyazi Tarakçioğlu, Nurettin Özdemir, Subutay Karahasanoğlu, Celaleddin Algan, Ömer Akbulut, Sait Maden... gibi tanınmış adların yer aldığı *Horon*'da, Trabzon Lisesi'nin kimi öğretmenleri tanıtılır. Gülcemal Vapuru'na değinilir. Horon üzerine bilgiler verilir.

¹²⁷ Mehmet Özmen, Mehmet Öncel Koç, Nilgün Yılmaz Salıhoğlu, a.g.e., s. 386.

¹²⁸ Kemal Çiçek, Kenan İnan, Hikmet Öksüz, Abdullah Saydam, a.g.m., s. 586.

¹²⁹ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Kültür Tarihine Bir Bakış*, ..., s. 73.

Hâkimiyet Gazetesi (1956)

24 Şubat 1956-11 Ocak 1964 tarihleri arasında yayımlanan *Hâkimiyet Gazetesi* etkili olmuş ve ses getirmiş Trabzon gazetelerinden biridir. Ömer Turan Eyüboğlu'nun kurucusu olduğu gazete önce Yenyol Matbaası'nda sonra da yeni kurulan Hâkimiyet Matbaası'nda basıldı.

Gazeteyi çıkaran Ömer Turan Eyüboğlu'na gazetecilik tutkusu amcası Hüseyin Avni Bey'den miras kalmıştır. Hüseyin Avni Bey Gümüşhane'de 1924 yılında ancak üç sayı çıkarabildiği *İlk Adım Dergisi* ve Rize'de 1926'da çıkardığı *Yeni Ay Dergisi* Ömer Turan'a gazeteciliğe giden yolda ilk örnekler olmuştur. Amcasının kişiliği ve çalışmalarını kendinde yaşatan Ömer Turan Eyüboğlu onun yapamadıklarını ve yarım bıraktıklarını tamamlamak istemiştir.

Hâkimiyet Gazetesi'nin kurulmasında ilk desteği veren İsmet Zeki Eyüboğlu ve Avukat Subutay Hikmet Karahasanoğlu olmuştur. İlk kuruluşta *Hâkimiyet Gazetesi*'nin sahipliğini Ömer Turan Eyüboğlu üstlenirken, Yazı İşleri Müdürlüğünü de İhsan Şekip Tuğrul üzerine almıştır. Gazetenin çıkması için gerekli olan makine, alet ve diğer malzemeler İhsan Şekip tarafından vapurla İstanbul'dan getirilmiştir. Ortak olarak çıkartılan gazetenin 24 Şubat-21 Mayıs 1956 tarihleri arasındaki ilk döneminde 24 sayı çıkmış ve bundan sonra yayınına iki buçuk ay kadar ara verilmiştir.

İkinci dönem *Hâkimiyet Gazetesi*'nin yayınına 26. sayısı ile 6 Ağustos 1956 tarihinde başlandı. Gazete hakkında Ahmet Özer'in, Subutay Hikmet Karahasanoğlu'nun ve Ali Mustafa'nın *Kıyı Dergisi*'nde çıkmış güzel tanıtıcı yazıları vardır.

Vakfıkebir Gazetesi (1957)

Haftalık siyasi bir gazete olup 19 Temmuz 1957'de çıkarılmaya başlanmıştır. Gazetenin Sahipliğini, Editör ve Başyazarlığını Yalçın Kamer, Yazı İşleri Müdürlüğünü Hakkı Sert, Müessese Müdürlüğünü de Reşat Alp yapıyordu. Giresun İleri Matbaası'nda basınla gazete 1961 yılı içinde kapanmıştır.¹³⁰

Hizmet Gazetesi (1957)

Gündelik olarak çıkar.

---

¹³⁰ Mehmet Özmen, Mehmet Öncel Koç, Nilgün Yılmaz Salıhoğlu, a.g.e., s. 387, 388.

Emin Şefik Yılmaz ve Hasan Tahsin Yılmaz tarafından 1957’de kurulmuştur.¹³¹ Hasan Tahsin Yılmaz ve Emin Şefik Yılmaz kardeşlerin sahipliğini ve Hasan N. Sağlam’ın Yazı İşleri Müdürlüğü’nde çıkan gazete 35x50 ebadında ve 2 sayfa olarak çıktı. Hizmet Matbaası’nda basıldı. 3 Temmuz 1961 tarihine kadar iki sayfa çıkan *Hizmet Gazetesi* bu tarihten sonra 57x82 ebadında dört sayfa olarak düzenlenmiştir. Sahipleri aynı kalan *Hizmet*’in Yazı İşleri Müdürlüğünü Mustafa Yılmaz, Sekreterliğini Atilla Aşut üstlendiler. Bu son değişimde daha önce Maraş Caddesi Mısıroğlu Sokak olan gazete yönetimevi, Uzun Sokak Hizmet Pasajı No: 4 adresine taşındı. İlerleyen yıllarda sırasıyla Muzaffer Türkoğlu, Hikmet Aksoy, Yusuf Salim, Burhan Bilici, Nevzat Ateş, Kemal Cirav *Hizmet Gazetesi*’nin Yazı İşleri Müdürü oldular. 1968’de Ayhan Kıyak’ın satın aldığı *Hizmet Gazetesi* bölge gazetesi olma konusunda teknik donanımına klişehane ve zamanın çağdaş dizgi tekniği olan intertip dizgi makinesi katılınca Trabzon basınında Trabzon’da günlük olayları fotoğraflı olarak veren ilk gazete oldu. *Hizmet Gazetesi*’nin son dönem Haber Müdürü İsmail Kansız ve Yazı İşleri Müdürü Kadriye Kıyak olup gazete yerel basında yaşanan birleşme olayı sonucu 30 Nisan 1979 tarihinde kapandı.”

Büyük Liman Gazetesi (1960)

Ümran Baran’ın 14 Kasım 1959’da çıkardığı *Ses Gazetesi*’nden sonra sahipliğini Hikmet Aksoy’un yaptığı *Büyük Liman Gazetesi* 5 Eylül 1960’da yayın hayatına girdi. Haftada bir Pazar günleri çıkan *Büyük Liman Gazetesi*’nin Yazı İşleri Müdürlüğünü Sezgin Nomer, Umumi Neşriyat Müdürlüğünü de İsmet Teoman yapıyordu. Giresun İleri Matbaası’nda basılan gazete 12 sayı çıkabilmiş, ancak bu genç ve idealist ekibin verdikleri güzel gazetecilik örneği herkesçe takdir edilmiştir.¹³²

3.4.5. Demokrat Parti İktidarından Sonra Trabzon’da Basım

3.4.5.1. Trabzon’da 1961-1970 Yılları Arasında Basım

Gazetelerin en fazla çıktığı dönemdir. On yıllık süre içinde 6 dergi ve değişik süreli 14 gazete çıkmıştır.

Günlük Gazeteler: *Sabah Postası Gazetesi* (1962), *Sonhaber Gazetesi* (15 Ağustos 1963), *Yenigün Gazetesi* (19 Mayıs 1965), *İleri Gazetesi* (12 Eylül 1966) ve *Bayraktar Gazetesi* (17 Haziran 1968).

¹³¹ Sebahattin Sınır, a.g.e., s. 74, 75.

¹³² Mehmet Özmen, Mehmet Öncel Koç, Nilgün Yılmaz Salıhoğlu, a.g.e., s. 387, 388.

Haftalık Gazeteler: *Savaş* (1965).

15 Günlük Gazeteler: *Çocuk Sesi* (Eylül 1962).

Aylık Gazeteler: *Çakıl* (Mayıs 1964), *Vahdet* (1964), *Toplum Kalkınması* (1965), *Yalı* (1965), *Trabzon Turizm* (Ocak 1967), *Trabzon Yol-İş* (Eylül 1967).

Yıllık Gazeteler: *Devrim Ocağı* (2 Mart 1965).

Dergiler: *Kıyı* (Ekim 1961), *Nümune Hastanesi Mecmuası* (Haziran 1962), *Önder* (1965), *İleri* (12 Eylül 1966), *Trabzon Turizm* (Ocak 1967), *K.T.Ü.* (20 Mayıs 1967) *Dergileri* ile Ağustos 1967’de “*Y.S.E. Bülteni*” çıktı. 1 Eylül 1967’de çıkan “*Trabzon Yol-İş*” Dergisi’nin ise örnek sayısı görülemedi. Üç sayı çıkan “*Akay*” (1 Mart 1969) ve “*Balam*” dergilerinden sonra Mayıs 1969’da çıkan ikinci dönem “*Kıyı Dergisi*” ile “*Trabzon Basın Tarihi*” bir asrı tamamlamış oldu.¹³³

Kıyı Mecmuası (1961)

Kıyı Dergisi; Trabzon için yıllar boyu bir simge olmuştur. 1961-1962’de Ahmet Selim Teymur, Necmi Duman ve Ziyad Nemli tarafından çıkarılan ilk *Kıyı*, 1969 yılında Fatih Eğitim Enstitüsü Öğrenci Demeği yayın organı olur. Rasim Şimşek, Gündoğdu Sanımer, Ziyad Nemli, Nabi Üçüncüoğlu ilk *Kıyı*’da imzalarıyla yer alırlar.

Fatih Eğitim Enstitüsü (Karadeniz Teknik Üniversitesine bağlı) öğrencileri 1969-1970 döneminde *Kıyı*’da kalemlerini denerler. Öğretmenleri Rasim Şimşek’in öncülüğünde çıkarılan *Kıyı*’nın bu sayfalarından Güner Yalçın, Nuri Aksakal, Fahrettin Demir, Rıza Zelyut, Mehmet Yardımcı... gibi yazın dünyasında sesi olan yazarlar yetişir.

Üçüncü Dönem *Kıyı Dergisi* 1981-1983 yıllarında 21 sayı çıkar. Bütünüyle Ahmet Selim Teymur’un emeğiyle biçimlenen dergiyle, kent değerlerine dönüş yapılır. Birkaç kuşağın aynı sayıda ürünlerine yer verilir.¹³⁴

¹³³ Mehmet Özmen, Mehmet Öncel Koç, Nilgün Yılmaz Salıhoğlu, a.g.e., s. 388, 389.

¹³⁴ Veysel Usta, “Trabzon’da Edebiyat-Edebiyatta Trabzon Sempozyum Bildirileri”, ..., s. 34.

1960'lı yılların sanat çevreleri merkezi haline getirilen Uzun Sokak'taki Akademi Kitabevi'nde bir araya gelinerek oluşturulan fikirle bir sanat dergisi çıkarılmaya karar verildi. Derginin isim koyucusu Ahmet Selim Teymur'un teklifi kabul edilerek *Kıyı* adı ile ilk sayı Ekim 1961'de çıkarıldı. Çıkışın "Trabzon'un Fethi'nin 500. Yılına" denk düşürülmesi de ayrı bir anlam taşıyordu. Aylık sanat-düşün dergisi *Kıyı*'nin sahipliğini Ziyad Nemli yapıyordu. Sorumlu Yönetmeni Avukat Necmi Duman, sayıları düzenleyen de Ahmet Selim Teymur idi. *Kıyı Dergisi* kısa ömürlü oldu ve 11. sayısı ile Ağustos 1962'de kapandı.

Haziran 1962'de çıkan *Trabzon Numune Hastanesi Mecmuası* Trabzon'da yayınlanan üçüncü tıp dergisi idi. Sahipliğini ve Sorumlu Yönetmenliğini Trabzon Numune Hastanesi adına Başhekim Dr. Cemil Meriç yapıyordu. 1962 yılı içinde çıkan bir başka yayın *Çocuk Sesi Gazetesi* olmuştur. 15 Eylül 1962'de Öğretmen Sebahattin Sınır'ın çıkardığı bu çocuk dergisi 15 Ekim 1962 tarihli 3. sayısı ile kapanmıştır.¹³⁵

Sabah Postası Gazetesi (1962)

Gündelik olarak Ali Kalkanoglu tarafından çıkarılır.

Çocuk Sesi Gazetesi (1962)

Çocuk Gazetesi olarak ilk defa öğretmen Sebahattin Sınır tarafından çıkarılmıştır.

Sonhaber Gazetesi (1963)

Hasan Tahsin Yılmaz tarafından 1963 yılında kurulmuştur. Gündelik olarak çıkar.¹³⁶ *Hizmet Gazetesi*'nin sahiplerinden Hasan Tahsin Yılmaz 5 Ağustos 1963'de Cemal Rıza Osmanpaşaoğlu'ndan Trabzon Matbaası'nı satın alınca tesislerde bu tarihten itibaren *Sonhaber* adı ile yeni bir gazete çıkarıldı. Gazetenin yayını 16 yıl devam etti. 30 Nisan 1979'da gazeteler arasında kurulan ortaklık sonucunda yayımına 4394. sayı ile son verildi.¹³⁷

Savaş Gazetesi (1965)

Atilla Aşut tarafından kurulmuştur. Haftada bir çıkmaktadır.

¹³⁵ Mehmet Özmen, Mehmet Öncel Koç, Nilgün Yılmaz Salihoglu, a.g.e., s. 387, 388.

¹³⁶ Sebahattin Sınır, a.g.e., s. 75.

¹³⁷ Mehmet Özmen, Mehmet Öncel Koç, Nilgün Yılmaz Salihoglu, a.g.e., s. 388.

Yalı Gazetesi (1965)

Öğretmen Hüseyin Odabaş yönetiminde edebiyat kolu öğrencileri tarafından çıkarılmıştır.

Toplum Kalkınması Bülteni Gazetesi (1965)

Halkeğitimi Merkez Müdürlüğü tarafından çıkarılmıştır.

Yenigün Gazetesi (1965)

1965 yılında Orhan Tuğtekin tarafından kurulmuştur. Ziyad Nemli yönetiminde yayınlanmaktadır.¹³⁸ 19 Mayıs 1965’de yayınlanmaya başladı. Günlük bu bağımsız gazete İnkılâp Matbaası’nda basılıyordu. İlk çıkışta sahipliğini Orhan Tuğtekin yaptı. Yazı İşleri Müdürlüğünü Ahmet Kemal Tuğtekin, dokuz gün sonra da Burhan Bilici yaptı. Gazetenin Genel Yayın Müdürü ise Ziyad Nemli idi.

1960 devrinden sonra yeniden yapılanan Trabzon basını bir canlılık göstermiş ve istenen vasıflara uymaya çalışan yeni gazeteler çıkmıştı ki bunlardan birisi de *Yenigün Gazetesi* idi. Matbaacılıktan yetişmiş dört kardeşin; (Osman, Kenan, Orhan ve Naci Tuğtekin kardeşlerin) kurdukları İnkılâp Matbaası’nda basılan gazete Trabzon’daki basın ufkuna hissedilir bir yenilik katmış, gazetenin başına Ziyad Nemli gibi tecrübeli ve kabiliyetli bir gazetecinin Genel Yayın Müdürü olarak getirilmesi ise ayrı bir hamle olmuştur.

Güçlü bir matbaa desteği, zengin yazar kadrosu ile gazete Trabzon’un sosyal, kültürel ve ekonomik hayatında etkili olmuştur. 30 Nisan 1979’da Trabzon basınında yaşanan “birleşerek güç kazanmak” arzusundan umulan çıkmadı ve *Yenigün Gazetesi* bu sonuçsuz denemenin kurbanı olarak yayın hayatı sona erdi.

3.4.5.2. Trabzon’da 1971-1980 Yılları Arasında Basın

Bu dönemde yirmi yeni yayın çıkmıştır. Bunların sekizi dergi, on ikisi de gazetedir.

---

¹³⁸ Sebahattin Sınır, a.g.e., s. 75.

Gazeteler: *Son* (Haftalık / 1971), *Zirai Mücadele* (Aylık / 1972), *Yeni Akçaabat* (Haftalık / 1972), *Türk Sesi* (Günlük / 23 Haziran 1975), *Yeni Trabzon* (Günlük / 15 Eylül 1975), *Trabzon Ticaret Gazetesi* (On beş Günlük / 20 Temmuz 1977), *Bayram* (Yıllık / 1976), *Vakfikebir Postası* (Haftalık / 8 Aralık 1978), *Karadeniz* (Günlük / 16 Ocak 1979), *Trabzon Çocuk Gazetesi* (Yıllık / 23 Nisan 1979), *Of* (Haftalık / 1980).

Dergiler: *Umut* (1972), *Değiş* (1973), *Milli Kaynak* (Haziran 1974), *Yiğit Köylüm* (Mayıs 1976), *Horon* (26 Ekim 1977), *Tunç Yürekli Yiğit* (1978), *Ezgi* (Mart 1979), *Çıkın* (1 Mart 1980).¹³⁹

Basılı eserler yayarak toplumun bilgi ve kültürünü yükselten kurumlara “Basın” denir. Bir insanın gözü kulağı ve dili ne kadar önemli organları ise basında toplumun gözü, kulağı ve dili gibidir. Toplum içinde meydana gelen olayların haberini, buluşların niteliğini, düşünce ve fikirlerin değerini hep basın yoluyla öğreniriz.

Basın, gündelik gazete ya da haftalık, aylık dergi ve bültenlerle veyahut yayınladığı türlü kitaplarla halkın haber alma ihtiyacını karşılar. Bilgi ve kültür eksikliğini giderir. Basının belli zamanlarda ve süreli olarak yayınladığı gazete, dergi, bülten gibi organlara “periyodik eserler” denir. Bunlar arasında en önemlisi gazetelerdir.

İlimiz bu bakımdan da Anadolu’nun çoğu illerine göre zengin bir tarihe sahiptir. Şimdiye kadar 51’e yakın gazete çıkarılmıştır. Bunlardan bir kısmı kapanmış, bir kısmı da yayın hayatına devam etmektedirler.

3.4.5.3. Trabzon’da 1980’li Yıllardan Sonra Basın

Trabzon, basım tekniği yönünden her gün gelişmekte, ilçelere de yayılarak daha geniş imkânlara sahip olmaktadır. Çeşitli özelliklerde matbaaları, en modern ofset baskı tekniği ile her türlü yayın hizmetlerinin verilmesine yeterli ve uygun bir il durumundadır.¹⁴⁰

Dergiler: *Hilal*, *Zuhal*, *Horoz*, *Ticaret*, *Gençlik*, *Kıyı*, *Zafer*, *İğne*, *Sivrisinek*, *Tilki*,

¹³⁹ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Kültür Tarihine Bir Bakış*, ..., s. 73.

¹⁴⁰ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Kültür Tarihine Bir Bakış*, ..., s. 74.

*Kahkaha, Akın, Boztepe, İnan, Çakıl, Anıt, Karadeniz, Deyiş.*¹⁴¹

Şirketlerin Çıkardığı Dergiler: IV. Dönem *Kıyı Dergisi* (1986-2002)...

Sanatsever Grupların Çıkardığı Dergiler: III. Dönem *Kıyı Dergisi* (1981-1983),
Kemence, Mavi Nota, Ezgi, Çıkm, Trabzon, Dinç Adımlar, Ada, Uzun Sokak...

Derneklerin, Değişik Kuruluşların Dergileri: *Katılım Dergisi* I. Sayı: 1990 (Trabzon Halkevi Yayın Organı Birlik) (Karadeniz Yazarları Birliği Yayın Organı: 1. sayı Kasım 1992), *Yakın Kültür Dergisi* (başlangıçta bir dershanenin ürünü.).

Okul Dergileri: *Çakıl, Yalı, Trabzon Lisesi* (1987).

Mizah Dergileri: Eskilerden *Haber Anası, Kahkaha*, yenilerden *Zumur* (Ocak 1996).

3.4.6. Trabzon'da Dönemlere Göre Gazete ve Dergi Miktarları

	Gazete	Dergi
1923-1928 Arası	11	6
1929-1945 Arası	4	5
1945-1960 Arası	11	7
1960-1970 Arası	12	7
1970-1980 Arası	11	8
1980 Sonrası	18	28 ¹⁴²

3.5. TRABZON'DA MATBAALAR

3.5.1. Trabzon'da Türk Matbaaları

Osmanlı Padişahı Abdülaziz'in en önemli yenileşme hareketlerinden biri de, İmparatorluğun önemli illerinde matbaalar kurdurarak gazeteler çıkartılması ve bu matbaalarda "Vilayet Salnameleri"nin bastırılmasını başlatmış olmasıdır.

3.5.1.1. Trabzon Vilâyet Matbaası (1865)

¹⁴¹ Trabzon İl Yıllığı 1967, a.g.e., s. 169.

¹⁴² Kemal Çiçek, Kenan İnan, Hikmet Öksüz, Abdullah Saydam, a.g.m., s. 588.

Trabzon'da yenileşme ve şuurulanma hamlesinin güzel bir örneği olarak kurulan matbaa, "Hükümet Konağı karşısında Mahall-i Mahsûsudur" adresi ile Ortahisar Sementi'nde hizmete girmiştir. Trabzon Vilâyet Matbaası uzun müddet yegâne matbaa olarak hizmet vermiş, burada öncelikle Trabzon Valiliği'nin evrâkı, Vilâyet Salnâmeleri, Vilâyet Gazetesi, sonra da Risâlei Mecmûalar basılmıştır. 1865'ten Rus işgaline (18 Nisan 1916) kadar Türk yönetiminde faaliyet göstermiştir. Bu matbaada gazete olarak yalnızca *Trabzon Vilâyet Gazetesi* (1869 / 1286) basılmıştır.¹⁴³ Trabzon'da bilinen ilk basımevi 1865 (H. 1282) yılında kurulan Vilâyet Matbaası'dır. Ortahisarda'ydı. Valilikçe kurulan bu basımevinde "Trabzon" adlı resmî gazete, Vilâyet Sâlnâmeleri vb. basılıyordu. Trabzon Sâlnâmeleri'nden anlaşıldığına göre, basımevi giderek gelişmiştir. Nitekim personel sayısı 1870 Sâlnâmesi'nde 6 iken, 1904 Sâlnâmesi'nde 17 olmuştur.¹⁴⁴ 1851'de tesis edilmiş Türkçe, taş, hurufat.¹⁴⁵

3.5.1.2. Mücellid İsmâil Efendi Matbaası (1881)

1881-1882 yılında Sofuoğlu Mücellid İsmâil Hakkı Efendi tarafından Meydan-ı Şarkî'de (şimdiki Atatürk-Belediye Meydanı) Türkçe, Rumca, Ermenice baskı yapabilen ikinci bir Türk matbaası kurulmuştur.¹⁴⁶ Trabzon'da kurulan ilk özel basımevidir. 1880-81 (H. 1299)'lerde Meydan-ı Şarkî'de kurulmuştur. Kitabî Hamdi Bey, "Murşidü'l-Mübtedî" (İlk okuma kılavuzu) adlı kitabı burada basılmıştır.¹⁴⁷

3.5.1.3. Hacı Hüseyin Matbaası (1887)

1887'de Hükümet Konağı Karşısındadır.¹⁴⁸

3.5.1.4. İkbâl Matbaası (1901)

1901 yılında Eyyûp-zâde Osman Nûri tarafından Ortahisar'da Valilik eski Konağı karşısında Dabakhane (Tabakhane) Köprüsü ayağında köşe başındaki binada hizmete başlamıştır. Bu matbaada; *Feyz, İkbâl, Hekîm, Güzel Pulat-Hâne Gazeteleri* ile *Envâr-ı Vicdân, Tilki, Genç Fikirler, İlk Adım, Yeni Terbiye* ve *Trabzon Muallimler Birliği Mecmûaları* basılmış. Bunların yanı sıra birçok kitapta basılmıştır. Matbaa bazı nedenlerden dolayı belli sürelerde kapatılmasına rağmen 1993 yılından itibaren tekrar

¹⁴³ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Basın Tarihi*, ..., s. 287, 288, 290.

¹⁴⁴ Rasim Şimşek, *Trabzon Belediye Tarihi I Osmanlı Dönemi*, Özener Matbaacılık, Trabzon 1993, s. 151.

¹⁴⁵ Cumhuriyet Odabaşoğlu, *Trabzon 1869-1923 Yılları Yaşantısı*, İlk-Son Matbaası, Ankara (basım tarihi yok.), s. 148.

¹⁴⁶ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Basın Tarihi*, ..., s. 292.

¹⁴⁷ Rasim Şimşek, a.g.e., s. 152.

¹⁴⁸ Cumhuriyet Odabaşoğlu, *Trabzon 1869-1923 Yılları Yaşantısı*, ..., s. 148.

faaliyete geçmiştir.¹⁴⁹

1909'da çıkarılan *İkbâl Gazetesi'nin* basıldığı bu basımevi, kimi kaynaklara göre 1880-1881'lerde Hükümet Konağı karşısında kurulan Hacı Hüseyin Efendi Matbaası'ndan gelişmedir.¹⁵⁰

3.5.1.5. Meşveret Matbaası (1907)

Matbaanın ne zaman kurulduğu kesin olarak bilinmemektedir. Bu matbaayı kuran aynı zamanda *Meşveret Gazetesi'nin* de sahibi olan Nâcî Bey'dir. "Mahall'i idâresi Hürriyet Meydanı'nda Meşveret Matbaasıdır." deniliyorsa da bu bilgide de kesinlik yoktur. Bu matbaada Trabzon'da *Meşveret Gazetesi* ile *Keşkehan Mecmûası* basılmıştır.¹⁵¹ Bu basımevi, aynı adı taşıyan gazete ile birlikte 1908'de Uzunsokak'ta kurulmuştur. *Meşveret* 1919'larda bu basımevinde basılmaktaydı.¹⁵²

3.5.1.6. Tarık Basımevi (1909)

1909'da aynı adı taşıyan gazete ile birlikte kurulmuş olduğu tahmin ediliyor.¹⁵³

3.5.1.7. İstikbâl Matbaası (1920)

Fâik Ahmet Barutçu'nun İstanbul'a giderek aldığı matbaa makinesi ve diğer gerekli malzeme ile 1920 yılı başlarında Sakız Meydanı'nda Barutçu-zâde'lere ait binada kurularak hizmete girmiştir. Matbaanın sahipliğine Fâik Ahmet Barutçu getirildi. 1922'de Mihâilidî Matbaası'nın da Fâik Ahmet tarafından satın alınmasından sonra İstikbâl Matbaası'nın imkânları olabildiğince genişlemiştir. Bu matbaada; *İstikbâl, Hak, Kahkaha, Zühâl, Deve Kuşu, Çalı Kuşu, Trabzon Ticaret* ve *İktisad Gazeteleri* ile *Mihrâk* ve *Özdilek Mecmûaları* basılmıştır. Bunların yanında kitapta basılmıştır.¹⁵⁴ Bu basımevi Uzunsokakta'ki Mihailidi Matbaası satın alınarak 1918'de oluşturuldu. Sahibi *İstikbâl Gazetesi'*ni çıkaran Faik Ahmet Barutçu idi.¹⁵⁵

3.5.1.8. Tûran Matbaası (1922)

Trabzon basın tarihinde bu matbaanın ismine dört yayında rastlanmaktadır.

---

¹⁴⁹ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Basın Tarihi*, ..., s. 293.

¹⁵⁰ Rasim Şimşek, a.g.e., s. 152.

¹⁵¹ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Basın Tarihi*, ..., s. 296.

¹⁵² Rasim Şimşek, a.g.e., s. 152.

¹⁵³ Rasim Şimşek, a.g.e., s. 152.

¹⁵⁴ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Basın Tarihi*, ..., s. 297, 298.

¹⁵⁵ Rasim Şimşek, a.g.e., s. 152.

Kasım-Aralık 1922’de Trabzon’da Rumların şehri bırakıp kaçtıkları zamanda, Mihâilidî Matbaası’nın sahibi Yorgi Mihâilidî yaptığı ihanetlerin hesabı sorulur endişesiyle kaçınca faal durumdaki matbaasının ismi Tûran Matbaası olarak değiştirilmiş ve satılincaya kadar da bu isimde faaliyet göstermiştir. Fâik Ahmet tarafından 1923’de satın alınmıştır. Bu matbaada *Güzel Trabzon, Zafer, Halk ve Kahkaha Gazeteleri* basılmıştır. Kitap basımı yapılmamıştır.¹⁵⁶ *Halk Gazetesi*’nin 1923’te basıldığı bu basımevinin kuruluş tarihi belirlenememiştir. Trabzon’da bunlardan başka Serasi, Dimitraki (Semercilerde), Mirkoviç, Şark, Saray Basımevlerinin bulunduğu belirtilmektedir.¹⁵⁷

3.5.1.9. Yeni Yol Matbaası (1923)

Cumhuriyet Dönemi’nde Trabzon’da ilk kurulan matbaa Yeni Yol Matbaasıdır. Sahibi ve kurucusu Bekir Sükûti (Kulaksızoğlu) 1923 yılında Serâsî Matbaası’nı satın alarak bu matbaayı açmıştır. Bu matbaada *Yeniyol Gazetesi* ve İslâmiyet’te Hıfzı’s-Sihhâ basılmıştır. Bu matbaaların yanı sıra Hacı Hüseyin Efendi Matbaası (1881-1882), Saray, Hürmet ve Şark Matbaaları da kurulmuştur.¹⁵⁸

3.5.2. Trabzon’da Azınlık Matbaaları

3.5.2.1. Serâsî Matbaası (1888)

1888 yılında Meydân-ı Şarkî’de Serâsî Dimitraki isimli Rum tarafından kurulmuştur. Türkçe, Rumca, Fransızca baskı yapabilen bir matbaa idi. Rumların Trabzon’u terk etmeleri üzerine matbaa Fâik Ahmet Barutçu tarafından satın alınmış ve ismi değiştirilerek Yeni Yol Matbaası olmuştur. Serâsî Matbaası’nda; *Feyz, Bahr-i Siyah, Phoros Tis Anatolis, Haber Anası, Kharisskh, Hekîm, Târik, Selâmet, Faros Anatolis, Fecir Gazeteleri* ile *Pejichg Mecmûası* basılmıştır. Bunun yanı sıra birçok kitapta yine bu matbaada basılmıştır.¹⁵⁹ 1887’de Semercilerde kurulmuştur.¹⁶⁰

3.5.2.2. Yorgi Mihâilidî Matbaası (?)

Serâsî Matbaası’ndan sonra faaliyete geçen azınlık matbaasıdır. 1908 yılından önce kurulduğu tahmin edilen bu matbaanın kendisi ve İdâre-hânesi Uzun Sokak’ta Konak

¹⁵⁶ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Basın Tarihi*, ..., s. 299.

¹⁵⁷ Rasim Şimşek, a.g.e., s. 152.

¹⁵⁸ Cumhur Odabaşoğlu, *Trabzon Doğu Karadeniz Gazete ve Mecmuaları 1869-1928*, ..., s. 53. Bu konuda ayrıca bkz. Hüseyin Albayrak, *Trabzon Basın Tarihi*, ..., s. 300.

¹⁵⁹ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Basın Tarihi*, ..., s. 302.

¹⁶⁰ Cumhur Odabaşoğlu, *Trabzon 1869-1923 Yılları Yaşantısı*, ..., s. 148.

Camii karşısındadır. Döneminde Trabzon'un en büyük matbaası olup hemen hemen her şeyi basabilen ender matbaalardandı.

Sahibi Yorgi Mihâilidî idi. Bu matbaada; *Epohi*, *Güzel Trabzon* ve *Kahkaha Gazeteleri* ile *Envâr-ı Vicdân*, *Kaygû*, *Genç Anadolu* ve *Yeni Mektep Mecmûaları* basılmıştır. Ayrıca kitap basımı da yapılmıştır.

3.5.2.3. Mirkoviç Matbaası (?)

Ermeni matbaasıydı. 1909'dan sonra kurulmuştur. Uzun Sokak'ta Gazipaşa Caddesi'ne dönen köşedeki binada idi. Matbaa sahibi Mirkoviç, Avusturya Elçiliğine tercümanlık yapardı. Bu matbaa Mürettip Hürmet Efendi tarafından satın alınmış sonra ismini Hürmet Matbaası olarak değiştirmiştir. Bu matbaada *Envâr-ı Vicdân Mecmuası* ve bir takım kitaplar basılmıştır.

3.5.2.4. Üskünâr Matbaası (?)

Ermeni matbaasıdır. Bu matbaa ile ilgili pek fazla bilgi yoktur. Cumhuriyet Odabaşıoğlu'nun "Trabzon Doğu Karadeniz Gazete ve Mecmuaları" adlı kitabında bu matbaa için "Vosginar Matbaası" denmektedir. Bu matbaada Ermenice gazeteler ve mecmualar basılmıştır. Bunlar; *Keghtochoug*, *Charcjom*, *Pekat (Petek)*, *Jamantağ'dır*. Ayrıca Osmanlıca basılı kitaplarda vardır.¹⁶¹

3.5.3. Trabzon'da Günümüz Matbaaları

Trabzon'da dünden bugüne pek çok basımevi etkinliğini sürdürmüş, İkbâl, İstikbâl, Şark, Yenyol, Trabzon, Doğu, Hâkimiyet, Hizmet, Selçuk, İnkılâp, Sonhaber, İleri, İskender, Ayyıldız, Kemal, Bayraktar, Güneş, Erol, Karadeniz, Güven, Özkan Ofset Matbaaları sanat ve kültür alanında hazırlanan pek çok dergi, kitap ve broşüre kucak açar.¹⁶²

Trabzon gazetecilik tekniği bakımından bugünkü ileri seviyeye göre esaslı bir inkişaf kaydedememiştir. Taşra basını diye adlandırılan ve İstanbul, Ankara ve İzmir gibi üç il dışında kalan mahallerde olduğu gibi Trabzon'da da düz baskı makineleriyle gazeteler basılmaktadır. Ayrıca klişe yapmak imkânı da olmadığından hariçten temin edilen klişelerle idare edilmektedir.

¹⁶¹ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Basın Tarihi*, ..., s. 304, 306, 308.

¹⁶² Veysel Usta, "Trabzon'da Edebiyat-Edebiyatta Trabzon Sempozyum Bildirileri", ..., s. 35.

Uçak postaları ile İstanbul ve Ankara gazeteleri her gün muntazaman gelmekte ve ihtiyacı fazlasıyla tatmin etmekte olduğundan mahalli gazetelerin tirajı pek ehemmiyetsizdir. Halen Trabzon'da *Sabah Postası*, *Hizmet* ve *Son Haber* olmak üzere üç tane günlük ve *Yeniyol*, *Hâkimiyet* adlarıyla haftalık iki gazete neşriyat yapmaktadır. Gazeteler dışında baskı işleriyle uğraşan Hizmet, İstikbâl, Şark, İnkılâp ve Olcay Ticaret unvanlarıyla faaliyette bulunan altı matbaa vardır.¹⁶³

3.6. TRABZON'DA GAZETECİLER

3.6.1. Şevket Çulha

1911'de Trabzon'da doğdum. Babamgiller XI. yüzyılda yöreye yerleşen Oğuz'un Çepni koluna ve anamgiller Raki ve köklü ailelerimizden Saltoğlu ve Abanozoğlu'na dayanır. I. Dünya Savaşı'nda Rus Saldırısı'ndan kaçarak ailemizin yerleştiği Ordu'da önce Sıbyan Okulu'nda daha sonra Taşbaşı İlkokulu'nda öğrenimime başladım. Trabzon'a döndüğümüzde Vahdettin Nümune Okulu'na kaydedilerek burada ilk ve ortayı birincilikle bitirdim. 1923-1924 ders yılında Yüksek Ticaret Mektebi'nin Amelî-Lise Bölümü'nün hazırlık sınıfına devam ettim. 1925-1926 yılında Amelî Bölümü'nden mezun olduktan sonra da yüksek bölüme geçtim.

*1930'da Belediye Yazı işleri Memurluğu ve Meclis Kâtipliği görevine getirildim. Burada ki hizmetim 6,5 yıl sürmüştür. Bu arada 1931'den beri sürdürdüğüm gazetecilik ve yazarlık pozisyonumu da elden bırakmadım. Matbuat Genel Müdürlüğü'nden sonra kurulan Basın Birliği Trabzon 5. Bölge Genel Sekreterliği'ni yürüttüm.*¹⁶⁴

3.6.2. Kitabi Hamdi Efendi

Trabzon basın ve kültür hayatında önemli bir yeri olan Kitabi Hamdi (Başman) Efendi, ilk kitabevini 1885'te Uzun Sokak'ta kurdu. Küçük bir tütüncü dükkânında kırtasiye ve hırdavat eşyası satarken aynı yıl, Tarakçızâde Zühdü Efendi'nin Mürşidülmübtedi adıyla Türkçeye çevirdiği ders kitabını İsmail Hakkı Matbaası'nda bastırarak kitapçılığa başladı. Daha sonra İstanbul'dan kitap ve gazete getirterek

¹⁶³ Said Bilâl Çakıroğlu, *Tarihi Ekonomik Sosyal Yönleriyle Trabzon*, (basım yeri ve tarihi yok.), s. 126.

¹⁶⁴ Maide Çulha, Mustafa Yazıcı, Mehmet Altun, Alican Usta, *Canlı Tarih Şevket Çulha* (1911-1996), Eser Ofset, Trabzon 2000, s. 7, 8.

Trabzon’da okuma alışkanlığının yaygınlaşmasında önemli rol oynadı.

Kısa sürede rağbetin artması ve işlerin genişlemesi üzerine Hamdi Efendi, dükkânı daha büyük bir mağazaya taşıdı. Burada önce Asar-ı Cedide Kütüphanesi, ardından da Kütüphane-i Hamdi adıyla çalışmalarını sürdürdü. II. Meşrutiyet döneminde kitap basımına öncelik verdi. Muhtelif alanlarda, çoğu ders kitabı olmak üzere elliden fazla kitap yazdırıp yayınladı.¹⁶⁵

3.6.3. İbrahim Cudi Efendi

1863’de Yomra İlçesi’nde doğdu. Devrinin önemli kişilerinden icazet almıştır. 19 yaşında iken Türkçe öğretmenliğine başlamış, Nasırı Mektebi Müdürlüğü, Fırerler ve Ermeni cemaati okullarında öğretmen olarak sayısız öğrenciler yetiştirmiştir. *Trabzon Gazetesi* Başyazarlığı, Trabzon Ticari Mahkemesi üyeliklerinde bulunduktan sonra, Trabzon Müftüsü olmuştur. Ankara Kız Öğretmen Okulu, Ankara Lisesi Müdürlüğü yapmıştır. Müftülüğü sırasında olumlu fikirleriyle Atatürk’e kendini sevdirmiş, önemli din adamlarımızdandır.

3.6.4. Halil Nihad Boztepe (1882-1949)

Trabzon’un yetiştirdiği önemli kişilerdendir. Öğrenimine Trabzon’da başlamış ve Trabzon Duyun-u Umumiye İdaresinde memurluğa başlamış, İstanbul’a nakledilerek 25 yıl aynı görevde çalışarak müdürlüğe kadar yükselmiştir.

3.6.5. Hamamızâde İhsan

1884’de Trabzon’da doğmuştur. Trabzon İdadisinde öğrenim görmüştür. Önce Trabzon’da sonra da İstanbul’da Yüksek Ticaret, Galatasaray ve daha birçok okullarda edebiyat dersleri vermiştir.

3.6.6. Baba Salim Öğütçen

1887’de Trabzon’da doğdu; şiire merak sardı bu yolda çalışmaya başladı. Kurtuluş Savaşı sırasında 35 yaşındayken Öğretmenler Derneğinin de okuduğu ulusal bir manzume ile Trabzon halkını da coşturmuş ve “Baba” unvanını almıştır. Destan, gazel, koşma ve mâni olarak şiirler söylemiştir. Baba Salim halk şairidir. Asıl önemi ve değeri de gerçek halk şairi oluşudur. Şiirleri “Baba Salim Divanı”nda toplanmıştır.

¹⁶⁵ Mesut Çapa, Rahmi Çiçek, *Yirminci Yüzyıl Başlarında Trabzon’da Yaşam*, Serander Yayınları, Trabzon 2004, s. 229, 230.

3.6.7. Mustafa Sıtkı Cansızoğlu

1895 yılında Of İlçesinde doğmuştur. 8-17 yaşları arasında medrese öğrenimi görmüştür. 1945 yılına kadar Trabzon gazetelerinde aruz vezni ile mizahi manzumeler yayınlamıştır.

3.6.8. Sabahattin Eyüpoğlu

Akçaabat 1908 doğumlu, ilkokulu Kütahya, ortaokul ve liseyi Trabzon'da okudu. Dijon, Lica, Paris Üniversitelerinde öğrenimini tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde, Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü'nde türlü dersler okuttu. Sabahattin Eyüpoğlu, deneme, eleştiri, inceleme, çeviri alanında çağdaş edebiyatımızın ilk akla gelenlerindedir.

3.6.9. Bedri Rahmi Eyüpoğlu

Görece 1913 doğumlu, tanınmış denemeci Sabahattin Eyüpoğlu'nun kardeşi. İlk ve ortaokulu Trabzon'da okudu. Trabzon Lisesi'nden sonra Güzel Sanatlar Akademisini bitirdi. Şair ve ressam olarak kendisini kabul ettirmiş bir sanatkârdır. Nesirleri de vardır.

3.6.10. Behram Nazmi Kurşunoğlu

Behram Nazmi Kurşunoğlu müspet ilimler alanında dünya çapında isim yapmış ünlü kişilerden biridir. 1921 yılında doğmuştur. İlköğrenimini Bayburt'ta bitirmiş, ortaöğreniminin ilk üç yılını Bayburt Ortaokulu'nda, diğer kısmını Trabzon Lisesi'nde tamamladıktan sonra, İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'na girmiştir.¹⁶⁶

3.6.11. H. Muzaffer Korlu (1915-26 Temmuz 1990)

Bursa'da doğdu. Trabzon Lisesi'nde okudu. Ortaokul sırasında basına ilgi duymaya başladı. Gazetecilikte ilk hocası Bekir Sükûti Kulaksızoğlu oldu. 1957 yılında Kulaksızoğlu'nun vefatı üzerine *Yeniyol Gazetesi*'nin sahipliğini üstlendi ve gazeteyi 1964 yılı sonuna kadar sürdürdü. 1946 yılında Trabzon Belediyesi Meclis üyeliğine seçilen Korlu, 1952'de Belediye Başkanlığı'na getirildi. Bu görevi 17 Ocak 1955 tarihine kadar sürdürdü. H. Muzaffer Korlu yayınladığı "Pencere" (1975) adlı şiir kitabı ile 1940-1944 yılları arasında yazdığı fıkra-makalelerini topladığı "Yılların Ardından" (1976) adlı

¹⁶⁶ Trabzon İl Yıllığı 1967, Ajans Türk Matbaacılık, s. 94-96.

kitabının dizgi, baskı ve cilt işlerini bizzat kendisi yaparak bu konudaki özenli çalışmasını kanıtlamış oldu. Korlu, *Karadeniz ve Kuzey Haber Gazeteleri*'nde de köşe yazarlığı yaptı.

3.6.12. Cevdet Alap (1314-10 Şubat 1951)

Merhum Maarif Başkâtibi Ahmet Alap'ın oğlu olan Cevdet Alap, (H. 1314) yılında Trabzon'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Trabzon'da yapan Cevdet Alap Çanakkale ve Kurtuluş Savaşları'na yedek subay olarak katıldı. Savaş sonrasında Trabzon'a dönen Alap, “yirmibeş yıla varan gazetecilik hayatında memlekete hizmet etmiş, *Yeniyol, Güzel Trabzon, Halk, Trabzon, Akın* gibi gazete ve dergilerde yazılar yazmıştır.”

Yaşamının önemli bir bölümünü vatan görevi ile geçiren Cevdet Alap, son olarak II. Dünya Savaşı sırasında Artvin ve Borçka'da altı yıla yakın hizmette bulundu. *Yeniyol* ve *Halk Gazeteleri*'nde “Görüşler ve Duyuşlar” başlığı altında yazılar yazan Cevat Alap'ın yaşamı adeta acılarla dolu geçmişti. 10 Şubat 1951 Cumartesi günü vefat eden Cevdet Alap, yazarlığı yanında gazete yayımlayarak da Trabzon basınına katkıda bulunmuştu.

3.6.13. Kemal Aydar (1924-24 Kasım 1985)

Yeniyol Gazetesi'nin yazarlarından Kemal Aydar 1924 yılında Trabzon'da doğdu. Gazeteciliğe 1941 yılında Trabzon'da *Yeniyol Gazetesi*'nde başladı. Daha sonraları gittiği İstanbul'da *Tasvir, Vatan, Cumhuriyet* ve *İkdam Gazeteleri*'nde çalıştı. Basın yaşamında çeşitli ödüller kazandı. “Memleket Serisi” adlı kitabı var. Milletvekili seçildi. İstanbul Gazeteciler Cemiyeti'nde çeşitli organlarda görev yaptı.

3.6.14. İbrahim Örs (1928-24 Ekim 1992)

Yeniyol Gazetesi'nde gazeteciliğe başlayan İbrahim Örs, 1928 yılında Trabzon'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimi Trabzon'da tamamladı. Basın Yayın Yüksek Okulu'ndan mezun oldu. Gazeteciliğe 1942 yılında 14 yaşında iken *Yeniyol Gazetesi*'nde başladı. 1948-1952 yılları arasında İstanbul'da *Son Saat Gazetesi*'nde çalışan İbrahim Örs, 1952'den 1975 yılına kadar *Milliyet Gazetesi*'nde görev yaptı. Örs kısa bir süre de T.R.T. Kurumu'nda çalıştı. Örs, 1975 yılında Yurt Haberler Şefi olarak görev yaptığı *Milliyet Gazetesi*'nden emekli oldu.

Çocukları çok seven Örs, 1970 yılından sonra kendisini zaten içinde olduğu edebiyata iyice verdi. Özellikle çocuk romanları yazan İbrahim Örs'ün yayınlanan yapıtları şöyle: Muhtarın Yeğenleri, Onur Çocuğu, Almanya Öyküsü, Mücahidin Oğlu, Cambazlar

Kralı, Balıklı Koy, Çocuk Cumhuriyeti, Yeşil Mağara, Büyük Tutku, Fındık Zamanı, Sınıftaki Afacan, Göl Çocukları. Basın Şeref Kartı sahibi olan İbrahim Örs'ün çocuk romanlarının yanı sıra gazete ve dergilerde büyükler ve küçükler için ayrı ayrı birçok öyküleri de yayımlandı. Örs iki kez Gazeteciler Cemiyeti tarafından “Yılın Gazetecisi” seçildi. *Milliyet Gazetesi*'nden emekli olduktan sonra aktif gazetecilikten kopan İbrahim Örs, bundan sonra Gazeteciler Cemiyeti'nin her yıl düzenlediği “Yılın Gazetecisi” yarışması için raportörlük ve önseçicilik yaptı.

3.6.15. Rüştü Yanhoğlu (04 Mart 1936-?)

Yeniyol Gazetesi'nin Yazı İşleri Müdürlüğü yapan Rüştü Yanhoğlu Trabzon'da doğdu. İskenderpaşa İlkokulu'nda ilkokulu, Trabzon Lisesi'nde 7 yıl okuyarak orta öğrenimini tamamladı. 1954 yılında İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ne kaydoldu ve 1960 yılında mezun oldu.

Çocukluğu hurufatların ve baskı aletlerinin arasında, *Yeniyol* ailesi içinde geçti. Lise sonrası ile 1965 arası Anadolu basını ile yoğun ilişkiler yaşadığı dönem oldu. Habercilik, sayfa düzeni, köşe yazarlığı dallarında *Yeniyol*, *Hâkimiyet*, *Trabzon* ve *Sabah Postası Gazeteleri*'ne katkıda bulundu. İstanbul ve Ankara basınının yerel muhabirliklerini yaptı.¹⁶⁷

3.7. TRABZON'DA SİYASETÇİLER

3.7.1. Hüseyin Çulha (18 Eylül 1950-28 Mayıs 1952)

Uzun müddet Trabzon Ticaret ve Sanayi Odası Başkanlığı yapmış. Büyük sosyal hizmetler göstermiştir. 1950'de de Trabzon Belediye Başkanı olmuştur. Trabzon'da Osmanlı-Türk eserlerinin onarımı işlerinde özellikle İskenderpaşa Camii'nin genişletilmesine ve suyunun ihyasında gönüllü hizmetler yapmıştır.

3.7.2. Muzaffer Korlu (28 Mayıs 1952-17 Kasım 1955)

1946 Belediye Seçimlerinde siyasi faaliyete atıldı. 1952'de Hüseyin Çulha çekilince 28 Mayıs 1952'de Belediye Başkanı oldu. Görevi 3 yıl 5 ay 19 gün sürdü. *Yeniyol Gazetesi* ile ilişkilerini sürdürdü. Şairliği de vardı.

---

¹⁶⁷ Hikmet Aksoy, Trabzon Basını Gazeteler, Gazeteciler (1869-1998), ..., s. 48-64.

3.7.3. Haluk Çulha (17 Kasım 1955-20 Eylül 1957)

Trabzon'da doğdu. Belediye Başkanlığı sonra Trabzon Milletvekiliği yaptı.

3.7.4. Ahmet Rasim Karanis (20 Eylül 1957-14 Mayıs 1959)

1924'de Vakfıkebir'de doğdu. Trabzon'da okudu. D.P.'de politikaya atıldı. Birçok cemiyetlerde başkanlık yaptı. Sonra Adalet Partisi'nde politika görevleri yapmış, Belediye Reisliğine seçilmiştir.

3.7.5. Hüsnü Aybay (14 Mayıs 1959-30 Nisan 1960)

Trabzon'un Ortahisar Mahallesi'ndendir. Fındık fabrikatörlüğü ve ihracatçılığı işlerinde söz sahibi olarak yıllarca çalışmıştır. Halim selim ve yardım sever bir kişiydi. Trabzon'da vefat etmiştir.

3.7.6. Hayrettin Nakipoğlu (30 Nisan 1960-27 Mayıs 1960)

Bir aydan az bir süre görev yapmıştır. Valilik hatıratı olarak Belediye Başkanları kronolojisinde ismi anılmaktadır. Kayıtlarda Belediye Reisliği görevi yoktur. Trabzon Valiliği arşivinde de hakkında bilgi bulunamamıştır.¹⁶⁸

3.7.7. Salih Esat Alperen (Mehmet Salih Alperen)

7 Aralık 1887'de İstanbul'un Fatih İlçesi Kürkçübaşı Mahallesi'nde doğdu. Babası Mehmet Esat Efendi, annesi Fatma Zehra Hanım'dır. 1 Temmuz 1897'de İptidai, 10 Ağustos 1903'te Rüştüeyi bitirip, 1 Eylül 1909'da Mercan İdadisi'nden mezun oldu. İstanbul Hukuk Fakültesi'nden 30 Temmuz 1911'de pekiyi dereceyle diploma aldı. IX. Dönem seçimlerine katıldı. D.P. listesinde Trabzon Milletvekiliğine seçildi.

3.7.8. Mehmet Naci Altuğ

1895 (1311)'de Trabzon'un İskenderpaşa Mahallesi'nde doğdu. Babası Hüseyin Avni Efendi, annesi Hatice Gül Hanım'dır. İlk ve idadi (lise) öğrenimini Trabzon'da tamamlayıp, 9 Eylül 1912'de Harp Okulu'na girerek 7 Temmuz 1914'te Topçu Harbiyesi'nde Asteğmen rütbesiyle mezun oldu. IX. Dönem seçimlerine katıldı. Yapılan seçimde Trabzon Milletvekili seçildi.¹⁶⁹

3.7.9. Bekir Sükûti Kulaksızoğlu (1894-19 Kasım 1957)

¹⁶⁸ Mustafa Yılmaz, *Trabzon Belediye Başkanları Kronolojik Hizmet Albümü Cumhuriyet Dönemi*, Eser Ofset, Trabzon 1997, s. 28-39.

¹⁶⁹ Mustafa Yazıcı, *1919'dan 2002'ye Kadar Trabzon Parlamenterleri Tarihi*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Yayınları No: 4, Trabzon 2002, s. 82, 83.

Trabzon'da doğan Bekir Sükûti Kulaksızoğlu ilk ve orta öğrenimini burada yaptı.

1919 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne kaydolmuş; ancak 1922'de ayrılmıştır. Cumhuriyet'in ilanı ile 1923 yılı Kasım ayında Giresun'da gazeteciliğe başlayan Kulaksızoğlu, burada bir yıl kadar “Yeniyol” adıyla kurduğu gazeteyi yayınladı ve 1924 yılında da Trabzon'a nakletti.

Trabzon basın hayatında önemli bir yeri olan Kulaksızoğlu, Atatürk inkılablarının yerleşmesinde gazetesi ile daima ön planda mücadele vermiş ve inkılabları cesaretle savunmuştur. 1935 yılında C.H.P. İl İdare Kurulu'na seçilen Kulaksızoğlu bu görevde aralıksız 10 yıl bulunmuş ve tek parti sisteminden çok partili sisteme geçildikten sonra 1947 yılında C.H.P.'den ayrılarak D.P.'ye geçmiş ve rejimin yerleşmesinde fiilen değerli mesai vermiştir. Kulaksızoğlu, Trabzon Basın Birliği ve Trabzon Gazeteciler Cemiyeti Başkanlıklarında da bulundu.¹⁷⁰

3.7.10. Faik Ahmet Barutçu (Mehmet Faik Barutçu)

1894 (1310)'te Trabzon'un Çarşı Mahallesi'nde doğdu. Babası Barutçuzâde Hacı Ahmet Hami Efendi, annesi Mürvet Hanım'dır. Trabzon Lisesi (Sultani)'ni bitirip, İstanbul Hukuk Fakültesi'ne girdi. 11 Eylül 1919'da diploma aldı. Hukuku bitirdikten sonra Trabzon'a dönerek avukatlığa başladı. Milli Mücadele'ye gazeteci olarak katıldı. 1919'da babasıyla birlikte “Trabzon Muhafaaza-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti”nin kurucuları ve yönetim kurulu üyeleri arasında yer aldı. Trabzon'daki Milli Teşkilâtın organı olarak “İstikbâl” adlı gazeteyi kurdu ve başyazarlığını üstlendi. Bu gazete yayını 1918-1922 yılları arasında sürdürdü. Trabzon Baro Başkanı bulunduğu sırada siyasete atılarak VI. Dönem seçimlerine katıldı. 31 Mart 1939'da Trabzon'dan Milletvekili seçildi.

VII. ve VIII. Dönemlerde de Trabzon Milletvekilliği'ni sürdüren Faik Ahmet Barutçu, VIII. Dönem sonunda IX. Dönem seçimlerine katıldı. Yapılan seçimde C.H.P. listesinden dördüncü kez Trabzon Milletvekilliği'ne seçildi. IX. Dönem sonunda yasama etkinliğine ara vererek Ekim 1954'te Ankara Barosu'nda avukatlığa dönen Faik Ahmet Barutçu, XI. Dönem de Ankara Milletvekili seçildi. I. ve II. Hasan Saka Kabineleri'nde Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olarak yer aldı. XI. Dönemde ana muhalefet olan partisinin sözcülüğünü ve C.H.P.'nin Grup Başkan Vekilliği'ni üstlendi.¹⁷¹

¹⁷⁰ Hikmet Aksoy, *Trabzon Basını Gazeteler*, Gazeteciler (1869-1998), ..., s. 48.

¹⁷¹ Mustafa Yazıcı, 1919'dan 2002'ye Kadar Trabzon Parlamenterleri Tarihi, ..., s. 84, 85.

1939 yılında siyasete atılan Barutçu, vatanın bağımsızlığı ve fikir mücadelesine Milli Mücadele yıllarında başlamış ve olayların içinde yoğrularak olgunlaşmıştır. Bu sebeple Barutçu, “gerçek bir kabiliyete eklenmiş büyük tecrübelerin, müstesna tarihi şartların ortaya çıkardığı adam” olarak değerlendirilebilir.

O’nun genç yaşlarında inandığını savunurken gösterdiği cesareti ve dürüstlük daha sonraki yıllarda İsmet İnönü tarafından takdirle anılmıştır. İnönü, Barutçu’nun demokrasi mücadelesine kendinden çok önce başladığını her zaman ifade etmiştir. Barutçu’nun Atatürk dönemindeki mücadelesinden bahsederken “*Herkes bizim ayağımıza taş sererken, sen başın yukarıda kavganı verdin.*” demiştir.

Milli Mücadele Dönemi’nde genç yaşına rağmen, “ince fıkraları, nükteli konuşmaları, şen kahkahaları, meselelerin özüne nüfuz eden nazarları, hür düşünceleri ve heyecanlı atılışlarıyla Barutçu, bulunduğu meclisin söz ve fikir mihrakı halinde dikkati üzerinde toplardı.” Demokrasi mücadelesini T.B.M.M. çatışı altında da sürdürdü. Sağlam bir Batı parlamentarizm kültürüne sahip olan Barutçu, “sıhhatli bir demokrasi”nin kurulması için çalışmıştır. Hürriyet, demokrasi ve hukuk taraftarıydı. İyi bir parlamento hatibi olarak tanınmıştı.¹⁷²

1894 yılında Trabzon’da doğan Faik Ahmet Barutçu, Hacı Ahmet Efendi’nin oğludur. “Rüştiye’yi, İdadi’yi Trabzon’da, Darülfünun’u İstanbul’da bitirdi. I. Dünya Savaşı yıllarında ihtiyat subayı olarak Trabzon ve Samsun karargâhlarında askerliğini yaptı.”

Trabzon Baro Reisliği’nden ayrılarak Trabzon Milletvekili seçilen Barutçu, Ankara’ya geldi. Barutçu’nun bu milletvekilliği devresi de 1954 yılına kadar devam etti. Barutçu 11 Eylül 1947’de Hasan Saka kabinesine Devlet Bakanı olarak girdi. Uzun bir müddet Başbakan Yardımcılığı yaptı. 1949’da Hasan Saka’nın yerine C.H.P. Grup Başkan Vekili Şemsettin Günaltay gelince, C.H.P. Grup Başkan Vekili Barutçu seçildi. Bu vazife C.H.P. iktidardan düşüp muhalefete geçtiği 1950’den sonra da devam etti. 1954’de

---

¹⁷² Mesut Çapa, *Siyasi Hatıralar Milli Mücadele’den Demokrasiye Faik Ahmet Barutçu: Hayatı ve Kişiliği*, Trabzon Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayınları, Trabzon 1998, s. 58.

Trabzon'da C.H.P. seçimi kaybedince Barutçu, Parlamento dışında kaldı. Ama ilk C.H.P. Kurultayı'nda Parti Meclis Üyeliği'ne seçildi.

1957 erken seçiminde Ankara'dan tekrar milletvekili seçilince yeniden C.H.P. Grup Başkan Vekilliği'ne getirildi. Barutçu bu görevi sürdürdüğü ve Ankara Milletvekili olduğu bir dönemde 14 Mart 1959 Cumartesi günü Ankara'da vefat etti ve Asri mezarlıkta toprağa verildi.¹⁷³

1939 yılında parlamentoya giren Faik Ahmet Barutçu'nun belirtildiği üzere gerek partide gerekse hükümetlerde çeşitli görevler aldı. 1940'lı yıllarda Türk siyasi hayatında önemli değişiklikler yaşanmaya başladı. 1946 yılında tek partili sistemden çok partili sisteme geçilmesi, iki dereceli seçim sistemi yerine tek dereceli seçim sistemi kabul edilmesi gibi. Bütün bu karar ve değişikliklerde Faik Ahmet Barutçu'nun büyük rolü olmuştur. VII. Dönem T.B.M.M.'nin açılmasından sonra, 15 Mayıs 1943'te C.H.P.'nin VI. Büyük Kurultayı, C.H.P. Genel Başkanı İsmet İnönü'nün yayınladığı bir tebliğle toplantıya çağırıldı. Trabzon Milletvekili Faik Ahmet Barutçu, bu kurultayda C.H.P.'nin yeni Genel Yönetim Kuruluna seçildi. Bu dönemde demokratikleşme yönünde önemli adımlar atıldı.

1946 yılı, Türk siyasi hayatında önemli gelişmelere sahne oldu. D.P., hemen bazı konularda, özellikle seçim güvenliği konusunda yasal düzenlemeler talep ederek hükümeti zorlamaya başladı. 10 Mayıs 1946'da C.H.P. Büyük Kurultayı'nda konuşan İnönü, serbest ve samimi bir seçimi hedeflediklerini söylemişti. Mayıs'ın son günü Trabzon Lisesi'nde yaptığı konuşmada ise, tek dereceli seçimin önemi üzerinde durdu. Daha önce başlatılan bu gelişmelerin de bir sonucu olarak, 5 Haziran 1946 "Tek Dereceli Milletvekili Seçim Kanunu" kabul edildi. T.B.M.M., genel seçimin Ekim 1947 yerine 21 Temmuz 1946 tarihinde yapılmasına karar verdi. Yeni kanuna göre ilk milletvekili seçimleri 21 Temmuz 1946'da yapıldı. Cumhuriyet tarihinde ilk kez çok partili bu seçime üç parti katıldı. C.H.P.'nin kazandığı seçimde Faik Ahmet Barutçu, Trabzon'dan milletvekili seçildi.

24 Mart 1950'de Barutçu, Konya Milletvekili Tefik Fikret Sılay'la birlikte T.B.M.M. Başkanlığı'na bir önerge verdi. Önergede; "*Son tedvin edilen Seçim Kanunu uyarınca T.B.M.M. seçiminin yenilenmesine karar verilmesini teklif*" ediyorlardı. Önerge, 23 oya karşı 299 oyla kabul edilerek, Milletvekili Genel Seçimlerinin 14 Mayıs 1950 günü

---

¹⁷³ Hikmet Aksoy, Faik Ahmet Barutçu, Trabzon Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Trabzon 1995, s. 9, 10.

yapılması kararlaştırıldı.¹⁷⁴

3.7.11. Saffet (Ahmet) Baştımar

1890 (1306)'da Sürmene'nin Baştımar Köyünde doğdu. İstanbul'un Şişli İlçesi, Halâskârgazi Mahallesi'nde nüfusa kayıtlıdır. Babası Sürmene'nin saygın ailesinden Yakup Süleyman Efendi, annesi Fatma Hanım'dır. Trabzon İdadisi'nde orta öğretimini tamamlayarak Mülkiye'ye girip, Eylül 1911'de diploma aldı. IX. Dönem seçimlerine katıldı. Yapılan seçimlerde C.H.P. listesinde Trabzon Milletvekiliği'ne seçildi.

3.7.12. Cemal Reşit Eyüpoğlu

1906 (1322)'da Akçaabat'ta doğdu. Trabzon'un Gülbaharhatun Mahallesi'nde nüfusa kayıtlıdır. Babası Harun Reşit Efendi, Annesi Hatice Hanım'dır. İlköğrenimine Trabzon'da başlayıp Samsun'da sürdürdü. 1921'de İstanbul'da tamamladı. Lise öğrenimine Trabzon'da başlayıp son sınıfı Erzurum'da okuyarak 1927'de bitirdi. 1930'da İstanbul Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. IX. Dönem seçimlerine katıldı. Yapılan seçimde C.H.P. listesinde Trabzon Milletvekiliği'ne seçildi.

3.7.13. Mahmut Goloğlu

1915'te Polathane (Akçaabat)'de doğdu. İstanbul'un Şişli İlçesi Teşvikiye Mahallesi'nde nüfusa kayıtlıdır. Babası Celâl Efendi, annesi Binnaz Hanım'dır. İlk, orta ve lise öğrenimini Trabzon'da tamamlayıp İstanbul Hukuk Fakültesi'ne girdi. 1938'de hukuk diploması aldı. IX. Dönem Trabzon Milletvekili iken aynı seçim çevresinden X. Dönem seçimlerine katıldı. Yapılan seçimde D.P. listesinden milletvekili seçildi.

3.7.14. Süleyman Fehmi Kalaycıoğlu

13 Ağustos 1891 (1307)'de Trabzon'un 1 No.lu Erdoğdu Mahallesi'nde doğdu. Babası Evliya Efendi, annesi Emine Hanım'dır. İlk ve idadi öğrenimini 1910'da Trabzon'da tamamlayıp aynı yıl İstanbul'da Halkalı Yüksek Ziraat Okulu'na girerek 1914'te mezun oldu. IX. Dönem seçimlerine katıldı. Yapılan seçimde milletvekili seçildi. X. Dönemde de Trabzon'dan milletvekili seçildi. X. Dönem seçimlerine katıldı. Yapılan seçimde D.P. listesinden Trabzon Milletvekili seçildi.

3.7.15. Tefik (Ahmet) Koral

---

¹⁷⁴ Mesut Çapa, *Siyasi Hatıralar Milli Mücadele'den Demokrasiye Faik Ahmet Barutçu: Hayatı ve Kişiliği*, ..., s. 45-52.

Şubat 1906 (1322)'da Trabzon'un Ortahisar Mahallesi'nde doğdu. Babası Beşikzâde Şemsettin Efendi, Mevlüde Hanım'dır. 1926'da Trabzon Lisesi'nden, 11 Temmuz 1929'da Siyasal Bilimler Okulu'ndan mezun oldu. IX. Dönem seçimlerine katıldı. Yapılan seçimde C.H.P. listesinden Trabzon Milletvekilliği'ne seçildi.

3.7.16. Hamdi (İskender) Orhon

3 Mayıs 1910 (1326)'da Trabzon'un Sürmene İlçesi'nin Soğuksu Mahallesi'nde doğdu. Babası Tapu Sicil Muhafızı Hasan Bey, annesi Hanım Hanım'dır. 1929'da Erzurum Lisesi'ni bitirip Mülkiye'ye girdi. 1932'de Siyasal Bilimler Okulu'nun İdari Bölümü'nden mezun oldu. 1949'da fark sınavlarını vererek Ankara Hukuk Fakültesi'nden sertifika aldı. 1945'te C.H.P. listesinden Trabzon Milletvekilliğine seçildi. VIII. Dönem sonunda IX. Dönem seçimlerine katıldı. Yapılan seçimde C.H.P. listesinden ikinci kez Trabzon'dan Milletvekilliğine seçildi. IX. Dönem sonunda yasama etkinliğine ara verdi. 14 Mayıs 1954'te Merkez Valiliği'ne atanıp, 25 Mart 1955'te kadrosu verilerek bu görevi 16 Eylül 1957'ye kadar sürdürdü. Bu tarihte XI. Dönem seçimlerine katılmak üzere görevinden istifa etti. Seçimleri kazanamayınca avukatlığa döndü.¹⁷⁵

3.7.17. Hasan (Hüsnü) Saka

1885 (1301)'te Trabzon'da doğdu. Sürmene eşrafından Sakazâde Hâfız Yunus Efendi'nin oğludur. İlk ve ortaöğrenimini Trabzon İptidai Mektebi ve Rüştîyesi'nde tamamladıktan sonra İstanbul-Mercan İdadisi'nden mezun oldu. Mülkiye Mektebi'ne girerek Temmuz 1908'de diploma aldı.¹⁷⁶ Osmanlı Meclis-i Mebusan'ının IV. Döneminde başlayan yasama etkinliğini kesintisiz IX. Döneme kadar sürdüren Hasan Hüsnü Saka, VIII. Dönem sonunda IX. Dönem seçimlerine katıldı. Yapılan seçimde 10. kez Trabzon Milletvekili seçildi. Yasama etkinliği IX. Dönemle son bulan Hasan Hüsnü Saka, 29 Temmuz 1960'ta İstanbul'da vefat etti.¹⁷⁷

3.7.18. Halil Nihat Bey (Boztepe)

1881 (1297)'de Trabzon'da doğdu. Babası Mehmetoğlu Hasan Reis, annesi Mürüvvet Hanım'dır. Trabzon Askeri Rüştîyesi ve İdadisi'nden sonra Frerler Okulu'nu bitirerek Fransızca öğrendi.¹⁷⁸

¹⁷⁵ Mustafa Yazıcı, *1919'dan 2002'ye Kadar Trabzon Parlamenterleri Tarihi*, ..., s. 86-92.

¹⁷⁶ Mustafa Yazıcı, *Yazar Trabzon Milletvekilleri*, ..., s. 25.

¹⁷⁷ Mustafa Yazıcı, *1919'dan 2002'ye Kadar Trabzon Parlementerleri Tarihi*, ..., s. 93.

¹⁷⁸ Mustafa Yazıcı, *Yazar Trabzon Milletvekilleri*, ..., s. 29.

3.7.19. Mustafa Reşit Tarakçıoğlu

1892 (1308)'de Trabzon'un Bahçecik (Kindinar) Mahallesi'nde doğdu. Babası Mehmet Ağa, annesi Gülizar Hanım'dır. İlköğrenimini 1903'de Trabzon'da Hatuniye İlkokulu'nda, orta ve lise öğrenimini 1911'de Trabzon İdadisi'nde, yüksek öğrenimini 1913'te İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Tabiat Bölümü'nde tamamladı. Trabzon C.H.P. İl İdare Kurulu ve Şehir Meclisi Üyesi bulunduğu sırada VIII. Dönem seçimlerine girip, 23 Temmuz 1946'da Trabzon Milletvekili seçildi. X. ve XI. Dönemlerinde de Trabzon Milletvekilliğini sürdüren Mustafa Reşit Tarakçıoğlu'na Yassıda Yüksek Adalet Divanı'nca Anayasayı çiğneme suçlamasıyla beş yıl ağır hapis cezası verildi.¹⁷⁹

Cumhuriyet Dönemi Türk tarihine eğitimci, cemiyetçi ve siyasetçi kimliğiyle katkılarda bulunan Mustafa Reşit Tarakçıoğlu, 1892 (1308) yılında Trabzon'da doğdu. Babası Ahmet Bey, annesi Gülizar Hanım'dır. 1902'de Trabzon Mekteb-i İdadisi'ne kaydını kaptıran Mustafa Reşit, yedi yıllık eğitiminden sonra bu okuldan 1911'de pekiyi derecesi ile mezun olmuştur. Girmiş olduğu sınavları kazanarak 1911'de İstanbul Dar-ül Muallim'e (Yüksek Öğretmen Okulu) kayıt yaptırdı.

Mustafa Reşit Tarakçıoğlu'nun siyasetteki ilk deneyimi III. Umum Müfettişi Tahsin Uzer ve Trabzon Valisi Refik Koraltan'ın C.H.P. Genel Sekreterliği'ne 1939 milletvekilliği seçimleri için onun isimi bildirmeleriyle olmuştur; ancak müntehib-i sani (ikinci seçmenler)'ce seçilememiştir. 14 Ağustos 1939'da Tahsin Uzer tarafından Trabzon Belediye Başkanlığı için gelen teklifi ise kabul etmemiştir.

Mustafa Reşit Tarakçıoğlu, siyasete kesin olarak atılma fikrini memuriyette son görev yeri olan İzmir'deyken kafasında olgunlaştırmaya başlamıştır. 1943 seçimleri için Trabzon, Gümüşhane, Erzurum ve Rize illerinin birinden aday gösterilmesi için C.H.P. Genel Sekreterliği'ne müracaatta bulundu. O dönemde tek parti düzeni ve iki dereceli seçim sistemi vardı. Reşit Tarakçıoğlu Rize'den aday oldu; fakat listeye giremediği için seçilemedi.

II. Dünya Savaşı yıllarında Trabzon Milletvekili olarak görev yapan Faik Ahmet Barutçu'nun teşviki ile Trabzon Halkevi Reisliği'ne getirildi. Halkevi Reisi olacak kişinin C.H.P. İl İdare Kurulu üyesi de olması gerekiyordu. Reşit Tarakçıoğlu partiye üye oldu ve

¹⁷⁹ Mustafa Yazıcı, *1919'dan 2002'ye Kadar Trabzon Parlemlenterleri Tarihi, ...*, s. 94, 95.

hem Halkevi Reisliği'ne hem de Parti İl İdare Kurulu üyeliğine seçildi. Mustafa Reşit Tarakçıoğlu'nun aktif siyasi yaşamı böylelikle başlamış oldu. C.H.P. Trabzon İl İdare Kurulu üyesi sıfatını elde ettikten sonra parti içerisinde giderek etkinlik kurmaya başladı. Mustafa Reşit Bey, partideki ağırlığını iyiden iyiye arttırmayı başardı. Bu şekilde bir yandan milletvekilliği listesinde yer almaya çalışırken diğer taraftan C.H.P. Merkez İdare Kurulu'na girmek için Ankara'ya giderek kulis çalışmalarına başladı. Ankara'da Faik Ahmet Barutçu ve Hasan Saka ile görüşmelerde bulundu. Ankara'daki temaslarından milletvekilliği listesindeki yerini garantileyerek döndü ve seçim çalışmalarına başladı. 1946 seçimlerinde Trabzon'dan C.H.P. listesinden milletvekili seçilerek T.B.M.M.'ye gitti.

C.H.P. yöneticileriyle düştüğü görüş ayrılığı nedeniyle 1950 yılının Aralık ayında istifa etti ve D.P.'ye geçti. 1950-1954 devresinde iktidar partisinin milletvekili olarak seçim çevresine yönelik sağlık, eğitim ve bayındırlık alanlarında önemli hizmetleri oldu. 1954 seçimlerinde D.P.'den Trabzon Milletvekili seçildi ve Maarif Komisyonu Başkanı oldu. Bu görevini sürdürürken Trabzon özelinde Doğu Karadeniz Bölgesi'ne çok büyük bir eğitim kurumu kazandırdı (Karadeniz Teknik Üniversitesi-20 Mayıs 1955). Tarakçıoğlu, 1954-1957 yasama döneminde milletvekili olarak Trabzon'a yönelik hizmetlerini sürdürdü. 1957 seçimlerinde Mustafa Reşit Tarakçıoğlu D.P. listesinden yine Trabzon Milletvekili olarak seçildi. Mustafa Reşit Tarakçıoğlu'nun VIII, IX, X ve XI. Dönem Trabzon Milletvekili olarak sürdürdüğü siyasi yaşamı 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi ile sona erdi.¹⁸⁰

3.7.20. Cahit (Mehmet) Zamangil

3 Haziran 1906 (1322)'da Trabzon'un Cumhuriyet Mahallesi'nde doğdu. Babası Dr. Abdülkerim Bey, annesi Hafize Asiye Hanım'dır. İlk, orta ve lise öğrenimini Trabzon Sultanisi'nde tamamladı. 20 Mayıs 1925'te devlet hesabına öğrenimini tamamlamak üzere Paris'e gönderildi. Orada "Ecole des Sciences Politiques" Siyasal İlimler Okulu'nun Ekonomi ve Finans Bölümü'nden 1928'de mezun oldu. Müsteşar bulunduğu sırada IX. Dönem seçimlerine katıldı. Yapılan seçimde C.H.P. listesinden Trabzon Milletvekilliğine seçildi. IX. Dönem sonunda yasama etkinliğine ara verdi.

3.7.21. Halit Ağanoglu

1903 (1319)'te Akçaabat'ta doğdu. İzzet Bey ve Asiye Hanım'ın oğludur.

---

¹⁸⁰ Hikmet Öksüz, Veysel Usta, *Mustafa Reşit Tarakçıoğlu Hayatı*, Hatıraları ve Trabzon'un Yakın Tarihi, Serender Yayınları, Trabzon 2008, s. 23-33.

İlkokulu Akçaabat'ta okudu. Trabzon Muallim (Öğretmen) Mektebini 1926'da bitirdi. X. Dönem seçimlerine D.P. adayı olarak katıldı. Trabzon Milletvekili seçildi. Parlamento hayatı bu dönemle sınırlı kaldı.

3.7.22. H. Sabri Dilek

1922 (1338)'de Vakfıkebir'de doğdu. Asım Bey ve Asiye Hanım'ın oğludur. İlk ve ortaokulu Beşikdüzü ve Trabzon'da okuduktan sonra, İstanbul Şişli Terakki Lisesi'nden 1940'ta mezun oldu. 1946'da İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. X. Dönem seçimlerine D.P. adayı olarak katıldı. Trabzon Milletvekili seçildi. XI. Dönemde yeniden Trabzon Milletvekili seçilen H. Sabri Dilek, Ordu'nun 27 Mayıs 1960'ta idareye el koyması üzerine tutuklanarak Yassıada'da gözaltına alındı. Yüksek Adalet Divanı'nca verilen beraat kararınca salıverildi.

3.7.23. Muzaffer Harunoğlu

1918 (1334)'de Trabzon'da doğdu. Mahmut Faik Bey ile Lale Hanım'ın oğludur. 1939 Şubat'ında A.B.D. Michigan Üniversitesi'nden "Elektrik Yüksek Mühendisi" olarak mezun oldu. X. Dönem seçimlerine D.P. adayı olarak katıldı. Trabzon Milletvekili seçildi.

3.7.24. Selahattin Karayavuz

1912 (1328)'de Trabzon'da doğdu. Muharrem Bey ve Nesime Hanım'ın oğludur. İlk, orta ve liseyi Trabzon'da bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nün son sınıfına kadar öğrenim gördü. X. Dönem seçimlerine D.P. adayı olarak katılan Selahattin Karayavuz, Trabzon Milletvekili oldu. XI. Dönem de yine Trabzon'da Milletvekili seçildi. 27 Mayıs 1960'ta Ordu'nun idareye el koyması üzerine Yassıada'da kurulan Yüksek Adalet Divanı'nca Anayasa'yı ihlâl suçundan beş yıl ağır hapsine karar verildi.

3.7.25. Emrullah Nutku

IX. Dönem Erzurum Milletvekili iken, X. Dönem seçimlerine Trabzon'dan katıldı. Yapılan seçimde D.P. listesinden milletvekili seçildi.

3.7.26. Sami Orberk

1891 (1307)'de Trabzon'da doğdu. Halil Bey ile Fatma Hanım'ın oğludur. İlk, ortaokul ve liseyi Trabzon'da okudu. 1 Kasım 1907'de Harp Okulu'na girdi. 3 Nisan 1916'da Topçu Teğmen olarak bitirdi. X. Dönem seçimlerinde D.P. adayı olarak katıldı.

Trabzon Milletvekili oldu.

3.7.27. H. Pertev Sanaç

1896 (1312)'da Hekimhan'da doğdu. Mustafa Bey ile Zehra Hanım'ın oğludur. Lise öğreniminden sonra hukuk öğrenimi gördü. X. Dönem seçimlerine D.P. Trabzon adayı olarak katıldı. Trabzon Milletvekili oldu. XI. Dönemde de Trabzon Milletvekili seçilen H. Pertev Sanaç'ın 27 Mayıs 1960'da Ordu'nun idareye el koyması üzerine Yassıada'da kurulan Yüksek Adalet Divanı'nca Anayasa'yı ihlâl suçundan beş yıl ağır hapsine karar verildi.

3.7.28. İsmail Hakkı Şener

1913 (1329)'te Vakfıkebir'de doğdu. Ali Bey ve Zehra Hanım'ın oğludur. İlkokulu Vakfıkebir, ortaokul ve lise öğrenimini Trabzon Lisesi'nde tamamladı. 1939'da Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nden Yüksek Ziraat Mühendisi olarak diploma aldı. X. Dönem seçimlerine D.P. Trabzon adayı olarak katıldı. Trabzon Milletvekili oldu. XI. Dönemde de Trabzon Milletvekili seçilen İsmail Hakkı Şener 27 Mayıs 1960'da Ordu'nun idareye el koyması üzerine Yassıada'da kurulan Yüksek Adalet Divanı'nca Anayasa'yı ihlal ettiği gerekçesiyle beş yıl ağır hapse mahkûm edildi.

3.7.29. Osman Turan

1914 (1330)'te Çaykara'da Soğanlı Köyü'nde doğdu. Hasan Bey ve Şahsene Hanım'ın oğludur. İlkokulu Çaykara'da, ortaokulu Bayburt'ta, liseyi Trabzon ve Ankara'da okudu. 1940'ta Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nden mezun oldu. X. Dönem seçimlerine D.P. Trabzon adayı olarak katıldı ve milletvekili oldu. XI. Dönemde de Trabzon Milletvekili seçildi. 27 Mayıs 1960'da Ordu'nun idareye el koyması üzerine tutuklandı. Bir buçuk yıl kadar ceza evinde kaldı. Yassıada'da kurulan Yüksek Adalet Divanı'nca beraatına karar verilerek özgürlüğüne kavuştu. 1964'te Adalet Partisi'nde Genel Başkan Yardımcılığı'na seçildi. XIII. Dönem de bu partiden Trabzon Milletvekili oldu. Daha sonra parti yönetimi ile anlaşmazlığa düşerek siyasetten ayrıldı.¹⁸¹

3.8. TRABZON VALİLERİ (1945-1960)

3.8.1. Sâlim Özdemir Günday (05.05.1942-31.01.1948)

---

¹⁸¹ Mustafa Yazıcı, *1919'dan 2002'ye Kadar Trabzon Parlemlerleri Tarihi*, ..., s. 96-108.

1892 (1308 R.)’de İstanbul’da doğdu. Babası Bahriye Kaymakamlarından (Yarbay) İbrahim Bey, Annesi Şekûre Hanım’dır. Mercan İdadisi’nde lise öğrenimini tamamladı. 1911’de Mülkiye’den “iyi” derece ile mezun oldu. 23 Eylül 1912’de Bursa Vilâyet Maiyyet Memurluğu’na tayin edilerek devlet hizmetine girdi.

28 Haziran 1924’de Artvin, 20 Ekim 1927’de Bolu, 4 Ocak 1928’de Balıkesir, 14 Mayıs 1932’de Edirne, 18 Temmuz 1935’de Aydın, 12 Haziran 1939’da Maraş, 5 Mayıs 1942’de Trabzon, 23 Mart 1948’de Antalya Valiliklerine atandı. 1 Ağustos 1949’da Antalya Valiliğinden emekliliğe ayrıldı.

3.8.2. Necmettin Ergin (03.03.1948-19.06.1950)

1904 (1320)’de Arhavi’de doğdu. 3 Mart 1341 (1925)’de Dâhiliye Vekâleti Evrak Kalemi’nde II. Sınıf Kâtipliği ile göreve başladı.

14 Nisan 1935’de Kilis, 7 Mayıs 1939’da Çorlu Kaymakamlığı’nda bulundu. 17 Temmuz 1939’da Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Belediye Şube Müdürü oldu. 13 Mayıs 1940’da Genel Müdürlüğün Belediye Muamelat II. Daire Reisliği’ne getirildi. 1 Aralık 1941’de Çankaya Kaymakamı, 9 Mayıs 1942’de Siirt Vali Vekili, 4 Mayıs 1943’de Elâzığ Vali Vekili olarak görev yaptı. 1 Şubat 1944’de ise asaleten Elâzığ Valiliği’ne atandı. Bundan sonra 2 Eylül 1944’de Sivas, 6 Aralık 1946’da Konya Valisi olan Necmettin Ergin, 3 Mart 1938-19 Haziran 1950 tarihleri arasında Trabzon Valiliği görevinde bulundu.

3.8.3. Memduh Necîb Payzın (28.06.1950-17.08.1951)

Kudüs Müstakil Mutasarrıflığı Tahrirat Kâtipliği’nden Cafer Efendi ile Sadiye Hanım’ın oğludur. 1901 (1317 R.)’de Üsküp’te doğdu. 1917’de Yozgat Lisesi ilk kısmında ve 1922’de Adana Sultânidi’nde “Pekiyi” derecede lise öğrenimini tamamladı. Temmuz 1926’da Mülkiye’den de “Pekiyi” derece ile mezun oldu.

20 Temmuz 1926’da 1750 kuruş maaşla tayin edildiği Kütahya Vilâyeti Maiyyet Memurluğu’nda stajını bitirip, 11 Ağustos 1927’de kaymakamlığa terfi etti. 13 Ağustos 1927’de 35 lira aslî maaşla Emet, 4 Eylül 1931’de Cizre, 4 Mart 1933’de Kulp, 14 Ağustos 1934’de Hekimhan, 8 Ocak 1935’de vekâleten (1 Nisan 1935’de asaleten) Darende, 13 Eylül 1938’de önce 55 lira, sonra 60 lira aslî maaşla İskilip, 23 Aralık 1939’da Datça, 24 Nisan 1941’de 70 lira aslî maaşla Köyceğiz Kâzaları Kaymakamlıklarına atandı. 28 Haziran 1950 / 17 Ağustos 1951 tarihleri arasında 100 lira aslî maaşla Trabzon, 30 Ağustos

1951'de Muş Vâililiklerine, 13 Şubat 1952'de İçişleri Bakanlığı Özlük İşleri Genel Müdürlüğü'ne getirilip yükseltildi.

3.8.4. Kâmuran Cuhruk (Birinci Kere 26.07.1951-24.08.1953)

1906 (1322 R.)'da Kastamonu'da doğdu. Cezâyir-i Sefîd (Rodos) Vilâyeti İstinaf Başmüdde-i Umumilerinden Ali Tal'at Bey ile Saniye Hanım'ın oğludur. İlk ve orta öğrenimini İstanbul Sultânîsi'nde (1921-1924) yaptı, 1927'de Ankara Erkek Lisesi Fen Şubesi'ni "Pekiyi" derecede bitirdi. Haziran 1930'da Mülkiye'den mezun oldu.

30 Kasım 1942'de Burdur Valiliği'ne; 5 Ocak 1944'de Emniyet Genel Müdür Muavinliği'ne; 25 Kasım 1946'da Urfa, 20 Haziran 1948'de Kırklareli, 11 Ağustos 1949'da Merkez, 26 Temmuz 1951'de Trabzon Valiliği'ne getirildi. Kâmuran Cuhruk Trabzon Vâliliği'nde 24 Ağustos 1953 tarihine kadar kaldı.

27 Mayıs Askeri darbesinden sonra Milli Birlik Komitesi'nce 16 Haziran 1960'da Erzurum Valiliği'ne getirildi. Ocak 1961'de ikinci kere Trabzon Valiliği'ne nakledildi. 15.02.1961-28.08.1961 tarihleri arasında Trabzon Belediye Başkanlığı'na ek görev olarak baktı.

3.8.5. Adil Ciğeroğlu (1953-23.11.1955)

1908 (1324 R.)'de Uşak'ta doğdu. Babası Mustafa Efendi, Annesi Halime Hanım'dır. İstanbul Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. 18 Kasım 1932'de İzmir Maliyesi Varidat Bölümünde Varidat Tetkik Memur adayı olarak göreve başladı. 12 Ekim 1933'de memurluğa terfi etti.

18 Haziran 1953'de Ankara Vilâyeti Vali Muavinliği'ne getirildi. 1953-23 Kasım 1955 tarihleri arasında Trabzon Vâliliği'nde bulunduktan sonra 30 Kasım 1955'de Elâzığ Valiliği'ne getirildi. Bu son görevinde iken 11 Nisan 1956'da vefat etti.

3.8.6. Muhlis Babaoğlu (06.12.1955-23.12.1957)

1911 (1327 R.)'de Maraş'ta doğdu. Babası Ali Rıza Efendi, Annesi Gülizar Hanım'dır. İstanbul Hukuk Fakültesi'nden mezun olduktan sonra 15 Kasım 1933'de İstanbul Asliye I. Hukuk Hâkimliği III. Sınıf Zabit Kâtipliğine atandı. 18 Haziran 1953'de 5430 Sayılı Kanuna göre Ağrı Valiliği'ne vekâleten, 23 Şubat 1954'de de asaleten atandı.

11 Aralık 1954'de Kars, 6 Aralık 1955'de Trabzon, 30 Aralık 1957'de İçişleri Bakanlığı Müsteşar Muavinliği'ne atandı. 25 Ekim 1959'da 5439 Sayılı Kanun ile Diyarbakır Valiliği'ne, 11 Haziran 1960'da Konya Valiliği'ne atandı.

3.8.7. İsmail Hakkı Baykal (30.12.1957-05.05.1960)

1905 (1321 R.)'de Gümüşhane'de doğdu. İsmail Hakkı Efendi ile Emine Hanım'ın oğludur. Temmuz 1930'da Mülkiye'yi bitirdikten sonra 29 Temmuz 1930'da tayin edildiği Ankara İli Maiyyet Memurluğu'nda stajını bitirdi ve bir süre de Beypazarı, Çubuk, Ayaş, Nallıhan Kaymakam Vekillikleri'nde görevlendirildikten sonra kaymakamlığa terfi etti.

16 Ağustos 1950'de Urfa, 9 Ağustos 1951'de Erzincan Valilikleri'ne getirildi. Erzincan Valisi iken 14 Mayıs 1954'de yapılan X. Dönem seçimlerinde D.P.'den Gümüşhane Milletvekilliği'ne seçilerek T.B.M.M.'ye girdi. 1 Kasım 1957'de Milletvekilliği sona erdi. 30 Aralık 1957'de atandığı Trabzon Vâliliği'nde 5 Mayıs 1960'a kadar kaldı. 5 Mayıs 1960'da Merkez Valiliği'ne nakledildi. 8 Haziran 1960'da da bu görevden resmen emekliye sevk edildi. Emeklilikten sonra İstanbul'a yerleşti. Evli ve bir çocuk babası idi. Vefat etmiştir.

3.8.8. Mehmet Hayrettin Nakipoğlu (15.04.1960-03.06.1960)

22 Ocak 1922'de Kayseri'de doğdu. Eski Belediye Başkanlarından Nakip-zâde Ahmet Bey'in ve Fatma Azize Hanım'ın oğludur. İlköğrenimini 1933 yılında Kayseri Mete İlkokulu'nda, ortaöğrenimini ise 1939'da Kayseri Lisesi'nde tamamladı. Siyasal Bilimler ve Hukuk Fakültesi mezunudur.

İlk kaymakamlığını 27 Ekim 1948-12 Mayıs 1949 tarihleri arasında Çaycuma'da yaptı. 04.04.1957 / 03.02.1959 tarihleri arasında Niğde Valiliği yaptı. 19 Şubat 1959'da atandığı Sinop Valiliği'nden 15 Nisan 1960'da Trabzon Valiliği'ne naklen atanan Hayrettin Nakipoğlu, bu görevle birlikte 30 Nisan 1960'da Hüsnü Aybay'ın istifası ile boşalan Trabzon Belediye Başkanlığı da kendisine verildi.

27 Mayıs devrimi ile Türk Silahlı Kuvvetleri yönetime el koyunca 27 Mayıs 1960'da Belediye Başkanlığı ve 3 Haziran 1960'da Trabzon Vâliliği sona erdi.

3.8.9. Albay Necmettin Ergüven (03.06.1960-11.06.1960)

Kurmay Albay Necmettin Ergüven 27 Mayıs Devrimi'nde görevlendirme ile Trabzon Valisi ve Belediye Başkanı olarak 27 Mayıs-17 Haziran 1960 tarihleri arasında 15 gün süreyle Trabzon Belediye Başkanlığı yapmıştır. Biyografisi hakkında bilgi yoktur.

3.8.10. Mehmet Fethi Tansuk (12.06.1960-10.02.1961)

1912 (1328 R.)'de Karaferye (Yunanistan)'da doğdu. Babası P.T.T. Başmüdürlüğünden Sâlim Bey, Annesi Dürriye Hanım'dır.

Babaeski İlkokulu'nda (1926), Edirne Lisesi Ortaokulu'nda okudu (1928). Edirne Lisesi'ni "Pekiyi" derece ile bitirdi. 10 Temmuz 1935'de Mülkiye'den mezun olduktan sonra fiilî askerlik hizmetini yapmak üzere silâh altına alındı. 27 Mayıs 1939'da Biga, 11 Ocak 1941'de Çıldır, 11 Eylül 1943'de Ardahan Kaymakamlığı görevlerinde bulundu. 8 Ağustos 1949'da Ankara Vali Muavini'ne terfian atandı. Ankara Vali Muavini iken Ocak 1952'den 16 Nisan 1952'ye kadar Ankara Vali Vekilliği'ni ifâ etti. 12 Haziran 1960'da Trabzon Valiliği'ne ve Trabzon Belediye Başkanlığı'na (12.06.1960-10.02.1961) atandı.

3.8.11. Kâmuran Cuhruk (İkinci Kere 14.02.1961-05.09.1961)

İkinci kere 14 Şubat 1961 tarihinde Trabzon Valiliği'ne atanan Kâmuran Cuhruk bu görevde altı ay kadar kaldı. 15.02.1961-28.08.1961 tarihleri arasında Trabzon Belediye Başkanlığı'na da ek görev olarak baktı. Bu son görevinden 5 Ekim 1961'de ayrıldı, 6 Ekim 1961'de de emekliye ayrılarak İstanbul Göztepe'ye yerleşti.

3.8.12. Ahmet Vefa Poyraz (25.02.1961-19.06.1964)

1917'de Nevşehir'de doğdu. Babası Bekir Efendi, annesi Fevziye Hanım'dır. Nevşehir Cumhuriyet İlkokulu'nda (1932), Maltepe Askeri Lisesi'nde okudu (1935). Harp Okulu'nu (1937), Topçu Okulu'nu (1939), Kara Harp Akademisi'ni (1953) ve Yüksek Kumanda Akademisi'ni bitirdi (1955). Bir müddet Yüksek Kumanda Akademisi'nde öğretmenlik yaptı.

27 Mayıs 1960 Askeri Harekâtı sırasında Albay rütbesinde iken 22 Aralık 1960'da Bitlis Valiliği'ne atandı. 25 Ağustos 1961-19 Haziran 1964 tarihleri arasında Trabzon Vâliliği görevinde bulundu. 29 Haziran 1964'de Bursa, 18 Ocak 1966'da İstanbul Valiliği'ne atandı. İstanbul Valisi iken 2 Haziran 1973'de emekliye ayrılarak siyasete

girdi.¹⁸²

4. TEK PARTİLİ DÖNEMDEN ÇOK PARTİLİ DÖNEME GEÇİŞ

4.1. MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMLERİ (1945-1960)

4.1.1. 1946 Milletvekili Genel Seçimleri

Seçim Çevresi Sayısı	63
Meclisin Toplam Üye Sayısı	465
İki Seçim Bölgesinden Seçilen Milletvekili Sayısı	3
Refik Koraltan (D.P.)	İçel-İstanbul (İçel'i tercih etmiştir)
Yusuf Kemal Tengirşek (D.P.)	Sinop-İstanbul (Sinop'u tercih etmiştir)
Fevzi Çakmak (Bağımsız)	İstanbul-Kastamonu (İstanbul'u tercih etmiştir)

4.1.2. 1950 Milletvekili Genel Seçimleri

Seçim Çevresi Sayısı	63
Meclisin Toplam Üye Sayısı	487
İki Seçim Bölgesinden Seçilen Milletvekili Sayısı	13
Ali İhsan Sabis (D.P.)	Denizli-Afyon (Denizli'yi tercih etmiştir)
Osman Şevki Çiçekdağ (D.P.)	Ankara-Kırşehir (Ankara'yı tercih etmiştir)
Fahri Belen (D.P.)	Bolu-Çanakkale (Bolu'yu tercih etmiştir)
Refik Koraltan (D.P.)	İçel-Balıkesir (İçel'i tercih etmiştir)
Celal Bayar (D.P.)	İstanbul-Bursa (İstanbul'u tercih etmiştir)

¹⁸² Hüseyin Albayrak, *Tarih İçinde Trabzon Valileri (1461-2007)*, T.C. Trabzon Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Trabzon 2008, s. 360-368.

Fuat Köprülü (D.P.) etmiştir)	İstanbul-Aydın (İstanbul'u tercih
Adnan Menderes (D.P.) etmiştir)	İstanbul-Aydın (İstanbul'u tercih
Halil Özyörük (D.P.)	İzmir-İstanbul (İzmir'i tercih etmiştir)
İhsan Şerif Özgen (D.P.) etmiştir)	Kütahya-Bilecik (Kütahya'yı tercih
Samet Ağaoğlu (D.P.) etmiştir)	Manisa-Muğla (Manisa'yı tercih
Refik Şevket İnce (D.P.) etmiştir)	Manisa-İzmir (Manisa'yı tercih
Fevzi Lütü Karaosmanoğlu (D.P.) etmiştir)	Manisa-Aydın (Manisa'yı tercih
Ali Fuat Cebesoy (D.P. Listesinde Bağımsız) etmiştir)	Eskişehir-İstanbul (Eskişehir'i tercih

Bir Partinin Listesinde Bağımsız

Olarak Yer Almak Suretiyle:

Ali Fuat Cebesoy (D.P.)	6 Milletvekili
Ali Fuat Cebesoy (D.P.) etmiştir)	İstanbul
Hamdullah Suphi Tanrıöver (D.P.)	Eskişehir-İstanbul (Eskişehir'i tercih
Halide Edip Adıvar (D.P.)	Manisa
Nadir Nadi (D.P.)	İzmir
Suat Hayri Ürgüplü (D.P.)	Muğla
	Kayseri

4.1.3. 1954 Milletvekili Genel Seçimleri

Seçim Çevresi Sayısı	64
Meclisin Toplam Üye Sayısı	541
İki Seçim Bölgesinden Seçilen Milletvekili Sayısı	4
Refik Koraltan (D.P.)	İçel-Kayseri (İçel'i tercih etmiştir)
Celal Bayar (D.P.)	İstanbul-Bursa (İstanbul'u tercih etmişti)
Fuat Köprülü (D.P.)	İstanbul-Zonguldak (İstanbul'u tercih etmiştir)
Adnan Menderes (D.P.)	İstanbul-Aydın (İstanbul'u tercih etmiştir)

Bir Partinin Listesinde Bağımsız

Olarak Yer Almak Suretiyle:	9 Milletvekili
İhsan Hamdi Tiğrel (D.P.)	Diyarbakır
Lütfi Kırdar (D.P.)	İstanbul
Ali Fuat Cebesoy (D.P.)	İstanbul
Nadir Nadi (D.P.)	İstanbul
Hamdullah Suphi Tanrıöver (D.P.)	İstanbul
Behçet Uz (D.P.)	İzmir
Hikmet Bayur (D.P.)	Manisa
Cavit Oral (D.P.)	Seyhan
Nuri Demirağ (D.P.)	Sivas

4.1.4. 1957 Milletvekili Genel Seçimleri

Seçim Çevresi Sayısı	67
Meclisin Toplam Üye Sayısı	610
İki Seçim Bölgesinden Seçilen Milletvekili Sayısı	8
Refik Koraltan (D.P.)	İçel-Kocaeli (İçel'i tercih etmiştir)
Adnan Menderes (D.P.)	İstanbul-Aydın (İstanbul'u tercih etmiştir)
Celal Bayar (D.P.)	İstanbul-Bursa (İstanbul'u tercih etmiştir)
İsmet İnönü (C.H.P.)	Malatya-Ankara (Malatya'yı tercih etmiştir)
Kasım Gülek (C.H.P.)	Adana-Ankara (Adana'yı tercih etmiştir)
Turhan Feyzioğlu (C.H.P.)	Sivas-Ankara (Sivas'ı tercih etmiştir)
Kamil Kırıkoğlu (C.H.P.)	Sivas-Ankara (Sivas'ı tercih etmiştir)
Avni Aydoğan (C.H.P.)	Yozgat-Ankara (Yozgat'ı tercih etmiştir)
Bir Partinin Listesinde Bağımsız	
Olarak Yer Almak Suretiyle:	2 Milletvekili
Hikmet Bayur (D.P.)	Manisa
Ali Fuat Cebesoy (D.P.)	İstanbul

Cumhuriyet döneminde 223 siyasi parti kurulmuş, bunların büyük bölümü çeşitli nedenlerle siyasal yaşamdan çekilmişlerdir. Halen siyasal yaşamda bulunan parti sayısı 48'dir. 1923-1945 arasında sürekli siyasal yaşamda bulunan tek parti, 1950'ye kadar iktidarda bulunan C.H.P.'dir. 1923-1945 yılları arasında C.H.P. dışında dört parti daha kurulmuş; ancak yaşamlarını sürdürememişlerdir.

Türkiye'de "Çok Partili Dönem" 1946 yılında başlamış, o tarihten günümüze kadar 218 siyasi parti kurulmuştur. Demokratik rejim, 27 Mayıs 1960, 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980'de yapılan askeri müdahalelerle üç kez kesintiye uğramıştır. Bunlardan ikisinde (1960 ve 1980) Parlamentolar feshedilmiş, yeni Anayasalar düzenlenmiştir (1961 ve 1982 Anayasaları). 1960 ve 1971 müdahalelerinde siyasi partilere müdahale edilmemiş, 1980 müdahalesi sonrasında ise, çıkarılan bir kanunla, o tarihte var olan bütün partiler kapatılmıştır.

"Çok Partili Dönem"de, 1946'dan günümüze kadar yapılmış olan Milletvekili Genel Seçimlerine Cumhuriyet döneminde kurulmuş olan siyasi partilerden 55 kişi katılmış; bunların 25'i bir ya da birçok kez Parlamento'ya girmiş, 30'u ise hiçbir seçimde Parlamento'ya girecek oranda oy alamamıştır. 1945-1960 yılları arasında 15 yıllık sürede 40 siyasi parti kurulmuştur.¹⁸³

4.2. DEMOKRAT PARTİ'NİN KURULUŞU (7 Ocak 1946)

4.2.1. Dörtlü Takrir (7 Haziran 1945)

C.H.P. Meclis Grubu Yüksek Başkanlığına,

"Daha ilk kuruluşundan beri, T.C.'nin ve C.H.P.'nin, en esaslı umdesini teşkil eden demokrasi prensiplerine inanmış ve Türk milletinin ancak bu prensiplerin tamamıyla

---

¹⁸³ Erol Tuncer, *Osmanlı'dan Günümüze Seçimler (1877-2002)*, Tesav Yayınları, Ankara 2003, s. 151-154, 261-263.

tatbiki sayesinde refah ve saadete kavuşacağı kanaatine bağlanmış olan vatandaşların, bütün memleketle ve bilhassa partimiz mensupları arasında, en büyük ekseriyeti teşkil ettikleri şüphesizdir. İşte bu kanaatlerdir ki, milletçe özlenen bu amacın gerçekleşmesi için, lüzumlu gördüğümüz tedbirleri partimizin meclis grubuna, arz ve teklif etmeyi borç bildik.

M. K. Atatürk'ün ölmez adına bağlı olan, mukaddes Kurtuluş Savaşımızdan doğan T.C., ilk Teşkilâtı Esasiye Kanunu ile dünyanın belki en demokratik Anayasasını meydana getirmiş ve bu sayede gerek ferdi hürriyetleri, gerek milli murakabeyi en geniş suretle sağlamak imkânlarını vermişti.

Memleketi, Ortaçağ'dan kalma bir takım zararlı müesseselerden koruyabilmek ve irticayı kırmak maksadıyla, 1925'den sonraki yıllarda, siyasi hürriyetlerin bazı takyitlere uğratıldığını biliyoruz. Lâkin Türkiye Cumhuriyet Devleti, Teşkilâtı Esasiye Kanunu'nun, demokratik ruhuna daima sadık kalmış ve Cumhuriyetin kurucusu büyük M. K. Atatürk, bunu tamamıyla demokratik bir şekle ulaştırmak idealinden, ölünceye kadar ayrılmamıştır.

Burada, izahına lüzum görmediğimiz türlü sebeplerden dolayı, muvaffakiyetsizlikle neticelenen Serbest Fırka tecrübesi, bu maksatla yapılmış bir hareketti. Bu talihsiz tecrübenin uyandırdığı tepkiler neticesinde, siyasi hürriyetlerin yeni birtakım tehditlere uğratıldığı inkâr edilemez. Bununla beraber Cumhuriyet idaresinin, her şeye rağmen, demokratik tekâmül yolunda ilerlemek istediğini gösteren teşebbüsler de vardı. T.B.M.M. seçimlerinde, müstakil mebuslara gittikçe daha artacak bir nispette yer ayrılması tecrübesini buna bir delil olarak zikredebiliriz.

II. Dünya Savaşı'nın belirmeye başlaması ve harp tehlikesinin memleketimizi daimi bir tehdit altında buldurması, pek tabii olarak siyasi hürriyetleri bir kat daha tehlide sebep olmuş ve bu suretle Teşkilatı Esasiye Kanunu'nun, demokratik ruhundan biraz daha uzaklaşmıştı. Gerçi C.H.P.'de, ayrıca bir müstakil grup teşkili, milli murakabe işinin daha esaslı bir şekilde sağlanması ve tek parti usulünden doğan zararların karşılanması yolunda bir tecrübe olmakla beraber kuruluşundaki gayri tabiiyet dolayısıyla, bundan da müspet bir netice alınmadığını görüyoruz.

Bütün dünyada hürriyet ve demokrasi cereyanlarının, tam bir zafer kazandığı, demokratik hürriyetlere riayet prensibinin, milletlerarası teminata bağlanmak üzere bulunduğu şu günlerde, memleketimizde de Cumhurbaşkanından en küçüğüne kadar, bütün

milletin aynı demokratik ülküleri taşıdığından şüphe edilemez. Uzun asırlardan beri, müstakil bir devlet olarak yaşayan Türkiye’de, hattâ okuyup yazma bilmeyen vatandaşların bile, siyasi hürriyetlerini şuurla kullanacak bir seviyede buldukları, inkâr edilemez bir hakikattir. Okuyup yazma bilmeyen köylüler arasında bile, dünyanın en değerli idare ve siyaset adamlarını yetiştirmiş olan milletimizin, bilhassa Cumhuriyet idaresinin kuruluşundan beri, yapılan büyük hamleler neticesinde, bundan 20 yıl evveline nispetle çok yüksek bir seviyeye erişmiş bulunduğu, övünülecek bir gerçektir.

İşte, bir taraftan iç hayatımızdaki bu mesut tekâmülün yarattığı siyasi olgunluk, diğer taraftan bugünkü medeniyet dünyasının umumi şartları daha ilk Teşkilâtı Esasiye Kanunumuzda hâkim olan demokratik ruhu, bugünkü siyasi hayat ve teşkilâtımızda, kuvvetle tecelli ettirmek zamanı geldiği kanaatine bizi sevk etmiş bulunuyor. Bunun biran evvel gerçekleşmesi yönündeki düşüncelerimizi, şöyle hulâsa ediyoruz:

1- Millî hâkimiyetin en tabii neticesi ve aynı zamanda dayanağı olan Meclis murakabesini, Anayasa’mızın yalnız şekline değil, ruhuna da tamamıyla uygun olarak tecellisini sağlayacak tedbirlerin aranması.

2- Yurttaşların siyasi hak ve hürriyetini, daha ilk Teşkilâtı Esasiye Kanunumuzun gerektirdiği genişlikte kullanabilmeleri imkânlarının sağlanması.

3- Bütün parti çalışmalarının, yukarı ki esaslara tamamıyla uygun bir şekilde, yeni baştan tanzimi.

Muhterem milletvekili arkadaşlarımızın, yüksek tasviplerine sunduğumuz bu teklifimizle; daha ilk kuruluşundan beri, milli hâkimiyet gayesine erişmeyi, onu gerçekleştirmeyi hedef tutan, C.H.P.’nin ve bütün Türk milletinin yüksek arzularına tercüman olduğumuza, M. K. Atatürk’ün idealine sadık kaldığımızla tamamıyla inanmış bulunuyoruz.”

Cumhurbaşkanımızın, 19 Mayıs 1945 tarihli nutuklarında: “Siyaset ve fikir hayatımızda, demokrasi prensiplerinin daha geniş bir ölçüde hüküm süreceği” hakkındaki ifadeleri, bu teklifimizin vakitsiz ve yersiz olmadığı hakkındaki inancımızı büsbütün kuvvetlendirmiştir. Milletimizin bütün kuvvet ve iradesini temsil eden T.B.M.M. parti grup arkadaşlarımızın, T.C.’ye ve Türk milletine, dünya demokrasileri arasında şerefli bir mevki sağlayacak olan, bu teklifi kendi öz düşüncelerinin bir ifadesi gibi telâkki edeceklerinden asla şüphe etmediğimizi, bir defa daha tekrar eder ve bu takririmizin açık oturumda

müzakeresini saygılarımızla rica eyleriz.

<i>İzmir</i>	<i>İçel</i>	<i>Kars</i>	<i>Aydın</i>
<i>Celal Bayar</i>	<i>R. Koraltan</i>	<i>Fuad Köprülü</i>	<i>Adnan Menderes</i>

“Dörtlü Takrir” adını alan bu önerge, 12 Haziran 1945 tarihinde C.H.P. Meclis Grubunda okunmuş, 7 saat süren bir oturum boyunca önerge sahiplerinin, şahısları hedef tutularak, evvelce seçilmiş olan hatiplerle geniş hücumlara geçilmiş, neticede Başkanvekili Saraçoğlu, Genel Başkanın da tasvibi ile C.H.P. Meclis Grubunun iştirakiyle, önergeyi reddetmiştir.¹⁸⁴

Saraçoğlu: “*Bu takrir geri alınmalıdır.*” diye diretiyordu.

İzmir Milletvekili Celal Bayar ona şu cevabı verdi: “*Bu önerge, geri alınmak için verilmemiştir.*”

Dörtlü Takrir’i teklif edenler başta Başbakan Şükrü Saraçoğlu olmak üzere, sert cevaplarla karşılaştılar. Saraçoğlu, rejimin eksikliği bulunmadığını, temiz olduğunu savunarak önergenin geri alınmasını istedi. Saldırılarına Bayar, Menderes, Koraltan cevap verdiler.¹⁸⁵ Bunun üzerine, özellikle Menderes ve Köprülü, *Vatan Gazetesi*’nde yazdıkları yazılarla açıktan muhalefet yapmaya başladılar. C.H.P. Parti Divanı, Menderes ve Köprülü’yü C.H.P.’den ihraç etti. Arkadaşlarına parti tüzüğüne aykırı davranıldığını basın beyanatıyla iddia eden Koraltan’da aynı muameleye maruz kaldı. Bayar’da C.H.P.’den istifa edince muhalefetin yeni bir parti çatısı altında örgütlenmesi gündeme geldi ve 7 Ocak 1946’da D.P. kuruldu.

Cumhurbaşkanı İnönü’nün tutumu, çok partili hayata geçişin istikrarsız olmasını önlemiş; fakat bu Serbest Fırka gibi D.P.’nin de danışıklı dövüşle kurulduğu iddialarına yol açmıştır.¹⁸⁶

Halkın gerçek hürriyet ve demokrasi cereyanına ilgisi genişledikçe, hürriyet mücadelesinde başrolde bulunan Vatan Gazetesi’ne ve bana olan hücumlar da şiddetlendi.

¹⁸⁴ Özer Şahingiray, *Celâl Bayar’ın Söylev ve Demeçleri* 1946-1950, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 1999, s. 23-25.

¹⁸⁵ Fikri Karanis, *Koltuk Değnekli Demokrasi ve 27 Mayıs Askeri Darbesi*, Media Print Yayınları, İstanbul 1994, s. 227-230.

¹⁸⁶ Ali Yaşar Sarıbay, *Türkiye’de Demokrasi ve Politik Partiler*, Alfa Yayınları, İstanbul 2001, s. 52, 53.

*Maksat halkın bana olan güvenini çürütmek, yazılarımın etkisini azaltmaktı. Tek parti yordakçılarının seferber ettiğı gazetelere 24 Kasım 1945’de “Akşam” Gazetesi’nin de katıldığını ve Necmettin Sadak’ın kendisine hiç yakıştırmadığım bir tarzda bana karşı hücumu geçtiğini görünce kızmadım, ihtiras ve menfaat yüzünden bu hale düştüğünden dolayı kendisine acıdım.*¹⁸⁷

Yeni bir parti kurulacağından bahsedilirken, mazi bütün bir titizlikle karıştırılıyor, kötü tarafları göz önüne seriliyor ve herhangi bir partinin, “muvaazaa” oyunuyla doğmasından endişe duyuluyordu. Diğer taraftan, yeni yeni partiler kurmaya teşebbüs eden şahısların, milli şahsiyetleri üzerinde tahliller yapıyor, adeta siyasi hüviyetleri deşiliyor ve tarih sahifelerine geçmiş bir vatandaş, bir inkılâpçı aranıyordu.

Mecliste doğan kuvvetli muhalefet, Meclis’in malı olmaktan çıkarak milletin bünyesine, millet bünyesindeki de Meclis’teki dört muhalifin bünyesine işliyordu. Bilhassa, bütün bağlar Celâl Bayar adı üzerinde toplanıyordu. Bu isim, millet üzerinde emniyet ve itimat telkin ediyordu. Celâl Cayar adı, M. K. Atatürk’ün edebiyatında “iyi bir teşkilâtçı ve iyi bir baş” olarak yer almıştır.

7 Ocak 1946 tarihinde Celâl Bayar diyor ki:

*“Anayasa’nın prensipleri dâhilinde kalacağız. Bence Kemalizm, Anayasa’da tam kemalini bulmuştur. Anayasamız geniş bir demokrasi ruhuyla tanzim edilmiştir. Jöntürklerden tutunuz da, Erzurum, Sivas Kongreleri prensiplerine kadar geliniz. Cumhuriyet devrinin esas prensiplerini alınız; işte Anayasa’nın ruhu budur. Çok demokratiktir. Hakkıyla tatbik edildiği takdirde bu memleketi mesut eder.”*¹⁸⁸

7 Ocak 1946 tarihiyle Türkiye yeni bir devre adımını atıyordu. Bu devir demokrasi devriydi. Çok partili devirdi. İnsan hak ve hürriyetlerine sahip olunacak devirdi. Celal Bayar, ağır ağır ve kelimelerin üzerine basarak gazetecilere şunları söylemişti:

“Demokrasi üzerinde uzun boylu mütalâa yürütmeye lüzum görmüyorum. Maksadımız aşağıdan yukarıya doğru bir cereyan getirmektir. Tüzüğümüz bunu teyit

¹⁸⁷ Ahmet Emin Yalman, *Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim*, Yenilik Basımevi, İstanbul 1972, s. 45.

¹⁸⁸ Özer Şahingiray, *Celâl Bayar’ın Söylev ve Demeçleri 1946-1950*, a.g.e., s. 33, 34, 37.

ediyor... Bizim programımız ortaya attığımız kanaatlerdir...”

Tam bu sırada Fuat Köprülü oldukça heyecanlı bir şekilde salona dönmüş ve Refik Koraltan'ın İçişleri Bakanlığı'na resmi müracaatı vermiş olduğunu bildirmişti. Bunun üzerine Celâl Bayar memnun bir tavırla D.P.'nin kurulduğunu şu sözlerle halk efkârına ilân etmişti:

“Şu dakikada partimiz resmen teşekkül etmiş demektir.”

Vatan, Tasvir, Son Posta büyük ölçüde D.P.'yi desteklemeye başlamışlardı. Partinin kuruluşuyla beraber Parti Genel Başkanı sıfatıyla Celal Bayar T.B.M.M. Başkanlığına müracaat ederek C.H.P.'ye olduğu gibi D.P.'ye de bir grup odası tahsis edilmesini istedi. Bu talep aradan bir hafta geçince 16 Ocak 1946'da kabul edilmişti.¹⁸⁹

C.H.P., D.P.'nin kuruluşunu son derece olumlu karşıladı. C.H.P., yeni partiyi hükümet ve yönetimi denetleyecek yeni bir denetim organı olarak görmek eğilimindeydi. D.P.'nin ilk zamanlarda karşılaştığı en büyük güçlük, kendisinin “muvazaa” partisi (danışıklı parti) olmadığını ve C.H.P.'den farklı bir parti olduğunu anlatmak ve toplumu buna inandırmak oldu. Ancak muhalefet partisinin hızla örgütlenmeye başlamak üzerine C.H.P.'nin tutumunda önemli bir değişiklik meydana geldi ve bundan sonra yeni parti sürekli olarak idari baskılardan şikâyet etmeye başladı. Bununla birlikte D.P., hiç olmazsa ilk zamanlarda, yönetime karşı ılımlı eleştirileri ile yumuşak bir muhalefet yürüttü.¹⁹⁰

1945'lerde, kuşkusuz, toplumsal ve ekonomik koşullar D.P.'nin 1946'da siyasal sahnede yer almasına yol açmıştır. Ancak, D.P.'nin ortaya çıkışında bir uzlaşma, daha doğrusu bir danışıklılık havasının bulunup bulunmadığı bir sorun olarak ortaya çıkmakta. Bir kere Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün 1 Kasım 1945'te T.B.M.M.'yi açış konuşmasını yaparken:

---

¹⁸⁹ Orhan Cemâl Fersoy, *Bir Devre Adını Veren Başbakan Adnan Menderes*, Mayataş Yayınları, İstanbul 1971, s. 114-117.

¹⁹⁰ Sina Akşin, *Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye Tarihi 1908-1980*, Cem Yayınevi, İstanbul 1992, s. 141, 142.

“...Bizim tek eksiğimiz hükümet partisinin karşısında bir parti bulunmamasıdır.” demiştir. İnönü, bu partiyi, hükümet karşısında kurulmuş bir parti olarak görmek istememektedir.

D.P.’nin kuruluşundan sonra, Seçim Kanunu’nda, Cemiyetler Kanunu’nda değişiklikler yapıldı. 5 Haziran 1946 tarih ve 4918 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu iki dereceli seçim yerine tek dereceli seçimi getirildi. Fakat seçimler açık oy ve gizli tasnif ilkesine göre yapıldı. Öte yandan, gene 5 Haziran 1946 tarihinde 4919 sayılı kanunla, Cemiyetler Kanunu’nda değişiklik yapılarak cemiyet ve parti kurmak için önceden izin almak koşulu kaldırılır ve sınıf esasına dayanan siyasi cemiyetlerin, partilerin kurulmasına izin verilmiştir.¹⁹¹

4.2.2. Demokrat Parti’nin Örgütlenmesi

D.P. ilk şubesini Samsun’da açtı. Bu tarih 1 Şubat 1946’dır. İl yönetimi Emekli Albay Şefik Avni Özdoğru’nun başkanlığında kuruldu. Avukat Zühtü Hilmi Beşe Ankara’da, Ethem Menderes Aydın’da D.P. İl Başkanı oldu. Trabzon’da Kemal Atal, Ahmet Karanis ve Rıza Egemen partinin il örgütünü kurmak üzere görev aldılar. Vakfikebir İlçe Başkanlığını Osman Kulein, Akçaabat İlçe Başkanlığını Celal Kazancıoğlu, Sürmene İlçe Başkanlığı’nı Ali Seymen, Of İlçe Örgütünde Çakıroğlu ve Saral aileleri, Beşikdüzü’nde Yusuf Çora, Hasan Erçin ve Yunus Baykam-Hocaoğlu, Tonya’da Aslan Çora, görev aldılar. Manisa’da Profesör Hüsnü Yaman, İzmir’de Dr. Ekrem Hayri Üstündağ, İstanbul’da Profesör Avukat Kenan Ömer Öner, Balıkesir’de Esat Budakoğlu, Sıtkı Yırcalı teşkilat kurma görevini aldılar ve D.P. İl Başkanı oldular. Gümüşhane’de Avukat Halit ZARBUN, Giresun’da Dr. Ali Naci Duyduk, Rize’de Mehmet Mete parti yönetimine ilk girenler oldular.¹⁹²

*D.P.’nin siyaset pratiğinin ne ölçüde liberal fikirlerden etkilendiği meselesi liberalizmin Osmanlı-Türk toplumundaki şekli dikkate alınmadan izah edilemez.*¹⁹³ Mecliste yüzlerce kişilik C.H.P. grubuyla sayıları ilk zamanlarda pek yavaş bir surette artan Demokratlar arasında şiddetli bir gerginlik vardı. Bununla beraber küçük D.P. Grubu içinde şevk ve cesaret dolu bir ruh hüküm sürüyordu. İlk zamanlarda bu ruhun başlıca

¹⁹¹ Erdoğan Tezic, *100 Soruda Siyasal Partiler (Partilerin Hukuki Rejimi ve Türkiye’de Partiler)*, 1. Baskı, İstanbul 1976, s. 256, 257, 259-262.

¹⁹² Fikri Karanis, a.g.e, s. 230-234.

¹⁹³ Tanıl Bora, Murat Gültekinil, “Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce”, Cilt V, İletişim Yayıncılık, İstanbul 2005, s. 481.

desteği Fuat Köprülü'ydü. Elindeki kalın bastonuyla gezerken ve karşı tarafa bir düzine meydan okurken, ağzından şu sözler düşmüyordu: *“Tepegözün tepesindeki gözü işte bu bastonla söndüreceğim.”*¹⁹⁴

4.2.3. Demokrat Parti'nin İlk Kongresi

Demokrat Parti, 7 Ocak'da Ankara'da toplanacak büyük kongresiyle uğraşıyordu. Gelecek bine yakın delegenin Ankara'daki demokratların evlerinde yerleştirilmenin plânları yapılıyordu.

Nihat Erim, *Ulus Gazetesi*'nde çıkan bir başyazısında:

*“İlk D.P. Kurultayı'nı memleket hesabına sevinç ve iftihar veren bir olay diye selâmladı. Fakat C.H.P.'nin böyle dostluk ve ilgi göstermesine İnönü'nün kongrede bulunmayı istemesine ve kendisine bir loca ayrılmamasına rağmen, delegelerin M. K. Atatürk muvakkat kabrini ziyaretle çelenk koymalarına meydan verildi. Bu yüzden bir aralık hava bulandı, fakat bu yoldaki haber sonradan Ankara valisi tarafından yalanlandı.”*¹⁹⁵

4.3. DEMOKRAT PARTİ TÜZÜĞÜ

4.3.1. İsim ve Maksat

Madde 1- D.P., Cemiyetler kanununa göre kurulmuş siyasi bir cemiyettir. Merkezi Ankara'dadır.

Madde 2- Partinin maksadı, programında yazılı esasları gerçekleştirmek için, kanunun verdiği haklar ve tüzüğü hükümleri dairesinde çalışmaktır.

4.3.2. Üyeler

Madde 3- D.P.'ye:

a) Milli Mücadele'ye aykırı harekette bulunmamış, b) Türk milletinin birlik ve istiklâlini parçalamayı hedef tutan ideolojilere saplanmamış, c) Ağır hapis veya şeref ve haysiyet kırıcı bir suç yüzünden hapis cezası ile mahkûm olmamış, hacir altına alınmamış

¹⁹⁴ Ahmet Emin Yalman, a.g.e., s. 42-45.

¹⁹⁵ Ahmet Emin Yalman, a.g.e., s. 52, 104.

ve halkça kötü tanınmamış, **ç**) Türk kültürünü ve Parti'nin prensiplerini kabul etmiş olan kadın ve erkek yirmi iki (22) yaşını bitiren, her Türk girebilir.

Madde 4- Üçüncü maddedeki vasıf ve şartları haiz olup da partiye girmek isteyen her vatandaş, partide kayıtlı iki arkadaş tarafından gireceği yerin ocağına tanıtılır. Ve kendisi de parti program ve tüzüğünü kabul ettiğine dair bir taahhütname verir. Bu istek kabul olunmazsa, istekli, bir derece üst idare kuruluna müracaatla itiraz edebilir; bunun üzerine verilecek karar katîdir.

4.3.3. Mali Hükümler

Madde 41- Partinin geliri: **a)** Parti üyelerince yılda yüz yirmi (120) lirayı geçmemek üzere alınacak yardım paralarından, **b)** Partiye yapılacak bağışlardan, ibarettir.

Madde 42- Parti paraları, banka olan yerlerde bankalarda durur. İdare kurulları başkan ve muhasip üyelerinin çift imzaları ile çekilir. Banka olmayan yerlerde, parayı idare kurulu, müşterek mesuliyetleri altında saklarlar.¹⁹⁶

4.4. DEMOKRAT PARTİ PROGRAMI

4.4.1. Sosyal Meseleler

Madde 86- a) İçtimaî adalet ve insani tesanüt prensiplerinin tabii neticeleri olan içtimaî sigortalar ve işçinin ve ailesinin maddî ve manevî refahını temin edecek bütün iktisadî ve teknik tedbirlerin alınması taraftarıyız. Memurlar hakkında da bu mahiyette tedbirler düşünülmesini lüzumlu addediyoruz. **b)** Yurttaşların kemmiyet ve keyfiyet bakımından gelişmesine ait tedbirleri içine alacak geniş bir nüfuz siyasetinin tespit ve takibini lüzumlu görüyoruz. **c)** Geliri az olan yurttaşların gıda, giyim ve iskân şartlarını ıslah etmek için esaslı tedbirler almağa çalışacağız. **ç)** Partimiz memleket iş gücünün değerlendirilmesi ve kemmiyet ve keyfiyet bakımından yükselmesi çarelerinin düşünülmesi zaruretine kaniidir. **d)** Cemiyetin yardımına muhtaç hale gelmiş vatandaşlarla öksüz ve bakımsız çocuklar hakkında himaye edici tedbirler alınması lüzumuna kaniiyiz. **e)**

---

¹⁹⁶ Turan, O., *Demokrat Parti Tüzük ve Program*, Prof. Dr. Osman Turan Tarih Araştırmaları Kitaplığı, Ankara 1946, s. 3, 4, 12,

İşçiler için ücretli tatiller ve mezuniyetler sağlamanın imkânlarını arayacağız.¹⁹⁷

4.5. DEMOKRAT PARTİ’NİN İDEOLOJİSİ

D.P., C.H.P.’den çıkmış, onun ideolojisinin izlerini taşıyan bir partiydi. Fakat politik doğrultularının aynı olmasına rağmen, yöntem ve kavramlaştırmalarında farklılık olduğu da kesindir. Bunu Bayar şu şekilde açıklamıştır:

“Batılılaşma artık devletten millete doğru değil; milletten devlete doğru olmalıdır.

Bayar’ın bu açıklaması, esasen D.P.’nin üzerinde yükseldiği toplumsal zeminin sosyolojik mahiyetinin bir yansımasıydı. D.P., çıkış itibariyle o izlenimi vermiş olsa da, hiçbir surette bir sınıf partisi değildi. C.H.P.’nin tesanüt (dayanışma) anlayışı, D.P.’ye de hâkimdi. Ancak, C.H.P.’den farklı olarak, D.P. bu dayanışmada devleti değil, milletin kendisinin araç olmasını savunmaktaydı.

D.P., bizzat C.H.P. içinden doğmuş bir parti olmakla beraber, daha kuruluşundan itibaren “aşırı solculuk” ve “bölücülük” gibi suçlamalarla karşılaşmıştır. Hatta bir kısım devlet memurlarının dahi katıldığı bir propaganda, “D.P.’nin Rus parasıyla kurulduğunu” ileri sürmüştür. Bunlara paralel olarak da D.P. yöneticileri, devamlı olarak siyasi polis tarafından izlenmiş ve fişlenmişlerdi.

D.P.’nin dünya görüşünde “laiklik” konusuna bakarsak; D.P.’liler, bu konudaki hoşgörülerıyla de halk kitlelerinin baskı rejimine karşı protestolarını dile getirmiştir. Laiklik ilkesi C.H.P.’nin üzerinde en çok titizlikle durduğu ilkelere biriydi ve D.P.’liler bu konuda gerekli güvenceyi vermişlerdi.¹⁹⁸

4.6. DEMOKRAT PARTİYE KATILANLAR

D.P., birçok kişinin sandığının aksine, Meclis’te kurulmuş bir parti sayılmazdı. Bu

¹⁹⁷ Mustafa Albayrak, *Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)*, Phoenix Yayınevi, Ankara 2004, s. 610, 611.

¹⁹⁸ Taner Timur, *Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçiş*, İmge Kitapevi, Ankara 2003, s. 37-39, 43, 44, 47.

kuruluşu, Terakkiperver Fırka'da olduğu gibi hareketin direktifini halktan değil, Meclis içinde oluşturdukları gruptan alan oluşuma benzetmek doğru değildi. D.P., vakia Celal Bayar ve dört arkadaşı ile milletvekili olanlar tarafından şeklen Meclis'te kurulmuş ise de, çok kısa sürede bütün yurdun en ücra köşelerine kadar yayılışı, onun, milletin beklentisine tam anlamı ile cevap veren, tabana dayalı bir hareket olduğunu kanıtlamaya yeterlidir.

D.P.'ye katılanların baktığımızda; özellikle köylü halk D.P.'ye katılanların başını çeker. Bunun yanı sıra sosyal ve siyasal gelişmeleri yakından izleyen, gazete okuyan, radyo dinleyen 20-30 yaş arası gençler de D.P.'ye katılmışlardır. Ayrıca C.H.P.'den beklentisi olup, yaşadığı muhitte muhtarlık, ihtiyar heyeti üyeliği, belediye üyeliği ve benzeri mevkilerden birini elde edememiş olanlar, politikaya hevesli; bir partide görev alıp, toplumda sivrilme isteyen, avukat, doktor, mühendis, gazeteci gibi münevver gençler de D.P.'ye katılmışlardır.

D.P.'nin dayandığı en güçlü kesim, yaşları seçme seçilme çağının biraz altında olan gençlerdi. Bunlar, her merasimde, her örgüt açılışında hazır bulunan, görev üstlenen, seçimlerde kapılardan oy pusulası dağıtan, rakip partinin dağıttığı pusulaları toplayan, sakat, yaşlı anaları babaları sandık başlarına taşıyan gençlerdi. Ne yazık ki; demokrasiye büyük hizmeti olan gençlik örgütlerinin, 1954'lerden sonra, önemi takdir edilmemiş, gençlik teşkilatlarının ortadan kalkması ile de D.P. hem hayatiyetinden, hem canlılığından çok şeyler kaybetmiştir.¹⁹⁹

5. YENİYOL ve HALK GAZETELERİNİN ÇOK PARTİLİ SİSTEME BAKIŞI

5.1. HALK GAZETESİ (1923)

“Halkın Nef’ine Hâdim Günlük Gazete” Çıkış tarihi 24 Nisan 1923 (1339), Sâhib ve Muharriri Ali Becil, Müdür-i Mes’ûlu Murâthân-zâde Bahrî, Mahâll-i İdâresi Uzun Sokak'ta Dâire-i Mahsûsa, basıldığı yer Trabzon'da Tûran Matbaası, büyüklüğü iki sayfa (1 / 2), kapanış tarihi 1923.²⁰⁰

5.1.1. Halk Gazetesinden Bir Örnek

7 Mayıs 1923 Salı, Sayı 9

Halk-Halkın menfaatına çalışır. Günlük gazete

¹⁹⁹ Fikri Karanis, a.g.e., s. 235, 236, 238.

²⁰⁰ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Basın Tarihi*, ..., s. 179.

Numara 9, Birinci sene Salı 7 Mayıs 339 / 1923

Sahibi ve Muharriri: Ali Becil

Yazı ve tahrir, idare için idareye müracaat edilir.

Adres: Trabzon Halk

Nüshası yüz paradır, günü geçmiş yirmi kuruştur.

Mesul Müdür: Muradhanzâde Bahri

Abone Şeraiti: Senelik sekizyüzaltı (806), aylık dörtyüzelli (450) kuruş, ilân pazarlık edilir.

Tab ve İdare Yeri Uzun Sokak'ta Şark Matbaası.²⁰¹

Yönetim yeri Uzun Sokak'taki özel büro olan *Halk*, ilk çıkışının birinci haftasında iki günde bir yayımlanırken, bu devir 7. sayıdan itibaren günlüğe dönmüştür.

Ali Becil'in 1923'de yayımladığı *Halk Gazetesi*'nden sonra Barutçuzâde Arif "Reklam" adıyla ticari gazete yayımlamış ve adını 1933'de "Halk"a çevirmiştir. Bununla ilgili olarak; *Halk Gazetesi*'nin 15 Mayıs 1945 tarih ve 1215 sayılı nüshasındaki bir açıklamadan *Halk*'ın 9 Mayıs 1931'de "Reklam" adıyla Trabzon basın ailesine katıldığı ve ticari haberlere ağırlık verdiği anlaşılıyor. *Reklam Gazetesi* 8 Ekim 1933 Pazar gününden itibaren adını "Halk" olarak değiştirmiş ve gün aşırı çıkararak yurt ve Trabzon'un sorunlarına değinen bir yayın politikası izlemişti.

Haftanın Salı ve Cuma günleri yayınlanan *Halk Gazetesi* İstikbal Matbaası'nda basılıyordu. Sahipliğini ve Yazı İşleri Müdürlüğü'nü Kamil Saruhan yapıyordu. 50x70 boyutunda tek yaprak olarak yayınlanan gazete 21 Mayıs 1943'de adını "Yeni Halk" olarak değiştirmiş ve sahipliği ile Neşriyat Müdürlüğünü Diş Tabibi Cemil Hulusi Bulak üstlenmişti.

1 Ocak 1946'da Faik Odabaşı satın almıştı. 7 Ekim 1946'da tekrar el değiştiren *Halk*'ın sahipliğini Mehmet Kazancıoğlu üstlenirken, Yazı İşleri Müdürlüğü'ne de Ali Kalkan geliyordu. 10 küsur yıl *Halk*'ın sahipliğini yapan Mehmet Kazancıoğlu, gazetesini 25 Mayıs 1957'de Ali Kalkanoğlu'na devretmiş ve Yazı İşleri Müdürlüğü'ne de Hulki Nemlioğlu getirilmiştir.

---

²⁰¹ Cumhuriyet Odabaşıoğlu, *Trabzon Milli Mücadele Yılları Basın 1919-1925*, Eser Ofset, Trabzon (yayın tarihi yok.), s. 70.

Halk Gazetesi 1 Şubat 1963 tarihinde yayınına son vermiş olup bu gazetede Şevket Çulha, Bülent Hikmet, A. T. Demirci, Harun Postanoğlu, Hulki Nemlioğlu köşe yazıları yazdılar. *Halk Gazetesi* yerel haberlerden çok Anadolu Ajansı'nın yurt ve dünya haberlerine sayfalarında yer veriyordu.²⁰²

5.2. YENİYOL GAZETESİ (1924)

Haftada bir çıkar. 1923 tarihinde Bekir Sükûti Kulaksızoğlu tarafından gündelik olarak çıkarılmış, 1960'dan sonra da Muzaffer Korlu tarafından haftalık olarak devam ettirilmektedir.²⁰³ “*Yevmi Gazete*”

Çıkış tarihi 16 Eylül 1924, sâhib ve başmuharriri Bekir Sükûti, Matbaa Trabzon Maraş Caddesi'nde, idâre-hânesi Dâire-i Mahsûsa, basıldığı yer Yeni Yol Matbaası, büyüklüğü 4 sayfa (1 / 2, 57x41 cm.), kapanış tarihi 1966 yılı sonu.²⁰⁴ Pazartesi ve Perşembe günleri neşrolunur. Müstakilülefkâr hal gazetesidir. Sahibi, Başmuharriri ve Mesul Müdürü Bekir Sükûti, Matbaa Yeni Yol Matbaası Giresun. Tesis tarihi 1339 Giresun. Gazete bilahare 1923 yılında Trabzon'da aynı isimle intişare başlamıştı. Gazete bilahare 1923 yılında Trabzon'da aynı isimle intişare başlamış ve 1964 yılına kadar devam etmiştir.

Gazetenin sahibi ve başyazarı Bekir Sükûti Kulaksızoğlu, Giresun'da bulunduğu yıllarda Cemil Ragıb'ın 1922 yılında çıkarttığı *Yeni Giresun Gazetesi*'nin başmuharirliğini yapmış, yazıları burada neşretmiştir. 1923 yılında *Yeniyol* ismi ile kendi gazetesini çıkartmış, hem sahibi ve hem de başyazarlığını yapmıştır.

Aynı yıl gazetesini, matbaasını Trabzon'a naklederek Trabzon'da da aynı isim altında neşretmeye devam etmiştir. 1945 yılında gazeteyi kayınbiraderi Muzaffer Korlu'ya devrederek ölünceye kadar birlikte çalışmışlardır. 1957 yılında ölümü üzerine Muzaffer Korlu gazeteyi 1964 yılına kadar devam ettirmiştir.

Bekir Sükûti Kulaksızoğlu Karadeniz Gazeteciler Derneği kurucusu olup, dernek başkanlığını derneğin devamı müddetince ifa etmiştir. Demokrat Parti'nin kuruluşunda partiye intisap ederek Trabzon Demokrat Parti, Parti Başkanlığı ve İdare Heyeti

²⁰² Hikmet Aksoy, *Trabzon Basını Gazeteler, Gazeteciler (1869-1998)*, ..., s. 44-46.

²⁰³ Sebahattin Sınır, *Trabzon'un Tarihi Coğrafi Ekonomik Endüstri Sosyal Kültürel Durumu*, (basım yeri ve tarihi yok.), s. 75.

²⁰⁴ Hüseyin Albayrak, *Trabzon Basın Tarihi*, ..., s. 194.

üyeliklerinde yıllarca vazife yapmıştır.²⁰⁵ Bekir Sükûti Kulaksızoğlu Giresun'da gazete yayınlamış olup daha sonra yurt dışına çıktığı için ihale yoluyla satılan Trabzon'daki Sarasi Matbaası'nı alarak burada *Yeniyol*'u Trabzonluların hizmetine sunmuştu.

Yeniyol'u Atatürk'ün Trabzon'a ilk gelişleri olan 16 Eylül 1924 tarihinde yayımlayan Bekir Sükûti Kulaksızoğlu, gazetesinin sayfalarını aydın imzalara açarak kentin kültür yaşamına büyük katkıda bulunmuştur. Bekir Sükûti Kulaksızoğlu yazıyor, Kemal Ahmed, Halil Nihad Boztepe, Hamamizâde İhsan, Cemal Rıza Osmanpaşaoğlu, Muzaffer Lermioğlu, İbrahim Örs, Nesip Yağmurdereli, Baba Salim Öğütçen, Cevdet Alap, Kemal Aydar, Hakkı Tuncay, Şevket Çulha, Bilal Akıncı, Baba Salim Öğütçen, Sabri Karanis, Selma Aygün çeşitli alanlardaki yazılarıyla katkıda bulunuyorlardı.

Önceleri Çarşamba ve Cumartesi günleri yayınlanan *Yeniyol* 23 Şubat 1948'den itibaren günlük yayınlanmaya başlamış, gazetenin sahipliğini Bekir Sükûti Kulaksızoğlu korurken, Yazı İşleri Müdürlüğü'ne Zeki Yağmurdereli getirilmişti. Bekir Sükûti Kulaksızoğlu Trabzon'da D.P.'nin kurucularından olmuş ve gazetesinde de bu konuda ateşli yazılar yazmıştı.

Bekir Sükûti Kulaksızoğlu'nun 19 Kasım 1957 tarihinde vefatı üzerine *Yeniyol*'un sahipliğini damadı Halit Muzaffer Korlu üstlendi ve gazeteyi 1964 sonuna değin yaşattı.²⁰⁶ Bekir Sükûti Kulaksızoğlu hatıralarında şöyle bilgi vermektedir:

“Yeniyol Gazetesi Giresun'da 100 sayı kadar devam etti. Bu arada Trabzon'daki akraba ve hemşehrilerimden buraya dönmem için mektuplar almakta idim. O sırada Kunduracılar Caddesi'ndeki Serâsî Matbaası bir komisyon tarafından artırma ile satılığa çıkarılmıştı; bizde kaldı. Giresun'daki ufak matbaayı Nûri Ahmed Çimşid'e devrederek Trabzon'a geldim. O geliş bu geliş... Yeniyol'u burada devam ettirdim. Yeniyol'un Trabzon'da çıkan ilk sayısı şerefli bir hatıra taşır. Atatürk'ün Trabzon'u ilk kez şerefli günlerde çıkmıştır.”

1924-1928 yılları arasındaki *Yeniyol Gazetesi* yazar kadrosunda: Bekir Sükûti Kulaksızoğlu, İhsân Hamâmioğlu, Muzaffer Lermioğlu, Halil Nihâd Boztepe, Mustafa

²⁰⁵ Cumhuriyet Odabaşoğlu, *Trabzon Doğu Karadeniz Gazete ve Mecmuaları* (1869-1928), ..., s. 44, 58.

²⁰⁶ Hikmet Aksoy, *Trabzon Basım Gazeteler, Gazeteciler* (1869-1998), ..., s. 46-48.

Sıdkı Cansızoğlu, Nu'man Sâbit Osmañcelebioğlu, Baba Salim Öğütçen, Cevdet Alap, Hakkı Tuncay, Rıfkı Kulaç, Şevket Çulha, Cemâl Azmî Tellioglu gibi isimlere rastlamaktayız.

Yeniyol Gazetesi'nde 1930 sonrasındaki yıllarda Cevdet Alap'ın röportaj-haber karışımı yazıları ilgi çekiciydi. Nu'man Sâbit bugün dahi anlaşılmayan özentili kelime ve cümlelerle oluşturduğu yazıları ile bir tezaadın ve yanlış bir akımın şakşakçılığını yapmış, bu alandaki son yazısını 30 Mayıs 1935 tarihli 2039 sayılı *Yeniyol*'da "Kızılay-Hilâl-i Ahmer" başlıklı yazısı ile yayımlamıştır.

Bu özenti döneminde "Değişler Damlalar" başlığı altında Coşkun Çelebi, Mikdat Sungurtekin, Hâlid Muzaffer Korlu, Tevfik Vural Boğatırsoy'un şiirleri dikkati çekecek özelliklerde ise de hevesler uzun ömürlü olmamıştır. Trabzon'un belde meselelerini işleyen Hâlid Muzaffer Korlu, *Yeniyol*'un daimi yazarlarından biri olurken, gazetenin diğer yazarları ise; Veysel Fâik, M. Ali, Sâit Bilâl, Tevfik Vural, Zihni Can, Ömer Sıtkı vs. gibi isimler çalışıyordu. Mahmut Goloğlu'da 1949 yılında gazetenin yazı kadrosuna katılmıştır.

Hâlid Muzaffer Korlu'nun Trabzon Belediye Başkanı olması ile gazetenin etkinliği daha çok artmış, 20 Kasım 1958'de *Yeniyol Gazetesi*'nin kurucusu Bekir Sükûti Kulaksızoğlu ölünce gazetenin ve matbaanın bütün yükü eniştesi Hâlid Muzaffer Korlu'ya kalmıştır. Gazetenin resmi sahipliği ise Korlu'nun damadı Rüştü Yanlıoğlu'na verilmiştir.

27 Mayıs 1960 İhtilâl Hükümeti'nin getirdiği basın denetimi resmi basın ilânlarının dağılımında sayfa artırılması, ebat ve vasıf aranma zorunluluğu ister istemez bir yaprak halinde çıkan Trabzon gazetelerini etkilemiştir. *Yeniyol Gazetesi* bu zorunlu gazeteciliğin dışında kalıp 18 Temmuz 1961 tarihinden itibaren haftalık olarak çıkmaya başlamıştır.

Haftalık *Yeniyol Gazetesi* sırf bir hatırayı yaşatmak için çıkarılıyordu. Bu dönemde *Yeniyol Gazetesi*'nde "Kalemin Ucundan" başlığı altında nesir ve nazım yazılar yazan Hâlid Muzaffer Korlu'nun yanı sıra Ziyad Nemli, Ahmet Selim Teymur, Rüştü Yanlıoğlu, Yücel Halacoğlu, Mahmut Kurtuldu devamlı yazar kadrosu içinde idiler.

Yeniyol Gazetesi'nin yayını Hâlid Muzaffer Korlu'nun kişisel gayreti ile bir

müddet daha devam etmiş ise de Yenyol Matbaası tesislerinin ve gazete idârehânesinin bulunduğu binanın bütünü ile Halk Bankası'na satılması üzerine 1966 yılı sonlarında 42 yıllık bir maziye sahip olan *Yenyol Gazetesi* ve matbaası kapatılmıştır.²⁰⁷

5.3. YENİYOL ve HALK GAZETELERİNE GÖRE DEMOKRAT PARTİ

5.3.1. 1945-1949 YILLARI YENİYOL ve HALK GAZETELERİ HABER YORUMLARI

24 Şubat 1945 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Büyük Millet Meclisinin Tarihi Kararı, Halkevleri Yıldönümü ve Açılış Törenleri.

28 Şubat 1945 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Halkevlerimizin Onüçüncü Yıldönümü Kentimiz ile İlçelerimiz ve Köylerimizde Büyük Alaka ile Kutlandı, Halkevleri Bayramı.

3 Nisan 1945 Halk Gazetesi Sayfa 2 (Genel Meclis Toplantısı İl Genel Meclisi 31 Mart'ta Vali Salim Günaydın'ın söyleviyle sona erdi. Bu oturumda daimi üyeliklere Bekir Sükûti Kulaksızoğlu, Cemal Eyüpoğlu, Mazhar Orhun ve Mustafa Cansız seçilmişlerdir.

7 Aralık 1945 Halk Gazetesi Sayfa 1, 3 ve 4 (Celâl Bayar Yeni Bir Parti Kuruyor. Celal Bayar ve arkadaşları yeni bir parti kurmak üzere hazırlıklarına devam etmektedirler. Bu hazırlıklar, tutulan yol C.H.P. muhafilinde iyimser bir hava ile karşılanmaktadır.

14 Aralık 1945 Halk Gazetesi Sayfa 1, 2 ve 3 (Demokrat Halk Partisi Celal Bayar ve arkadaşlarının kuracağı Demokrat Partisi'nin hazırlıkları bitmek üzeredir. Programın iktisadi ve mali kısımları tamamlanmıştır. Demokrat Partisi sene başında resmen teşekkül ederek faaliyete başlayacaktır.

8 Ocak 1946 Halk Gazetesi Sayfa 1, 2 (Basım Birliği Genel Toplantısı Arkadaşımız Kefeli'yi kabul ederek iltifatlarda bulunan Başbakanımız, Trabzon Basınından memnurluklarını bildirdi. Kongre hareketli tartışmalar oldu. Trabzon delegelerinden Kefeli birçok konuda söz alarak önemli dileklerde bulundu.

---

²⁰⁷ Mehmet Özmen, Mehmet Öncel Koç, Nilgün Yılmaz Salihioğlu, a.g.e., s. 384, 385.

8 Ocak 1946 Halk Gazetesi Sayfa 1, 2 (Demokrat Parti Bugün Faaliyete Geçti. Demokrat Partisi Bugün Faaliyete geçti (7 Ocak 1946). İçişleri Bakanlığınca Celal Bayar'ın kurduğu Demokrat Parti'ye müsaade edilmiştir. Celal Bayar, Adnan Menders, Fuat Köprülü ve Refik Koraltan gazetecileri kabul ederek partinin umdeleri hakkında izahat vermişlerdir.

9 Ocak 1946 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Demokrat Parti. Parti Programı İçişleri Bakanlığınca Tasdik Edilerek Partinin Faaliyete Geçmesine Müsaade Olundu...

11 Ocak 1946 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti. Parti Programı Basına Verildi. Demokrat Parti kurucuları parti umdeleri hakkında gazeteci arkadaşlara izahat verdiler.

11 Ocak 1946 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Celâl Bayar Aday Gösterilecek. Demokrat Parti lideri eski Başbakan Celal Bayar Demokrat Parti tarafından açık bulunan milletvekilliklerinden birine adaylığı konacaktır.

13 Şubat 1946 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti İzmir Müteşebbis Heyeti Kuruldu. D.P. İzmir Müteşebbis Heyeti kurulmuştur. Heyet Dr. Ekrem Hayri Üstündağ, Dr. Harun İlmenler, Hayri Günen, Mustafa Nazlı, Haydar Dünder'dan mürekkep olup Dr. Ekrem Üstündağ başkan seçilmiştir.

19 Şubat 1946 Halk Gazetesi Sayfa 1, 3 (İstanbul'da Demokrat Parti. Demokrat Parti İstanbul'da teşkilatını kurmak için Fuat Köprülü çalışmalarına başladı.

19 Nisan 1946 Halk Gazetesi Sayfa 2 (Demokrat Parti. Demokrat Parti merkezinin açılması için şehrimizde teşebbüslere geçildiği ve Müteşebbis Heyet Başkanlığı'na emekli Subay İhsan Özsoy'un getirildiği ileri sürülmektedir.

20 Şubat 1946 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Demokrat Parti İstanbul Teşkilâtı Kuruldu. D.P. İstanbul Müteşebbis Heyeti kurulmuştur. Başkanlığa Kenan Ömer getirilmiştir.

23 Şubat 1946 Yenyol Gazetesi Sayfa 1, 2 ve 3 (Demokrat Parti'nin Polatlı Şubesi Kurulmuştur.

27 Şubat 1946 Yenyol Gazetesi Sayfa 1, 2 (Demokrat Parti. Demokrat Parti'nin Adana şubesinin teşkilatı için Fuat Köprülü bir haftaya kadar oraya gidecektir.

6 Mart 1946 Yenyol Gazetesi Sayfa 2, 3 ve 4 (Sosyalist Parti. Çeşitli kaynaklardan çıkan sürekli söylentilere göre Tefik Rüştü Aras bir Sosyalist Parti kurmak için yakında resmi müracaatta bulunacaktır.

9 Mart 1946 Yenyol Gazetesi Sayfa 1, 3 (Celâl Bayar Hatay'da. Hatay ve Seyhan'da Demokrat Parti'yi kurmak üzere Celal Bayar'ın gideceği anlaşılıyor.

30 Nisan 1946 Halk Gazetesi Sayfa 1, 2 (Belediye Seçimleri Bütün Yurtta Mayıs Ayı İçinde Yapılacak. Trabzon'da Mayıs ayında yapılacak Belediye seçimlerinin hazırlıklarına başlanmıştır.

1 Mayıs 1946 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Bütün Yurtta Belediye Seçimleri. Dün yayınlanan ve aynı gün yürürlüğe giren kanunla Belediye seçimleri Mayıs ayında yapılacaktır ve seçime dair süreler buna göre düzenlenecektir. Seçimler sonucunda kurulacak meclislerin görev süreleri 1950 yılının Ekim ayına kadar devam edecektir.

5 Haziran 1946 Yenyol Gazetesi Sayfa 1, 2 ve 3 (Belediye Seçimi Neticelendi. Pazar günü yapılan seçimlerin tasnifi bir hafta içinde tamamlanmış ve C.H.P. adayları büyük bir üstünlükle seçimi kazanmışlardır.

29 Haziran 1946 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Şehrimizde de Açıldı. Şehrimizde Demokrat Parti İl Müteşebbis Heyeti kurularak vilayet makamına beyannamesini vermiştir. Demokrat Parti'nin İl Müteşebbis Heyeti Haydar Beşe, Cemal Karahan, İbrahim Ertekin, Süleyman Şatır, İhsan Özsoy, Kemal Atal ve Asım Pekel'den müteşekkildir. Diğer taraftan Asım Pekel Vilayet makamına istifa ettiğini bildirmiştir.

17 Temmuz 1946 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Adayları. Demokrat Parti seçim bürosuna müracaat ederek milletvekili adaylarını bildirmiştir. Hasbi Pirselim, Haydar Beşe, Şevket Duruker, Hüseyin Avni Sağıroğlu, İbrahim Ertekin, Baha Kahyaoğlu, Kemal Atal, Osman Kulein, Ahmet Serdar, İsmail Hakkı, Osman Bazcı, İsmail Uskul.

20 Temmuz 1946 Yenyol Gazetesi Sayfa 1, 2 ve 3 (Yenyol Gazetesi Müdürlüğüne. Osman Güven Demokrat Parti aday listesine kendi rızası alınmadan adının eklendiğini ve Demokrat Parti ile hiçbir ilgisi olmadığını ve C.H.P. üyeliğine devam ettiğini açıklamıştır.

24 Temmuz 1946 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Yurtta Milletvekili Seçimi. Yurdun her tarafında olduğu gibi şehrimizde de 21 Temmuz 1946 tarihinde yapılan Milletvekili seçimlerinde C.H.P. oyların %96'sını alarak büyük bir çoğunlukla kazanmıştır.

12 Ağustos 1946 Halk Gazetesi Sayfa 1, 2 ve 3 (Demokrat Parti'de İhtilâf. Merkezde çıkan ihtilâf nedeniyle halen partide ayrılıklar sürmektedir. Milletvekilleri arasında yaşanan anlaşmazlıklar nedeniyle iki fikir çarpışmaktadır. Demokrat Parti'de seçilen milletvekilleri seçilirken yürürlükte olan kanunun süresi dolmadan diğer seçimin de yapılmasını savunurlarken diğer gruptakiler daha mutedil bir yol çizmek düşüncesindedirler.

13 Ağustos 1946 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Mitingi. Demokrat Parti Trabzon Şubesi dün saat 17'de bir miting yapmak üzere vilayet makamına müracaat etmiştir. Bu müracaatta davetiyeler devlet aleyhine tahrik manası taşıdığı gerekçesiyle toplatılmış ve vilayetçe miting yapılması men edilmiştir.

13 Ağustos 1946 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Belediye Meclisi. Belediye Meclisi dün saat 14'te Başkan Vekili Naci Başman başkanlığında toplanmıştır. Yapılan bu toplantının da kurallara uygun olmadığı düşünülmektedir.

20 Ağustos 1946 Halk Gazetesi Sayfa 1, 2 ve 3 (Demokrat Parti'si Miting Yapmak İstedi. Demokrat Parti şehrimiz merkezi dün vilayet makamına müracaat ederek miting yapmak üzere müsaade istemiştir. Müracaatlarında toplantı sebebi eskisi gibi milletvekili seçimini ret ve protesto etmek olarak gösteren Demokrat Parti'ye vilayetçe izin verilmemiştir.

27 Ağustos 1946 Halk Gazetesi Sayfa 1, 2 ve 4 (Demokrat Parti Adayları. Demokrat Parti Umumi Meclis aday listesinde değişiklikler olmuştur. Buna sebep muvafakatleri alınmamış kimselerin listelere dâhil edilmesidir. İstifa edenlerden ve bunların yerini almasını istedikleri kişilerde bu durumu kabul etmemişlerdir.

28 Ağustos 1946 Yeniol Gazetesi Sayfa 1 (Genel Meclis Seçimi C.H.P. ve Demokrat Parti adayları tespit edilmiştir. Demokrat Parti adaylarından üçü istifa etmiş ve yerlerine yeni adaylar belirlenmiştir.

31 Ağustos 1946 Halk Gazetesi Sayfa 2 (C.H.P. Adayları Demokrat Parti'nin Namzetleri. Genel Meclis seçimine ait hazırlıklar bitmiş ve C.H.P. hazırladığı aday listesini seçim kurulu başkanlığına tevdi etmiştir. Demokrat Parti ise verdiği liste üzerinde değişiklik yapmıştır. Son tespite göre; Cemal Karahan, Zihni Can, Yusuf İzzeddin Dolgungil, Osman Özatay, Ahmet Karanis Alioğlu, Halil Şahinler Saralioğlu, Hüseyin Kastan, Ömer Şen, İsmail Kemal Ergüney, Ahmet Gürsoy Alioğlu vardır.

2 Eylül 1946 Halk Gazetesi Sayfa 1, 2 ve 3 (Genel Meclis Seçimi Dün Yapıldı. Genel Meclis Seçimi Dün Yapıldı ve C.H.P. Adayları seçimi büyük bir çoğunlukla kazandılar.

4 Eylül 1946 Yeniol Gazetesi Sayfa 1 (Genel Meclis Seçimi. Genel Meclis Seçimi Pazar günü İl merkezi ve İlçelerinde yapılmış ve yapılan tasniflerde belirlenen neticelere göre C.H.P. adayları kazanmıştır.

4 Ekim 1946 Halk Gazetesi Sayfa 1, 2 (Demokrat Parti Kongresi. Demokrat Parti, teşkilatı olan yerlerde ocak ve bucak kongrelerini toplama kararı aldı.

15 Ekim 1946 Halk Gazetesi Sayfa 1, 2 (Demokrat Parti'den İstifa. Habere göre emekli Albay Hasbi Pirselioğlu Demokrat Parti'den istifa etmiştir.

10 Ocak 1947 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti I. Genel Kongresini Yaptı. Demokrat Parti I. Genel Kongresi bugün saat 09.30'da Yeni Sinema salonunda üçüncü oturumunu yapmıştır. Kongrede ikinci bir teşrii meclis kurulup kurulmaması, cumhurbaşkanlığı seçim şekli gibi hususlara Demokrat Parti'nin devletçilik görüşü hâkimdir. Uzun tartışmalar sonucunda konular karara bağlanmış ve bir sonraki gün toplanmak üzere kongre sona ermiştir.

3 Şubat 1947 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Başkanının Bir Nutku Etrafında. Kemal Atal ve arkadaşları 25 Ocak 1947 günü Vakfıkebir'den gelirken

İskifiye'ye uğramışlar ve burada halka bir nutukta bulunmuşlar. Bu nutuk halk tarafından pek beğenilmemiş ve eleştirilmiştir.

10 Şubat 1947 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Mareşalin Demeci ve Demokrat Parti Başkanı. Demokrat Parti Başkanı Kemal Atal'ın Araklı'da bir nutukta bulunduğu, bu nutukta devletin siyasi işlerini ve dâhili emniyetini bozucu kelimeler kullanıldığı belirtilmektedir. Hakkında tutulan zabıt Sürmene Cumhuriyet Savcılığına verilmiştir. Kemal Atal tevkif edilmiştir.

15 Şubat 1947 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Kemal Atal Serbest Bırakıldı. Araklıda söylediği bir nutuktan ötürü tanzim edilen zabıt üzerine Sürmene Savcılığı'na tevkif edilen Demokrat Parti İl İdare Kurulu Başkanı Kemal Atal Adalet Bakanlığı'ndan gelen emre intizaren mumaileyh serbest bırakıldı.

19 Mart 1947 Halk Gazetesi Sayfa 1, 3 (Demokrat Parti'den İstifalar. Son hafta içinde İzmir, Adana, Balıkesir, Samsun, Trabzon Demokrat Parti teşkilatından çekilenlerin sayısı bini aşmıştır. Celal Bayar'ın İçel seyahatinin Mersin ve ilçelerindeki Demokrat Parti teşkilatında görülen dağılma tehlikesini önlemek maksadı ile olduğu söylenmektedir.

19 Mart 1947 Halk Gazetesi Sayfa 1, 3 (Demokrat Parti'de Kavga. Demokrat Parti Başkanı ile Akçaabat Demokrat Parti İdare Heyetinden ve Dikkat Gazetesi sahibi Hikmet Ataoğuz aralarında bir anlaşamamazlık yüzünden bir kavga çıkmış ve Hikmet Ataoğuz, Kemal Atal tarafından kendisine hakaret edildiği iddiasıyla polise müracaat etmiştir.

19 Mart 1947 Halk Gazetesi Sayfa 1, 3 (1500 İstifa Daha. Türkiye genelinde Demokrat Parti'den 1500 istifa olmuştur.

2 Nisan 1947 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Bekir Sükûti Kulaksızoğlu C.H.P. İl İdare Kurulundan İstifa Etti.)

29 Mayıs Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Muhtar Seçimlerine Girmiyor. Yarın yapılacak olan mahalle ve ihtiyar heyetleri seçimlerine Demokrat Parti iştirak etmemeye karar vermiştir.

24 Haziran 1947 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Zigana Köy Demokrat Parti Şubesi Dağıldı. Zigana Köy Demokrat Parti Şubesi dağıtıldı ve parti kapatıldı.

2 Ekim 1947 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 4 (Sadık Aldoğan'ın Sözleri. Aldoğan nutkunda, "Komşu Devletler-Topal Eşek-Yol ve Elektrik" gibi sözler sarf etmiş, bu sözler şehrimizde olduğu gibi Ankara'da da iyi karşılanmamış.

15 Ekim 1947 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Bekir Sükûti Kulaksızoğlu C.H.P.'den İstifa Etti. Sahip ve Başmuhabirimiz Bekir Sükûti Kulaksızoğlu C.H.P.'den istifa etmiştir. Bu istifaname Yeni Yol Gazetesi'nde neşredilmiştir.

29 Ekim 1947 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Başkanı Celal Bayar... Karadeniz vilayetlerinde bir geziye çıkan Demokrat Parti Genel Başkanı ve İstanbul Milletvekili Celal Bayar şehrimize gelmiştir. Bayar şehrimizde bir gün kalacaktır.

1 Kasım 1947 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1, 2 ve 4 (Celâl Bayar Trabzon'da. Demokrat Parti Genel Başkanı Celal Bayar Çarşamba günü şehrimize gelmiş ve bir takım ziyaretlerde bulunmuştur.

22 Kasım Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrasi ve Demokrat Parti Trabzon'da Demokrat Parti kurulamaz, biz varken bu işe kimse atılamaz diye Ankara'da laf edenler acep şimdi nice laf üzeredirler. Trabzon Demokrat Parti kuruldu, yürü, yürüyor işte!

6 Aralık 1947 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1, 2 ve 3 (İskefiye'de Muhtarlık yüzünden ölümle neticelenen bir vakıa... Yazan: Faruk ZAMAN

29 Aralık 1947 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Kongresi. Şehrimiz Demokrat Parti Merkez İlçe İdare Kurulu kongresi dün saat 19'da Demokrat Parti binasında yapılmıştır.

31 Aralık 1947 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 ve 3 (Demokrat Parti Kongresi Merkez İlçe Kongresi Yapıldı. Demokrat Parti şehrimiz Merkez İlçe Kongresi Pazar günü saat 19'da Uzunsokak'taki Demokrat Parti binasında köylerden ve şehirden delegelerin iştiraki ile İl İdare Kurulu Başkanı Kemal Atal başkanlığında yapılmıştır.

29 Şubat 1948 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Demokrat Parti Başkanı Kemal Atal ile Kazım Gür'ün Duruşması. Demokrat Parti Başkanı Kemal Atal ile P.T.T. Merkez Müdürü Kazım Gür arasındaki davanın duruşması yarınki pazartesi günü öğleden evvel Asliye Ceza Yargıçlığı'nda yapılacağı ve umumi efkârda alaka uyandıran bu duruşmada birçok zevatın dinleneceği söylenmektedir.

6 Mart 1948 Yenyol Gazetesi Sayfa 1, 2 (Demokrat Parti İki Numaralı Çömlekçi Ocağı Açıldı. Çömlekçi Mahallesi 1 Numaralı Ocağı'nın aza sayısının çoğalması ve mahallenin büyüklüğü göz önünde tutularak 2 No.lu Demokrat Parti ocağı törenle açılmıştır.

10 Mart 1948 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 4 (Demokrat Parti'de Yeniden Birçok İstifalar Baş Gösterdi. Demokrat Parti'de Bayar'ın hareketini beğenmeyen parti müfettişi Fuat Arna parti müfettişliğinden istifa etti.

15 Mart 1948 Yenyol Gazetesi Sayfa 1, 2 ve 3 (Şehrimizde Demokrat Parti'den İhraçlar. Demokrat Parti İl Haysiyet Divanı kararı gereğince Sürmene İlçe İdare Kurulu Başkanı Ali Seymen, Akçaabat İl İdare Kurulu üyelerinden Hikmet Oğuz, Boztepe Ocağı eski Başkanı Mustafa Karaağaçlı partiden daimi olarak ihraç edilmişlerdir.

16 Mart 1948 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 4 (Demokrat Parti'de Tasfiye. Demokrat Parti Genel Merkezi'nde partiyi tasfiye için tutulan yol şehrimize de siyaret etmiş ve parti divanı, tüzük ve programına aykırı harekette bulunan Sürmene İlçe Başkanı Ali Seymen, Zihni Can, Mustafa Karaağaçlı ve Hikmet Ataoğuz hakkında tard kararı verilmiştir. Önümüzdeki günlerde de bu tard kararının birkaç kişi hakkında tatbik edileceği söylenmektedir.

27 Mart 1948 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti'de Haysiyet Divanı... Sürmene Demokrat Parti Kongresi'nde Haysiyet Divanı kararı ile 5 milletvekili daha tard edildi.

31 Mart 1948 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti'den İhraçlar.

1 Nisan 1948 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti'den Tard. Demokrat Parti Haysiyet Divanı yeniden 3 kişi hakkında partiden tard kararı vermiştir. Bunlar; Rıza Egemen, İbrahim Ertekin ve Celal Kazancıoğlu'dur.

17 Haziran 1948 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Demokrat Parti'nin Mitingi.

21 Haziran 1948 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Miting, Demokrat Parti Kavakmeydan'da miting yapılmış, miting sonunda büyüklere protesto telgrafi çekilmesine karar verilmiştir.

29 Ekim 1948 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Hoca Muhammed Hadisesi.

3 Kasım 1948 Halk Gazetesi Sayfa 1, 2, 3 ve 4 (Hoca Muhammed Hadisesi. Hoca Muhammed Hadisesi dolayısıyla Demokrat Parti İlçe Başkanı Celal Kazancıoğlu'na bir açık mektup gönderilmiştir.

18 Kasım 1948 Halk Gazetesi Sayfa 2 (Akçaabat ve Sürmene İl İdare Kurulu arasındaki anlaşmazlıktan ötürü buralardaki Parti İdare Kurulları 165 sayılı kararla feshedilmiştir. Fes edilen İlçe İdare Kurullarının yapmış oldukları Ocak kongreleri de hükümsüz sayılmış, Sürmene ve Akçaabat'ta Demokrat Parti Temsil Selayeti kaldırılmıştır.

18 Kasım 1948 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti İlçe Kongreleri.

20 Kasım 1948 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti İlçe Kongreleri.

15 Aralık 1948 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Başkanının Yeni Bir Mahkemesi. Seçim kanunu münasebetiyle Demokrat Parti tarafından gerçekleştirilen Trabzon ve Erzurum Mitingleri'nde konuşan Trabzon İl İdare Kurulu Başkanı Kemal Atal hakkında bir dava açılmıştır. Kemal Atal suçlu bulunmuş, tutuklanmış ve Erzurum Cezaevine gönderilmiştir.

20 Aralık 1948 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Başkanı Kemal Atal.

27 Ocak 1949 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Trabzon Başkanı...

3 Şubat 1949 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Sürmene Of ve Akçaabat Teşkilatı, Demokrat Parti Sürmene, Of ve Akçaabat teşkilatı lağvedilmiştir.

3 Şubat 1949 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Şeyh Muhammed ve Arkadaşları Beraat Etti.

10 Şubat 1949 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti İl Başkanı Kemal Atal Hala Mevkuftur.

12 Şubat 1949 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Behçet Kemal'i Tenzih Ederiz!, C.H.P. Merkez İlçe Başkanı İstifa Etti.

18 Şubat 1949 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Belediye Başkan Vekili. "Seçimi kanuna uygun yapılmıştır." beyanatında bulundu.

28 Şubat 1949 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti'de Çözüntü Şehrimiz. Demokrat Parti birkaç aydan beri sarsıntı geçirmektedir. Dün Çömlekçi Mahallesinden Hamit Süren, Ahmet Akçay ve Mehmet Akçay istifa etmişlerdir. Demokrat Parti içindeki anlaşmazlığın henüz bertaraf edilmediği belirtilmektedir. Bazı çevrelerde zamanı bitmiş olan İl İdare kurulunun bir türlü yeni kongreyi yapamaması Trabzon Demokrat Parti'nin çökmek üzere olduğu kanaatini ortaya çıkarmaktadır.

3 Mart 1949 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Merkez Bucak Kongresi.

11 Mart 1949 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Başkanı Kemal Atal'ın Duruşması, Samet Ağaoğlu Geliyor.

15 Mart 1949 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Samet Ağaoğlu. Demokrat Parti Genel İdare Kurulu üyesinden Samet Ağaoğlu Demokrat Parti içindeki anlaşmazlıkları halletmek üzere şehrimize gelmiştir.

16 Mart 1949 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Kongreleri Münasebeti ile Demokrat Parti'de Samet Ağaoğlu Temaslarına Devam Ediyor.

23 Mart 1949 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Tevfik Vural Cıvaroğlu Demokrat Parti'ye Geçti.

31 Mart 1949 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti'de Yeni Kayıtlar.

1 Nisan 1949 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti'de, Kemal Atal'ın Mahkemesi.

6 Nisan 1949 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Başkanının Mahkemesi. İsmet İnönü'ye hakareten sanık olan Demokrat Parti Başkanı Kemal Atal'ın mahkemesi 14 Nisan'a bırakılmıştır.

7 Nisan 1949 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (C.H.P.'den Yeni İstifalar, Demokrat Parti'de Yeni Kayıtlar.

9 Nisan 1949 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti'de Yeni Kayıtlar, C.H.P.'de İstifalar Devam Ediyor, Sabri Dilek'te Demokrat Parti'ye Girdi.

11 Nisan 1949 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Pazarkapı Ocağı, C.H.P.'den İstifalar Devam Ediyor.

30 Nisan 1949 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 4 (Demokrat Parti Başkanı Bir Yıla Mahkûm Oldu. Demokrat Parti Başkanı Kemal Atal mahkeme kararı ile 1 yıla mahkûm oldu. Mahkûmiyetinin 10 ayı cezaevinde diğer iki ayı Samsun'da Emniyet gözetimi altında geçecek. Şehrimizde süren mahkemesinde ise dava gıyabında sürecektir.

30 Nisan 1949 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (C.H.P. Müfettişi ve Milletvekili Niyazi Aksu'ya Açık Mektup, C.H.P.'de İstifalar Devam Ediyor.

7 Mayıs 1949 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti'de Kayıtlar ve Karşı Tarafda Telaş ve Heyecan.

18 Mayıs 1949 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Demokrat Parti Başkanı. Bir yıla hüküm giyen Trabzon Demokrat Parti Başkanı bu kararı bir hafta evvel temyiz ettirmesine rağmen hâlâ cezaevindedir.

26 Mayıs 1949 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Merkez İlçe Kongresi. Dün Samimi Bir Hava İçinde Yapıldı.

17 Haziran 1949 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Partililerin Sürmene ve Of Gezisi.

23 Haziran 1949 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Devam Etmekte Olan Demokrat Parti İkinci Genel Kongre Çalışmaları Başarılı Oldu.

24 Haziran 1949 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti İkinci Genel Kongresi Çalışmaları Dün de Geç Saatlere Kadar Devam Etti.

9 Temmuz 1949 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 4 (Demokrat Parti'de Geçimsizlik Demokrat Parti'de Durum... Demokrat Parti Büyük Kongresi'nde bazı çözülme ve gevşemeler hissedilmiştir. Bu kongreye katılan Trabzon delegeleri de eski bağlılıklarını göstermemektedirler. Kemal Atal taraftarlarının tesirinden kurtulmak için şimdiki binadan başka binaya taşınmak isteyen İl İdare Kurulu ile Atal taraftarları arasında geçimsizlik başladı. Gittikçe artan bu geçimsizliklerden ötürü bu günlerde Demokrat Parti'den toplu istifalar olacağı söyleniyor...

11 Temmuz 1949 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti'de Çalışmalar, Demokrat Partililerin Dünkü Gezileri, Demokrat Parti Ortahisar Ocağı Açıldı.

18 Temmuz 1949 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Demokrat Parti'de Geçimsizlikler. Bir kısım Demokrat Partililer Kemal Atal taraftarlarının baskılarından kurtulamıyor. Merkezdeki anlaşamamazlık köylere de sirayet etti. İstavri Köyü Demokrat Parti Ocak Başkanı 45 arkadaşıyla toptan istifa ettiler. Köyde ki ocağı kapatarak C.H.P.'ye geçtiler.

20 Temmuz 1949 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Demokrat Parti'deki Son Durum. Demokrat Parti'de çıkan anlaşmazlıklar bir türlü çözülemiyor. Kemal Atal taraftarları eski bina da, onlarla anlaşamayanlar ise Dişçi Cemil Bulak'ın bulunduğu apartmanda bulunmaktadır. Ayrıca Demokrat Parti İl İdare Kurulu üyesinden Avukat Mahmut Goloğlu üyelikten istifa etmiştir.

26 Temmuz 1949 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Partililerin Tirebolu Mitingi Gülünç Oldu. Demokrat Partililerin ilçelerde yaptıkları ve adına miting dedikleri toplantı

çok gülünç olmuştur. Bu toplantıya 204 kişi katılmış, bunlardan 94'ü çocuk, 27 kişi halktan olan demokratların hatipleri neşesiz konuşmuşlardır.

13 Ağustos 1949 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Akçaabat'ta Tütün Satışlarında Yolsuzluk mu Var?

27 Ağustos 1949 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Tekel Bakanı Şehrimizde.

7 Eylül 1949 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Bayındırlık ve İçişleri Bakanı Şehrimizde.

15 Eylül 1949 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Hasan Saka Şehrimizde, Bu Akşam Demokrat Parti'de Toplantı ve Konuşma.

26 Eylül 1949 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Kemal Atal Demokrat Parti Başkanlığından Çıkarıldı. Kemal Atal Demokrat Parti Başkanlığı'ndan çıkarıldı. İdare Heyeti'nde yeni yapılan vazife taksiminde Parti Başkanlığına Cemal Koşukçu, İkinci Başkanlığa Celal Cansever getirildi. Bir müddetten beri Erzurum'da mevkuf bulunan şehrimiz Demokrat Parti Başkanı Kemal Atal cezasını doldurup dün şehrimize gelmiştir. Kemal Atal gelir gelmez kendisi gıyabında başkanlığının alınmasının nedenini öğrenmek için Demokrat Parti Trabzon Parti Merkezine gitmiş ve toplantı halinde olan İl İdare Heyeti'nin toplantısını yarıda keserek, gıyabında alınan kararın hesabını sormuş. Kendisine Ankara merkezden böyle bir direktifin geldiği söylenmiş ancak kanıt gösterilememiş. Daha sonra Kemal Atal merkezin kendisine gönderdiği yazılı emirle tekrardan görevine geri dönmüştür.

29 Eylül 1949 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Mühür ve Ferman. Şehrimizde Demokrat Parti iki İdare Heyeti olarak ayrı ayrı çalışmaktadır. Birinci İdare Heyeti Kemal Atal'ın Demokrat Parti mührü ve defterini almasından dolayı Cumhuriyet Savcılığı'na şikâyette bulunmuşlardır.

1 Ekim 1949 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Mühim Bir Toplantı Yaptı...

8 Ekim 1949 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti'nin Son Toplantısı Çok Faydalı ve Çok Manalı Oldu...

12 Ekim 1949 Yeniol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Manho Bucağı'nın Kongresi Çok Heyecanlı Oldu.

14 Ekim 1949 Yeniol Gazetesi Sayfa 1 (Binlerce Trabzonlunun İştirak Ettiği Demokrat Parti'nin Of Mitingi Çok Heyecanlı Oldu, C.H.P.'den İstifa, Demokrat Parti Müfettişleri Şehrimize Geliyor.

23 Ekim 1949 Yeniol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Müfettişleri Geldi.

24 Ekim 1949 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Müşahitleri. Demokrat Parti'den gönderilen müşahitler üç günden beri temaslarına devam etmektedirler. Ancak partideki anlaşmazlığın ortadan kaldırılması şöyle dursun ayrılıklar daha da derinleşmiştir.

15 Aralık 1949 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti'de Müteşebbis Heyet Henüz Kurulamadı. Demokrat Parti Müteşebbis Heyeti henüz kurulamadı. Arapsaçına dönen işlerin içinden çıkamayacaklarını anlayan Demokrat Parti Müşahitleri netice almadan gidecekler.

21 Aralık 1949 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 4 (Millet Partisi Kuruldu. Kemal Atal ve taraftarları Demokrat Parti'den toptan istifa ederek Millet Partisi'ne geçmişlerdir. Millet Partisi teşkilatı eski 1 Nolu Demokrat Parti binasında faaliyete başladı.

23 Aralık 1949 Yeniol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Genel Müfettişleri Beyanname Neşrettiler.

24 Aralık 1949 Yeniol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Çarşı ve Pazarkapu Ocaklarındaki Heyecanlı Toplantı.

25 Aralık 1949 Yeniol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti 2 Nolu Çömlekçi Ocağında Dün Akşam Büyük Bir Toplantı Yapıldı.

28 Aralık 1949 Yeniol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Teşkilâtında Hummalı Faaliyet.

29 Aralık 1949 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti'de Millet Partisi Genel Başkanının Bir Tamimi Üzerine, Hasbi Pirselimoglu'nun Mektubu.

30 Aralık 1949 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Teşkilâtı Çalışmalarını Hızlandırdı, Demokrat Parti'de Yeni Kayıtlar, Demokrat Parti Kongreleri.

5.3.2. 1950-1953 YILLARI YENİYOL ve HALK GAZETELERİ HABER YORUMLARI

15 Mayıs 1950 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Milletvekili Seçimi Dün Yapıldı. 600 köy ve mahallede yapılan seçimde şimdiye kadar 459 köyden alınan habere göre C.H.P. 43019 ve Demokrat Parti 38021 oy aldılar. Millet Partisi'nin ise aldığı oy sayısı çok azdır.

15 Mayıs 1950 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Milletvekili Seçimi Yapıldı.

16 Mayıs 1950 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Milletvekili Seçim Tasnifleri Devam Ediyor. Alınan haberlere göre Demokrat Parti'nin seçimleri ileride götürdüğü anlaşılıyor.

16 Mayıs 1950 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (İktidar Demokrat Parti'ye Geçti, Demokrat Parti Artvin'de de Kazandı.

23 Mayıs 1950 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Celâl Bayar Türkiye'nin Üçüncü Cumhurbaşkanı Seçildi.

27 Mayıs 1950 Halk Gazetesi Sayfa 2 (Partilerimizin Aldığı Oy Miktarı. Verilen resmi rakamlara nazaran bütün yurttan 8 milyon 905 bin 576 seçmenden 7 milyon 916 bin 91'i seçime katılmışlardır. Partilerin ve bağımsız adayların aldıkları oy miktarlarıysa şöyledir: Demokrat Parti 4.242.831, C.H.P. 3.105.096, Millet Partisi 240.209, Bağımsızlar 267.955.

20 Temmuz 1950 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (İlimizde Milli Kalkınma Partisi Kuruluyor, İhtiyar Heyeti Belediye İl Genel Meclisi Seçimleri, İlimizdeki Tütün Alımları...

20 Temmuz 1950 Halk Gazetesi Sayfa 2 (Milli Kalkınma Partisi Açılıyor, Şehrimizde Milli Kalkınma Partisi'nin bir şubesi açılmak için Çaykara Gazetesi sahibi Numan Sabit Osmañelebiođlu'na salâhiyet verilmiştir. Osmañelebiođlu yedi kişilik

Müteşebbis Heyet için temaslara geçmiştir.

26 Temmuz 1950 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Akçaabatlı Sefalet İçinde İse Bunun Mesulü Ancak Eski İktidardır.

31 Temmuz 1950 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Trabzon Gençliği Sol Cereyanlara Karşı Hislerini Bir Daha Belirtti.

3 Ağustos 1950 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (C.H.P.'den İstifa Edip Demokrat Parti'ye Kayıt Olanlar.

9 Ağustos 1950 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Ocak Toplantıları Devam Ediyor.

14 Ağustos 1950 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Muhtar Seçimleri Dün Yapıldı. Sabahın erken saatlerinde başlayan seçimler hadisesiz geçti. Şimdiye kadar alınan neticelere göre C.H.P. ileride gidiyor.

14 Ağustos 1950 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Muhtar Seçimleri Sükûnetle Geçti, Demokrat Parti Milletvekilleri Tetkik Gezilerine Devam Ediyor.

15 Ağustos 1950 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Muhtar Seçimleri Tasnifi Devam Ediyor. Şimdiye kadar aldığımız haberlere göre Trabzon il çevresinde tasnifi yapılan 458 köyde C.H.P. 360 muhtarlık kazandı. Alınan neticelere göre bu seçimlerde C.H.P.'nin %85'in üstünde bir çoğunlukla kazanacağı görülüyor.

15 Ağustos 1950 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Kireçhane Ocağı İdare Kurulu Teşekkül Etti, Demokrat Parti'de Yeni Mühim Kayıtlar, Demokrat Parti'nin Cipi Geldi, C.H.P.'deki İstifalar Süratle Çoğalıyor.

17 Ağustos 1950 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Demokrat Parti Milletvekillerinin Vakfikebir'deki Tetkikleri, Hüsnü Aybay C.H.P.'nin Belediye Azalığını Kabul Etmedi, Asım Peker Millet Partisi Belediye Listesine Girdiğinden Bihaberim Diyor, Akçaabat'ta Muhtar Seçimlerini Demokrat Parti Kazandı.

18 Ağustos 1950 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti'nin Akçaabat Belediye Meclisi Adayları, Vakfıkebir'de Demokrat Parti Galip.

19 Ağustos 1950 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Muhtar Seçimleri Sonuçlandı. Alınan haberlere göre Demokratların çeşitli baskılarına rağmen memleket çevresinde C.H.P. çoğunluk sağlayacak.

20 Ağustos 1950 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Of'ta Muhtar Seçimlerini Demokrat Parti Kazandı, C.H.P.'den İstifa.

21 Ağustos 1950 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (C.H.P.'den İki Mühim İstifa, Nejat Ongan'da C.H.P.'nin Belediye Azalığını Kabul Etmedi.

23 Ağustos 1950 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Milletvekili Mahmut Goloğlu'nun Belediye Seçimleri Hakkında Gazetemize Verdiği Beyanat.

30 Ağustos 1950 Halk Gazetesi Sayfa 2 (Belediye Seçimi Dün Yapıldı. Sona eren Belediye seçimi süresince hiçbir hadise cereyan etmedi. Alınan haberlere göre Of, Sürmene ve Maçka'da seçimi C.H.P. kazandı. Merkezde ise tasnif devam ediyor.

2 Eylül 1950 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (C.H.P. ile Millet Partisi Birleştiler, Millet Partisi Mensupları Müezzini Dövdüler ve Gazetemizi Yırtıp Attılar.

4 Eylül 1950 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Şehrimiz Belediye Seçimlerini Toptan Kazandı.

9 Eylül 1950 Halk Gazetesi Sayfa 1 (C.H.P. 620 Belediyeden 265'ini Kazandı. C.H.P. 620 belediyeden 265'ini kazandı. Şimdiye kadar alınan neticelere göre seçimin yüzde 43'ünü C.H.P. kazandı.

19 Eylül 1950 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (C.H.P.'nin Akçaabat Teşkilatında Mühim İstifalar.

13 Eylül 1950 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti'de Sandalye Kavgası. Akçaabat Belediye Seçimini müteakip çıkan anlaşmazlıklar nedeniyle Demokrat Parti İlçe

İdare Kurulundan Ali Topsakal istifa etmiştir. Bu istifa Demokrat Parti'de önüne geçilemeyecek bir çatlak ortaya çıkaracaktır.

22 Eylül 1950 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti'de Toptan İstifa. Demokrat Parti'nin en kuvvetli saydığı Komera Köyü parti teşkilatı çöktü. İstifa eden 44 vatandaşın başka 150 kişilik bir kafilenin daha istifa etmek üzere olduğu bildiriliyor.

22 Eylül 1950 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Bir Demokrat C.H.P. Ocağı'na Giderek Hiçbir Sebep Yokken Hadise Çıkardı. Bir Demokrat Parti'li C.H.P. Ocağı'na giderek ortada hiçbir sebep yokken hadise çıkardı.

28 Eylül 1950 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Ticaret Bakanımız Şehrimizde, C.H.P.'den İstifalar.

10 Ekim 1950 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (C.H.P.'den İstifalar Yine Başladı.

13 Ekim 1950 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Müfettişi Geliyor, Şair Kâzım Naci Duru Demokrat Parti'de Bir Konferans Verecek.

16 Ekim 1950 Halk Gazetesi Sayfa 1 (İl Genel Meclis Seçimi Dün Yapıldı. Dün sabah 8'den 17'ye kadar devam eden seçim müddetince şehirde önemli bir hadise olmadı. Aldığımız neticelere göre C.H.P. ilerde gitmektedir. Maçka'daki seçimleri tamamen C.H.P. kazanmıştır.

19 Ekim 1950 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Bir Türlü Sonu Gelmeyen Baskı. Seçimden evvel yine memurlara dama taşı gibi yer değiştirildi.

27 Ekim 1950 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Kemal Atal Mahkum Oldu, İstifa Eden Demokrat Parti Başkanı Değil C.H.P. Başkanıdır..., Demokrat Parti Bucak Kongreleri.

1 Kasım 1950 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (C.H.P. ve Halkevinin Hesapları Teftiş Ediliyor.

10 Kasım 1950 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 4 (Demokrat Parti 2 No. Bucağında Çıkan Kavga. Demokrat Parti 2 No Bucağı'nda delegelerin yerlerine gitmesi için belediye

otobüs vermedi diyen bir üyeye belediye başkanının oğlu sandalyeyi kopartarak kafasına yerleştirdi.

27 Kasım 1950 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Müfettişi Hakkı Yemenicigiller Geldi.

27 Aralık 1950 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Cemal Rıza Osmanpaşaoğlu C.H.P.'den İstifa Etti.

6 Ocak 1951 Halk Gazetesi Sayfa 1 (M. Reşit Tarakçıoğlu C.H.P.'den Ayrıldı. Bir süredir C.H.P.'de istifası beklenen Mustafa Reşit Tarakçıoğlu C.H.P.'den istifa etmiştir.

8 Ocak 1951 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Trabzon C.H.P. Milletvekili Mustafa Reşit Tarakçıoğlu Halk Partisi'nden İstifa Etti.

19 Ocak 1951 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (T.B.M.M.'de Tütün Mahsulünün İstikbali Hakkında Trabzon Demokrat Parti Milletvekillerinin Takrirlerine Verilen Cevap.

25 Ocak 1951 Halk Gazetesi Sayfa 1 (M. R. Tarakçıoğlu Nihayet Demokrat Parti'ye Kaydı Muvaffak Oldu. Mustafa Reşit Tarakçıoğlu'na C.H.P.'den sert bir protesto çekilmiştir. C.H.P.'den seçildikten sonra istifa ederek bağımsız milletvekili olan ve daha sonra Demokrat Parti'ye kayıt yaptıran ancak kabul görmeyen M. R. Tarakçıoğlu'na C.H.P. tarafından milletvekilliğinden istifa etmesi için protesto çekilmiştir. Daha sonra yaşanan gelişmelerle birlikte Demokrat Parti'ye kaydolmayı başarmıştır.

30 Ocak 1951 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti İl İdare Kurulunda Vazife Taksimi Yapıldı.

17 Şubat 1951 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Fındık Kooperatifinin Umumi Heyet Toplantısında C.H.P.'lilerin Yeni Bir Manevrası.

26 Şubat 1951 Halk Gazetesi Sayfa 1 (M. R. Tarakçıoğlu'nu Demokrat Parti Kabul Etmedi. Mustafa Reşit Tarakçıoğlu'nun Demokrat Parti'ye kabulüyle ilgili olarak toplanan İlçe İdare Kurulu'ndan aleyhte oy çıkmış ve kabul edilmemiştir.

1 Mart 1951 Yeniol Gazetesi Sayfa 1 (Mustafa Reşit Tarakçioğlu'nun Demokrat Parti'ye Kaydı İcra Kılındı.

1 Mart 1951 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Tarakçioğlu Nihayet Demokrat Parti'ye Kabul Edildi. Demokrat Parti Genel Merkezi ile Müfettiş Hakkı Yemenicioğlu'nun mutedil tazyiki üzerine fevkalade bir toplantı yapan Demokrat Parti İl İdare Kurulu C.H.P.'den ayrılan M. R. Tarakçioğlu'nun Demokrat Parti saflarına alınmasına karar verdi.

1 Mart 1951 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Belediye Başkanı Hüseyin Çulha Demokrat Parti Haysiyet Divanına verildi. Buna nedense yapılan her üç seçimde Demokrat Parti aleyhine çalışması göstermesidir.

26 Mart 1951 Yeniol Gazetesi Sayfa 1 (Feridun Fikri Düşünsel C.H.P.'den İstifa Etti.

30 Mart 1951 Yeniol Gazetesi Sayfa 1 (Bingöl Milletvekili Feridun Fikri Düşünsel Demokrat Parti'ye İltihak Etti.

14 Mayıs 1951 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Trabzon Belediyesi Kimin Malıdır?, Trabzon Belediyesi ile ilgili olarak belediye bütçesini diğer partililerinde verdiği paralarla hazırlayan bir belediye birkaç Demokrat Partilinin taşkınlığına nasıl alet olur. Malatya Belediyesi'ni siyasetle uğraşıyor diye fesheden iktidar Trabzon Belediye'sinin bu hareketi karşısında nasıl sükût edecek.

25 Mayıs 1951 Halk Gazetesi Sayfa 2 (Millet Partisi Başkanlığı. Yeni seçilen Millet Partisi İl İdare Kurulu evvelki akşam toplanmış ve aralarında vazife taksimi yaparak Başkanlığa Kemal Atal'ı, İkinci Başkanlığa Rasim Erdoğan'ı seçmişlerdir. C.H.P. Maçka Bucak Kongresi yapıldı.

12 Haziran 1951 Yeniol Gazetesi Sayfa 1 (Trabzonlu Bir Demokrasi Mücahidi Arap Selâhaddin.

26 Haziran 1951 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 4 (Demokrat Parti'de Bir Asker Kaçağını Demokrat Parti İlçe Başkanı Tabanca Vesikası Almak İstedi. Of Demokrat Parti'ye üye olan bir kişi silah vesikası almak için Demokrat Partilileri araya sokmuş;

ancak askeriyyeden bu yönde bir uyarı gelmiş. Vesika isteyen kişinin 20 yıldır asker kaçağı olduğu ve biran önce yakalanması gerektiği belirtilmiştir.

19 Temmuz 1951 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Çaykara'daki Menfur Hadise Tel'in Edildi.

23 Temmuz 1951 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Maçka'nın Kudula Köyü Muhtarı Demokrat Parti Başkanı Tarafından Yaralandı. Köye ait bir arpalığı biçmekte olan C.H.P. Muhtarı ve azadan bir kişi Demokrat Parti Ocak Başkanı'nın emriyle ateş edilerek vurulmuştur.

28 Temmuz 1951 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Milli Savunma Bakanı Şehrimizde, Milli Savunma Bakanımız Bugün Konuşacak.

17 Eylül 1951 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Ara Seçimleri Demokrat Parti Kazandı.

28 Eylül 1951 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Fındık Müstahsili Memnundur, Milletvekillerimizin Seçmenleri ile Temasları Devam Ediyor, Belediye Meclisi.

1 Ekim 1951 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Belediye Meclisinde Cereyan Eden Siyasi Tartışma. Belediye Meclisi'nde cereyan eden siyasi tartışma üzerine başkanın bir yıllık mesai raporunun teksir edilip edilmemesi üzerine çıkan tartışma meclisi iki gruba ayırdı. Hasbi Pirselioğlu'nun mevzu ile münasebeti olmayan konuşmasında "içimizde ikilik vardır esaslı olarak işi tahlil edelim" sözleri üyeleri çileden çıkartmıştır. Belediyenin işleri bırakarak siyasetle uğraşması nedeniyle feshi icap etmektedir.

2 Ekim 1951 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Milletvekilimiz Mustafa Reşit Tarakçıoğlu'nun Halk Gazetesinin Çirkin Neşriyatına Cevabı, Belediye Meclisi Dün Toplandı.

3 Ekim 1951 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Milletvekilimiz Mustafa Reşit Tarakçıoğlu'nun Halk Gazetesinin Çirkin Neşriyatına Cevabı, Şehrimizde Bir Kiremit ve Tuğla Fabrikası Kuruluyor.

4 Ekim 1951 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti'de Büyük Kongreye İltihak Hazırlıkları.

22 Ekim 1951 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Büyük Kongresi, Bayar Trabzon Delegationlarını Kabul Ederek İltifatlarında Bulundular, Ordu Delegationları Şerefine Ziyaret.

5 Kasım 1951 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Ticaret Odası Seçimi Yapıldı.

9 Kasım 1951 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Çaykara'da Millet Partisi İdare Kurulu Toptan İstifa Edip Demokrat Parti'ye Geçti.

12 Kasım 1951 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Partililerin Hamsiköyü Gezintisi. Dün Belediye otobüslerinden birine dolup Hamsiköyü'ne kadar şöyle ufak bir gezinti yapan Demokrat Partililer yine millet parasıyla benzin yakmışlar, lastik aşındırmışlar vs...

17 Kasım 1951 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Mahmut Goloğlu Meclis Grubu İdare Heyetine Seçildi.

23 Kasım 1951 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Trabzon Gazetesi Ulûfe Peşinde... Mevcudiyetini C.H.P.'nin paralarına borçlu olan Trabzon Gazetesi, şimdi taraf değiştirerek kim bilir Demokrat Parti'den ne kopartmak peşindedir.

23 Kasım 1951 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (C.H.P.'den ayrılmış olan Sebahattin Altmışdört kararından vazgeçmiş ve C.H.P.'de kalmıştır.

26 Aralık 1951 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Ömer Kulein'in İstifasının İç Yüzü. C.H.P.'den istifa ettikten sonra yaptığı beyanatta 14 Mayıs'tan evvel C.H.P.'den istifa ettiğini açıklayan Ömer Kulein, meğer milletvekili olmak için blöf yapmış!

11 Ocak 1952 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Jurnalci ve Müfteri Kasım Gülek, Ömer Kulein C.H.P.'den İstifa Sebeplerini Tafsil Ediyor.

28 Ocak 1952 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Bölgemizin İktisadî Kalkınmasına Dair Milletvekilleri Heyeti Raporu, Belediye Meclisi Parti Grubu Yönetim Kurulu İçtimaı.

30 Ocak 1952 Yeniol Gazetesi Sayfa 1 (Bölge Milletvekillerinin Hükümet Nezdinde Teşebbüsleri.

4 Şubat 1952 Yeniol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Bucak Kongreleri, Müstahsil ve Kabuklu Fındık Stokçuları Hükümetimizin Yeni Bir Müzaheretini Bekliyorlar.

7 Şubat 1952 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Polise Hakaretten Mahkûm Oldu. Bir Demokrat Partili Kasap Mehmet, Polise hakaretten 31 gün hapis ve 150 lira para cezasına çarptırıldı.

9 Şubat 1952 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Hakkı Yemeniciler. Demokrat Parti Müfettişi Hakkı Yemeniciler parti işleriyle meşgul olmak üzere şehrimize gelmiştir.

9 Şubat 1952 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti'de Devam Eden Anlaşmazlık. Kulaksızoğlu ve Ciravoğlu'nun Taşhan'da muhalefet aleyhinde yaptıkları konuşma delegeler tarafından iyi karşılanmadı. Bu yüzden partiden istifalar başladı.

15 Şubat 1952 Yeniol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Müfettişimiz Hakkı Yemenici Siyasi Temaslarına Devam Ediyor, İlimizde Bayındırlık Faaliyetleri, C.H.P.'den Yeni İstifalar.

27 Şubat 1952 Yeniol Gazetesi Sayfa 1 (Çaykara İlçe Kongresi Yapıldı.

4 Mart 1952 Halk Gazetesi Sayfa 1, 2 ve 3 (Samet Ağaoğlu Gelecek. 26 Mart 1952'de yapılacak Demokrat Parti İl Kongresi'nde hazır bulunmak üzere Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Samet Ağaoğlu şehrimize gelecektir.

10 Mart 1952 Yeniol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Kongreleri, Belediye Başkanı İstifa Etti.

11 Mart 1952 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Belediye Başkanı İstifa Etti. Demokrat Parti ilk Belediye Başkanı sayılan Çulha Belediye Başkanlığı'ndan istifa etmiştir.

16 Mart 1952 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Demokrat Parti Maçka İl Kongresi, Kongreye Davet Demokrat Parti İl İdare Kurulu Başkanlığından.

24 Mart 1952 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Of İlçesi Kongresi Yapıldı, Demokrat Parti İl İdare Kurulu Başkanlığından Tebliğ Edilmiştir., Demokrat Parti İlçe İdare Kurulu Vazife Taksimi Yaptı.

15 Nisan 1952 Halk Gazetesi Sayfa 1, 2 ve 4 (Demokrat Partiden Bir İstifa. Demokrat Parti'nin şehrimizde ilk kurucularından ve Demokrat Parti'nin faal üyelerinden emekli Yüzbaşı İhsan Özsoy Demokrat Parti'den istifa etmiştir.

2 Mayıs 1952 Halk Gazetesi Sayfa 1, 2 ve 3 (Lâle Sineması'nın Durumu. Bir vatandaşın ekmeği parti gayretkeşliğiyle elinden alınmaya neden kalkışılıyor? Beş senelik bir mukavele ile icara verilen binayı Maliye Bakanlığı bir Demokratın keyfine uyarak bozmaya nasıl teşebbüse eder?

5 Mayıs 1952 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Arsen Belediye Seçimini Demokrat Parti Kazandı.

23 Temmuz 1952 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Karadeniz Bölgesinin Kalkınması Fındık Bareminin Tespiti, Vergilerde Yapılacak Tadilat, Vakfikebir'de Muhtar Seçimleri.

29 Temmuz 1952 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Başbakan Karadeniz Seyahatinden Vazgeçti. Demokrat Parti Genel Başkanı ve Başbakan Adnan Menderes nihayet birkaç defa tehir edilen Karadeniz seyahatinden vazgeçmiştir.

7 Ağustos 1952 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Milletvekilleri Tetkik ve Temaslarına Başladılar.

8 Ağustos 1952 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Trabzon Köylüsü Sevinç İçinde Fındığın Kilosu 100 Kuruş, Milli Eğitim Bakanı Şehrimize Geliyor.

14 Ağustos 1952 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Milletvekillerimizin Şehir İçi Tetkikleri, Belediye Başkanı Basın Toplantısı, Akçaabat'ta Sağlık Merkezi Açılıyor.

23 Ağustos 1952 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Milletvekillerimiz Tetkiklerine Devam Ediyor, Fındık Mahsulünün Mubayaasında Yeni Tedbirler ve Kooperatifin Neşrettiği Bir Beyanname.

9 Eylül 1952 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Komera Köyünde Demokrat Parti'ye Geçenler, Millet Partisi'nde İstifalar.

4 Ekim 1952 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti İl Kongresi Bugün Toplanıyor.

10 Ekim 1952 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Belediye Meclisi Dün Toplandı, Demokrat Parti İl Kongresinde Başbakana Çekilen Sevgi ve Bağlılık Telgrafı, Millet Partisi'nden Mühim İstifalar Bekleniyor.

17 Ekim 1952 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Hasbi Pirselim Demokrat Parti'den İstifa Etti. Demokrat Parti Kongresi'nde söz verilmeyen Hasbi Pirselim Demokrat Parti'den istifa etmiştir.

24 Ekim 1952 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Başbakanı Davet İçin Bir Heyet Ankara'ya Gitti. Demokrat Parti İl İdare Heyeti Başbakanı davet için Ankara'ya gitti.

28 Ekim 1952 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti İki Muhtar Seçimini Daha Kazandı.

7 Kasım 1952 Halk Gazetesi Sayfa 1, 2 ve 4 (Nerdesin Tevfik İleri? Okullar açılalı bir aydan fazla olduğu halde lisede hâlâ on beş öğretmen noksan, yavrular ders saatlerini oyunla geçiriyorlar.

1 Aralık 1952 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Kongreleri Hararetle Devam Ediyor.

11 Aralık 1952 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Tevfik İleri Gel de Gör! Lisedeki idaresizlikten yatılı talebelerle siviller arasında iki gün devam eden bir meydan muharebesi verildi.

8 Ocak 1953 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Temel Araz Demokrat Parti'den Kovuluyor mu? Teyit edilmeyen haberlere göre partililerin tazyikleri sonucu İlçe İdare Kurulu Temel Araz'ın partiden kovulması için İl İdare kuruluna bir teklif yapmışsa da İl İdare Kurulu bu teklife cevap bile vermemiştir.

12 Ocak 1953 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Mustafa Hatipoğlu C.H.P.'den İstifa Etti.

14 Ocak 1953 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Şehir Elektriği Hakkında Milletvekillerimizin Hazırladıkları Mühim Raporlar.

2 Şubat 1953 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (C.H.P.'den İstifalar.

20 Şubat 1953 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 4 (Belediye Meclisi'nin Dünkü Toplantısı. Birkaç gün evvel Demokrat Parti'den ihraç edilen belediye üyesi Haydar Üçüncü'yü Demokrat Partili üyeler Başkan Vekili seçtiler.

21 Şubat 1953 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (İlimiz Tütün Piyasası Pazartesi Açılıyor.

23 Şubat 1953 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Şehrimizde Tütün Piyasası Açıldı, Demokrat Parti Heyeti Ankara'ya Döndüler, Yomra'da Belediye Seçimleri Yapıldı.

11 Nisan 1953 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Temel Araz Bütün İsnatlara Karşısında İlgili Mahkemelerce Beraat Etti.

13 Nisan 1953 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Sürmene Kongresi Yapıldı, İlimizde Adalet Teşkilatı Genişliyor.

16 Nisan 1953 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Dernek Belediye Seçimlerini Kahir Bir Ekseriyetle Demokrat Parti Kazandı.

18 Nisan 1953 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (C.H.P.'den Kitle Halinde İstifalar Başladı.

22 Nisan 1953 Yeniol Gazetesi Sayfa 1 (Of Demokrat Parti Başkanlığı Yeniof Gazetesi'nin Bir Yazısını Yalanlıyor

3 Mayıs 1953 Yeniol Gazetesi Sayfa 1 (Belediye Meclisi Dün Toplandı, Sürmene'de C.H.P.'den Mühim Bir İstifa.

25 Mayıs 1953 Yeniol Gazetesi Sayfa 1 (Eynesil Belediye Seçimlerini Demokrat Parti Kazandı.

2 Haziran 1953 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Bu Nasıl Muhtardır! Çaykara Kazamıza bağlı Dernek Nahiyesi Ebesi Cemile Kaya'ya 12 Mayıs 1953 günü gecesi evine zorla girerek tecavüz etmeye çalışan Nahiye Demokrat Parti Muhtarı.

12 Haziran 1953 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Ekmek Fiyatları Neden İndirilmiyor? Vatandaş her gün aldığı bir kilo ekmek için mutemedin cebine attığı bir kuruş kâfi gelmedi mi?

17 Haziran 1953 Yeniol Gazetesi Sayfa 1 (Şehrimizde Bir Çimento Fabrikası Kurulması Mevzuu Tetkik Ediliyor.

27 Haziran 1953 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Devlet Malı Nasıl İşgal Edilir? Demokrat Parti İl İdare Kurulu üyesi Hasbi Serdar hazineye ait bir binanın kilidini açarak işgal etti.

27 Haziran 1953 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Haysiyet Divanından İstifa Haşim Karanis Demokrat Parti Haysiyet Divanı'ndan istifa etmiştir.

30 Haziran 1953 Yeniol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti'nin İlçe Kongre Günleri Belli Oldu.

9 Temmuz 1953 Yeniol Gazetesi Sayfa 1 (Balıkçılığımız İnkişaf Halinde, Son Dakika İrticaî Maksatlar Taşdığı Anlaşılan Millet Partisi Kapatıldı.

23 Temmuz 1953 Yeniol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Akçaabat Kongresi Yapıldı.

29 Temmuz 1953 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Akçaabat Demokrat Parti Yeni İdare Heyeti Vazife Taksimi Yaptı.

8 Ağustos 1953 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Hadise mi Yaratmak İstiyor? Akçaabat Kaymakam Vekilinin hem C.H.P.'ye ve hem de Demokrat Parti'ye aynı yerde konuşma müsaadesi vermesi bir partizanlık değil midir?

10 Ağustos 1953 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Milli Eğitim Vekili Rıfık Salim Burçak Şehrimize Geldi ve Erzurum'a Gitti, Kasım Gülek Şehrimize Geldi ve Geldiğine Pişman Oldu, Eski Milli Eğitim Vekili Samsun Mebusu Tevfik İleri Şehrimizde.

13 Ağustos 1953 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (C.H.P.'de İkilik, Demokrat Parti Of'ta Bir Açık Hava Toplantısı Tertip Etti, Akçaabat'ta İki Muhtar Seçimini de Demokrat Parti Kazandı.

15 Ağustos 1953 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Emir, Bursa Demokrat Parti Kongresi, Demokrat Parti Genel İdare Kurulu Toplantısı Yeniden 10 kadar milletvekili yeniden Haysiyet Divanına verildi.

28 Ağustos 1953 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Şehrimizde Bir İmam Hatip Mektebi Açıldı, Mustafa Reşit Tarakçıoğlu'nun Tetkik Gezileri, Demokrat Parti'de Müfettiş Hakkı Yemenici Dün Geldi, Vakfıkebir Belediyesi'nde Reis Seçimi Yapıldı, Ziraat Gelişme Programı İnkişafı Devam Ediyor.

31 Ağustos 1953 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Seçim, Demokrat Parti Genel İdare Kurulu Toplantısı Sona Erdi, Vatandaş Sağlığı İçin mi Sayılıyor? Bir Köyün Sağlığı Bir Demokrat İçin Nasıl Feda Edilir?, Alâkalılar Derhal Durumu Islah Etmelidirler.

10 Eylül 1953 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti'de Parti Nüfuzunu Kötüye Kullananlar Partiden İhraç Edilecek.

15 Eylül 1953 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Vakfıkebir Demokrat Parti Kongresi Yapıldı, Demokrat Parti'ye Yeni ve Mühim Kayıtlar.

16 Eylül 1953 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Millet Partisi Tahkikatı Sona Erdi.

16 Eylül 1953 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Fiyasko Veren Demokrat Parti Kongresi. Delegeleler Demokrat Parti iktidarını tenkit etti. 53 delege 113 oy kullandı.

21 Eylül 1953 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Bir C.H.P.'linin Evi Arandı. Demokrat Parti Başkanının ihbarı üzerine Of Kaymakamı C.H.P. Başkanının evini arattı.

1 Ekim 1953 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Mustafa Reşit Tarakçıoğlu ve Demokrat Partili Bir Heyet Şal pazarı'nı Ziyaret Etti.

14 Ekim 1953 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Partililerin Tetkik Gezileri Devam Ediyor.

16 Ekim 1953 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Kalaycıoğlu'nun Şal pazarı'ndaki Tetkik ve Temasları, Mustafa Reşit Tarakçıoğlu Maarif Müesseselerini Ziyaret Etti.

22 Ekim 1953 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti İçindeki Hizip Genişliyor. Bu ay sonunda toplanacak Demokrat Parti Kongresi'ne hâkim olmak isteyen hizipler faaliyete geçti.

26 Ekim 1953 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Hala mı Demokrat Parti Başkanları İdare Amirlerine Emir Veriyor? Yomra C.H.P.'si önüne kurulan taka konulan İnönü'nün resmini Nahiye Müdürü Demokrat Parti Başkanının emri ile indirmek istedi.

2 Kasım 1953 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Mahmut Goloğlu, T.B.M.M Demokrat Parti Grubu İdare Heyetine Seçildi.

3 Kasım 1953 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Başbakan Adnan Menderes Geliyor. Başbakan ve Demokrat Parti Genel Başkanı bugün şehrimize gelecektir.

3 Kasım 1953 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Adnan Menderes Dün Konuştu.

21 Kasım 1953 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Refakatlerinde 3 Bakan ve 25 Mebus Bulunan Başvekil Adnan Menderes Pazartesi Günü Şehrimize Geliyor.

3 Aralık 1953 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Başkanı Nihayet Seçildi. Bir haftadan beri devam eden çekişmeler sonunda Demokrat Parti Başkanı nihayet seçildi. Başkanlık sevdasına düşen Mustafa Karanis oyunu kendisine kullanarak Demokrat Parti Başkanı seçilmiştir.

5.3.3. 1954-1956 YILLARI YENİYOL ve HALK GAZETELERİ HABER YORUMLARI

2 Ocak 1954 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (C.H.P.'deki Çöküntü Had Bir Hal Aldı.

14 Ocak 1954 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Fiyasko Veren Demokrat Parti Ocak Kongresi Hakikati. Kongrede kendini ifade eden Naci Dereli'nin konuşması Demokrat Partililer tarafından iyi karşılanmadı ve Başkan "Sen Halk Partisi'nin casususun" dedi.

15 Ocak 1954 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (C.H.P.'den Yeni İstifalar, Demokrat Parti Bölge Müfettişi ve Çorum Milletvekili Hakkı Yemeniciler Şehrimizde.

25 Ocak 1954 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Hangi Kisve Altında Kimler Konuşuyor? Kemer kaya Camiinin elektrik ücretini Demokrat Parti Ocağı vermiyor, bilakis Demokrat Parti Ocağı mahallenin hayırsever vatandaşları tarafından temin edilen yüzde 25 tenzilâli cereyandan mahalle ihtiyar heyetinin haberi olmadan istifade etmektedir.

25 Ocak 1954 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Çayeli Belediye Başkanı ile 14 Meclis Üyesi Demokrat Parti'den İstifa Etiler. İstifaya sebep olarak da son günlerdeki parti içinde mevcut anlaşmazlığın had bir safhaya girmiş bulunmasıdır.

29 Ocak 1954 Halk Gazetesi Sayfa 1, 2 ve 3 (Demokrat Parti Kemer kaya Ocağı'nın Cereyanı Kesildi. Aylardan beri sarf ettikleri camiin % 25 tenzilatlı cereyan farkı tahsil edilecek.

9 Şubat 1954 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti'de İl İdare Kurulu Merkezce Feshedildi.

15 Şubat 1954 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Mebus Seçimleri 2 Mayıs'ta Yapılacak.

18 Şubat 1954 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokratlar Çaykara'da, Halk Partisi Vakfikebir Teşkilâtında Kaynaşma, Halk Partisi İskefiye Bucağında Kongre Yapamıyor.

20 Şubat 1954 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokratların Maçka Toplantısı, C.H.P.'den İstifalar Demokrat Parti'ye Yeni Kayıtlar, İl İdare Kurulu Of'ta.

23 Şubat 1954 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokratlar Akçaabat'ta, Halk Partisi İskefiye'de Kongre "!" Yaptı.

24 Şubat 1954 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti'nin Fiyasko Veren Çaykara Toplantısı. Kanun partisi olduklarını iddia eden iktidar mensupları Çaykara'da kanuna karşı gelmeye kalkıştılar.

26 Şubat 1954 Halk Gazetesi Sayfa 1, 2 ve 3 (Milli Selâmet Kanununu İhlâl Etiler. Dini siyasete alet eden Demokrat Parti'ye rey verilmesini isteyen Çifteköprü Köyü'nden Yahya İsmailoğlu savcılığa verildi.

3 Mart 1954 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Akçaabat'ta C.H.P.'den Bir İstifa, Demokratların Akçaabat Toplantısı, Halk Partisi'nden Yeni Bir İstifa.

9 Mart 1954 Halk Gazetesi Sayfa 1, 2, 3 ve 4 (Of'da Demokrat Parti'den İstifa. Aralarında Demokrat Parti Ocak ve Bucak Başkanlarının da bulunduğu 37 vatandaş Demokrat Parti'den istifa etmiş ve C.H.P.'ye kaydolmuştur.

11 Mart 1954 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti İktidarı İlkokul Öğretmenlerinin İdeallerini Hakikat Yaptı.

17 Mart 1954 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Halk Partisi Muhalefetinin Gayri Samimi İddialarından, Demokrat Parti Heyeti Ankara'dan Döndü, Maraş'ta C.H.P.'nin Durumu ve Kitle Halinde İstifalar.

27 Mart 1954 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Dr. K. Demircioğlu'nun Of'ta Yaptığı Mühim Konuşma, Maçka'nın Yanakandoz Köyü'nde 2 Tane C.H.P.'li Kaldı, Maçka'nın Konaka Köyü'nde C.H.P. Levhası Törenle İndirildi, Kemal Atal'ın Hiçbir Parti ile Alâkası

Yok.

31 Mart 1954 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti'nin Akçaabat'taki Açık Hava Toplantısı, Demokrat Partililer Ayvasıl'da.

2 Nisan 1954 Halk Gazetesi Sayfa 1, 2 ve 3 (Sürmene Müftüsü de Nakledildi. Müftülük binası Demokrat Parti Başkanı'nın kardeşine verilmediği için müftü görevinden uzaklaştırıldı.

2 Nisan 1954 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokratlar Köprübaşı'da, Halk Partisindeki Nifak Şikak Derecesine Vardı!

14 Nisan 1954 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Partililerin Vakfikebir'deki Muazzam Toplantısı, Demokrat Parti'nin Beşikdüzü Mitingi, Demokrat Parti İktidarının Dört Sene Zarfında Attığı Adımlar Bütün Dünyanın Hayranlığını Kazandı, C.H.P.'nin Ümitsizliği.

16 Nisan 1954 Halk Gazetesi Sayfa 1, 2 ve 3 (Demokrat Parti Organlarının Uydurmaları. İktidar beslemeleri şimdi de uydurma sual ve cevaplar tertip etmekle meşgul.

20 Nisan 1954 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Sayın Adnan Menderes Bugün Aramızda Olacak.

23 Nisan 1954 Halk Gazetesi Sayfa 1, 2 ve 3 (Menderes ve Rûfekası Gitti. Dün gece ve gündüz partideki hiziplerle temas eden Menderes bir uzlaşma imkânı bulamadan Trabzon'dan ayrıldı.

27 Nisan 1954 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Vakfikebir'deki Demokrat Parti Mitingi Çok Muhteşem Oldu, Nahiyesinde Mahkemesini Gören Seçmen.

3 Mayıs 1954 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Milletvekili Seçimi Dün Yapıldı. T.B.M.M. seçimi dün bütün yurttta yapılmıştır.

3 Mayıs 1954 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (C.H.P. Millet'in Yeni ve Müthiş Bir Şamarı ile Tekrar Toprağa Serildi, Bir Kaleye Demokrasinin Zafer Bayrağı Çekildi,

Demokrat Parti Trabzon Mebusları.

4 Mayıs 1954 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti'nin Büyük Zaferi Resmi Neticelere Bağlandı, Demokrat Parti İl Başkanlığından Bildirilmiştir, Muamele ve Esnaf Gelir Vergisinin Tadili.

12 Mayıs 1954 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Milletvekili Seçimi Neticeleri. 8 milyon 300 bin seçmenin 4 milyon 460 bini Demokrat Parti, 3 milyon 240 bini de reyini C.H.P.'ye verdi. C.H.P. 31 mebusluk alabildi.

13 Mayıs 1954 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Celâl Bayar İttifakla Reiscumhur Namzetliğine Seçildi, Demokrat Parti Meclis Grubu Reisliğine.

15 Mayıs 1954 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (T.B.M.M. İlk ve Tarihî Toplantısını Yaptı, Kabine İstifa Etti.

18 Mayıs 1954 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Menderes Yeni Kabinesini Kurdu.

26 Temmuz 1954 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Seçim Kanununda Yapılan Son Değişiklikler Münasebetiyle.

29 Temmuz 1954 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (İzzet Kazaz C.H.P.'den İstifa Etti.

18 Ağustos 1954 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Büyük Millet Meclisi Reis Vekili Samsun Milletvekili Tevfik İleri Aramızda.

21 Ağustos 1954 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Başvekil Adnan Menderes'e Hakaret Eden C.H.P.'li Mahkûm Oldu.

31 Ağustos 1954 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (C.H.P.'den Mühim Bir İstifa.

3 Kasım 1954 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (C.H.P.'den Kitle Halinde İstifalar.

5 Kasım 1954 Halk Gazetesi Sayfa 2 (Muhtar Seçimleri. Netice henüz kesin olamamakla birlikte tasnifi sona eren Akçaabat'ta 81 muhtarlıktan 48'ini C.H.P., 31'ini Demokrat Parti ve 2'sini karışık liste kazandı.

12 Kasım 1954 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Muhtar Seçimleri Sonucu Bir Türlü İlân Edilemiyor. İktidar partisi lehinde muhtar adedinin fazla gösterilmesi için başvuru çalışmalar henüz neticelenmedi.

12 Kasım 1954 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Muhtar Seçimlerinin Katî Neticesi, Tonya C.H.P. Başkanı İstifa Etti.

15 Kasım 1954 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Dün Meclis Seçimleri Yapıldı.

18 Kasım 1954 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Akçaabat'ta C.H.P.'den İstifalar Başladı.

20 Kasım 1954 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 ve 2 ("1946 Türkiyesi ile 1954 Türkiyesi Arasında Asır Değil Çağ Farkı Var", Belediye Seçimi 1955 Yılı Haziranı Sonunda Yapılacak, Maçka'da C.H.P.'den 200 Kişi İstifa Etti.

1 Aralık 1954 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (C.H.P.'den Kitle Halinde İstifalar, Ticaret Odası İdare Heyeti Seçildi.

16 Aralık 1954 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (İskefiye Belediye Seçimini Demokrat Parti Kazandı.

12 Mayıs 1955 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Of İlçe Kongresi Dün Yapıldı, Beş Vilâyette Orta Dereceli İmam Hatip Okulu Açılıyor.

20 Mayıs 1955 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Demokrat Parti İl Kongresi Demokrat Parti İl Kongresi. Bu kongre ertelenmiş ve bu ertelemeye neden olan gerginlik bilakis daha artmıştır.

21 Mayıs 1955 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Trabzon'da Kurulacak Teknik Üniversite Kanunu Büyük Millet Meclisinden Çıktı.

31 Mayıs 1955 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Vakfikebir'de Fındık Kooperatifi Kongresi Yapıldı.

14 Temmuz 1955 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Mükerrem Sarol Dün Konuştu. Sarol, devlet memurlarının da iştirak ettiği bu toplantıda Demokrat Parti propagandası yapmış ve memleket davalarına hiç temas etmemiştir.

13 Ağustos 1955 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (İnönü Seçimlere Katılmama Kanun Dışı Bir Mücadeledir Diyordu Şimdi de Onu Yapıyor.

30 Eylül 1955 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Seçimin Katî Neticesi Belli Oldu. Sürmene ve Tonya'da bağımsızlar tam liste, Vakfıkebir'de ise 4 bağımsız kazandı.

21 Ekim 1955 Halk Gazetesi Sayfa 1, 2 ve 4 (Yeni Parti mi Kuruluyor? Basına ispat hakkı istedikleri için Demokrat Parti'den ihraç edilen 19 milletvekili yeni parti kuracaklarmış.

2 Kasım 1955 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Son Beş Yıllık Belediye Çalışmalarının Hulâsası.

14 Kasım 1955 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Belediye Seçimleri Bütün Yurtta Dün Yapıldı. Şehrimizdeki seçimler sakin geçti.

7 Ocak 1956 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (İki Mebus Demokrat Parti'den Çıkarıldı.

21 Mart 1956 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Fevzi Lütfü Karaosmanoğlu ve Arkadaşları Şehrimize Geliyorlar.

23 Mayıs 1956 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Hürriyet Partisi ve Millet Partisi'nden İstifalar.

21 Haziran 1956 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Fuat Köprülü Hariciye Vekilliği'nden İstifa Etti, Milli Korunma Kanununun Bazı Maddelerinin Tadiline Dair Kanun.

5 Temmuz 1956 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Merkezde C.H.P. Ocak Kongreleri sona erdi. Geçmiş yıllara nazaran bu yıl vatandaş C.H.P. kongrelerine gösterdiği alaka istikbal

için umut vericidir.

23 Ekim 1956 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (C.H.P.'den İstifalar, Demokrat Parti Kongreleri.

5.3.4. 1957-1960 YILLARI YENİYOL ve HALK GAZETELERİ HABER YORUMLARI

6 Mart 1957 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (C.H.P.'den İstifa.

28 Mart 1957 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Köylerde Çöküyor mu? Araklı köylerinden üçünde Demokrat Parti teşkilatının tamamen dağıtıldığı için bu Ocaklara kayıtlı üyelerin hepsinin Hürriyet Partisi'ne geçtiği bildirilmektedir.

11 Mayıs 1957 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Araklı İlçe Kongresi Perşembe Günü Tam Bir Tesanütle ve Çok Samimi Hava İçinde Yapıldı.

21 Mayıs 1957 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Fevzi Lütfü Karaosmanoğlu Şehrimizde. Hürriyet Partisi Genel Başkanı Fevzi Lütfü Karaosmanoğlu dün beraberindeki zevatla Rize'den şehrimize gelmiştir.

21 Mayıs 1957 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti. Parti içindeki gerginlik hat safhaya giriyor. İhtilafı hal için Demokrat Parti Genel Merkezi'nin gönderdiği müfettişler ihtilafa henüz hal çaresi bulamadılar. İki taraf arasında bir uyuşma zeminini hazırlar gibi görünen ve el altından Karanis grubunu destekleyen Milletvekili Sabri Dilek'in hareketi şimdiki idare kurulu tarafından iyi karşılanmamaktadır.

21 Mayıs 1957 Halk Gazetesi Sayfa 1 (C.H.P. İl Kongresi 16 Haziran'da yapılacak ve eski milletvekillerinden Cahit Zamangil ve Cemal Reşit Eyüpoğlu'da iştirak edeceklerdir. C.H.P. Tonya İlçe Kongresi Vilayet İdare Heyetinin ve çok kalabalık halk katılımıyla yapıldı.

4 Haziran 1957 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Müfettişleri Geldiler.

19 Haziran 1957 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti'deki Gerginlik Devam

Ediyor Başbakan Cumartesi Geliyor. Demokrat Parti'deki gerginlikte iki hizip başkanı ilk defa bir araya geldiler ve kongrede bir kavga çıkmaması için tedbir almayı kararlaştırdılar. Demokrat Parti Kongresi'nde bulunacak olan Menderes Cumartesi gelecek ve Pazar sabahı Őhrimizden ayrılacak.

20 Haziran 1957 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Başbakan Gelmiyor. Dün geç vakit alınan bir habere göre Őhrimize Cumartesi gelecek olan Başbakan bu seyahatinden vazgeçmiştir.

21 Haziran 1957 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Devlet Vekillerimiz Celâl Yardımcı ve Cemil Bengü Bugün Őhrimizde Olacaklar.

29 Haziran 1957 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Muzaffer Korlu Demokrat Parti'den İhraç Edildi. Sinemasını C.H.P. Kongresi'ne tahsis ettiği için Haydar nc de Haysiyet Divanı'na verildi.

4 Temmuz 1957 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Sağlık Vekilimiz Nafız Grez Őhrimizde, Maarif Vekilinin Tetkikleri, Bölükbaşı Tevkif Edildi.

2 AĞustos 1957 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Kızılay Demokrat Parti'nin Bir Kolu Değildir. Bir hamiyet müessesesi olan Kızılay hiçbir zaman Demokrat Parti'nin siyasi entrikalarına alet olamaz. Vatandaşın siyasi kanaati ne olursa olsun, eğer muhtaa yardımdan istifade etmesi lazımdır.

2 AĞustos 1957 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Cumhuriyetçi Millet Partisi İ Kongresi.

12 AĞustos 1957 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti'de SeÇim Faaliyetleri Umumi seÇimlerin Ekim'in 20'sinde yapılması çok kuvvetlidir.

16 AĞustos 1957 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Akçaabat İlçe İdare Kurulu, Of Demokrat Parti Kongreleri.

19 AĞustos 1957 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Zihni Can Demokrat Parti'den İstifa

Etti.

7 Eylül 1957 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Seçimler 27 Ekimde Yapılacak.

10 Eylül 1957 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti'de Çözüntü Başladı.

11 Eylül 1957 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Fuat Köprülü Demokrat Parti'den İstifa Etti.

12 Eylül 1957 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Akçaabat Teşkilâtı da Çöküyor, Demokrat Parti Of Teşkilatında İstifalar Başladı.

13 Eylül 1957 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Of Teşkilatında İstifalar Devam Ediyor.

17 Eylül 1957 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Bütün Memlekette Demokrat Parti Prestij Kaybetti. Demokrat Parti'de yer yer vuku bulan çöküntüler Demokrat Partilileri ümitsizliğe düşürüyor. Aşırı vaatlerin yerine getirilmemesi, çok partili rejimi frenleyici kanunlar çıkarılarak vatandaşın söz hakkının kısılması bu çöküntülerin esas nedenlerini teşkil etmektedir.

18 Eylül 1957 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Seçim Faaliyetleri Şehrimizde de Başladı, Demokrat Partiden İstifa, Tonya Yeni Mahalle Muhtarı da Demokrat Parti'den İstifa Etti.

20 Eylül 1957 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Muhalefet Seçimlere Girmiyor mu?, Hamdi Orhon Valilikten İstifa Etti., Eski C.H.P.'li Milletvekili C.H.P. Trabzon Bölge Müfettişi Oldu.

21 Eylül 1957 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Seçim Faaliyetleri Artıyor. Demokrat Parti Büyük bir gayret içinde seçimi kazanmak için her çareye başvuruyor.

8 Ekim 1957 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Aday Listesinde Tadilât. Yoklama kazanamayan eski milletvekillerinden Mustafa Reşit Tarakçıoğlu tekrar listeye alındı.

9 Ekim 1957 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Türk Hava Yolları Uçakları da Demokrat Parti Emrinde. Dün Demokrat Parti'nin beş vilayet için bir nakliye uçağı ile gönderilen afiş ve broşürleri resmi arabalarla ait olduğu illere gönderildi.

10 Ekim 1957 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Maçka Teşkilatı Topyekûn İstifa Etti, İsmet İnönü Yarın Şehrimizde Olacak, Dağıtımı Men Edilen Demokrat Parti Matbuaları, C.H.P. Adayları, Doğmamıştır...

10 Ekim 1957 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Maçka Demokrat Parti Teşkilatı Tamamen Çöktü. 77 Ocak, 5 Bucak ve Maçka İlçe İdare Heyetlerinin tamamen istifa ederek levha ve bayrakları Demokrat Parti'ye teslim edildi.

11 Ekim 1957 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti'den İstifalar Devam Ediyor, Ayvasıl Bucak İdare Heyeti Demokrat Partiden İstifa Etti, Demokrat Parti'den İstifalar Devam Ediyor.

14 Ekim 1957 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Adnan Menderes Şehrimizde.

16 Ekim 1957 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti'nin Tek Ümidi. Trabzon Müftüsü'nün bazı insanları çağırıp Demokrat Parti lehinde talimatlar verdiği söyleniyor.

23 Ekim 1957 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Seçim Tazyiki Başladı. Demokrat Parti'nin arzularına ram olmayan Vali Babaoğlu merkeze alındı. Valimize yapılan bu hareket Trabzon'da teessürle karşılandı.

28 Ekim 1957 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Dün Umumî Seçim Yapıldı. Henüz kati olmamakla beraber gelen rakamlara göre Trabzon'da C.H.P. seçimi üç bine yakın bir farkla kaybetti.

16 Kasım 1957 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Hüsnü Aybay Demokrat Parti İl Başkanı Oldu.

7 Ocak 1958 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Başkanı Nihayet Belli Oldu. İki aydan beri başkansız bulunan Demokrat Parti nihayet dün akşam bir başkana sahip olmuştur. Başkanlığa tüccardan Hüsnü Aybay seçilmiştir.

13 Ocak 1958 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Demokrat Parti Başkanlığı Mesele Oldu. Yeni başkan Ankara'ya gitti. Hüsnü Aybay'ın muhalif taraf başkan seçiminin usulsüz olduğu iddiasıyla Genel Merkez başvurması sonucunda yenilenen seçimleri kazanması hadiseleri yaşanmıştır.

17 Ocak 1958 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Hürriyet Partisi ile C.H.P. Birleşiyor mu?

23 Ocak 1958 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Devlet Personel Kanunu T.B.M.M.'ye Getiriliyor.

27 Ocak 1958 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Hüsnü Aybay'ın Demokrat Parti İl Başkanlığı Tasdik Edildi)

8 Şubat 1958 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Sayın İsmail Hakkı Baykal'ın Çaykara'daki Tetkikleri)

24 Şubat 1958 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Beklenen Takrir Nihayet Verildi. Geçmiş reislerin icraatına taalluk eden istihzah takririne Belediye Reisi Cuma'ya cevap verecek. Başkanın teklifiyle meclis ayrıca iki müfettiş celbine de karar verdi.

1 Mart 1958 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (On Belediye Meclisi Azasının Nedense İştirak Etmediği Toplantıda Belediye Reisi Ahmet Rasim Karanis İttifakla Reislikten Düşürüldü, Sayın İsmail Hakkı Baykal Şalpazarı'nda ve İskefiye'de)

6 Mart 1958 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Dün Sabah Gelen Bir Telgrafla Demokrat Parti İl İdare Kurulu Feshedildi.

17 Mart 1958 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Dâhiliye Vekili Dr. Namık Gedik ve Remzi Brant Demokrat Parti Binasında Birer Konuşma Yaptılar

15 Nisan 1958 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (C.H.P.'den İstifalar.

10 Mayıs 1958 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Osman Bölükbaşı Geldi. Karadeniz gezisine çıkmış olan Cumhuriyetçi Millet Partisi Genel Başkanı ve Kırşehir Milletvekili

Osman Bölükbaşı beraberinde Parti Genel Sekreteri Ahmet Bilgin ile dün şehrimize gelmiştir. Cumhuriyetçi Millet Partisi Parti merkez binasında ve Kaza, İl İdare Heyetleriyle görüşmüş olan Bölükbaşı, bugün Sürmene’de yapılacak olan İlçe Kongresi’nde iç ve dış siyasetle ilgili bir konuşma yapacaktır.

12 Mayıs 1958 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Yollarla Birbirine Bağlanan Trabzon Köyleri...

17 Mayıs 1958 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Osman Komit Hürriyet Partisi’nden İstifa Etti.

31 Mayıs 1958 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti’den İhraç. Bir müddet evvel Demokrat Parti Haysiyet Divanı’na verilmiş olan Haydar Üçüncü, Mustafa Tabak, Temel Malkoç, Niyazi Kayıkçı ve Mehmet Ermiş Haysiyet Divanı kararıyla Demokrat Parti’den ihraç edilmişlerdir.

19 Haziran 1958 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Belediyeden Beş Üye Müstafi Addedildi.

31 Temmuz 1958 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Şeker Karne ile Satılıyor. Hane başına beş kilo verilmekte olan şeker ihtiyacı karşılanamıyor. Karne ile tevziat yapılmasının aleyhinde olan Demokrat Parti iktidarı, nihayet en adil tevziatın C.H.P.’nin tevzi sisteminin olduğu kararına vardı.

2 Ağustos 1958 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Piyasada Şeker Kalmadı. Elinde karne ile dolaşan vatandaş eli boş evine döndü.

11 Ağustos 1958 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Vilâyet Baskısı ile Bir Muhtarlık Kazandı. Dün Kurtuluş Mahallesi’nde yapılan muhtar seçimini Demokrat Parti ve vilâyet baskısı, belediyenin gaz, fındıkkabuğu ve Kızılay’ın pirinç ve yağı sayesinde kazanmıştır.

11 Ağustos 1958 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Muhtar Seçimi.

27 Ağustos 1958 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Çalışma Vekâleti. Çalışma Vekâleti

Müsteşarı R. Aksoy Çalışma Umum Müdürü Ekmel Onbulak ve İ. Sigortaları Kurumu Temsil Heyeti Reisi Fethi Tanrıverdi Dün Şehrimize Geldiler.

6 Eylül 1958 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Belediye Meclisinde Dün Fevkalade Olarak Toplanan Meclis Elektrik ve Suya Yüzde Elli Zammı Karara Bağladı.

29 Eylül 1958 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti İçinde Kaynaşma. Feshedilen eski İl İdare Heyeti partiyi ele geçirmeye çalışıyor. Hüsnü Aybay taraftarları Belediye Meclisi'ne hâkim oldu. Grup toplantısında düşürülen encümen üyeleri yerine Hakkı Boğuşlu, Ekrem Örbek ve Vahao Hamimi seçildiler.

2 Ekim 1958 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Cumhuriyetçi Millet Partisi Kongresi Yapıldı.

6 Ekim 1958 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Kongreleri.

8 Ekim 1958 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Kömür Mutemetliği de Bir Terziye Verildi. Memleket işidir diye ısrarla kömür mutemetliği verilen vatandaş C.H.P.'li olduğu için vali Demokrat Partili bir terziyi kömür mutemedi yaptı.

13 Ekim 1958 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Vali Demokrat Parti Ocak ve Bucaklarını Geziyor. Vali takip ettiği bugünkü yoldan kendini sıyrarak tarafsız bir çalışma yoluna girmesini bir kere daha hatırlatırız. Benzin parasını bu milletin ödediği makam arabasına milletvekilleri alarak Demokrat Parti Ocaklarını gezen valinin bu hareketi makamın bitarafılığı ile kabili telif değildir. Maaşını bu milletin ödediği vergilerden alan vali, Demokrat Parti'nin değil Trabzon Valisi olduğunu unutmamalıdır.

13 Ekim 1958 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Bir Mutedillik Daha Verildi. Kararname hükümlerine aykırı olmakla beraber eşe dosta mutemetlik verilmeye devam ediliyor.

13 Ekim 1958 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti'deki Basın Toplantısı. Muhtelif sebeplerle Demokrat Parti'den ayrılanlar tekrar partiye çağırılıyor.

3 Kasım 1958 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Birçok Demokrat Parti'li de Valiyi Şikâyet Etti. Şikâyette vatandaşa eşit muamele yapılmadığı ileri sürüldü. Partizan

hareketleriyle şehirde vatandaşları ikiye ayıran Vali İsmail Baykal, Vakfıkebirli Demokrat Parti 32 muhtar ve 32 Ocak Başkanı tarafından Başbakan'a ve Dâhiliye Vekiline şikâyet edildi.

3 Kasım 1958 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Refik Koraltan 382 Reyle T.B.M.M. Reisi seçildi.

4 Kasım 1958 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Demokrat Parti'deki Hizipler Çarpışıyor. Belediye Başkanı'nın aleyhindeki hizbi Vali mi idare ediyor? Teşkilatın başlarında çıkan sandalye kavgası kademelere yayıldığından ocak kongreleri merkezden müfettiş gelinceye kadar tehir edildi.

18 Kasım 1958 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Atatürk Üniversitesi Celâl Bayar Tarafından Açıldı, Şehrimizde Karadeniz Teknik Üniversitesi Hazırlıklarıyla Meşgul Olmak Üzere Maarif Vekâleti Müsteşarı O. Faruk Verimer Başkanlığında Bir Heyet Şehrimize Geliyor.

8 Aralık 1958 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Bu Milletın Parasına Yazık Değil mi? Teknik Üniversite için istimplâk edilen ve içinde çalınacak hiçbir şey bulunmayan saha için bu millet her ay bir demokrata 150 lira ödüyor.

9 Aralık 1958 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Karadeniz Teknik Üniversitesi Hususunda İncelemelerde Bulunmak Üzere Osman Faruk Verimer Başkanlığındaki heyet şehrimize geldi.

27 Aralık 1958 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Ömer Kulein Demokrat Parti'ye Girdi. Ömer Kulein'in Demokrat Parti'ye girmesi Demokrat Parti kanadını pek sevindirmemiştir. Bunda Ömer Kulein'in C.H.P.'li olması ve zihniyetini beğenilmemesi yatmaktadır.

6 Şubat 1959 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Bir C.H.P. Ocağı'na Taarruz Edildi. Camları kırılmak suretiyle girilen Ayasofya C.H.P. Ocağı'nın radyo, pikap ve plakları ile sandalye ve masaları tahrip edildi.

16 Şubat 1959 Halk Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Uydurma İstifalar. Radyonun Demokrat Partice söylediği istifa haberlerinin hepsi uydurma.

17 Şubat 1959 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Bir Bucak Hakkında. Verilen ceza şoförler C.H.P.'lidir diye vilâyetin tasdik etmediği 200 kuruşluk tarife yerine vatandaş 500 kuruş ödüyor.

26 Şubat 1959 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti'nin Yeni Seçim Taktiği. Vatandaşın itimadını kaybeden Demokrat Parti Belediye seçimlerini kazanabilmek için Demokrat köyleri belediye hududu içine almaya çalışıyor.

13 Nisan 1959 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Belediye Fen Müdürünün Vazifesine Son Verildi. Fen Müdürü Şükrü'yü Demokrat Parti işine gelmediği için görevinden almıştır.

5 Mayıs 1959 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Vatandaşın Zorla İane Alınıyor. Hamiyetin ölçüsü olmadığı gibi kanunsuz olarak vatandaşın bir nevi vergi gibi para cibayeti de suçtur.

15 Mayıs 1959 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Belediye Reisi Seçildi. Meclise iştirak eden 19 üyenin ittifak ile reisliğe seçilen Aybay hemen vazifeye başladı.

29 Mayıs 1959 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Atatürk Köşkü Peşkeş mi Çekiliyor? Halk Müzesi olarak alınan Atatürk Köşkü'nü belediye hiçbir surette satamaz. Özel idareye bir köşk lazımsa yenisini yaptırın ve şehre yeni bir bina kazandırın.

9 Temmuz 1959 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti'den İstifa. Anifa Köyü Demokrat Parti Ocağı'ndan istifa eden 11 vatandaş C.H.P.'ye geçti.

14 Temmuz 1959 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti'den İstifa. Anifa Köyünden 21 kişilik aile efratlarıyla birlikte Demokrat Parti'den istifa ederek C.H.P.'ye kaydedilmişlerdir.

22 Ağustos 1959 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Belediye Encümeni Dün Birbirine Girdi. İki üye arasında çıkan münakaşalardan sonra sigara külleri havaya fırladı.

29 Eylül 1959 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti'de Kaynaşma. Akçaabat teşkilatında 32 vatandaş istifa ederek C.H.P.'ye kaydoldu.

14 Ekim 1959 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Kabuk Tevziinde Vatandaş Şikâyeti. Belediyenin vatandaşa dağıtmak üzere fabrikacılardan aldığı fındık kabuk fişleri muhtar yerine Demokrat Parti Ocak Başkanlarına veriliyor. Demokrat Partili olmayan ve Demokrat Parti'ye kaydedilmeyenlere vesika verilmiyor.

1 Aralık 1959 Halk Gazetesi Sayfa 1 (Akçaabat Demokrat Partililer Arasında Kaynaşma. Demirkapı Köyü Muhtarı 130 arkadaşı ile Çiğdemli Köyü'nden 10 vatandaş Demokrat Parti'den ayrılarak C.H.P.'ye geçtiler.

8 Ocak 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Belediye Meclisinin Dünkü Olağanüstü Toplantısında Yapılan Oylamada Mevcut 29 Üyeden 17'sinin Oyu ile Belediye Reisi Hüsnü Aybay Düşürüldü.

30 Ocak 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Sayın Menderes Ankara'da Bulunan Demokrat Parti Heyetini Bugün Kabul Edecek...

5 Şubat 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Heyeti Ankara'dan İyi Neticelerle Döndü, Belediye Meclisinin Dünkü Toplantısı.

19 Mart 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Sayın Dâhiliye Vekilimiz Dr. Namık Gedik Şehrimize Teşrif Etiler...

25 Nisan 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Başvekil Adnan Menderes ve Fatin Rüştü Zorlu 26 Mayıs'ta Atina'ya Gidecekler...

30 Nisan 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Hüsnü Aybay Belediye Reisi'ğinden Ayrıldı...

28 Mayıs 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Türk Silâhlı Kuvvetleri Memleketin İdaresini Perşembe Gecesi Eline Aldı.

30 Mayıs 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Yeni Hükümet İlan Edildi, Sokağa Çıkma Yasağı Yeniden Kısaldı.

2 Haziran 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Bütün Dünya Yeni Hükümetimizi

Tanımak İçin Sabırsızlanıyor..., Trabzon Gençliğinin Orduya Minnet ve Şükranı, “İnkılâp Dediğin Böyle Olmalı.”, Yeni Anayasa Bir Ay İçinde Hazırlanacak.

9 Haziran 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Seçim Hazırlıklarına Fiilen Başlandı, Hükümet Reisi Cemal Gürsel “Beni Tenkit Edeceksiniz.” Dedi...

10 Haziran 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Yeni Bir Anayasa Hazırlandı..., Hazineye Teberrular Devam Ediyor, Trabzon Askeri Valiliğinin On Bir Numaralı Tebliği, Devlet ve Hükümet Reisimiz Sayın Cemal Gürsel’in Gazeteciler Cemiyeti Cevabı, Kırk Yabancı Öğretmen İnkılâbımızı Tetkike Geliyor.

15 Haziran 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Adalet Bakanı Abdullah Pulat Gözübüyük’ün Verdiği Beyanat..., Trabzon Barosu ile Milli Birlik Komitesi ve Devlet Reisi Sayın Orgeneral Cemal Gürsel Arasında Teati Edilen Telgraf, Milli Birlik Komitesi Üyeleri Açıklandı...

16 Haziran 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Sabık Bakanlardan Bazılarının Panama Limanlarına Kayıtlı Gemileri Olduğu Tespit Edildi, Demokrat Parti İçin İstanbul’da Toplanan Paralar..., Demokrat Parti Tarafından Yaptırılmış Olan Binlerce Şiş Bulundu, Tevkif Edilen Savcı ve Hâkimler.

17 Haziran 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Devlet Reisi Orgeneral Cemal Gürsel “Yeni Parti Kurmayı Düşünmüyorum.” Dedi..., Bütün Suçlular İçin Af Çıkartmak Üzere Hazırlıklara Başlandı, Sabıkların Gümrüklerdeki Otomobilleri.

18 Haziran 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Sabıklar İstanbul’da Yargılanacak..., Milletçe Girişilen Asil Hareket, İzmir’de de Demokrat Parti İçin Bir Milyon Beş Yüz Elli Bin Lira Teberru Toplandığı Tespit Edildi, İzmir’de 50 Dava Düştü.

20 Haziran 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Devlet Reisimiz ile Trabzon Öğretmenler Birliği Arasında Teati Edilen Telgraf.

27 Haziran 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Milli Birlik Komitesi Üyeleri Yemin Ettiler..., Demokrat Parti’nin Milis Teşkilâtına Ait Plânı açıklandı.

5 Temmuz 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Valimiz Fethi Tansuk Gazeteciler

Cemiyetini Ziyaret Etti...

6 Temmuz 1960 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Devlet Reisi Cemal Gürsel “Birlik Milletın Beka Teminatıdır.” Diyor..., Faruk Tunca 1500 Lira Yerine 4000 Lira Maaş Alıyormuş.

7 Temmuz 1960 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Devlet Reisi Cemal Gürsel “Bugün Yeni Parti Kurulabilir.” Dedi..., Partilerin Ocak Bucak Teşkilâtını Kaldıran Kanun Çıktı.

11 Temmuz 1960 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti’nin Bir Plânı Daha Açıklandı...

14 Temmuz 1960 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 (Yassıda Üzerinden Her Türlü Uçuş Yasak Edildi.

15 Temmuz 1960 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Millî Birlik Komitesi Üyeleri ile Bakanların Mal Beyanı Açıklanacak..., “6-7 Eylül” Olayları ile İlgili Olarak, Sabık Cumhurbaşkanı Bayar’a Muhtemelen Verilecek Cezalar.

18 Temmuz 1960 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Devlet ve Hükümet Reisimiz Orgeneral Cemal Gürsel Yarın Şehrimize Geliyor, Demokrat Parti’nin Feshi, Adnan Menderes Maaşından Ayrı 480 Bin Lira Almış, Demokrat Parti’ye 398 Cip Tahsis Edilmiş.

19 Temmuz 1960 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Orgeneral Cemal Gürsel Bugün Şehrimizde Olacak...

20 Temmuz 1960 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Cemal Gürsel Şehrimizde..., Milli Birlik Komitesinin Çok Mühim Açıklaması.

22 Temmuz 1960 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Yargılama Yassıda da Yapılacak, Milli Birlik Komitesi Hükümet Programını Müzakere Ediyor.

1 Ağustos 1960 Yenyol Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Ticaret ve Sanayi Odası Seçimi Yapıldı.

8 Ağustos 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Kurulacak “Devrim Mahkemeleri” Ölüm Cezası da Verebilecek.

9 Ağustos 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Trabzon ve Diğer Altı İlde Kurulacak Radyo İstasyonunun Anlaşması Yapıldı.

22 Ağustos 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (İspat Hakkı ile İlgili Tasarı Gerçekleşiyor.

1 Eylül 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Yeni Hükümetin Programını Milli Birlik Komitesi Tespit Ediyor.

2 Eylül 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Demokrat Parti Malları Muhafaza Altına Alındı.

3 Eylül 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Ankara 5. Asliye Ceza Mahkemesinin Kararıyla Demokrat Parti'nin Bütün Malları Mevduat ve Evrakına El Kondu.

8 Eylül 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Yeni Kabine Bugün Toplanıyor.

14 Eylül 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Yassıda'daki Duruşmaları Şehrimizden Takip Edebilecekler İçin Aylık Listeler Yapılıyor.

21 Eylül 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Millî Birlik Komitesi Üyesi Ahmet Yıldız Bugün Şehrimizde..., Sanıklar Hakkındaki İddianame Ekim Ayı Sonunda Bitirilecek.

1 Ekim 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Milli Birlik Üyesi Kurmay Yarbay Ahmet Yıldız İkinci Konuşmasını Yaptı “Gördüğüm, Tanıdığım İdare Amirleri ve Halk Huzur İçinde”.

4 Ekim 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Devlet Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel Asılsız Söylentileri Yalanladı, Türkiye’de İller 9 Bölgeye Ayrıldı Trabzon ve Samsun Değişim ile Karadeniz Bölgesi Merkezi Oluyorlar.

8 Ekim 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Üniversite Olaylarından Otuz Üç

Anayasa İhlallerinden Otuz Sekiz Olmak Üzere Yetmişdir İdam Cezası İsteniyor.

13 Ekim 1960 Yeniyl Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (İkizdere Elektrik Santralından Şehrimize Cereyan Verme Hazırlıkları İlerliyor Yer Altı Kablo Dökümüne Başlanıyor.

17 Ekim 1960 Yeniyl Gazetesi Sayfa 1 (Türk Milleti Önünde Sanıklar Hesap Vermeye Başladılar Adnan Menderes Moralinin Takviyesini İstiyor.

18 Ekim 1960 Yeniyl Gazetesi Sayfa 1 (Yassıda'da İkinci Gün Köpek Davasına Devam Edildi. Duruşmalara 20 Ekim Çarşamba Günü 6-7 Eylül Hâdisesiyle Devam Edilecek.

19 Ekim 1960 Yeniyl Gazetesi Sayfa 1 (6-7 Eylül Sanıkları Bugün Yargılanacak, Bayar'dan İki Avukat Yüzer Bin Lira İstedi.

9 Kasım 1960 Yeniyl Gazetesi Sayfa 1 (Valimiz Fethi Tansuk'un yaptığı Basın Toplantısı Şehir İşlerine Temas Eden Vali Tansuk Elektrik Mevzuunda İzahatta Bulundu. İkizdere'den Şubat Ayında Gelecek Cereyana İntibak İçin Büyük Faaliyete 25 Ekim'de Başlandı.

23 Kasım 1960 Yeniyl Gazetesi Sayfa 1 (Valimiz Fethi Tansuk'un Yaptığı Basın Toplantısı Vali Tansuk Toplantıda Bayındırlık Mevzuunda Geniş Malûmat Verdi.

24 Kasım 1960 Yeniyl Gazetesi Sayfa 1 (Valimiz Fethi Tansuk'un Yaptığı Basın Toplantısı Vali "Vilâyet Yollarının Bakımında Toplu Bir Halde Çalışılmaktadır." Dedi, Besi Baraka Olmak Üzere Vilâyet Dâhilinde Otuz Beş İlkokulun İnşaatına Başlandı, 1960 Yılı Çay Hasadı Durduruldu.

25 Kasım 1960 Yeniyl Gazetesi Sayfa 1 (Fethi Tansuk'un Yaptığı Basın Toplantısı Köy Yolları Daha Ziyade Teşkil Ettirilen Birlikler Vasıtasıyla ve Vatandaşların İmece Çalışmaları Suretiyle Yapılmakta ve Lüzumlu Malzeme Verilmektedir.

3 Aralık 1960 Yeniyl Gazetesi Sayfa 1 ve 2 (Hükümet Yeni Parti Kurulmasıyla İlgili Bir Tebliğ Yayınladı. İçişleri Bakanlığı Hükümetten Müsaade Alınmadan Yapılan Bu Hareketlerin Tecviz Edilemeyeceğini Belirtti.

8 Aralık 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Üçüncü Ordu Kumandanı Korgeneral Celâl Alkoç Şehrimizde.

21 Aralık 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Temsilciler Meclisine İştirak Edecek Trabzon Temsilcisinin Seçimi İçin Hazırlıklara Başlandı, Of Sürmene Araklı Şebekesinin Programa Alınması Muhtemel, Şehir Planı Konusunda Valinin İzahatı, K.T.Ü. Projesi 1961’de Bitecek.

22 Aralık 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (İskenderun’daki Atatürk Anıtına Vaki Tecavüz Şehrimizde Nefretle Karşılandı. Trabzonlu Gençler Dün İskenderun Hadisesini Nefretle Tel’in Etti.

26 Aralık 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Maliye Bakanı Ekrem Alican Cumartesi Günü İstifa Etti, Milletlerarası Kalkınma Birliğine Üye Olduk.

27 Aralık 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Yassıada’da Dün Üç Davaya Bakıldı. Oybirliğiyle Alınan Karara Göre Radyo Davası Anayasa Davasıyla Birleştirildi.

28 Aralık 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (“Ata Atadır” Büyük Mitingde 10.000 Trabzonlu Gafilleri Bir Defa Daha Lânetledi.

29 Aralık 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Çaykara’da Bir Köy Mahallesi Yandı.

30 Aralık 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa 1 (Dün Lise Konferans Salonunda Yapılan Seçimlerde Cemal Reşit Eyüpoğlu 190 Oyla Trabzon İl Temsilciliğine Seçildi. Kamuran Ural Yedek İl Temsilcisi.

31 Aralık 1960 Yeni Yol Gazetesi Sayfa (Cemal Gürsel Yılın Adamı.

6. SONUÇ

Yeniyol ve Halk Gazeteleri Örneğinde Trabzon Basınının Çok Partili Sisteme Bakışı konulu tez çalışmamda genel anlamda basının ne olduğu üzerinde itinayla durdum. Dünya üzerinde farklı coğrafyalarda ve farklı tarihlerde değişik bir gelişim seyri gösteren basın, Türkiye’de de bu özelliğini korumuştur.

Basın kavramının genel kabul gören bir tanımı yoktur. Her ülke veya siyasal sistem basını kendiceleştirmiştir. Basının bu kendiceleştirmeye müsait olduğu göz ardı edilemez. Şöyle ki; farklı coğrafyalarda farklı meslek gruplarından kişilerle basın hakkında konuştuğumuzda, her meslek grubunun ya da mensubunun farklı tanımlar yaptığı görülür.

Bizim bile belki de farkında olmadan evimize, işyerimize ya da hayatımızın her alanına giren ancak farkında olmadığımız basının bize göre de mutlaka farklı bir tanımı vardır. Elimize aldığımız bir gazete, dergi, izlediğimiz televizyon kanalı, takip ettiğimiz haberler, magazinsel ya da ideolojik basın öğelerinde hep kendi kişiliğimizi, zevklerimizi ararız. Bu belki de biz insanların doğasında vardır. Basında ise bu özellik daha net karşımıza çıkar. Sevdiğimiz bir program belki de bir başkası tarafından sevilmiyorsa o programı sevmeyene karşı bilinçsiz bir anti-pati oluşturabiliriz. Çağımız teknolojinin bütün nimetlerinin en üst düzey olduğu bir çağdır. Fakat iletişimin ve merakın da bir o kadar köreldiği ve insani ilişkilerin azaldığı bir çağdır. Basının günümüzde ki işlevi her ne kadar üst düzey görünse de eskiye oranla etkisini kaybetmeye başlamıştır.

Basının tarihçesine baktığımızda M.Ö.’den dönemlere kadar gittiğini görürüz. Belki bugünkü kadar üst düzey olmasa da Johannes Gutenberg’in matbaayı icadından sonra Avrupa da karşılığını bulmaya başlayan basın, Avrupa coğrafyasının içinde de farklılıklar arz etmektedir. Yani Avrupa’daki her ülke, her şehir, her ilçe ya da köyde de basın aynı seyirde ilerlememiştir. Yine de XV. yüzyıl itibariyle Avrupa basını çağının çok ilerisine giderken, Osmanlı İmparatorluğu’nda basın hiç yoktu. Osmanlı, basınla Avrupa’dan üç asır sonra tanıştı. Bu tanışma Osmanlı Şeyhülislâm’ının verdiği fetvayla

oldu. Çünkü o döneme kadar Osmanlı'da hattatlık ve vakâinüvislerin yazım çalışmaları ile devam ediyordu. Bu kişiler yaptıkları işlerle hayatlarını devam ettiriyorlarken Osmanlı'ya matbaanın girmesine pek sıcak bakmıyorlardı. Başlıca neden işlerinin eskisi kadar iyi olmayacağını düşünmeleri idi. Nitekim bu düşünce yapısını yüzyıllarca devam ettiren ve Osmanlı'nın basın ve matbaa ile tanışmasına mani olan ve Osmanlı'yı duraklama içinde gerileme ve yıkılma dönemlerine sokan bu zihniyet, Osmanlı da ilk gazete olan Takvim-i Vâkayı (1831)'nin girmesi ile ortadan kalkmıştı.

Osmanlı'da ilk matbaalar İstanbul ve İzmir gibi liman kentlerinde kurulmuştu. Bu matbaalardan çoğunun gayrimüslimler (Fransızlar ve Yahudiler) kurmuştu. Belli amaçlara hizmet eden bu matbaalar bir süre sonra iktisadi veya siyasi olumsuzluklarla karşılaşmışlardı. Tutunamayan ve kapatılan bu matbaalardan bazılarını Osmanlı kendi bünyesine almış ve desteklemişti (Ceride-i Havâdis). Osmanlı'da ilk özel gazete olma özelliğini taşıyan Ceride-i Havâdis idi. Her ne kadar bağımsız haberler çıkaramasa bile.

İstanbul dışında Anadolu coğrafyasında yine devlet desteği ile ve hatta devlet emri ile açılan matbaalar olmuştu. Bu matbaalar İstanbul basınına göre daha bağımsız faaliyet gösterebiliyorlardı.

Bir devleti ya da imparatorluğu (örneğin Osmanlı İmparatorluğu) kuruluş, yükselme, duraklama, gerileme ve yıkılış diye dönemlere ayırabiliyorken basını ise böyle bir ayrıma tabi tutmak ve düz mantık yürütmek pek tutarlı olmasa gerek. Devlet denetiminde ve devlet desteği ile devamlılığını sağlayan matbaa ve gazeteler basının en önemli özelliği olan objektifliği elden bırakmışlardı. Daha çok devletin gözüne girme, onu eleştirmeme ve hatta hatalı olduğu yerde bile destekleme yolunu tutmuşlardı. Basında yaşanan özelleşme ile bir nebze de olsa yanlılığın yerini objektiflik almaya başlamıştı.

Osmanlı'nın son dönemlerinde kurulan matbaalar ve çıkarılan gazetelerde gözle görülür bir artış olması basının özelleşmesi ile alakalı idi. Bu gazetelerden veya matbaalardan çoğu Osmanlı yıkıldıktan sonra da faaliyetlerini devam ettirmişlerdi. Önemli bir fark vardı artık monarşi ile değil demokrasi ve cumhuriyet ile yönetilen bir coğrafyada faaliyettedirler.

I. Dünya savaşına girerek kendi sonunu hazırlayan Osmanlı Devleti, bu savaşın sonunda yaptığı Mondros Ateşkes Antlaşması ile resmen yıkıldığını tüm dünyaya ilan etti.

Bu yıkılış Milli Mücadele hareketinin başlaması ve yeni bir devletin kurulmasına zemin hazırlamıştı. Milli Mücadele'nin hızla yayılmasında basının etkisi göz ardı edilemezdi. Bu mücadeleye ilk desteği veren ise bir Trabzon gazetesi olan İstikbâl Gazetesi ve sahibi Faik Ahmet Barutçu idi. Bu yönüyle de Trabzon ve Trabzon basını tarihteki yerini aldı.

Genel anlamda Anadolu'nun muhtelif şehirlerinden de bu mücadeleye destek verenler olduğu kadar saltanatı ve hilâfeti destekleyenlerde yok değildi. Örneğin Trabzon'da İstikbâl Gazetesi karşısında Ömer Fevzi Eyüboğlu'nun çıkardığı Selâmet Gazetesi gibi.

Milli Mücadele Dönemi'nde Mustafa Kemal'in bir anekdotuna değinmeden geçemeyeceğim.

Bir muhabir Mustafa Kemal'e sorar:

“Milli Mücadele'yi nasıl kazandınız?”

Bu soruya Mustafa Kemal'in verdiği cevap çok manidar olur.

“Telgraf telleri ile...”

Osmanlı'da 1831'de başlayan basın hareketi bu tarihten yaklaşık otuz sene sonra Anadolu'da da başladı. 1860'lı yıllarda Trabzon'da kurulan Vilâyet Matbaası ve bu matbaada çıkarılan Vilâyet Gazetesi Trabzon'un ilk matbaasıydı. Daha sonra bazı şahısların girişimi ile özel matbaalar da açıldı ve Trabzon basını rekabetçi bir kimliğe büründü. Daha önce de söz ettiğim gibi kendini Milli Mücadele ile ön plana çıkarmayı başaran Trabzon basını, Milli Mücadele'nin kazanılmasında çok önemli bir yere sahip oldu.

Osmanlı'nın yıkılması ve yeni bir devlet olan Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile Türkiye, Anadolu ve Trabzon basınının da seyrinde gözle görülür değişimler gerçekleşti. Birçok yeni matbaalar açıldığı gibi değişik gazetelerin yanı sıra yeni mecmualar da çıkarılmaya başlandı. Her konu ile alakalı basın ürünleri bulunabilen bir dönem böylelikle başlamış oldu.

Yeniyol ve Halk Gazeteleri Örneğinde Trabzon Basınının Çok Partili Sisteme Bakışı tezimin içinde bu gazetelere, mecmualara değindiğim gibi gazete ve matbaa sahiplerinin, buralarda çalışan basın mensuplarını da anlatmaya çalıştım. Trabzon basını

yalnızca kültürel manada incelemek yerine, basın-siyaset perspektifinden yola çıkarak özellikle tek partili dönem sonları ile çok partili dönemine ve yoğun hareketliliğin yaşandığı Trabzon basınına her yönü ile değinmeye çalıştım.

Birinci bölümde genel anlamda Dünya ve Türkiye ekseninde basını anlatarak başladığım bu çalışmamda “Basın Nedir?” sorusuyla giriş yaptım ve basının dünyada nasıl bir gelişim takip ettiğini anlatmaya çalıştım. Ayrıca “Basın ve Enformasyon Nedir?” sorusuna yer verdiğim bu bölümde ayrıca “Gazete Nedir?”, “Gazete ve Gazeteciliğin Tarihçesi”, “Gazete Çeşitleri”, “Haber Nedir?” gibi konu başlıklarıyla da konuyu daha detaylı anlatmaya ve önemli bilgiler vermeye çalıştım. Dünyada basın konusuyla ilgili verdiğim bilgilerden sonra “Milli Mücadele Dönemi Türkiye’de Basın” ile ilgili bir başlık vererek Osmanlı İmparatorluğu’ndan sonra Türkiye’de basının nasıl bir seyirde devam ettiğini anlatmaya çalıştım. “Milli Mücadele Dönemi Türkiye’de Basın” konusunu anlatırken Türkiye’nin Anadolu coğrafyasıyla basının nasıl bir seyir izlediğini de ayrı bir konu başlığında anlattığım birinci bölümde, “Milli Mücadele Dönemi”nden sonra kurulan “Türkiye Cumhuriyeti” ve bu dönemde basın ve gazetecilik alanında yaşanan gelişmelere baktım. “Yerel Basın” diye başlattığım bu konu başlığından sonra “Tek Partili Dönemde Türkiye’de Basın ve Gazetecilik” ve “Çok Partili Dönemde Basın” diye devam ettirdiğim bu bölümü “Demokrat Parti Döneminde Basın” ve “Anadolu Ajansı”nı da anlatarak tamamladım.

İkinci bölümde “Trabzon ve Tarihçesi” konusuna değinmeyi uygun gördüm. Bu nedenle Trabzon’un M.Ö.’deki dönemlerden günümüze kadar nasıl bir coğrafya olduğunu, burada hangi kavim ve devletlerin yaşadığını anlattıktan sonra “Trabzon’un Nüfusu ve Etnik Yapısı” başlığına geçtim. Bu başlıkla da Trabzon’da XIX. yüzyıldan itibaren nasıl bir etnik yapının hâkim olduğunu ve 1960 yılının sonuna kadar nüfusunun ne olduğunu vermeye çalıştım. Bu bölümü “Trabzon’un Ruslarca İşgali” konusuyla devam ettirmeyi uygun gördüm ve I. Dünya Savaşı sırasında Trabzon’da ne gibi gelişmelerin yaşandığını anlatmaya çalıştım. Bu çıkış noktasıyla birlikte “Trabzon’un Ruslardan Kurtuluşu” ve “Milli Mücadele Dönemi’nde Trabzon” konularını anlatmaya çalıştım. Milli Mücadele’de Trabzon’un bu mücadelenin neresinde olduğunu ve bu mücadeleyi ne şekilde etkilediği konularını verdiğim bu ikinci bölümü bu şekilde neticelendirdim.

Üçüncü bölümde “Trabzon’da Basın” konusuna değindim. 1869 yılından 1998

yılına kadar Trabzon'da çıkarılan gazetelerin ve bu gazetelerin kurucularını verdiğim grafikte başlattığım bu bölümde; “Milli Mücadele Dönemi’ne Kadar Trabzon Basını ve Çıkarılan Gazete Mecmuaları”, “Trabzon’da Azınlık Basını ve Çıkarılan Gazeteleri Mecmuaları”, “Milli Mücadele Döneminde Trabzon Basını ve Çıkarılan Gazete Mecmuaları”, “Cumhuriyetin İlanından Harf Devrimine Kadar Trabzon’da Basını (1923-1928 Yılları Arası) ve Çıkarılan Gazeteleri Mecmuaları”, “Harf Devriminden Çok Partili Döneme Geçinceye Kadar Trabzon’da Basını (1929-1946 Yılları Arası) ve Çıkarılan Gazeteleri Mecmuaları”, “Çok Partili Döneme Geçişten Demokrat Parti’nin İktidar Olduğu Döneme Kadar Trabzon Basını (1946-1950 Yılları Arası) ve Çıkarılan Gazeteleri Mecmuaları”, “Demokrat Parti İktidarı Döneminde Trabzon Basını (1950-1960 Yılları Arası) ve Çıkarılan Gazeteleri Mecmuaları”, “Demokrat Parti İktidarından Sonra Trabzon Basını (1961-1970 Yılları Arasında) ve Çıkarılan Gazeteleri Mecmuaları”, “Trabzon’da 1971-1980 Yılları Arasında Trabzon Basını ve Çıkarılan Gazeteleri Mecmuaları” ve son olarak “1980’li Yıllardan Sonra Trabzon Basını ve Çıkarılan Gazeteleri Mecmuaları” dönemlere ayırarak anlatmakta yarar gördüm. Bu dönemlerden sonra “Trabzon’da Matbaalar” konu başlığına geçtim. Bu konu başlığıyla Trabzon’da kaç tane matbaanın, kimlerce ve nerede kurulduğu konularını anlatmaya çalıştım. Kurulan bu matbaaları azınlık ve Türk matbaaları diye ikiye ayırmayı da uygun gördüm. Daha sonra “Trabzon’da Günümüz Matbaaları” konu başlığıyla hangi matbaaların halen faaliyette olduğunu ve bu matbaalarda neler basıldığını anlatmaya çalıştım. “Trabzon’da Gazeteciler” konu başlığıyla da eski dönemlerden itibaren Trabzon basınında kendini kanıtlamış önemli gazetecilerin kimler olduğunu anlatmaya çalıştım. “Trabzon’da Siyasetçiler” konu başlığıyla Çok Partili Dönemde Trabzon’da ön plana çıkmış bazı siyasetçileri anlatmayı uygun gördüm. Bu bölümün son konu başlığında “Trabzon Valileri”ni vermeye çalıştım. 1945’den 1960 yılına kadar Trabzon’da valilik yapmış kimseleri kısaca anlatmaya çalıştım.

Dördüncü bölümde “Demokrat Parti”yi ve bu partinin ne şekilde kurulup iktidara geldiğini anlatmaya çalıştım. İlk olarak 1946’dan 1957 Milletvekili Genel Seçimlerine kadar olan dönemle ilgili bazı bilgiler vererek başladığım bu bölümde daha sonra “Demokrat Parti’nin Kuruluşu”, “Demokrat Parti’nin Örgütlenmesi”, “Demokrat Parti’nin İlk Kongresi”, “Demokrat Parti Tüzüğü ve Parti Programı”, “Demokrat Parti’nin İdeolojisi” ve “Demokrat Partiye Katılanlar” konu başlıklarıyla anlatmayı uygun gördüm.

Tezimin son bölümü olan beşinci bölümde ise “Yeniyol ve Halk Gazetelerine ve Bu Gazetelerde 1945-1960 Yılları Arasındaki Siyasi Haberlere” değinmeyi uygun gördüm.

Kronolojik bir sıra takip ettiğim bu bölümde, hangi gazetenin hangi gün ve ne haber verdiğini karıştırmamak için başına gazetenin çıktığı tarihi, sonra gazetenin adını ve haberin hangi sayfalarda olduğunu son olarak da parantezle başlayarak haberin kendisini vermeyi uygun gördüm.

Trabzon basını ile ilgili bu tezi oluşturmamdan öncelikli olarak çıkarılan kaynak kitap niteliği taşıyan eserlere başvurduğum ve bu eserleri tezimin kaynakça kısmında verdim. Umarım yaptığım bu çalışma ile gerek ulusal gerekse yerel manada basın konusu ile ilgilenen kişilere yardımcı olabilirim.

Önceliği ve önemi belli olmayan ya da hak ettiği değeri görememiş tüm basın çalışanlarına saygılarımla...

Ümit BİLİCİ

7. EKLER

Hürriyet Misakı

(7-11 Ocak 1947 tarihleri arasında toplanan Demokrat Parti I. Büyük Kongresi'nde kabul edilmiştir.)

Yüksek heyetimiz dört maddeyi ihtiva eden takririn incelenmesini ana meseleler diye adlandırarak ve diğer dilekler ve meselelerden ayırmak suretile hususi bir heyete atfederek ayrıca seçtiği komisyonumuza havale etmiştir.

Bu takririn ana meseleler diye ayrılmasının ve adlandırılmasının çok yerinde olduğunu bildirmekle söze başlayalım.

Dört maddelik bu takrire dikkat edilecek olursa, bütün olarak mütalâayı icab ettirecek ve birbirine bağlı ve birbiri içinde bulunan meseleleri ihtiva ettiği kolayca görülebilir. Filhakika takririn ihtiva ettiği maddeler anayasaya aykırı kanunlar, idare cihazı karşısında partimizin durumu, seçim kanununun değiştirilmesi ve Demokrat Parti Meclis Grubu'nun durumu gibi meseleler olduğuna göre bunların birinin halli diğerinin halline bağlı ve müessir olduğu açıktır.

Bu takririn verilmesini icap ettiren sebepler olarak kısaca, partimizin kuruluşundan beri karşılaştığı gayri tabii şartlar gösterilebilir. Bunlar üzerinde partimiz genel başkanının açış konuşmasında da ehemmiyetle durulmuştur.

Kanunlar arasında Anayasa'nın ruhuna ve metnine aykırı olan kanun hükümlerinin mevcut olduğuna ve bunların vatandaş hak ve hürriyetlerini baskı altında bulundurmakta ve millî iradenin serbestçe tecellisine engel teşkil etmekte olduklarına şüphe yoktur.

İdare cihazının tek partili devrede olduğu gibi kayıtsız şartsız iktidar partisi emrinde çalışmakta devam ettiği ve partimizin kurulmasını önlemeğe, geciktirmeğe ve partimiz mensupları ile partimize taraftar olan vatandaşlar üzerinde her türlü tazyiklere

tevessül ettiği, kuruluşundan beri partimizin muhtelif faaliyetlerinde vazifeler almış olan sizlerce de gayet iyi bilinmektedir.

Devlet faaliyet ve idaresine milletçe el konmamasına ve topluluk hayatımızda millet murakabesinin bir türlü tahakkuk ve bir kelime ile millet hâkimiyetinin teessüs edememesine başlıca amil olan vatandaşın reyini kullanırken her türlü tesirden azade olarak vicdanının emrettiği gibi reyini kullanabilmesi ve kullandığı reyin de emniyet altında bulunması ve amme vicdanının buna inanması şartlarının temin edilememesine sebep olan seçim kanununun değiştirilmesinin bütün milleti alâkalandıran bir mesele haline geldiğini takdir etmeyen kalmadığı gibi taşıdığımız temsil sıfatı dolayısıyla hepiniz bu meselenin hallini başta gelen bir vazife olarak deruhte etmiş bulunuyorsunuz.

Grubumuzun Meclisteki durumuna gelince: Tek parti zihniyetinin devam etmekte olmasının türlü tecellileri, bilhassa milletvekili seçimlerinin malûm şartlar altında cereyan etmiş olması neticesi olarak grubumuzun Meclisteki durumunun nezaket ve ciddiyet arz etmekte olduğu hiç kimsenin gözünden kaçmayacak açıklıktadır. Son günlerde grubumuzun Meclisi terk etmek mecburiyetinde kalması bu halin yeni bir delilini teşkil etmektedir ki, yüksek heyetinizin henüz bu hâdisenin tesir ve teessürü altında bulunduğunu da bugüne kadar devam eden idare cihazının vatandaştan ve muhtelif partileri tesir altına alabilmesi anayasanın ruhuna ve metnine aykırı olan bir takım kanunî hükümlerin meriyette bulunmasına; vatandaşlar ve muhtelif partiler üzerindeki böyle bir baskının ise; seçimlerde vatandaş iradesinin serbest tecelli edememesine, reylerin masum bulunmamasına sebep olduğu ve bunun ise doğrudan doğruya millet hâkimiyetinin tamamen tahakkuk edememesine ve hattâ devletin kuruluşuna kadar tesirler icrasına yol açtığı ve nihayet bütün bunların da partimizin grubunun Meclisteki vaziyetini ağırlaştırarak tehlikeler doğurduğu, reddine imkân bulunmayacak bir hakikat olmak ortada durmaktadır. Görülüyor ki takririn ihtiva ettiği meseleler tamamen birbirine bağlı ve birbirinin sebep ve neticesidir.

Yüksek Heyetinizin Ana davalar diye adlandırdığı ve bir bütün teşkil eden bu meselelerin hal yolunun bulunması partimizin kuruluş maksatlarıyla doğrudan doğruya alâkalı olduğu kadar Türk demokrasinin gerçekleşebilmesi için de halli mutlak zarurî meseleler olarak ortada durmaktadır. Kongremizin ruznamesine dâhil diğer meseleler bugün arz ettiğim manzara karşısında tali bir ehemmiyette kalmaktadır.

Diğer tarafından yukarıda da temas ettiğimiz gibi kongre açılış nutkunda üç maddede ifade edilen ve herhangi bir partinin görüşü olmaktan ileri millî vicdanda şuurlaşan davalar olarak ele alınan üç meseleyi hatırlatmak isteriz.

1- Vatandaş hak ve hürriyetlerini haleldar eder mahiyette olan ve Anayasamızın ruhuna ve metnine uymayan kanun hükümlerinin kaldırılması, **2-** Vatandaş reyinin emniyet ve masuniyetini sağlamak ve milli hâkimiyet prensiplerini teminat altına almak maksatlarıyla seçim kanununda değişiklikler yapılması, **3-** Devlet reisliği ile fiilî parti reisliğinin bir zat uhdesinde birleşmemesi esasının kabulü.

Kongre açılış nutkunun ve binnetice bu üç esasın yüksek heyetinizce tasvip edilmiş olması ve tahrir muhteviyatının da bu meselelerle sıkı sıkıya bağlı ve hattâ aynı mahiyet taşımakta bulunmasını bir defa daha müşahede etmek yerinde bir iştir.

Asıl kayda şayan olan nokta gene yukarıda da temas ettiğimiz veçhile vilâyetlerden gelen delegelerin ekserisinin de komisyonumuza tevdi edilen tahririn ihtiva ettiği dört meseleyi ele almış olmasıdır. Nitekim bu delillerin hemen hepsinde seçim kanununun vatandaş iradesinin serbest tecellisini, reylerin masuniyetini teminat altında bulunduracak şekilde tadilinin temini, Anayasaya uygun olmayan kanun hükümlerinin ortadan kaldırılması ve idare cihazının tarafsızlığından doğan ve bir arada mütalâası her vatandaşın yüreğini sızlatan, endişeye düşüren idari tasarrufların nihayete ermesinin ilk şartı olmak bakımından da Devlet Reisliği ile fiili parti reisliğinin bir zatın uhdesinde birleşmemesinin kabulü milli hâkimiyet esasının zaruretleri olarak tespit edilmiş ve bu meseleler karşısında parti grubumuzun Meclisteki durumunun günün şartlarına göre mütalâa edilerek bu hususta bir karar alınması yüksek heyetinize bırakılmış bulunmaktadır.

Bu itibarla komisyonumuz tahririn ihtiva ettiği ilk üç mesele hakkında ayrıca bir mütalâa şekline lüzum görmeyerek üç günlük çalışmalarını parti meclis grubumuzun durumu üzerinde toplamıştır.

Çok kısa bir zamanda yurdun her köşesinde, geniş ölçüde vatandaşların partimiz etrafında toplanmış olması ve bilhassa seçimlerde milyonlarca vatandaşın reylerini partimiz lehinde kullanması ve seçimlerden sonra da cereyan eden hadiselerin ümit kırıcı ve üzücü olmalarına rağmen parti içinde çalışmalarına azimle devam etmesi ve bu azim kararını yüksek heyetimizle temsil edecek kadar bütün bir varlık meydana getirmesi elbette

ve elbette muayyen milli maksatların elde edilebilmesi için yapılmış fedakârlıklardır. Grubumuzun Meclisteki faaliyetleri bu maksatlar istikametinde en küçük bir inkişaf elde edilmesi şöyle dursun bilâkis tek parti zihniyetinin bütün devlet faaliyetlerini tanzim edecek olan T.B.M.M.'de de eskisi gibi hüküm sürmekte olduğu meydandadır.

Demokratik gelişmemizin uzun bir sürüncemeye düşmesi demek olan ve parti faaliyetlerimizin akamete uğraması gibi bir netice doğurabilecek bu hali daima göz önünde bulundurmak lâzım gelmektedir. Doğuşundan beri her istikametteki faaliyetlerini kanunlara ve meşruiyet esaslarına göre devam ettirmekte olan, her hal ve kârda daima bu yolda yürümek azminde olan partimizin, Meclis Grubumuzun durumunu ciddiyetle ele alması bir zarurettir.

Tek parti zihniyetinin milli vicdana mal olan meseleler karşısında gidiş istikameti de memleketin demokratik inkişafını sağlayacak mahiyette küçük belirtiler göstermemekte devam etmesi karşısında Grubumuzun Meclis'ten çekilmesi Partimiz için içtinabı mümkün olmayan tabii bir karar olacaktır.

Partimiz kuruluş maksatlarını sürüncemeye ve sürüklenmeye bırakmak suretiyle memleketimizde demokratik inkişafın gecikmesine göz yummak D.P.'nin asla kabul edemeyeceği bir neticedir. Bu sebeple böyle bir kararın devlet kuruluşunda meydana getireceği akisler üzerinde durmayarak bu tarihi kararı almak Partimiz için zaruret olacaktır.

Yüksek heyetimizin toplanmasıyla ve Parti faaliyetlerine el koymasıyla bir dönüm noktasına ulaşmış olan Partimiz Grubunun Meclisteki faaliyeti hakkında bugünden kati bir karar almayacak hâdiselerin inkişafını bundan sonra da sıkı sıkıya takip ederek her yolda bir karar alması salâhiyetini seçiminizle teşekkül edecek Genel İdare Kuruluna vereceğimiz bu salâhiyet ve bu salâhiyetin gerektiği zaman kullanılması keyfiyeti Parti Meclis Grubumuzu demokrasi aleyhindeki tecellilerine şahitlik etmek mevkiinde kalmak gibi bir durumdan kurtaracak ve yüksek heyetimizde tam ve katî ifadesini bulmuş olan Türk demokrasisi davasının mutlak gelişmesini temin yolundaki azim ve kararımızın bir ifadesini teşkil edecektir.

Hadiselerin icab ettirdiği zaman karar almak üzere yüksek heyetimizin toplanabilmesindeki müşkülâtın bu yetkinin Genel İdare Kuruluna kayıtsız ve şartsız olarak

verilmesi hususunda ayrı bir sebep teşkil ettiğini arz etmek isteriz.

Karar yüksek heyetinizindir.²⁰⁸

12 Temmuz Beyannamesi

(12 Temmuz 1947 tarihinde Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafından yayınlanmıştır.)

12 Temmuz 1947 tarihinde Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafından yayımlanmıştır. Hükümet Reisi ile Muhalefet Lideri ile son günlerde memleketin iç durumu üzerindeki konuşmalarımı ve bu hususta kanaatlerimi ve fikirlerimi söylemek zamanı gelmiştir.

7 Haziran tarihinde görüşmek üzere çağırdığım Bay Celâl Bayar bana, D.P.'nin, idare mekanizmasının baskısı altında bulunduğunu beyan ve şikâyet etti. Haberdar ettiğim Başbakan aynı mevzuları daha evvel aralarında görüştiklerini hikâye ederek, böyle bir baskının olmadığını, idare mekanizmasının memleketin huzurunu bozacak mahiyette tahriklere karşı çok güç durumda kaldığını beyan eyledi. Bundan sonra iki tarafı bir arada dinlemek için 14 Haziran tarihli buluşmayı tanzim ettim.

Başbakan ve yardımcısı Devlet Bakanı ile D.P. Başkanı hazır bulundular. İki taraf arasında karşılıklı tartışma içinde iki buçuk saat devam eden bu konuşma, başladığı noktada bitti. D.P. Başkanı, partisinin baskı altında bulunduğu noktasında ısrar ve Partisinin kanun dışı maksatlar ve ihtilal usulleri takip ettiğine dair ihtimalleri reddetti. Hükümet Reisi, idare mekanizmasının baskı yaptığı iddiasını kabul etmeyeceğini ve şikâyet vesikalarını tetkik ve takibe hazır olduğunu tekrar söyledi ve Muhalif Partinin çalışma usullerini düzeltmesi lâzım olduğu iddiasında kaldı.

17 Haziran tarihinde Bay Bayar'ı tekrar kabul ettim. Bana vaziyeti arkadaşları ile görüştüğünü, benim durumuma karşı teşekkürle mütehasıs olduklarını söyledikten sonra, baskı vardır kanaatinde olduklarını teyit eyledi. Bunun üzerine iki defa görüştüğüm Başbakan, İktidar Partisi ile Muhalefet Partisinin Büyük Meclisteki münasebetleri ve karşılıklı çalışmaları yolunda hayırlı terakkiler olduğunu takdirle söyledikten sonra, (biz de kendimize düşen vazifeleri sadakati ifa edeceğiz, size söz veriyorum) dedi ve iki ay sonra

---

²⁰⁸ Albayrak, M., a.g.e., s. 612-614.

T.B.M.M. toplanıncaya kadar partilerin münasebetlerinde itimadı arttıran terakkiler olacağına ümidi kuvvetli olduğunu ilâve eyledi.

Bu beyanatı Bayar'a 24 Haziran tarihinde naklettim. Bay Bayar bana, fiilî neticeye intizar edilmesi lâzım geleceğini bildirdi. Bundan sonraki tartışmalar, Muhalefet Liderinin Sivas nutkunda ve Hükümet Reisinin 2 Temmuz tarihli beyanatında ve ondan sonraki karşılıklı cevaplarda görülmüştür. Vaziyet hulâsa olunursa, iki taraf şikâyetlerinde ve savunmasında ısrar etmiş ve şiddetli tartışmalar esnasında karşılıklı iyi niyetlerinin ifadesi olan bazı tatmin edici parçalar hatırda kalmıştır. Siyasi havayı yumuşatan bir iyilik olmak üzere, dertleri bilenlerin, kendilerinden, karşı tarafı teskin edici tedbirler alacakları ümidi uyanmıştır. Bunun dışında olarak, durum, Muhalefet Partisi Liderinin “fiili bir netice bekleme” şeklinde ifade ettiği hükümde görülür.

Yani, bir başka türlü, söylenirse, vaziyet karşılıklı iddialar bakımından düğüm halini muhafaza etmiştir.

Şimdi ben, bu düğümü çözmeye çalışacağım. İki tarafın şikâyet ve müdafaalarının delillerini tafsil etmekte faide görmüyorum. Zaten bunlar umumî efkârca da kâfi derecede bilinmektedir. Gördüm ki taraflardan hangisinin haksız yahut hangisi daha evvel karşısını kırmağa başlamış olduğunu aramakta da fayda yoktur. Ben, idare mekanizmasının baskı yaptığını Hükümet Reisinin kabul etmemesini, bir teminat ifadesi olarak aldım ve bunu Bay Bayar'a söyledim. Ben, Mufaalefet Liderinin kanım dışı maksatlar ve metotlar isnadını reddetmesini, Muhalif Parti çalışması için şart olan kanun içinde kalmak esasının göz önünde tutulduğuna ve tutulacağına dair tatmin edici bir teminat olarak kabul ettim ve Başbakana bunu söyledim. Her iki tarafla uzun konuşmalardan çıkardığım bu neticelere inanmak istiyorum ve inanıyorum. Bizi bu inanişaya getiren bugünkü durumu, memlekette siyasî partilerin çalışıp gelişebileceğine kati ümit veren en mühim merhale sayıyorum. Şimdiye kadar, memlekette geçen iktidar ve muhalefet tecrübesinin muvaffak olmamasını bir seneden beri geçirdiğimiz tecrübeler, onların dayanamamış ve bugünkü siyasî durumu elde edememiş olmalarında görüyorum. Benim kanaatimce, bir buçuk seneden beri geçirdiğimiz tecrübeler ağır ve bazen ümit kırıcı olmuştur. Ama gelecek için her türlü ümitleri haklı çıkacak bir muvaffakiyet de temin edilmiştir. Bu durumu muhafaza etmek ve onun gelişmesini sağlamak, iktidar ve muhalefet partilerinin vazifeleri olmak lâzım gelir.

Gelecek için tedbirler, benim kabul ettiğim gibi, şu noktadan hareket etmekle

bulunabilir. Benim bu son dinlediğim karşılıklı şikâyetler içinde mübalağa payı ne olursa olsun, hakikat payı da vardır. İhtilâlcı bir teşekkül değil, bir kanunî siyasî partinin metotları ile çalışan muhalif partinin, iktidar partisi şartları içinde çalışmasını temin etmesi lâzımdır. Bu zeminde ben, Devlet Reisi olarak kendimi her iki partiye karşı müsavi derecede vazifeli görürüm.

İdare mekanizması, yani valilerimiz ve maiyetleri bir seneden beri çok ağır bir tecrübe geçirmişlerdir. Öyle zamanlar oldu ki, memlekette hükümetin mevcut olup olmadığı bile şüphe götürür idi.

Sorumlu hükümetin huzur ve asayiş vazifesi münakaşa götürmez. Fakat meşru ve kanunî siyasî partilere karşı tarafsızdı muamele mecburiyeti, siyasî hayat emniyetinin temel şartıdır. Bu arada, siyasi partilere mensup olan veya görünen hususî maksat sahiplerinin şirretliklerini pervasız olarak tesirsiz bırakmak hususunda partilerin dikkat göstermeleri icap eder. Siyasî partilerin hangisi iş başına gelirse gelsin, onlar idare mekanizmasında çalışanların haklarına ve itibarlarına karşı adaletli bir zihniyette olacaklarına inandıracaklardır.

Zannediyorum ki, Hükümet Reisi ile Muhalefet Lideri arasında son tartışma, iki tarafı sebat ettikleri noktadan ayırmak gayretine düşmeksizin, her iki tarafa bekledikleri şeyleri söylemiş ve temin etmiş oluyorum.

Vatandaşlarıma, Hükümetle ve İktidar Partisi ile Muhalefet arasında görüşme ve araya girme safhalarını olduğu gibi anlatmış olduğumu ümit ederim. Varmak istediğim netice, başlıca iki parti arasında temel şartın, yani emniyetin yerleşmesidir. Bu emniyet, bir bakımdan memleketin emniyeti manasını taşıdığı için gözümde çok ehemmiyetlidir. Muhalefet, teminat içinde yaşayacak ve iktidarın kendisini ezmek niyetinde olmadığından müsterih olacaktır. İktidar, muhalefetin kanun haklarından başka bir şey düşünmediğinden müsterih bulunacaktır. Büyük vatandaş kütlesi ise, iktidarın şu partinin veya öteki partinin elinde bulunması ihtimalini vicdan rahatlığı ile düşünebilecektir. Bu neticeye varmak için karşılaştığım güçlükler, çok zaman yalnız ruhî mahiyette olan amillerdir.

Bu güçlüklen yenmek için siyasi hayatımızı idare eden, iktidarda ve muhalefetteki liderlerin samimi yardımlarını isterim.

Bu beyanatımı, neşrinden önce, Başbakanla Muhalefet Lideri görmüşlerdir.

Millî Teminat Misakı (Millî Husumet Misakı)

(20-25 Haziran 1949 tarihleri arasında toplanan Demokrat Parti İkinci Büyük Kongresi'nde kabul edilmiştir.)

Kongremize sunulan Genel İdare Kurulu raporunun “antidemokratik kanunlar değiştirilmez, seçim kanunu emniyet verecek ve adlî teminatı ihtiva eden bir şekilde konmaz, az veya çok farklarla 21 Temmuz metotlarının önümüzdeki umumî seçimlerde de tatbikine kalkışılacak olursa ne olacaktır?”

Suallerini inceleyen komisyonumuz I. Büyük Kongre'de tespit edilen Hürriyet Misakı ruhuna sadık kalarak aşağıdaki hususaty yüksek kongrenin tasvibine arz eder.

1- Seçim kanununun ve seçimlerde alâkalı hükümlerin vaz'ından maksat millet iradesinin serbestçe tecellisini teminden ibarettir. Mevzuu kanunlara ve müesses nizama aykırı hareket kuvvet darbesi, millet ve vatandaş haklarının ihlâli neticesine varacağından buna meydan verilmemek üzere memleket için büyük zarar ve tehlikeleri mucip olacak bu hale müsaade edilmemesi, bu mevzuda haklarına tecavüz olunan bütün vatandaşların meşru müdafaa halinde kalmaları, haklarını Anayasa ve T.C.K.'nın müeyyidelerine dayanarak hareket etmeleri kaçınılmaz bir zaruret olacaktır. Bu hususların rey sahibi bütün partililere ve Türk umumî efkârına bildirilmesi, ayrıca hükümetin ve vazifelilerin keyfiyetten haberdar edilmelerinin temini zaruri görülmüştür.

2- Ancak tek parti zihniyetinin ve C.H.P. iktidarının, kanunların ihlâli pahasına da olsa, devamını kararlaştırmış olanlar kongremizin bu kararı almış olmasını, ihtilâla teşvik mahiyetinde tefsir etmeye kalkışabilirler. Hâlbuki ihtilâl mevcut ve müesses içtimaî ve siyasî nizamın cebren değiştirilmesine matuf bir hareket olup, yukarıda tavsif edilen hareketler, ihtilâl tabirinin tamamıyla şümulü dışında, meşru hakların ve meşruiyetin müdafaası mahiyetindedir. Bu itibarla vatandaş siyasî hak ve hürriyetlerinin kullanılmasına ve millî hâkimiyet esaslarının tahakkukuna herhangi bir surette engel olacak kanun dışı hareketlerden tevakkî olunması lüzumunu memleketin en yüksek menfaatleri hesabına

---

²⁰⁹ Albayrak, M., a.g.e., s. 615-617.

belirtmek isteriz.

Aksi yolda harekete teşebbüs edenlerin ise, millî vicdanın ifadesi olan millet husumetine maruz kalmak gibi ağır ve tarihi bir mesuliyete mahkûm olacakları muhakkaktır.²¹⁰

1943/ 22 نونبر 1343 - 1922
تاریخ ۱۵
سازمېدا ته ۱ ننگېل مطبعې
تولود كونه سالانه هر ورځ
ننگه اړوي ۵۰۰ نوي اړوي ۴۰۰ اړوي ۲۰۰ غره دود

استقبال

پوهنځي ته * طبعون

۱۰۴۸
۱۹۲۲ ۱۵ دېسمبر ۱۹۲۲
ننگه اړوي ۵۰۰ نوي اړوي ۴۰۰ اړوي ۲۰۰ غره دود

حاکم منفردل الفا اولونه جق

۲۴ افره (۲۴ غمار حضور سوزون) عدله وکالتې ، حاکم منفردک ټنگېلک الفاسی
قره ارمشور ، منگور ټنگېلک بشنه ، نوي اوله بېلډر .

ایک دوره مجلس اعضائه استقلال مدالیه
۲۴ افره (۲۴ غمار حضور سوزون) صحن کال پسا بلک دوره ورک ملت مجلس
اعضائه استقلال مدالیه ورپسې تکلیف ایښی . ارادوه جین کدی .

ضابطان ونسویین عسکریه

معاشات وکتبصاحت فوق الادولری سنده ډول اولتان قانون

۲۴ افره ۲۲ آ . آر وکوتت جمانگه]
پوکوکی اعضائه ضابطان ونسویین
عسکریه معاشات وکتبصاحت فوق الادولر .
ری سنده قبول اولتان قانون نسویین
مانده ۱ - بری همزی جوړ واداره
ارکان اسرا وضابطان له امور ونسویین
عسکریه مدانی وکتبصاحت فوق الادولر
جمل موجدیه ورپور .

مانده ۲ - قاعدو بایام وراپه مدانی
تخصیصه ۱۳۴۰ سنه مالیه پادینه قدر
حال حاضر مانتالی ۱۳۴۰ سنه مالیه
خاکنه اعتباراً صوک نش سنه طرفدوی
مانگه وپلی وپش سنه خاکنه صوکوره
اشیو قانون له ختیا پران معاشات اصلیه
اساس لنگه اولور .

مانده ۳ - سنده قانون برهه برهه
اول ادره څپه جیواشلی وبعیاجیواشلی .
حق اولتان اسرا وضابطان له امور ونسویین
عسکریه - منفردک الفاسی
قره ارمشور اشیو اعتباراً اشیو قانون له ختیا پران
معاشات فوق الادولر

مانده ۴ - مقام مداتی ودفترقلمی
دفترقلمی وچه ختم مداتی ودفترقلمی
وگېزات جلی حقدی قانونه بولونه
مبار بولای احکام لغاړو .

مانده ۵ - وقت حضوره لنگه نامایور
زدهای جیواشلی بولای لنگه نومولنه لغاړو
اعتباراً جیواشلی قدر جیواشلی واخلای اسرا
وضابطان برحوا ل طرف جیردن لغاړه
اولور .

مانده ۶ - اشیو قانون احکامی سفر .
انگه تاریخ الفاسی منور .

مانده ۷ - اشیو قانون اجسرای
انگه ، دانگه مالیه وراپه و اجلیو کپاری
امور هر شرط جیواشلی .

اسمیه اسمیه
مدانی اصل تخصصیات اولمانده
مشور ، مشورامول ۱۵۰ ۲۰۰
برخی فرق اجبرال ۱۰۰ ۲۰۰
فرق اجبرال ۸۰ ۱۷۰
مبار اولور ۶۰ ۱۲۰

حاکم تقصید ایدله من

ټنگېلک مالیه قانونت وپولونه
وودو پوره اولور . برهه پکې وپولونه
جکې ور مدالی وادو ک دوه حاجت
پلاوه شرط مالیه وپولونه . اسانگه
هیچ وپولونه غیبه مانگه محلی موجود
اولانده ، وکېتورک پکې سېوونه
نگه له لور مامل اولورده . حاجت
پلاوه شرط منگور . وپولونه اولور
اولی لور ټنگېلک اسانگه لورلی
وکلر مان حاجتې اشیو اولور . کاکر
اظهار لورک قار مان پادینه اشیو
ایښی . واکر قارنی هر حاجتې طرفدن
کېمان دوان پادینه سر وسکون ایډه
قادر لورق توی وکوتنه اولور .
ایډه کاکر ایډه وکوتنه لورکې وپولونه
حرکت مین دد فورق مامل اولورده
پوکت هرث شپیه ، شپیه وپولونه ،
حاجت وپولونه . کاکر ایډه وپولونه
اولانده لورکې اشیو وراپه کپسې
کوتنه . جیواشلی اولورده وپولونه
کلی لنگه جیواشلی لور .

دادره دار وکوتنه اولور قلمی حاضر .
لاندې دې حقدی لنگه لورکې لورکې
مطل اولور . قویون مسویین کپ
پلاوه وشرط پوه اولورده کاکر مطع وپولونه
تقی کاکه دادره حکومته کونکې
غلط وپولونه اشیو طرف اولورده .
وطنک پوک ایډی . حریت وپولونه
قیصاح پوک ایډی . مدالی لورکې اشیو
وهر لورکې اولورده وپولونه مدالی
ظور وپولونه . مانگه مدالی له لنگه
حاجت وپولونه . صاحب اولورده هیچ
پولونه هیچ وپولونه اشیو کپسې .
پولونه کونکې کونکې لورکې لورکې

دیکتاتور دین دیکتاتور

۲۴ افره (۲۴ غمار حضور سوزون) برانسانده جنرال ناقفاسی اشغال حکومت
قارنی اشغال چقاردی . حکومت روشدی . جنرال پانولس دیکتاتور اولدی . پکې
دیکتاتور هر طرفه ادره مرفیه اعلان ایښی .

[استقال : جنرال ناقفاسی ویندولس مایداری اولان طرفه . سیدور پانولس و
دیکن اشغالی منافع ترا کپ اولدوسې پاش کوماندای ایډی . لاغره اشغالی طرفی
دوریک ادره روشنه عسکره حاضر لاندی شایم اولش اشغالی طرفه اشغالی
جمهور ایښی ایډی . جنرال ناقفاسی فرقی وپولونه کونکې ادره مرفیه لنگه
فلسفې ادره اشغالی مایه آچودن شده پورې کاشغالی . حکومت
اشغالی واک قارنی اتنده عسکرې وکاشه مانگه وپولونه . وپولونه لنگه
سوز کاکر اشغالی من ایدودیش ، پادینه برانسان احوال ایډی پکې نظر لورکې
وپولونه وپولونه .]

المنايه احوال حاد دوره ده

پو را حاضر لاندی . دمن ایلی المانان آییلدی
۲۴ افره (۲۴ غمار حضور سوزون) فرانسوزک پروپاناسی تېمې سنده دمن اولی
المنايه آییلدی . جمهوریت اعلان ایډی . المانیه احوال یاد دوره ده . المانیه حکومتی
طایبان لورکې اشغالی حرکته حاضر لاندی .

یوک ملت مجلسنده

شابلان معاشاتک تریډی مناسبه مصلتی کال پاشاک تمقی

۲۴ افره ۲۲ آ . آر وکوتت جمانگه]
پوکوکی اعضائه ضابطان ونسویین
عسکریه معاشات وکتبصاحت فوق الادولر .
ری سنده قبول اولتان قانون نسویین
مانده ۱ - بری همزی جوړ واداره
ارکان اسرا وضابطان له امور ونسویین
عسکریه مدانی وکتبصاحت فوق الادولر
جمل موجدیه ورپور .

مانده ۲ - قاعدو بایام وراپه مدانی
تخصیصه ۱۳۴۰ سنه مالیه پادینه قدر
حال حاضر مانتالی ۱۳۴۰ سنه مالیه
خاکنه اعتباراً صوک نش سنه طرفدوی
مانگه وپلی وپش سنه خاکنه صوکوره
اشیو قانون له ختیا پران معاشات اصلیه
اساس لنگه اولور .

مانده ۳ - سنده قانون برهه برهه
اول ادره څپه جیواشلی وبعیاجیواشلی .
حق اولتان اسرا وضابطان له امور ونسویین
عسکریه - منفردک الفاسی
قره ارمشور اشیو اعتباراً اشیو قانون له ختیا پران
معاشات فوق الادولر

مانده ۴ - مقام مداتی ودفترقلمی
دفترقلمی وچه ختم مداتی ودفترقلمی
وگېزات جلی حقدی قانونه بولونه
مبار بولای احکام لغاړو .

مانده ۵ - وقت حضوره لنگه نامایور
زدهای جیواشلی بولای لنگه نومولنه لغاړو
اعتباراً جیواشلی قدر جیواشلی واخلای اسرا
وضابطان برحوا ل طرف جیردن لغاړه
اولور .

مانده ۶ - اشیو قانون احکامی سفر .
انگه تاریخ الفاسی منور .

مانده ۷ - اشیو قانون اجسرای
انگه ، دانگه مالیه وراپه و اجلیو کپاری
امور هر شرط جیواشلی .

اسمیه اسمیه
مدانی اصل تخصصیات اولمانده
مشور ، مشورامول ۱۵۰ ۲۰۰
برخی فرق اجبرال ۱۰۰ ۲۰۰
فرق اجبرال ۸۰ ۱۷۰
مبار اولور ۶۰ ۱۲۰

سازمېدا ته ۱ ننگېل مطبعې
تولود كونه سالانه هر ورځ
ننگه اړوي ۵۰۰ نوي اړوي ۴۰۰ اړوي ۲۰۰ غره دود

İstikbâl Gazetesi (15 Rebiül Evvel 1343 Senesi)

²¹⁰ Albayrak, M., a.g.e., s. 618.

İSTİKBAL

1051 / 1
 1944 - 1343
 1944
 1944
 1944
 1944

1944
 1944
 1944
 1944
 1944

İSTİKBAL

1944
 1944
 1944
 1944

1944
 1944
 1944
 1944
 1944

1944
 1944
 1944
 1944
 1944

İSTİKBAL

1944
 1944
 1944
 1944

1944
 1944
 1944
 1944
 1944

1944
 1944
 1944
 1944
 1944

İSTİKBAL

1944
 1944
 1944
 1944

1944
 1944
 1944
 1944
 1944

İstikbâl Gazetesi (19 Rebiül Evvel 1343 Senesi)

Genel Meclis Toplantıları

İl Genel Meclisi 31 Martta Vali Salim Gündayın bir söyleville oturumlarına son vermiştir. Bu oturunda daimi üyelikle Bekir Sükûti Kulaksızoğlu (Trabzon) Cemal Eyiboğlu (Maçka) Mazhar Orhun (Sürmene) Mustafa Cansız (Of) seçilmiştir.

3 Nisan 1945 Halk Gazetesi

Celâl Bayar Yeni Bir Parti kuruyor

İnönü, Eskibaşbakanı yemeğe alı koydu.

İstanbul 6 (Özel Muhabirimiz K. Oğuzlu bildiriyor.) Celâl Bayar ve arkadaşları yeni bir parti kurmak üzere hazırlıklarına devam etmektedirler. Yeni Parti kurmak üzere Celâl Bayar ve arkadaşları tarafından tutulan yol ve yapılan hazırlıklar hükümet ve Halk Partisi muhafilinde iyimeser bir hava içinde karşılanmaktadır. Celâl Bayar dün Cumbur Başkanımız tarafından kabul edilmiş ve yemeğe alınmıştır.

7 Aralık 1945 Halk Gazetesi

Demokrat Halk partisi

Yılbaşında resmen teşekkül edecek

İstanbul (Özel Muhabirimiz K. Oğuzlu bildiriyor.) Celâl Bayar ve arkadaşlarının kuracağı Demokrat Partisinin hazırlıkları bitmek üzeredir. Programın iktisadı ve mali kısımları tamamlanmıştır. Demokrat Partisi sene başında resmen teşekkül ederek faaliyete başlayacaktır.

14 Aralık 1945 Halk Gazetesi

Demokrat Partisi

Bugün faaliyete geçti

Ankara (Özel) İçişleri bakanlığınca Celâl Bayarın kurduğu Demokrat Partisine müsaade edilmiştir. Celâl Bayar, Adnan Men-

dere, Fuat Köprülü, Refik Koraltan Gazetecileri kabul ederek Partinin umdeleri hakkında izahat vermişlerdir.

8 Ocak 1946 Halk Gazetesi

Parti programı Basına verildi

Ankara 9 (Özel Basın kongresine giden Arkadaşımız A. Kalkan bildiriyor.) Demokrat partisi programı-Akası 4 de

11 Ocak 1946 Halk Gazetesi

Demokrat Parti
İSTANBUL TEŞKİLÂTI KURULDU

Demokrat partinin İstanbul müteğbbis heyeti kurulmuştur. Heyet eski adliye müsteşarı Kenan Ömer, Profesör Cevad Gücen, emekli temyiz reisi Genepayio, Avni Sağıroğlu, İbrahim Çehreliden müteğkkildir. Başkanlığa Kenan Ömer getirilmiştir.

Demokrat partinin İstanbul şubesi birkaç gün içinde yeni bir binada çalışmalarına başlayacak ve kaza idare heyetleri teşekül edecektir.

20 Şubat 1946 Yeniol Gazetesi

Demokrat parti
Ankara (Basın) demokrat partinin Polatlı şubesi kurulmuştur.

23 Şubat 1946 Yeniol Gazetesi

Demokrat parti
Ankara (Basın) Demokrat partinin Adana şubesi için Fuat köprü lü bir haftaya kadar oraya gidecektir diğer taraftan parti şefleri Adanada bazı kimselerle muhabere halindedir.

27 Şubat 1946 Yeniol Gazetesi

Celâl Bayar
Hatayda

Ankara (Basın) Hatay ve Seyhanda demorat partiyi kûrmak üzere Celâl Bayarın gideceği anlaşılıyor. Bayar İki haftaya kadar geleceğini bu bölgelere tellemiştir.

9 Mart 1946 Yeniol Gazetesi

Belediye Seçimleri Bütün Yurtta
Mayıs Ayı içinde Yapılacak

Bir günde yapılacak Seçime ait defterlerin haftaya asılabilmesi için gerekli hazırlıklara devam ediliyor.

30 Nisan 1946 Halk Gazetesi

Bütün Yurtta Belediye Seçimleri
SEÇİMLER BUGÜNDEN İTİBAREN BAŞLIYOR

Dün yayınlanan ve aynı günde yürürlüğe giren bir kanunla Belediye seçimleri kanununun 31 ilâ 44 ve 54 üncü maddeleri değiştirilmiştir. Mezkûr kanunun geçici maddesi mucibince bu seçim dönemine münhasır olmak üzere Belediye seçimleri Mayıs ayında yapılacak ve seçim işlerine ait süreler buna göre düzenlenecektir. Bu ay içinde yapılacak seçimler neticesinde kurulacak meclislerin kanuni süresi 1950 yılının Ekim ayına kadar devam edecektir. Yurdun her tarafında olduğu gibi şehrimizde de seçim hazırlıklarına başlanmış bulunmaktadır.

1 Mayıs 1946 Yeniol Gazetesi

Belediye Seçimi Neticelendi

Seçimi C. Halk Partisi adayları çoğunlukla kazandılar.

Pazar günü seçimi bitmiş, reylerin tasnifine başlanmıştır. Genel gündüz çalışmalarının neticesinde tasnif bir hatıda sonuç olarak ve alınan neticeye göre de C. H. P. adayları bütün bir çoğunlukla kazanmışlardır. Yeni belediye meclisini teşkil edecek olan üyelerin bu seçimde kazandıkları oylara göre sırası ile isimlerini aşağıdaki gibidir, memleket işlerinde başarı olmalarını dileriz.

ASIL ÜYELER		YEDEK ÜYELER	
7505	Tevfik Yunusoglu	3654	Ali Bölükbağ
6968	Hüseyin Çulha	3643	Tahsin Yurtkuran
6463	Reşit Tarakçı oğlu	3594	Sülahattin Özmenç
6111	Hasan Yanlı	3480	Saffet Bozulu
5754	Hayrettin Atakol	3418	Oman Yavruoğlu
5666	Ruşen Memişyazıcı	3406	Hasni Karahan
5649	Niyazi Şahinbaş	3379	Asım Dindar
5576	Ali Cao Tokman	3367	Yakup Başaran
5572 B.	Sülküti Kulaksızoglu	3318	Cevdet Yalçınar
5437	Dr. M İbrahim Okman	3300	Cemal Çanakcıoğlu
5362	İbrahim Ertekin	3220	Muraffer Korlu
5218	Naci Başman	3188	Oğuz Kalcı
5167	Ahmet Sarım	3119	Sabri Akpır
5150	Hasım Gürsu	3112	Bahri Gerçek
5121	Mehmet Kitapçı	2991	Abdullah Denizler
5110	Zühü Evren	2985	Hüseyin Kara Mışmet
5076	Ali Budak	2882	Oman Özalay
5063	Mahmut İren	2814	Hayri Uzun İsmailoğlu
5051	Seyit Bilal Özgür	2772	Mahmut Özdemir
5029	Hasan Karaniz	2759	Abderrahman Kantarcı
5013	Şevket Çulha	2754	Ali Rıza Yavuz
5009	Mahmut Sunar	2753	İbrahim Sürel
4980	Kemal Hatip	2670	Ali Kaizer
4964	Ahmet Trakya	2608	Sükrü Öza
4956	Celal Ömerbaş	2651	Ethem Mısırcı
4953	Ahmet Kömürcü	2567	Mustafa Odabağ
4946	Sitki Morathan	2538	Abdullah Barçak
4856	Eksen Ongun	2502	Hasbi Serdar
4726	İsmail Uzer	2447	Mustafa Dağlar
4596	Cevdet Akay	2313	Hasni Çalgar

5 Haziran 1946 Yeniyo! Gazetesi

Demokrat parti şehrimizde de açıldı

Şehrimizde demokrat parti il müteşebbis heyeti kurularak vilayet makamına bayannamesini vermiştir. Demokrat partinin il müteşebbis heyeti Haydar Beşe Cemal Karahan, İbrahim Ertekin, Süleyman Şatır, İhsan Özsoy, Kemal Atal ve Asım Pekelden müteşekkildir.

Diğer taraftan haber aldığımız göre Asım Pekel Vilayet makamına demokrat partiden istifasını bildirmiştir.

29 Haziran 1946 Yeniyo! Gazetesi

Demokrat Parti adayları Şehrimiz Demokrat Parti seçim bürosuna müracaat ederek milletvekili adaylarını bildirmiştir. Adaylar şunlardır.

Hasbi Pürselim (Emekli Yarbay), Haydar Beşe Emekli Yarbay), Şevket Duraker (Emekli Deniz Yarbayı), Hüseyin Avni Sağıroğlu (Tüccar), İbrahim Ertekin (Hurda Demirci), Baha Kâhyaoglu (Öğretmen), Kemal Atal (Hazır Kunderacı), Osman Kuleim (Zürra), Ahmet Serdar (Tekel Müfettiği) İsmail Hakkı (Öğretmen) Osman Baccı (Zürra), İsmail Uskul (Balıkçı)

17 Temmuz 1946 Yeniyo! Gazetesi

Yeniyo! gazetesi Müdürlüğüne

Demokrat Partinin milletvekili adayları arasında olduğumuzu bugün öğrendim. Bana haber vermedik ve rızamı almadan ve soyadımı da değiştirerek beni aday gösteren demokrat partinin bu hareketini esefle karışladım.

Bu memleketi kurtaran ve yükselten C.H.P. alim ve onun hükümetini yıkmak için birbir çegit kuru vaadlerle ve asılsız haberlerle halkımızı ifsal etmeye çalışan demokrae partinin adaylığını katiiyen reddettiğimi ve kurtarıcı Cumhuriyet halk partisinin SİBÜ'ye kadar bir byesini olarak kalmayı en büyük şeref telâki ettiğimi herkesin bilmesi için keyfiyetini ilân edilmesini saygılarımla dilerim.

Osman Güven

Not : Demokrat partisinin listesinde soyadım Baccı gösterilmiştir.

20 Temmuz 1946 Yeniyo! Gazetesi

Yurdda Milletvekili Seçimi

C. H. P. Adayları Büyük Bir Çoğunlukla Kazandılar

Su!h Konferansı Başlatıldı

İstisnalar İhtilâfı

Folk Ahmet Başbakan'ın Teşekkürleri

Veto hakkına itiraz

Kahve fiyatları

Lokantalar

24 Temmuz 1946 Yeniyo! Gazetesi

Demokrat partide ihtilâf

Merkezde çıkan ihtilâf yüzünden Halen partide iki fikir çarpışıyor

D. Partisinin daha şimdiden ikiye ayrılması kuvvetle muhtemel

Ankara 11 (Özel) Demokrat parti çevrelerinden sızan bilgiye göre, şimdide milletvekilleri arasında anlaşmazlıklar başgöstermiştir. Halen partide iki fikir çarpışmaktadır.

Birinci fikirde olanlar kendilerini milletvekilliği mevkiine yükselten bu seçimin aleyhinde geniş bir propaganda savaşına girişerek kanunun müddeti gelmeden yeniden bir seçim daha yapılmasını temin etmek istemektedir. Bu fikirin başında bulunanlar Refik Koraltan, Sadık Aldogan ve Fust Köprülüdür. Yani bu guruptaki milletvekilleri fuzuli olarak seçim işleriyle oyalanmak ve verimli çalışmalarını yollarını geriletmek istemektedirler.

Partinin içindeki ikinci grup ise daha müddetli bir yol takip etmek düşüncesindedir. Partideki ihtilâflar o kadar şiddetlenmiştir ki, Demokrat partinin daha şimdiden ikiye ayrılması kuvvetle muhtemeldir.

Emlâk ve kredi bankası

Ankara 11 (Özel) Türkiye Emlâk ve kredi bankasının kurulmasına mevzuatı icabı bankalar kurulu da müsaade etmiştir. Banka eski Emlâk ve etyam bankasından bütün işleri devralmıştır. memleket kalkınmasında en büyük rol oynamak olan bu banka ay başından itibaren bütün teklâfları ile faaliyete geçecektir.

Radyo gurupları

Ankara 11 (Özel) - Mem-

12 Ağustos 1946 Halk Gazetesi

D. partisi miting yapmak istedi

Demokrat partisi şehrimiz merkezi düv vilâyet makamına muracaat ederek miting yapmak üzere müsaade istemiştir. Muracaatlarında toplantı sebebi eskisi gibi milletvekili seçimini red ve protesto olarak gösterildiğinden vilâyetçe izin verilmezdir.

Bu hususta yaptığımız incelemede B. M. meclisi teşekkül etmiş, hükümet kurulmuş olduktan sonra yapılacak protesto mitingi devlet otoritesini ihlâlden başka bir mana taşımayacaktır. Bu ise kaunena suçtur. Bahusus B. M. Meclisinde teşekkül eden bir komisyon seçim mabzatalarını incelemektedir. Binaenaleyh burada yapılacak miting bir bir mana ifade etmeyecektir.

20 Ağustos 1946 Halk Gazetesi

C. H. Partisi adayları

Genel meclis seçimine ait hazırlıklar bitmiştir. Yarın seçime başlanacak ve aynı gün sona erecektir. Halk partisi hazırladığı aday listesini seçim kurulu başkanlığına tevdi etmiş bulunuyor. İlan edilen listede dış tabibi Hayrettin Atakol, Hekki Murathan, Şevket Çulba, Hami Nalbant, Mahmut Sayıl, Ali Peşe Ustaömeroğlu, Ali Bölükbaş, Cemal Rıza Çınar, İbrahim Özen, Tevfik Vural'ın isimleri bulunmaktadır.

31 Ağustos 1946 Halk Gazetesi

Genel meclis seçimi dün yapıldı

C.H.P.A adayları seçimi büyük bir çoğunlukla kazandı

İlâzî çevresindeki köy ve ilcelerde seçime iştirak nâibi 90-95, merkez kazada 60-70 arasındadır.

Demokrat Partisinin İstanbul milletvekili

Buy Adato

Yazan: Hilmiye Cahit Yalçın

İ. Devlet Meclis üyesi olan ve seçime katılmak üzere hazırladığı aday listesini seçim kurulu başkanlığına tevdi etmiş bulunuyor. İlan edilen listede dış tabibi Hayrettin Atakol, Hekki Murathan, Şevket Çulba, Hami Nalbant, Mahmut Sayıl, Ali Peşe Ustaömeroğlu, Ali Bölükbaş, Cemal Rıza Çınar, İbrahim Özen, Tevfik Vural'ın isimleri bulunmaktadır.

2 Eylül 1946 Halk Gazetesi

D. Partiden istifa

Haber aldığımız göre Emekli albay Hasbi Pirselimoğlu Demokrat Partiden istifa etmiştir.

15 Ekim 1946 Halk Gazetesi

Demokrat Parti

Birinci genel kongresini yaptı

Ankara 9 Ş. 2. - Demokrat parti birinci genel kongresi bugün saat 9.30 da yeni binasında üçüncü oturumunu yapmıştır. Kongre başkan vekillerinden Abdurrahman Münif Berkani başkanlık ettiği bu toplantıda program komisyonu raporu görüşülmüştür. Bu rapor kanunlarda yapılan istenen değişiklikler ikinci bir teşkil meclis kurulup kurulmaması Cümhuriyet başkanlığı seçimi şekli gibi hususlara demokrat partinin devletçilik görüşünü tebliğ eden bu rapor üzerinde bir çok delegeler söz almışlardır. Ürün tartışmaları sonunda program komisyonunca tebliğ edilen programın esaslı birer teklif konularına teklifler için ve umumi le esasından teklifleri neticesinde varan kongre program komisyonu raporunun parti genel ilâzine kura'una tevdiine karar vererek bugünkü toplantıya son vermiştir. Yarın saat sekizde toplanarak komisyonlardan gelen raporları incelemeye devam edecektir.

10 Ocak 1947 Halk Gazetesi

Demokrat Parti

Başkanının bir nutku etrafında

Biz, Partiler arasında nezih bir fikir mücadelesi bekliyoruz...

Şakirhaner emniyetinin diğer ki aşamasında (H Demokrat parti başkanlığı bir demerak bulunduk) beklendi, bir havalde veyahut da. Bu havalde göre, Demokrat parti il idare kurulu başkanlığı Kemal Atal ve arkadaşları 25.1.1947 günü Vakıfhaner'den gelen İktisadiye müesseseler ve mahkemelerin durumu hakkında bir rapor sunmuşlardır. Bu raporun parti genel ilâzine kura'una tevdiine karar vererek bugünkü toplantıya son vermiştir. Yarın saat sekizde toplanarak komisyonlardan gelen raporları incelemeye devam edecektir.

3 Şubat 1947 Halk Gazetesi

D. Parti Başkanı

Araklıda söylediği nutukta devletin siyasi işlerini ve dahili emniyetini bozacak kelimeler sarfettiğinden tevkif edildi

Pergembe günü Acaklı Bucak Demokrat parti binasının esaslı kütüphanesi yapmak üzere Araklıya hareket eden Demokrat parti il idare Kurulu Başkanı Kemal Atal beraberinde il idare Kurulu üyeleriyle Araklıya gitmiş ve parti binasının penceresinden söylediği nutukta Devletin siyasi işlerini ve dahili emniyetini bozucu kelimelerle halka hitap ettiğinden zabıta bu konu ile ilgilenmiş ve müdahale etmiştir. İfakken zabıta Sürmene C. Savcılığına verilmiştir. Vaziyeti teklif eden Sürmene C. Savcısı Kemal Atal hakkında davet kararı vermiş olduğundan Cumaertesi günü saat 17 de Trabzon'dan mahfuz Sürmene'ye gönderilmiştir. Son dakikada öğrendiğimize göre Kemal Atal tevkif edilmiştir.

10 Şubat 1947 Halk Gazetesi

BEKİR SÜKÜTİ KULAKSIZOĞLU C. H. PARTİSİNDEN İSTİFA ETTİ

Sahip ve Başmuharririmiz Bekir Sükütî Kulaksızoğlu C. H. Partisinden İstifa etmiştir. İstifanamesi şöyle:
Kurulu Başkanlığımıza şöndekiği istifanamesi aynen
negrediyoruz :

Trabzon C. H. P. Başkanlığına

Partinin il idare Kurulunda bekleneni icap ettiren haliler ve gidilerle e samandan heri dahi devam edip gitmekte, yani Trabzondaki parti çalışanları memleket menfaatiyle beraber bixatili parti menfaatine de uygun düşünmele ve partideki her bir aleyhine tahrik edici hareketlerin gıcıkta okuyup bilâesin artmakta ve aletumum seçimlerde olduğu gibi ele alınan diğer işlerde de tüzök hareket hareketlerle parti mensupları memleket ve hake, yasa seçimlerde olduğu gibi bütün hal ve gidilerde umumî efkârâ aala kıymet verilmekte ve netice itibarıyla parti menfaat endişeleriyle partiye istisnasız sibiyle bütün mülahaza ve

memhumların üstünde yer alıp gitmekte olduğu ecefile görülmekte ve bu hâle salâh bulma hususlarında ise parti bu hâle getirilenlerin hâle partide ve parti işlerinde Amil bulunmalarına göre — kuvvetini kaybetmiş bulunmakta olduğundan bu memum Kurulunda ve bu partiler dahilinde ne olursak cialim ve ne yaparsak yapalım, memleket ve halka hizmet etmek ve faydalı olmak imkânını grremmediğinden yirmi kdsâr yıldanberi memum bulduğum C. H. Partisinden aledarak hiçolmazsa vicdan hüsuruna kavuşmak üzereydim. Hemenaleyh bu yazımın istifaylaarak gerekken işlerima yer palmasını rica ederim.

Bekir Sükütî Kulaksızoğlu

15 Ekim 1947 Yeniyo! Gazetesi

D. P. Genel Başkanı Celâl Bayar şehrimizde

Karadeniz vilâyetlerinde bir geziye çıkan D. P. Genel Başkanı İstanbul Milletvekili Celâl Bayar beraberlerinde D. P. İstanbul ve Doğu vilâyetleri Bölge Müfettişleriyle, Ulus, Vatan, Tasvir ve Cumhuriyet gazeteleri muhabirleri olduğu halde bu sabah erken saatlerde Tari vapuru ile şehrimize gelmişlerdir. Söylenğine göre, Celâl Bayar şehrimizde bir gün kalacaktır.

29 Ekim 1947 Halk
Gazetesi

Celâl Bayar'ın Nutku

"Ka'î ve samimî olarak inanıyorum ki Anayasa arzı ve ve salim bir suretle tatbik edilirse bu memleket mutlaka mesut olur..."

Demokrat Partinin Kuruluşunda bir konuşma yaptı. İşte o konuşmanın bazı bölümleri. Bu konuşma her günkü gazetelerde de yayınlandı. İşte o konuşmanın bazı bölümleri. Bu konuşma her günkü gazetelerde de yayınlandı.

1 Kasım 1947 Yeniyo! Gazetesi

Celâl Bayar Trabzonda

Parti çalışmalarını dâvatan Genel Başkan Ziyaretleri kabul etti ve Tarihi Nutkunu söyledi. Bayar dün Rizeye hareket etti.

1 Kasım 1947 Yeniyo! Gazetesi

Demokrasi ve Demokrat Parti ..

Dünya demokrasi dünyası. komünizmin yoluna keserek olan da odur, demokrasisidir, hak ve hürriyet mefhumunun hakimiyetidir.

... ..

Türkiye demokrasi Türkiyesidir. Bütün saldırılar onunla önenecek, halk ve hak hakimiyetle yere serilecektir.

Demokrasi geliyor. Yurdun her tarafında olduğu gibi Trabzonda da hak ve hürriyet mefhumu yerleşiyor. Tek parti sistemi, yerini çok partili sisteme terkettmiş buluyor.

Trabzonda Demokrat Parti kurulamaz, bir varken bu işe kimse atılmaz diye Ankarada lâf edenler acap şimdî nice lâf üteredirtirler: Trabzonda Demokrat Parti kuruldu, yürüdü, yürüyor iştel

22 Kasım 1947 Yeniyo! Gazetesi

İSKEFİYE'DE

Muhtarlık yüzünden ölümlen neticelenen bir vak'a...

(Vakıfkebir özel muhabirimiz Faruk Zaman bildiriyor)

29-11-1947 Cumartesi günü lakefiye pazarında sonu bir kişinin feci surette ölümlen neticelenen bir kavga olmuştur. Vak'anın ölümlen neticelenmesinden sonra Vakıfkebiye getirilen cesed C. Savahlığı tarafından muayene edilirken

cürümüşmeşrut yapmak için vak'a mahalline gitmekte olan jandarma komutanı, Kaymakam ve jandarma üstğmeni ile refakatlerinde bulunan 10 jandarmaların teşkil ettikleri kafileye bende katıldım. lakefiyeye yarmadan evvel nahiye karakolunun vak'a

Devamı 3 de

6 Aralık 1947 Yeniyo! Gazetesi

D. P. Kongresi

Şehrimiz D. P. Merkez ilçe idare kurulu kongresi dün saat 19 da D. P. binasında yapılmıştır. Köylerden gelen delegelerin huzuru ile yapılan kongreyi Parti Başkanı Kemal Atal açmış ve parti işleri hakkında bazı anlatmalarda bulunmuştur.

Bundan sonra kürsüye gelen merkez ilçe idare kurulu başkanı Mustafa Saylam da partinin yıllık mesai raporunu okumuş ve yeni idare heyeti seçimi yapılarak kongreye son verilmiştir.

29 Aralık 1947 Halk
Gazetesi

D. P. Kongresi Merkez ilçe Kongresi yapıldı

Demokrat Parti şehrimiz merkez ilçe kongresi Pazar günü saat 19 da Uzunsoğukta D. P. binasında köylerden ve şehirden gelen ve bütün binayı dolduran delegelerin iştirakiyle yapılmıştır.

Kongreyi il idare kurulu başkanı Kemal Atal açmış, partinin maksat ve gayesini ve kuruluşundan bugüne kadar yaptığı hizmetleri belirttikten ve bu arada Trabzondaki çalışmalardan ve çetin mücadelelerinden bahsettikten sonra kürsüye gelen merkez ilçe idare kurulu başkanı Mustafa Saylam da bir yıllık çalışma raporunu okumuş ve yeni idare kurulu seçilerek kongreye son verilmiştir.

Aynı 30 uncü günü yapılan kararlama toplantısında D. P. il kongresinin merkezden verilecek talimata intizaren talik edildiği haber alınmıştır.

31 Aralık 1947 Yeniyo!

D. P. Başkanı K. Atal ile K. Gür'ün duruşması

D. P. Başkanı Kemal Atal ile P.T.T. Merkez müdürü Kâzım Gür arasındaki dâvanın duruşması yarınki Pazartesi günü öğleden evvel asliye ceza yargıcılığında yapılacağı ve umumî efkârda alâka uyandırın bu duruşmada bir çok zevatin dinleneceği söylenmektedir.

29 Şubat 1948 Yeniyo!

Demokrat Partide

Yeniden birçok istifalar başğösterdi

Bayarın hareketini beğenmeyen parti müfettişi Fuat Arna parti müfettişliğinden istifa etti

Eyüp Demokrat parti toplantısında Senhil Yürüten "Bayar çekilirse partimiz başğöz kalımaz. Kimseyi mahutleştirecek değiliz. Bayara para verəcəğime o bana versin ve paralar cebimde dursun ne olur?", diye bağırdı

İstanbul (Cumhuriyet) 29 Şubat 1948

Berlusconi Bakanlık Demokrat partideki istifalar başğösterdi

Fuat Arna bu hareketinden partideki istifalar başğösterdi. Bu hareketten dolayı Arna'nın istifası partinin birliği için büyük bir zarar olacaktır. Arna'nın istifası partinin birliği için büyük bir zarar olacaktır. Arna'nın istifası partinin birliği için büyük bir zarar olacaktır.

10 Mart 1948 Halk

Şehrimiz Demokrat Partisinden ihraçlar

Demokrat Parti il hay-siyet divanı kararı gereğin-ce Sürmene ilçe idare ku-rulu haşkanı Ali Seymen, Akçacbat il idare kurulu üyelerinden Hikmet Oğuz Cumhuriyet semt üyelerin-den Zihni Can, Boztepe Ocağı eski Başkanı Mus-tafa Karaağaçlı partiden daimi olarak ihraç edildik-leri haber alınmıştır.

15 Mart 1948 Yeniyoł
Gazetesi

D. Partide tasfiye

Son günlerde Demokrat parti genel merkezinde partiye tasfiye maksadile, parti tüzük ve programına aykırı hareket eden partili onaltı milletvekili divan kararile partiden ihraç edilmişlerdir.

Demokrat parti genel mer-kezinde partiyi tasfiye için tu-tulan yol gçhrimiz demokratla-rınada sirayet etmiş ve evvelki gün toplanan parti divanı tüzük ve programa aykırı harekette bulunan Sürmene ilçe başkanı Ali Seymen, avukat Zihni Can, Mustafa Karaağaçlı ile Akçaa-bat ilcesi demokratlarından Arkas 4 de

16 Mart 1948 Halk
Gazetesi

Hoca Muhammed Hadisesi

Bir müddettenberi sırf parti cephaziden ve bu zih-niyette gçhr gazetelerinden birinde allanıp pullanarak haklarda neyriyat yapılan Akçabatlı Hoca Muham-met hadisesinin bir parti gayretkeşliğinden ileri gel-digini belirten bir mektup aldık.

Akçabat Demokrat par-ti ilçe başkanından aldığımız bu mektubu aynen şü-ruklarımıza alırken bir her-yede olduğu gibi açıklanan-

29 Ekim 1948 Halk
Gazetesi

D. P. Başkanı-nun yeni bir mahkemesi

Seçim kanunu münasebetiyle Demokrat Parti tarafından ter-tip edilen Trabzon ve Erzurum mitinglerinde söz söylerken ka-nunen suç sayılacak beyanatta bulunan Demokrat Parti Trab-zon il idare kurulu başkanı Kemal Atal alevhinde Erzurum-da da bir dâva açılmıştır.

Öğrendiğimize göre, dâvaya mevkuften bakılacağından Ke-mal Atalın tutuklu olarak Er-zuruma sevki için Trabzon ad-leyesine tebliğat yapılmıştır.

15 Aralık 1948 Halk
Gazetesi

D. P. Sürmene, Of ve Akçabat teşkilâtı

Okuyucularımızın malûmu olduğu bizim bir müd-det evvel il idare kurulu karar-ile Sürmene, Of ve Akçabat D.P. teşkilâtları lağvedilmişti.

İl idare kurulu tasdik için genel idare kuruluna sormuşu-da h-enüz kati olarak bilinme-mekle beraber kuvvetle dolan-ışın gayınlara göre; D.P. genel merkezi il idare kurulunun bu kararını tasdik etmemiş ve ye-niden teşkilât yapılmış yolun-da emir verildiği söylenmek-tedir.

3 Şubat 1949 Halk
Gazetesi

Şeyh Muhammed ve Arkadaşları Beraat Etti

Bundan bir müddet ev-vel Akçabatın Dürbinar mahallesinde oturmakta iken kendilerini laiklikteki şü-çü isanidle tevkif edilecek Giresun ağırceza mahkeme sine; gönderilen Demokrat Partili Mehmet Baydar ve arkadaşlarının Giresun ağır ceza mahkemesince yapılan yargılanması sonunda suç-suç iddiaları aldatıldığından beraat etmişlerdir.

Gözetiminde de bir tar-tışma konusu olan bu hadi-se hakkında yapılan neyri-yatlı ifritaya vardarak bir Menemen iticai benzeti te-lâki eden bir dahi olmuşt-

3 Şubat 1949 Yeniyoł
Gazetesi

D. P. de Çözüntü

Şehrimiz Demokrat Partisi birikmiş aydınları ve emniyet ge-reklerini olduğu okuyucularımız sanımaftır. Parti içinde il idare kararile bir mektep ilçe ku-rulu arasında çıkan anlaşmazlıkta ve bu sebepten vakti bulan tert kararile, il idare ku-rulunun teklif ettiği dâvada il idare emniyeti ve başkanı ara-borcuları bası parçilleri tarafa-ndan ter karpışmalarına olmasın istisnasız bitürmesine sebebi teklif etmiş ve bu yüzden partiden bedia edenler olmuştur.

Bir müddettenberi, biraz sinisiz gçhr çıkışın. İhtilaf vakti den bas çıkışında ve vaktiden istifalar başlamıştır.

Dün Çözümlü mahallesin-den Hakkı Sürmen ve Ahmet, Mehmet Akçaylar (mahal) aldığımız mektuplarda D.P. den te-ife ayrıldıkları, Çözümlü Ç.H.P. iki No.lucağına kaydedildik-lerini bildirmektedirler.

Bu istifalar üzerine D.P. aydınlarında veymişin tahakkuk-olmuş D.P. içindeki anlaşmazlık hemis berrak olmuştur, müddetler içinde kalan D.P.ain ne şüçle yürütülmüşlüğü k-a-

28 Şubat 1949 Halk
Gazetesi

D.P. Başkanı Kemal Atal'ın Duruşması

Duruşma 18 Mart'a talik edildi

Erzurum — 10 (Özel Muhabirimizden tele)

Trabzon D.P. İl Başkanı Kemal Atal'ın duruşmasına dün Ağır Ceza mahkemesinde devam olmuştur.

Aldığın mahkematı hüla-sı ediyoruz.

Dün celse açıldandan ev-vel Ağır Ceza Mahkeme-

11 Mart 1949 Yeniyoł
Gazetesi

T. V. Ciravoglu D. P. üs geçti

Tevfik Vural Ciravoglu Cumhuriyet Halk Partisi ilçe merkezi ilçe idare ku-rulunda üyesi iken idare kurulu-başkanı ve partiden tasfiye eden ve iticai sebebini gazete-imize açıkladığına Yaşa di-lemişden Tevfik Vural Ci-ravoglu'nun Demokrat Partie geçtiği haberi alınmıştır.

Okuyucularımızın Yeniyoł şüçlerinde kayımlı ve listesinde yazılmalı olan Tevfik Vural Ciravoglu'nun şüçlerinde Demokrat Parti şüçlerinden ayrılmış ve ayrı-olu bir şüçle aynı şüçlerde üyeli bir üyeli kışa olduğu-şüçle şüçle yaktır.

23 Mart 1949 Yeniyoł
Gazetesi

Sabri Dilek'de D. Partiyeye girdi

Memleketimizin yetiştirdi-ği kıymetlerden genç hukak-cumuz Sabri Dilek'inde De-mokrat Partiyeye kaydolundu-ğunu haber aldık, Bu değ-erli gencimizin Demokrat Parti saflarında yer alışı muhale-fet çevrelerinde memnuniyetle karşılanmıştır.

9 Nisan 1949 Yeniyoł
Gazetesi

D. P. Başkanı bir yıla mahkûm oldu

Cumhu başkanı hakaret ettiği sabit görülen Kemal Atal mahkûmiyetinin 10 ayını cezasından, diğer iki ayını da Samsun'da emniyet gözetimi altında geçirecek

Biraz önce celse açıldı ve Kemal Atal'ın aydınları başkanı mahkûm oldu.

30 Nisan 1949 Halk
Gazetesi

7 Mayıs 1949 Yeni Yol Gazetesi

9 Temmuz 1949 Halk Gazetesi

29 Eylül 1949 Halk Gazetesi

14 Ekim 1949 Yeni Yol Gazetesi

21 Aralık 1949 Yeni Yol Gazetesi

15 Mayıs 1950 Halk Gazetesi

15 Mayıs 1950 Yeni Yol Gazetesi

İktidar D. Partiye Geçti

Cumhurbaşkanı İnönü Bu Kanaati İzhar Ederek Kabineyi Kurmak Üzere Celâl Bayarı Dâvet Etti. Fakat Celâl Bayar Dâveti Kabul Etmedi.

Ankara Radyosunun bu-
günkü 831e neşriyatında
Cumhur Başkanlığının res-
mî tebliğine atılan verilen
mağazata nazaran, umumî
seçimler hakkında yurdun
her tarafından gelen haber-
ler Demokrat Partinin ek-
seriyeti olmadığını gösterir
mahiyette olduğundan İmet

İnönü Meclisin iktisama
kader muvakkat bir kabine
kurmak üzere Demokrat
Parti Lideri Celâl Bayarı
davet etmiş ve fakat Celâl
Bayar seçim işlerinin henüz
bitmediğini, hükümetin me-
clise ilk iktisama kadar va-
zife bağında kalması rica-
retinde bulunmuştur.

16 Mayıs 1950 Yeniyo! Gazetesi

Celâl Bayar Türkiyenin üçüncü Cumhurbaşkanı seçildi.

Sayın Cumhurbaşkanımızı C. H. P. li Milletvekilleri de ayakta alkışladılar. Yeni Cumhurbaşkanımız Celâl Bayar Yurdun her tarafında yüz bir pare top atımı ile selâmlandı.

Başbakanlığa getirilen Adnan Menderes Yeni Kabine Üyelerini Cumhurbaşkanına takdim etti.

Yeni Kabinenin tam listesini veriyoruz :

Başbakan	: Adnan Menderes
Adana Bakanı	: Tahir Özyürek
MİH. Savunma Bakanı	: Refik Beket İnan
İç İşleri Bakanı	: Süreyya Mecidi
Ortağları Bakanı	: Cel. Prof. Dr. Enal Kaprulu
Malîye Bakanı	: Halil Arzo
MİH. Eğitim Bakanı	: Acal Başman
Bayındırlık Bakanı	: Cel. Fahri Rifat
Ekonomî ve Ticaret Bakanı	: Zübür Vahit
Başlı ve Sosyal Yardım	: Prof. Dr. Nihat Resat Balzer
Emeklî	: Nuri Özcan
Gözetim ve Teftiş Bakanı	: Nispet İzzet
Tarım Bakanı	: Tevfik İleri
Ulaştırma Bakanı	: Hasan Fâhrihan
Çalışma Bakanı	: Muhlis Ene
İçişleri Bakanı	

Başbakan Yardımcılığı ile Devlet Bakanlığında İyün

Demokrat Partide
Mehmet Galoğlu'nun Mİ
İttifaklı seçilmesiyle İyün
İnönü'nün başbakanlığı
dışında seçilen İyün
İnönü'nün başbakanlığı
dışında seçilen İyün

23 Mayıs 1950 Yeniyo! Gazetesi

Partilerin aldığı oy miktarı

14 Mayıs seçimlerinin ka-
tı neticesi belli olmuştur.
Verilen resmî rakamlara
nazaran bütün yurtda 8 mil-
yon 905 bin 576 seçmenden
7 milyon 916 bin 91 i seçi-
me katılmıştır. Bu vaziyete
göre iştirak nisbeti yüzde
88 dir.

Partilerin ve bağımsız a-
dayların aldıkları oy miktar-
ları ise şöyledir:

DP.: 4.242.831
C.H.P.: 3.185.096
M.P.: 240.209
Bağımsızlar: 267.955

27 Mayıs 1950 Halk
Gazetesi

İlimizde Milli kalkın- ma partisi kuruluyor

Aldığımız malûmata naza-
ran Çaykara refikimizin sahip
ve baş yazarı Numan Sabit
Osmançelebioğlu İlimizde Mil-
lî Kalkınma partisini kurmak
için parti merkezinden gerekli
müsaadeyi almış ve şehirizde
ihzarı mahiyetteki temaslarına
başlamış bulunmaktadır.

20 Temmuz 1950 Yeniyo!
Gazetesi

Akçaabatlı sefalet içinde ise bunun mes'ulü ancak eski iktidardır

iki aylık iktidar 27 yılın pisliğini temizlemekle meşguldür. Akçaabatlının sefaletine sebep eski hükûmet ve onun Tekel Bakanı Fazıl Şerafettin denen zatı şeriftir.

Müstahsilin elindeki bakiye mahsulü almak üzere yeniden 6 buçuk milyonluk plâsman verildi.

26 Temmuz 1950 Yeni Yol Gazetesi

Muhtar Seçimleri Dün Yapıldı

Sabahın erken saatında başlayan Seçimler Hadisesiz Geçti

Şimdiye kadar alınan neticelere göre, Cumhuriyet Halk Partisi ilerde geliyor

17 Ağustos Cuma günü yapılan bu seçimlerde her ilde ve ilçede sabahın erken saatlerinde başlayan muhtar seçimleri hadisesiz geçti. Her ilde ve ilçede yapılan muhtar seçimleri hadisesiz geçti. Her ilde ve ilçede yapılan muhtar seçimleri hadisesiz geçti.

14 Ağustos 1950 Halk Gazetesi

Muhtar Seçimi Tasnifi devam ediyor

Şimdiye kadar aldığımız haberlere göre, il çevresinde tasnifi yapılan 458 köyde C. H. P. 360 muhtarlık kazandı

Alınan neticelere göre, bu seçimlerde C.H.P. nin yüzde 85 in üstünde bir çoğunluk kazanacaktır

15 Ağustos 1950 Halk Gazetesi

Belediye Seçimleri

Alınan haberlere göre, ile bağlı 6 ilçede C.H.P. Adayları kazandı

Pazar günü yapılan belediye seçimleri kararlı bir şekilde sonuçlandı. Her ilde ve ilçede yapılan belediye seçimleri hadisesiz geçti. Her ilde ve ilçede yapılan belediye seçimleri hadisesiz geçti.

30 Ağustos 1950 Halk Gazetesi

D.P. Seferimiz Belediye Seçimlerini Toplam Kazandı

Demokrat Parti Sayın Trabzon Seçmenlerine Mütteşekkirdir.

Bu netice her yerde olduğu gibi Trabzon'da da C.H.P. nin beklenen mağlubiyetinin ifadesidir.

C.H.P. cevap Veriyor

Polis'de Ruslar doğu Almanya'da Uranyum madeni Araştırıyorlar

4 Eylül 1950 Yeni Yol Gazetesi

C.H.P. 620 Belediyeden 265 ni kazandı

Şimdiye kadar alınan neticelere göre seçimin yüzde 43 nü C. H. P. kazandı

Ankara (Telefonla) 3 Eylül Pazar günü yapılan Belediye seçimleri sonuçlandı. Her ilde ve ilçede yapılan belediye seçimleri hadisesiz geçti. Her ilde ve ilçede yapılan belediye seçimleri hadisesiz geçti.

9 Eylül 1950 Halk Gazetesi

D. P. de Sandalye Kavgası

Son günlerde vurdun her ta safında Demokratlar arasında bir sandalye kavgası başladı. İlimir, Ankara Balıkesir, Samsun Giresun'dan başka şehirlerde de Belediye başkanlığı için ve dâimî seçimin üyeliği için bir havli çekişmeler olduğu kayıtlı ve söylenmekte ve ilâve edilmiş güre, bu hadisenin doğmasına sebep olanların havsiyet diranına verilerek partiden tasdi edilcekleri ileri sürülmektedir.

Demokrat Partideki bu sandalye kavgası Akşabahtan itibaren de sıvırtı etmiş ve Akşabahtan Demokratlar arasında bir avretişa sebep olmuştur. Öğrendiğimiz göre, Akşabahtan belediye seçimini çıkartıp D. Partide çıkan anlaşmazlıktan ilçe idare kurulundan Ali Topraklı istifa etmiştir. Ali Topraklı istifa Akşabahtan Demokratlar arasında

da mühim bir etki yapmıştır. Söylenildiğine göre; bu istifa Demokrat Partide dâimî seçimi yenileyecek bir çekişme ortaya çıkaracaktır.

13 Eylül 1950 Halk Gazetesi

D. P. de Toptan istifa

D.P. nin en kuvvetli soyduğu Komera köyü parti teşkilatı çıktı

İstifa eden 44 vatandaşın başka 150 kişilik bir kafilanın daha istifa etmek üzere olduğu bildiriliyor

Son günlerde D.P. de toptan istifa edenlerin sayısı artarak Komera köyünde 44 vatandaşın istifa ettiği ve başka 150 kişilik bir kafilanın da istifa etmek üzere olduğu bildiriliyor.

İstifa edenlerin sayısı artarak Komera köyünde 44 vatandaşın istifa ettiği ve başka 150 kişilik bir kafilanın da istifa etmek üzere olduğu bildiriliyor.

İstifa edenlerin sayısı artarak Komera köyünde 44 vatandaşın istifa ettiği ve başka 150 kişilik bir kafilanın da istifa etmek üzere olduğu bildiriliyor.

22 Eylül 1950 Halk Gazetesi

istifa eden D. P. Başkanı değil C.H.P. Başkanıdır.....

C. H. Partisinin neşir ve sırası olan bir şehir gazetesinde, Demokrat Parti Başkanının istifa ettiği veya edeceği yalunda bir yazı görülmüş ise de D. P. den yaptığımız tetkikler neticesinde habirin tamamen asılsız olduğu anlaşılmıştır.

Üç dört gün önce C.H.P. Başkanı istifa etmiş olduğuna göre, bu gazete o istifayı yazacak yerde her halde sevki teccasürle bu yanlışlığı yapmış olsa gerektir!

27 Ekim Yeniyoil Gazetesi

D. P. 2 No. Bucağında çıkan kavga

Delegelerin çarlarına girmesi için Beled ye otobüs vemedi diyen bir üye Belediye Başkanının oğlu sandalyayı kaparak kafasına yerleştirdi

Dün akşam Zanos köprüsü yanındaki kahvede, 2 No. Bucağın kongresi yapmak üzere toplanan demokratlar, biraz sonra işi sandalya atmamak ve yumruk kavgasına girmeğe başladılar. Demokratların bu hareketini gören halk kaza ramında kahvenin etrafını doldurmuşlar ve yarım saat kadar devam eden ihbar verici bu halde sessiz seyretmişlerdir.

Hadise hakkında yaptığımız tahkikatı göre; 9-11-1950 günü toplanan muharrer olan D.P. 2 no bucağın kongresi ocağında çıkan delegelerin işbirlikçileri avukat Azmi Özerin Başkanlığında toplanarak görüşmelerine başlamıştı. İl kongresine gidecek delegeler üzerinde şiddetli tartışmaların devam ettiği

bu sırada da söz alan delegelerden birisi D. P. prensibine aykırı olarak hafif vuru Belediyeyi teşkil etmek niyetini idhar etmesi üzerine orada hazır bulunan sayın Belediye Başkanının mahdumu Bay Haluk Çulha, «Vay sen ne yapıyorsun» diye bağırarak Belediyeyi tehdit etti.

Belediye Başkanı istifa mı edecek?

Belediye Başkanına yakın çevrelerden öğrendiğimiz göre; Başkanlığı gördüğü gündüben 7 kilo kaybettığı ve tansiyonunun 9 sa düştüğü ve bu yüzden sağlık durumunun bozulduğundan bu halde Belediye Başkanının Başkanlıktan istifa edeceği kuvvetle söylenmektedir.

10 Kasım 1950 Halk Gazetesi

M. Reşit Tarakçıoğlu C.H.P. den ayrıldı

Ankara 5 (Özel muhabirimiz den telefona) Bir müddet önce C. H. P. den istifası beklenmekte olan Trabzon Milletvekili M. Reşit Tarakçıoğlu dün akşam istifa etmiştir.

Son günlerde Tarakçıoğlu Demokratlara yanaşmakta olduğundan bu istifası beklenmekte idi. İstifa partii çevrelerinde sürpriz teşkil etmiştir.

Not: Tarakçıoğlunun istifa ettiği haberi şehrimizde 15 gün evvel söylenmişti. C. H. P. listesinde C. H. P. Milletvekili seçilen Tarakçıoğlunun istifa etmesinin beklenmekte idi.

Tarakçıoğlunun C. H. P. aday olarak seçildiği Milletvekilliği tercih ederek yalnız C. H. P. d-n istifa etmesi ise muhitte iyi karşılanmamıştır.

6 Ocak 1951 Halk Gazetesi

Trabzon C.H.P. Milletvekili Mustafa Reşit Tarakçıoğlu Halk Partisinde istifa etti

Son haftalar içinde Trabzon C.H.P. milletvekili Mustafa Reşit Tarakçıoğlunun istifa ettiği haberi şehirde yayılmıştır. Bu haberi duyanlar arasında bazıları şaşkınlıkla, bazıları ise takdirle karşılamışlardır.

Mustafa Reşit Tarakçıoğlu, Trabzon C.H.P. Milletvekili olarak görev yapmış ve halkın takdirini kazanmıştır. İstifasının nedeni ise kişisel sebeplerdir.

Trabzon C.H.P. Milletvekili Mustafa Reşit Tarakçıoğlu, Halk Partisinde istifa etti.

8 Ocak 1951 Yeniyoil Gazetesi

M.R. Tarakçıoğlu Nihayet D. P. ye kayda muvaffak oldu

Bir haftalık bağımsızlıktan sonra D. P. ye kaydedilmesi için il kongresine bir tertiple yapılan teklifin reddedilmesine rağmen kongre başkanlığı, kongresinin arzusu hilâfına kendisine telgraf çekerek teklifinin kabul edildiğini bildirmesi üzerine Tarakçıoğlu da bu telgrafa dün D. P. ye, kongrede verilen kararları kabul ettiğini ve D. P. safında gerefle çalışacağını bildirmiştir.

Diğer taraftan öğrendiğimize göre, M. Reşit Tarakçıoğlunun D. P. ye alınmaması için bir çok D. P. iler genel merkez ve bir kısmında kendisine telgraf çekmişlerdir.

25 Ocak 1951 Halk Gazetesi

M. Reşit Tarakçıoğlunu D.P. kabul etmedi

Okuyucularımızın hatırlayacakları veçhile; bundan bir müddet önce C. H. P. listesinden Trabzon Milletvekili çıkan M. Reşit Tarakçıoğlu bağımız kalmak üzere C. H. P. den istifa etmişti. Bir kaç gün bağımız kaldıktan sonra D. P. ye kaydedilmek arzusunun göstermiş ve bu isteğini D. P. iler tarafından isteniyormuş gibi gördükleri il kongresinde bu yönde teklif yapılmış ve bu teklif kongre red edildiği halde kabul edilmiş gibi gösterilerek kendisine de teklif telgrafi çekilmiştir.

O gündübeni akşama bulunan bu kavri işi evvelki gün D.P. genel merkezinden gelen bir telgraf emriyle alevlenmiştir. Öğrendiğimize göre, telgrafa, Tarakçıoğlunun D.P. safında Arkan 2 de

26 Şubat 1951 Halk Gazetesi

M. Reşit Tarakçıoğlu'nun D. P. ye kaydı icra edildi

D.P. il idare kurulu Dün akşam saat 20 de toplanmış ve ruzaamesinde ki maddeleri görüşerek kararına bağlanmıştır. Bu arada Trabzon Milletvekili Mustafa Reşit Tarakçıoğlu'nun da Demokrat partiyeye katıldığı kabulü ve kaydının icrasını için mükazakereler yapılmış ve mevduat ittifağı ile Tarakçıoğlu partiyeye kaydedilmiştir.

1 Mart 1951 Yeniyoil Gazetesi

Halâ mı D. P. Başkanları idare amirlerine emir veriyor

Yomra C.H.P. si önüne kurulan taka konulan İnönü'nün resimini nahije müdürü D.P. başkanının emrile indirmek istedi

Teessütle öğrendiğimize göre, Yomra C.H.P. Binası önüne Cumhuriyeti otuzuncu yıldönümünü minasebetle C.H.P. ileri yapıldıkları Tak'ın bir yüzüne ATATÜRK ve diğer yüzünde genel Başkanları İNÖNÜ'nün Resimlerini asmaları üzerine Demokrat Parti Başkanı Bucak Müdürlüğüne giderek İnönü'nün resminin indirilmesini söylemiş ve bunu emir teklifi eden Müdür de C.H.P. Başkanına resmin indirilmesini iltazar etmişse C.H.P. Başkan

keyfi emrile indirilemeyeceğini söylemiştir. D.P. Başkanının verdiği emri yerine getirmeyen Bucak Müdürlüğü israr etmişse C.H.P. Başkanı katı kararını vermiş ve Resmî bir şekilde indirmeyeceğini bir kere daha teklif etmiş ve hadiseden li Başkanına haberdar etmiştir. Vilyetle yapılan temas neticesinde Vali derhal müdahale edilmesini için Bucak Müdürlüğüne katı emir vermiştir.

26 Ekim 1953 Halk Gazetesi

D.P. Başkanı nihayet seçildi

Bir haftadanberi devam eden çekişmeler sonunda D.P. Başkan nihayet dün akşam seçilebildi çünkü Sayımızda ka belirttiğimiz gibi Çulha gurubuna katı olarak sözvermesi üzerine listeye alınan ve seçimi kazandıktan Başkanlık sevdasına düşen Karanış nihayet dün akşam yapılan Seçimde Reyini kendine kullanmak suretile beş reyyle Parti Başkanlığına Seçilmiştir. Bu suretle Çulha gurubu bir kere daha Partiyi Kaybetmiştir.

3 Aralık 1953 Halk Gazetesi

Çayeli Belediye başkanı ile 14 meclis üyesi D.P. den istifa ettiler

İstifaya sebep olarak ta son günlerde parti içinde mevcut anlaşmazlığın had bir safhaya girmiş bulunmadır.

Çayeli Belediye Başkanı Fehmi Ozan ile 14 D.P. li Belediye Meclis üyesi D.P. den istifa etmişlerdir.

İstifalarına sebep de eski İdare Heyetinin işbaşından çekilmesinden sonra Parti içinde mevcut anlaşmazlığın eskisine nazaran daha da had bir safhaya intikal etmesi ve diğer taraftana müteebbis taraflarına karşı son günlerde girişilen bazı memnuniyet vermeyici hareketlerin sebebiyet verdiği ileri sürülmektedir.

Yine bu arada ilâve edildiğine göre bu istifaları başka istifalarında takip edeceği söylenmekte ve Partiden ayrılan eski idarecilerin Rizede Köylü Partisini teşkil etmek üzere pek yakında faaliyetler geçecekleri son günlerin konuşulan başlıca mevzuu halindedir.

25 Ocak 1954 Halk Gazetesi

Demokrat Partide İdare Kurulu, Merkezce feshedildi

Yeni idare hey'eti Fikri Karanış'ın Başkanlığında teşkil edildi

Haber aldığımız göre, Demokrat Partinin İdare Kurulunda bulunan İdare heyeti Parti genel kurulundan alınan bir tel emir üzerine dün feshedilmiştir.

Yine aynı telgrafta ilâve edildiğine göre yeni İdare Kurulu Fikri Karanış'ın Başkanlığında olarak Abdülhalik Sofuoğlu, Arıkatı Sabri Dilek, Muhtarîfer Korlu, Haydar Uçtuçcuoğlu, Osman Ku

lein, İsmail Ersoy, Abdülhalik Aydın ve Evren Kölemen'den ibarettir.

Yeni müteebbis heyete hayırlı muvaffakiyetler temenni ederiz.

9 Şubat 1954 Yeniyoil Gazetesi

Ofda D. P. den istifa

Aralarında D. P. Ocak ve Bucak başkanında bulunan otuzye di vatandaş C.H.P. ye girdi

Son günlerde D. P. Teşkilatında toplu halde istifa edenlerin sayısı artmaktadır. Milletvekili seçiminin yaklaşığı bu günlerde İktidar Partisinden vuku bulan bu istifalar vatandaşın D.P. nin gücünden emnin olmadığının kana-

atı bir kere daha teyid etmektedir.

(Sona 3 de)

9 Mart 1954 Halk Gazetesi

Sürmene Müftüsü de nakledildi

Müftülük Binasını D. P. Başkanının kardeşine vermediği için Sürmeneden uzaklaştırıldı

Öğrendiğimize göre, Sürmene Müftüsü Hilmi İğday başka bir yere nakledilmiştir. Gönderdiği gibi değerli Sürmene Müftüsü Abbas Hilmi İğdayk Hicretten önceki hizmetleri ile umman tevaccüh ve ilimden kazanan bir Din adamıdır. Kendisine son 3-6 Yıl içinde müteaddid defalar civar Vilyetlerin Müftülüğü teklif edildiği halde çok sevdiği Sürmenelilerden ayrılmamak ve Sürmenede Halkın iştiraki ile başlatıldığı hayvâli işleri bitirmek ve bu arada bir kaç Yıdanberi işbaşına devam edilen Camii girelin ikmal için bu teklifleri kabul etmemiştir.

(Arkası 2 de)

2 Nisan 1954 Halk Gazetesi

Milletvekili seçimi dün yapıldı

10 cu devre Büyük Millet Meclisi seçimi Dün bütün yurtda yapılmıştır. Radyonun verdiği haberlere göre, seçimler bir iki hadise müstesna unumiyetle sükün içinde geçmiştir.

Diğer taraftan aldığımız haberlere göre-Radyonun verdiği haberlerden anlaşılacağına ve henüz Resmî bir rakam elde yok-sada Demokrat parti Büyük farkla seçimi kazanmış bulunmaktadırdır.

Yine Radyodan alınan son haberler arasında Kara seçimlerini C.H.P. nin Kazandığı bildirilmektedir. Katı neticelerin Bugün veya yarın alınacağı kuvvetle tahmin edilmektedir.

3 Mayıs 1954 Halk Gazetesi

Milletvekili seçimi neticeleri

8 Milyon 300 bin seçmenin 4 milyon 460 bin D.P., 3 milyon 240 bin'i de reyini C.H.P. ye verdi

Ankara (Okul) - 3 Mayıs Milletvekili Seçiminde alınan netice günü nazara alınarak derun etmektedir. 1029947 Separeden reylerini kullanan 830000 Seçmen 440000 Reyini D.P. ye ve 320000'i de C.H.P. ye vermiştir. Bu haberin göre, C.H.P. nin Büyük Millet Meclisinde 31 Meclis üyesi

değiği yapılan hesapları göre 229 Meclis üyesi temsil edilmeye başlanmaktadır. Fikri Sayın Kazanmış olduğu bu neticeleri sayıların potansiyel ve İktisadi R.İ.M. Meclisinde henüz henüz netice kabul edilmiş neticelerden önce, bir kere daha netice, Üstelik Parlamento seçimi, sonradan F.İ.K. Akademi

12 Mayıs 1954 Halk Gazetesi

Muhtar seçimi

Köy ve mahalle muhtar ve ihtiyar heyeti seçimi 7-11-954 pazar günü İyurdun her tarafında yapılmaktadır. Seçim için bütün ha zırlıklar sona ermiş ve sandık başkanları bugünden itibaren vazifelerine gitme ye başlamışlardır.

5 Kasım 1954 Halk Gazetesi

Akçaabatta C. H. P. den istifalar başladı

Akçaabat'ın Düzköy bucağı ihdimena Köyü muhtarı Ahmet Lermi ile Haçka Köyü ihtiyar heyetinden Abdurrahman Yıldız, Hüsnü Dirgil, Abhürrezzak Yıldız Hasan Tümbül Halk Partisinden istifa ederek Demokrat Partiye kaydedilmişlerdir.

Bundan başka Mucura Köyü ileri gelenlerinden Abdullah H. Salihoglu Halk Partisinden istifa ederek D. P. ye kaydolunmuştur.

18 Kasım 1954 Yeniyo! Gazetesi

Seçimin Kat'i neticesi belli oldu

Son duruma göre, Sürmene ve Tonyada bağımsızlar tam liste Vakfikebirde ise dört bağımsızın üçü kazandı

Genel Meclis 22 D.P. il ve 7 bağımsızdan teşkil edecek birinci tur seçimleri için Sürmene ve Tonyada bağımsızlar tam liste Vakfikebirde ise dört bağımsızın üçü kazandı.

30 Eylül 1955 Halk Gazetesi

H.P. Ve M.P. den istifalar

Akçaabatın Düzköy nahiyesine bağlı ihtimena köyünde aşağıdaki ad ve soy adları yazılı kimseler Halk ve millet partisinden istifa ederek demokrat partiye kayt olmuşlardır.

Hüseyin Akbulut
Ali Lermi
Hüseyin İnce

Hasan Yetim
Mehmet Ali Nakas
Hüseyin Akyüz
Salih İnce
Osman Yetim
Ali Serdar

Aldığımız haberlere göre bu bucaкта H.P. de bir çözümlü olup istifalar devam edecektir.

23 Mayıs 1956 Yeniyo! Gazetesi

Demokrat parti Köylerde çöküyor mu

Araklı köylerinden içindeki D. P. teşkilatı tamamen dağıldığı için bu ocaklara kayıtlı üyelerin hepsi H. P. ye geçti

Bundan evvelki sayılarımızda birinde son günler de D. P. iktisadi politika sunum vatanşın istediği şekilde gelişmesi ve günden güne daha çıkma za girme D. P. saflarında bulunan vatanşınlar arasında bir kaynaşmaya sebebiyet verdiği ve bu hareketin Ofa başlıyıp Vakfikebirde de aksettğini bildirmiş ve D. P. de vuku bulmakta olan istifaları yakında yenilerinin kitle halinde vuku bulmasının muhtemel olduğunu bildirmişti.

Böğün aldığımız bir haber göre D. P. saflarında vuku bulmakta olan istifalar Vakfikebirde sora Araklı kıtasına sırayet etmiş ve bu karaya bağlı Gahfura Köyü ocagına ka-

28 Mart 1957 Halk Gazetesi

D.P. içindeki Gerginlik hat bir safhayaya giriyor

İhtilaf hal için Genel Merkezin gönderdiği müfettişler ihtilafa henüz hal çaresi bulamadılar

İki taraf arasında bir anlaşma imzını kararlaştırmış gibi görünür ve el altından Karanlık gurubuna desteklenen Milletvekili Sabri Dilak'ın hareketi gündelik idare kararlaştırmış gibi karıştırmaktadır.

Bu siddetli D.P. içinde devam eden gerginlik ne gününce tahminler ve ihtilaf ve Parti içindeki bir ihtilafın marifetini göstermektedir. Genel merkezden gönderilen müfettişler henüz hal çaresi bulamadılar.

Şahid meclis ve Sürmene temsilcileri her gün bu gerginlikten dolayı tahminler ve ihtilafın marifetini göstermektedir. Genel merkezden gönderilen müfettişler henüz hal çaresi bulamadılar.

21 Mayıs 1957 Halk Gazetesi

D.P. Müfettişleri geldiler

Demokrat parli müfettişleri Rize mebuslarından Mehmet Mete ile Ahmet Morgül donanma ile şehrimize gelmiş bulunmaktadır.

Sayın müfettişlerimiz bir müddet şehrimizdeki kalarak partililerle temaslarda buluşacaklardır.

4 Haziran 1957 Yeniyo! Gazetesi

Muzaffer Korku D.P. den ihraç edildi

Sinemasını C. H. P. Kongresine tahsis ettiği için Haydar Üçüncü de haysiyet divanına verildi

11 kongresini müzakere eden Belediye meclisinin bir itirazla inkar ettiği için Belediye Başkanı Muzaffer Korku'nun Partiden tahsis edilmesini talebi ile İdare kurulu tarafından Haysiyet divanına verildi. Bu divanına Haysiyet divanının davetine icabet etmeyerek haysiyetleri açık bir şekilde ortasına koymak suretiyle müdafianı-

29 Haziran 1957 Halk Gazetesi

Zihni Can D.P. den istifa etti

İdarecilerinin çoğu tarafından hünyesi isimine ve programına aydınlanarak istemiyen D. partiden istifa ettiler.

Partinin kuruluşundan beri kendilerine çağrılarda bulunduğumuz arkadaşlara arzıdeva ve muhabbet, memleketimize allıktan selâmet ve snadet temenni eyleriz.

Trabzon Cumhuriyet ocakları başkanı

Avukat Zihni Can D.P. den istifa etti. Muzaffer Üçüncü'nün tahsis ettiği sinemasını C. H. P. Kongresine tahsis etti. İdare kurulu tarafından Haysiyet divanına verildi. Bu divanına Haysiyet divanının davetine icabet etmeyerek haysiyetleri açık bir şekilde ortasına koymak suretiyle müdafianı-

19 Ağustos 1957 Yeniyo! Gazetesi

Fuat Köprülü D.P den istifa etti

Prof. Köprülü, istifa sebebi olarak Dördüncü Menderes Kabinesi programının hiçe sayılmasını gösteriyor

11 Eylül 1957 Yeni Yol Gazetesi

Bütün memlekette D.P. Prestijini kaybetti

D.P. de yer yer vuku bulan çöküntüler D.P. lileri ümitsizliğe düşürüyor

Aşırı vaatlerin yerine getirilmemesi, çok partili Rejimi frenleyici kanunlar çıkarılarak vatandaşın söz hakkının kısıtlanması bu çöküntülerin esaslarıdır

Son gelen programlar iftiharını gösteriyor. Dördüncü Parti Meclisi istifa etmiş bir çöküntüye değil, bu kez, yeti almaktadır.

İktidarda beklenildiği gibi yeti içinde vatandaşın söz hakkını azaltarak iktidarı ele geçiren bir partiye bu kadar söz hakkını vermektedir.

Demokratik Parti, bu kararın karşısında tutarlı ve ısrarlı olmalıdır. Eğer bu kararın uygulanması için bir partiye söz hakkı verilmeyecekse, o parti D.P. nin iktidardaki çöküntülerini ve halkın beklediği şeyi göstermektedir.

17 Eylül 1957 Halk Gazetesi

D.P. Başkanı nihayet belli oldu

İki aydan beri Başkanlığı bulunmayan D.P. nihayet dün akşam bir başkan'a sahip olmuştur. Dokuz kişilik idare heyetinden beş kişinin iştiraki ile yapılan seçimde İttifakla Tüccardan Hüsnü Aybay başkanlığa seçilmiştir.

Okuyucularımızın malumu olduğu üzere Milletvekili seçimini müteakip D.P. başkanlığı ihtilal etmiş ve başkanlık için Karanis gurubu ile bu gurubu istemiyenler arasında mücadele başlamıştı neticede idare heyetindeki guruplardan biri Mustafa Karanis'i diğerinde Hüsnü Aybay'ı seçmişlerse de merkez her ikisinin de tanınmamış, Seçimin yenilenmesine karar vermiştir. Bu

Arkası 2 de

7 Ocak 1958 Halk Gazetesi

On Belediye Meclisi Azasının Nedense İştirak Etmediği Toplantıda Belediye Reisi Ahmet Rasim Karanis İttifakla Reislikten Düşürüldü

10 Mart 1958 Yeni Yol Gazetesi

Osman Bölükbaşı geldi

Karadeniz gezisine çıkmış olan C. M. Partisi Genel Başkanı ve Kırşehir Milletvekili Osman Bölükbaşı beraberinde Parti Genel Sekreteri Ahmet Bilgin ve C. M. P. Kırşehir Milletvekillerinden Hayri Çopur-oglu olduğu halde evvelki gün geç vakit Giresundan kara yolile şehrimize gelmişlerdir.

Dün Parti merkez binasında Kaza ve İl idare heyetleriyle görüşmüş ve bir konuşma yapmıştır.

Bölükbaşı bugün Sürmene'de yapılacak olan ilçe kongresinde iç ve dış siyaset hakkında bir konuşma yaptıktan sonra Rizeye gidecektir.

10 Mayıs 1958 Halk Gazetesi

Şeker Karne ile Satılıyor

Hane başına beş kilo verilmekte olan şeker ihtiyacı karşılanıyor

Karne ile tevziat yapılmasının öleyhinde olan D.P. iktidarı, nihayet en adil tevziatın C.H.P. nin tevzi sisteminin olduğu kararına vardı

İktidara geldikleri takdirde vatandaşlara karne ile beş kilo şeker verilecektir diye vaat etmişlerdir. Bu vaatleri yerine getiremedikleri için halkın tepkilerine uğramışlardır. Ne yazık ki iktidarda oldukları günlerde karne ile beş kilo şeker verilmeyecekti. Karne ile beş kilo şeker verilmeyecekti. Karne ile beş kilo şeker verilmeyecekti. Karne ile beş kilo şeker verilmeyecekti.

İktidara geldikleri takdirde vatandaşlara karne ile beş kilo şeker verilecekti. Karne ile beş kilo şeker verilmeyecekti. Karne ile beş kilo şeker verilmeyecekti. Karne ile beş kilo şeker verilmeyecekti.

31 Temmuz 1958 Halk Gazetesi

{MUHTAR SEÇİMİ}

Yeni kurulan Kurtuluş mahallesinde, dün yapılan muhtar ve ihtiyar heyeti seçimini asıl ve yedekleriyle D. P. kazanmıştır.

Seçime muhalefetten yalnız C. H. P. iştirak etmiştir.

11 Ağustos 1958 Yeni Yol Gazetesi

Devlet ve Hükümet Reisi Orgeneral Cemal Gürsel'in Gençliğe Hitabesi

"Fikirler öldürülemez, mefkûreye dayanan heyecan söndürülemez. Hele bu, Ata gibi bir nur ve şuur kudretinden geliyorsa, hiç ama hiç, yokedilemez"

Ankara— Devlet ve Hükümet Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel, Türk gençliğine, Spor ve Gençlik Bayramı münasebetiyle 19 Mayıs Stadında şu hitabede bulunmuştur:

«Aziz gençler,

19 Mayıs Atatürk'ün Türk İstiklâl ve Kurtuluş Samsuna ayak bastığı ve Savaşının başladığı gündür.

F. Tarım Satış Kooperatifleri İdare Heyetleri Feshedildi

İlimiz Fındık Satış Kooperatifleri İdare Heyeti dahil

olmak üzere bütün ilçelerdeki kooperatif idare heyetlerine isten el çekilmiştir. Oğunu bugün haber almış bulunuyoruz.

Yine bu cümleden olarak muhtelif köylerde kooperatifçe açılmış olan hububat depoları memurlarının vazifelerinde son verilmiş bulunmaktadır.

Bu depolara mahalli idare amirleriyle kooperatif müdürlüklerinin müştereken seçikleri tarafsız vatandaşlar konulacaktır.

Büyük Atamız bugün Türk gençliğine bayram günü olarak kabul ve beyne etmesinde elbette büyük bir mâna vardır. Bu mânanın anlamayan ve Türk milletini batırmaya sürükliyen bedbahtlar, korkulardan habsetmekten ve Türk gençliğinde korkmuşlar, gençliğim vatanperverâne gösterilerine sahne olacak şehitleri kapatarak mâlî heyecanı söndürmek, o tarihi günü öldürmek istemişlerdir.

Böylece 19 Mayıs'ta boynu bükülen gençlik iste bugün 26 Haziran'da muhteşem bir vekarla temiz atını yükselterek milletinin ve dünyanın huzuruna çıkmış bulunuyor.

Bir ay geçiken fakat yâni ve asil bir kurtuluş hamlesi ile mânası daha da alvilegen bayramının kutlu olsun.

Anız gençler, fikir öldürülemez, mefkûreye dayanan heyecanlar söndürülemez. Hele bu büyük Ata gibi bir nur ve şuur kudretinden geliyorsa hiç ama hiç yok edilemez. Bundan şüphe edenlerin uğruyacakları hüsrân elbette büyük olacaktır ve olmuştur.

Ticaret ve Sanayi Odaları Tüzüğü tâdil edildi

Ankara— Ticaret ve Sanayi Odaları ile borsa ortaklığı tüzüğüne bazı maddeleri değiştirilerek ticari ve sanayi meslek grupları seçimi yeni esaslara bağlanmıştır.

Bakanlar kurulunun tasdikından geçen tüzük hükümlerine göre, meslek komitelekinin süresi üç yıl olacaktır.

Seçimler 5545 sayılı

Seçim Kanunu hükümleri dairesinde yapılacak ve oylar kapalı zarf içinde verilecektir. Seçim neticeleri hakkındaki itirazlar seçim kurulu başkanı hâkime yapılabilecektir.

İlan edilerek yürürlüğe giren tüzük hükümleri odaların 5 Ağustos tarihine kadar yapacakları meslek grupları seçimlerine tatbik olunacaktır.

İzmir'de silâh kaçırılan bir şebeke yakalandı

İzmir— Emniyet İstisna Şube memurları tarafından yapılan sıkı bir taktik sonu şehrimizde silâh kaçakçılığı yaptıkları tesbit olunan 5 kişilik bir şebeke yakalanmıştır.

Yusuf Köprülü, Mehmet Ulu, Hasan Öz, Yusuf Çındırlar ve Abdi Öztay isimlerindeki şahıslardan te-

şekkül eden şebekenin elinde ancak 3 tabanca ile mühim miktarda mermi bulunmuştur. Şebeke mensuplarının üzerindeki tabancalardan biri 9 nolu, diğeri 7 65 üçüncüsü ise 22 kalibrelik tir.

Silâh kaçakçılığı adalete teslim edilmişlerdir. Tahkikata devam olunmaktadır.

MİLLÎ BİRLİK KOMİTESİNİN BASIN TOPLANTISI

«Hürriyet» Ankara— Millî Birlik Komitesi basın sözcüleri bir basın toplantısı yaparak, yerli ve yabancı basın mensuplarının yazılı suallerine yazılı cevaplar vermişlerdir.

Sorulan sualler ve verilen cevaplar şunlardır:

Sual— Millî eğitimi memleketle maletmek üzere, kütüphaneler, kurslar vesair kültürel faaliyetleri düzenleyen kültür ocaklarının kurulması düşünülmüyor mu?

Cevap— Düşünüyor. Millî eğitimimizi yaymak ve vatandaşlarımızı her türlü kültürel yardımlarda bulmak emelimizdir.

Sual— Millî Birlik Komitesince teşkil olunan Komisyonlarda, üyelerin komisyonlara ayrıntılı şekilde göre isimlerini açıklayabildiniz mi?

Komisyon başkanları hangi esasa göre seçilmişlerdir. isimleri nedir?

Cevap— Millî Birlik Komitesinin iç tüzüğü hazırlanmış ve komite genel kuruluna sevk edilmiştir. Pek yakında iç tüzük yayınlandığı zaman bu sorunun cevabını detaylı olarak bulacaksınız.

Sual— İlimi istişare kurulları hangi esasa göre kurulacaktır? Meselâ yatırımların düzene sokulmasını inceleyecek istişare kuruluna kimler üye olacaktır? Bu konuda karar alındı ise, üyelerin isimlerini ve ihtisas kollarını açıklayabildiniz mi?

Cevap— Araştırma ve inceleme kurulları, bakanlıklar komisyonlarına muvaziri

(Arkası 2 de)

Hesapları Tetkik Edilecek

Almışımız haberlere göre şehrimiz Şoförler Cemiyeti, Avcılar Kulübü ve Hava Kurumunun hesaplarına tetkik edilerek üzere el konulmuştur.

ATATÜRK MÜZESİ

Ankara— Anıt-Kabir de Atatürk'e ait eşyalardan müteşekkül büyük bir müzenin açılması için hazırlıklara başlanılmıştır. Bunun için Çankaya Köşkü ile diğer bazı müzelerdeki Atatürk'e ait eşya toplanarak Anıt-Kabir'e getirilmektedir.

Ote yandan Çankaya köğünde İran Şahi tarafından hediye edilen tarihi değeri yüksek milyonluk azem halısının müzelerden birisine nakledilmesi Orgeneral Cemal Gürsel tarafından istenilmiştir. Önümüzdeki gülede habunun hangi müzeye verileceği hususu karara bağlanarak oraya nakledilecektir.

8. KAYNAKÇA

ARSİV ve KÜTÜPHANELER

Ankara Milli Kütüphane

Trabzon İl Halk Kütüphanesi

Karadeniz Teknik Üniversitesi Faik Ahmet Barutçu Kütüphanesi

İ.S.A.M. (İslami Araştırmalar Merkezi)

Beyazıt Devlet Kütüphanesi

Trabzon Gazeteciler Derneği (Cemiyeti)

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Trabzon İl Kültür Müdürlüğü Kütüphanesi

Trabzon Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Kütüphanesi

Trabzon Valiliği Kütüphanesi

KİTAPLAR

1. A. Rıdvan Bülbül, *Genel Gazetecilik*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2000.
2. Ali Birinci, *Uluslar arası Karadeniz İncelemeleri*, Son Haber Matbaacılık, Trabzon 2008.
3. Ali Murat Vural, *Yerel Basın ve Kamuoyu*, Anadolu Üniversite Yayınları, Eskişehir 1999.
4. Ali Yaşar Sarıbay, *Türkiye’de Demokrasi ve Politik Partiler*, Alfa Yayınları, İstanbul 2001.
5. Ahmet Emin Yalman, *Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim*, Yenilik Basımevi, İstanbul 1972.
6. Ahmet N. Yücekök, *Siyaset Sosyolojisi Açısından Türkiye’de Parlatonun Evrimi*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1983.
7. Atilla Girgin, *Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik*, İnkılâp Yayınları, İstanbul 2001.
8. Atilla Girgin, *Yazılı Basında Haber ve Habercilik Etiki*, İnkılâp Yayınevi, İstanbul 2003.
9. Aysun Köktener, *Bir Gazetenin Tarihi Cumhuriyet*, Yapı Kredi Yayıncılık, İstanbul 2004.
10. Azize Aktaş-Yasa, Songül Boybeyi, Ömer Çakır, *Kültür Hayatımızda Yerel Dergiler ve Yerel Dergi Yayıncılığı Bilgi Şöleni (7-9 Haziran 2002, Bolu)*, Atatürk Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 2002.

11. Cevat Fehmi Başkut, *Gazetecilik Dersleri*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1966.
12. Cumhur Odabaşoğlu, *Trabzon Doğu Karadeniz Gazete ve Mecmuaları (1869-1928)*, Karadeniz Gazetesi ve Matbaacılık, Trabzon 1987.
13. Cumhur Odabaşoğlu, *Trabzon Milli Mücadele Yılları Basın 1919-1925*, Eser Ofset, Trabzon (yayın tarihi yok.).
14. Cumhur Odabaşoğlu, *Trabzon 1869-1923 Yılları Yaşantısı*, İlk-Son Matbaası, Ankara (basım tarihi yok.).
15. Çetin Özek, *Türk Basın Hukuku*, İstanbul Fakülteler Matbaası, Teknik Üniversitesi Yayınlarından, İstanbul 1978
16. Enver Behnan Şapolyo, *Türk Gazetecilik Tarihi ve Her Yönüyle Basın*, Güven Matbaası, Ankara 1969.
17. Erdoğan Tezic, *100 Soruda Siyasal Partiler (Partilerin Hukuki Rejimi ve Türkiye'de Partiler)*, 1. Baskı, İstanbul 1976.
18. Erol Tuncer, *Osmanlı'dan Günümüze Seçimler (1877-2002)*, Tesav Yayınları, Ankara 2003.
19. Feyyaz Bodur, *Yerel Basında Yönetim ve Örgüt Yapısı*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 1997.
20. Fikri Karanis, *Koltuk Değnekli Demokrasi ve 27 Mayıs Askeri Darbesi*, Media Print Yayınları, İstanbul 1994.
21. Fuat Süreyya Oral, *Türk Basın Tarihi 1919-1965 Cumhuriyet Dönemi*, Doğuş Ltd Şirket Matbaası, Ankara 1968.
22. Hıfzı Topuz, *100 Soruda Türk Basın Tarihi*, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1973.
23. Hikmet Aksoy, *Faik Ahmet Barutçu*, Trabzon Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Trabzon 1995.
24. Hikmet Aksoy, *Trabzon Basını Gazeteler, Gazeteciler (1869-1998)*, Trabzon Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Trabzon 1998.
25. Hikmet Öksüz, Veysel Usta, *Mustafa Reşit Tarakçıoğlu Hayatı*, Hatıraları ve Trabzon'un Yakın Tarihi, Serender Yayınları, Trabzon 2008.
26. Hüseyin Albayrak, *Trabzon Basın Tarihi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1994.
27. Hüseyin Albayrak, *Trabzon Kültür Tarihine Bir Bakış*, Kuzey Gazetecilik Matbaacılık, Trabzon 1989.
28. Hüseyin Albayrak, *Tarih İçinde Trabzon Valileri (1461-2007)*, T.C. Trabzon Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Trabzon 2008.

29. İzzet Öztoprak, *Kurtuluş Savaşı'nda Türk Basını*, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Ankara 1988.
30. M. Nuri İnuğur, *Türk Basınında İz Bırakanlar*, Der Yayınları, İstanbul 1999.
31. Mahmut Goloğlu, *Trabzon Tarihi Fethinden Kurtuluşuna Kadar*, Serander Yayınları, Trabzon 2000.
32. Mahmut Goloğlu, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Milli Şef Dönemi (1939-1945)*, Üçüncü Kitap, Kalite Matbaası, Ankara 1974.
33. Mahmut Goloğlu, *Atatürk ve Trabzon*, Türkiye Cumhuriyeti İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları No:2, Trabzon 1981.
34. Mahmut Goloğlu, *Milli Mücadelede Trabzon ve Mustafa Kemal Paşa*, Karadeniz Teknik Üniversitesi Basımevi, Trabzon 1981.
35. Mahmut Goloğlu, *Milli Mücadele Tarihi Erzurum Kongresi*, Birinci Kitap, Nüve Matbaası, Ankara 1968.
36. Mahmut Goloğlu, *Tek Partili Cumhuriyet (1931-1938)*, Goloğlu Yayınları, Ankara 1974.
37. Maide Çulha, Mustafa Yazıcı, Mehmet Altun, Alican Usta, *Canlı Tarih Şevket Çulha (1911-1996)*, Eser Ofset, Trabzon 2000.
38. Mehmet Akif Bal, *Hatıralarda Trabzon'un Yakın Tarihi (1860-1950)*, ABP Yayınevi, Trabzon 2004.
39. Mesut Çapa, Rahmi Çiçek, *Yirminci Yüzyıl Başlarında Trabzon'da Yaşam*, Serander Yayınları, Trabzon 2004.
40. Mesut Çapa, *Milli Mücadele Döneminde Trabzon Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti*, Trabzon Belediyesi Kültür Yayınları, Trabzon 1998.
41. Mesut Çapa, *Siyasi Hatıralar Milli Mücadele'den Demokrasiye Faik Ahmet Barutçu: Hayatı ve Kişiliği*, Trabzon Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayınları, Trabzon 1998.
42. Mustafa Albayrak, *Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)*, Phoenix Yayınevi, Ankara 2004.
43. Mustafa Reşit Tarakçıoğlu, *Trabzon'un Yakın Tarihi*, Karadeniz Teknik Üniversitesi Basımevi, Trabzon 1986.
44. Mustafa Yazıcı, *Trabzon Bab-ı Âlîsi (Yüce ve Yüksek Basın-Yayın Kapısı)*, Top-Kar Matbaası, Trabzon 2008.
45. Mustafa Yazıcı, *1919'dan 2002'ye Kadar Trabzon Parlemlerleri Tarihi*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Yayınları No: 4, Trabzon 2002.

46. Mustafa Yazıcı, *Yazar Trabzon Milletvekilleri (T.B.M.M. Kayıtlarına Göre)*, (basım yeri yok.), Trabzon 2002.
47. Mustafa Yılmaz, *Trabzon Belediye Başkanları Kronolojik Hizmet Albümü Cumhuriyet Dönemi*, Eser Ofset, Trabzon 1997.
48. Nilgün Gürkan, *Türkiye’de Demokrasiye Geçişte Basın (1945-1960)*, İletişim Yayıncılık, İstanbul 1998.
49. Orhan Cemâl Fersoy, *Bir Devre Adını Veren Başbakan Adnan Menderes*, Mayataş Yayınları, İstanbul 1971.
50. Osman Turan, *Demokrat Parti Tüzük ve Program*, Prof. Dr. Osman Turan Tarih Araştırmaları Kitaplığı, Ankara 1946.
51. Özer Şahingiray, *Celâl Bayar’ın Söylev ve Demeçleri 1946-1950*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 1999.
52. Rahmi Çiçek, *Milli Mücadele ve Cumhuriyetin İlk Yıllarında Trabzon’da Yerel Yönetim*, T.C. Trabzon Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayınları, Trabzon 1998.
53. Rasim Şimşek, *Trabzon Belediye Tarihi I Osmanlı Dönemi*, Özener Matbaacılık, Trabzon 1993.
54. Sabahattin Özel, *Milli Mücadelede Trabzon*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1991.
55. Said Bilâl Çakıroğlu, *Tarihi Ekonomik Sosyal Yönleriyle Trabzon*, (basım yeri ve tarihi yok.).
56. Sebahattin Sınır, *Trabzon’un Tarihi Coğrafi Ekonomik Endüstri Sosyal Kültürel Durumu*, (basım yeri ve tarihi yok.).
57. Sina Akşin, *Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye Tarihi 1908-1980*, Cem Yayınevi, İstanbul 1992.
58. Sulhi Dönmezer, *Basın Hukuku*, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1976.
59. Taner Timur, *Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçiş*, İmge Kitabevi, Ankara 2003.
60. Tanıl Bora, Murat Gültekingil, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce*, Cilt V, İletişim Yayıncılık, İstanbul 2005.
61. Trabzon İl Kutlama Komitesi, *Trabzon’dan Atatürk’e*, Özkan Ofset Matbaacılık, Trabzon 1981.
62. Turgut ER, *Türkiye’de Basın Yayın ve Tanıtma*, Ümit Yayıncılık, Ankara 2003.

DERGİLER

Kıy1 Dergisi 1961-2007, Trabzon'da Kùltür-Sanat Yay1ncılığı, Sanat Danışman1: Ahmet Ŗzer, Sonhaber Matbaası, Trabzon 2007, say1 194.

MAKALELER

1. "II. Yerel Medya Eğitim Semineri (11-13 Haziran 1998)", Ŗmit Yayıncılık, Ankara 1998.
2. Kemal Çiçek, Kenan İnan, Hikmet Ŗksüz, Abdullah Saydam, "Trabzon Tarihi İلمي Toplantıları (6-8 Kasım 1998) Bildirileri", Kozan Ofset, (basım tarihi yok.).
3. Said Bilâl Őakırođlu, Tarihi Ekonomik Sosyal YŖnleriyle Trabzon, (basım yeri ve tarihi yok.).
4. Veysel Usta, "Trabzon'da Edebiyat-Edebiyatta Trabzon Sempozyun Bildirileri", Trabzon Belediyesi Kùltür Yayınları, Trabzon (basım tarihi yok.).

GAZETELER

1. Halk Gazetesi, 1945-1960 Seneleri.
2. Yenyol Gazetesi, 1945-1960 Seneleri.

İL YILLIKLARI

1. Trabzon İl Yıllığı, 1967, Ajans Tùrk Matbaacılık.
2. Trabzon İl Yıllığı, 1987, Bilgin Aygùl, Pan Matbaası, Ankara 1987.
3. Trabzon İl Yıllığı, 2006, Mehmet Ŗzmen, Mehmet Ŗncel Koç, Nilgùn Yılmazer Salihoğlu, T.C. Trabzon Valiliği İl Kùltùr Turizm Mùdùrlùđù Yayını, Trabzon (Basım yılı yok.).

9.

ÖZGEÇMİŞ
Ümit BİLİCİ

Kişisel Bilgiler

Doğum Tarihi : 29.11.1981

Doğum Yeri : Trabzon

Medeni Durumu : Bekâr

Eğitim

Lise : 1996-1999 Ankara Kurtuluş Lisesi

Lisans : 2002-2006 Karadeniz Teknik Üniversitesi / Fen Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü

Yüksek Lisans : 2006-2009 Yeditepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi
Enstitüsü

Çalıştığı Kurumlar

2005-2006 Özel Grup Dershanesi (Stajyer Öğretmenlik)

2005-2006 Büyük Fen Dershanesi (Stajyer Öğretmenlik)